

คดีเขาพระวิหาร

Q. 2.0.

327.16

๙๑๑๗๓

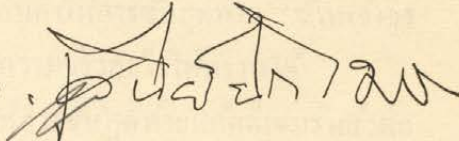

สาขาพระวิหาร

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
กาญจนบุรี

คดีเขาพระวิหาร

ฉ. ๑.๑.

ราคา ๑๐ บาท

รายได้สมทบทุนคดีเขาพระวิหาร

คำนำ

ตั้งแต่ข้าพเจ้าได้เข้ารับหน้าที่เป็นนายเตรียมและว่าคดี
เขาพระวิหารมาเกือบสามปี มีคนไทยทั้งห้วยบ้านท้ายบ้านพากัน
มาถามว่าคดีของเราจะแพ้ชนะประการใด บางที่เดินไปตามถนน
ก็มีคนถาม ครึ่งหนึ่งเดินทางไต่ถามโดยเครื่องบินที่แพร่ ยังมี
คนถามขึ้นกลางอากาศว่าคดีของเราจะแพ้หรือชนะ เมื่อข้าพเจ้า
ได้พิจารณาหลักฐานและศึกษาคดีร่วมกับกรรมการเตรียมคดีเขา
พระวิหารมาพอสมควรแล้ว ก็อยากจะบอกให้ทุกคนทราบว่า เรา
มีหวังชนะคดีด้วยเหตุผลและอาศัยหลักฐานประการใด แต่โดย
ที่คดียังไม่ได้นำขึ้นไปถึงชั้นยื่นคำให้การชั้นสุดท้าย ข้าพเจ้าจึง
ยังไม่อยู่ในฐานะที่จะเปิดเผยความจริงอะไรให้ทราบได้

บัดนี้ ไทยได้ยื่นคำให้การชั้นสุดท้ายแก่คดีเขมรแล้วต่อ
ศาลโลก อันเป็นเอกสารที่เปิดเผยหลักฐานและชี้แจงแสดงเหตุ
ผลต่อคนทั่วโลกว่า ปราสาทที่เขาพระวิหารเป็นของไทยด้วย
เหตุผลทางข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายประการใด โดยสำคัญก็ถ้อย
นับตั้งแต่ไทยได้แผ่อำนาจลงมาจากมณฑลยูนนาน และล้มอำนาจ
ขอมได้ทั่วพื้นแผ่นดินในแหลมทองนี้ ดินแดนอันเป็นที่ตั้ง
ปราสาทเขาพระวิหารได้ตกมาเป็นของไทยในทางประวัติศาสตร์
เป็นเวลานานหลายร้อยปี แม้จะมาว่ากันเมื่อศตวรรษที่ ๑๙
แห่งคริสต์ศักราช อันเป็นสมัยที่ฝรั่งเศสเข้ามาล่าเมืองขึ้นใน
ตะวันออกไกล และไทยต้องเสียเขมรให้แก่ฝรั่งเศส ว่ากันเฉพาะ
ที่ภูเขาดงรักตรงเขาพระวิหารนี้ ไทยก็เสียไปแต่เพียงดินแดนที่
เขมรต่ำเท่านั้น ไม่ได้เสียดินแดนเขาพระวิหารบนไทยสูงอันเป็น
ที่ตั้งของตัวปราสาทไปด้วย ทั้งนี้ เพราะสนธิสัญญาปี ค.ศ. ๑๙๐๔

ที่ไทยทำกับฝรั่งเศส กำหนดให้แบ่งพรหมแดนที่ภูเขาดงรักตาม
เส้นสันปันน้ำ เมื่อปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ภายในเส้นสัน
ปันน้ำทางฝ่ายไทย ปราสาทจึงยังเป็นของไทยอยู่ดังเดิม นี่เป็น
ประเด็นแพ้นะในคดี ดังจะเห็นได้จากคำให้การของเรา คำให้
การต่อสู้คดีที่ไทยได้ยื่นต่อศาลโลกพร้อมด้วยหลักฐานประกอบนี้
เป็นเอกสารมหาชนซึ่งคนทั่วโลกมีสิทธิจะไปขอดูได้ จึงเป็น
โอกาสอันสมควรที่คนไทยเจ้าของดินแดนซึ่งตกเป็นจำเลยในคดี
นี้จะมีโอกาสได้รู้ไว้บ้าง

ในหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าได้แปลพ้องกับคำแปลของเขมร
และคำให้การกับตึงของไทยไว้ด้วยกัน เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบว่า
ประเด็นที่โต้เถียงกันมีอย่างไร และเหตุผลตลอดจนหลักฐาน
ของฝ่ายไหนจะฟังได้หนักแน่นกว่ากัน อันจะเป็นทางให้ฝ่ายนั้น
แพ้หรือชนะคดี การแปลเอกสารค่อนข้างยืดยาวเหล่านี้ ได้ทำขึ้น
ในเวลารว่างระหว่างที่ไปจัดการพิมพ์คำให้การและตำนานเอกสาร
ยื่นต่อศาลที่กรุงเฮก ตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ถึง ๒๕ กันยายน
พ.ศ. ๒๕๐๔ ตอนหนึ่ง กับเมื่อไปประชุมทนาย ร้างตึงของไทยที่
กรุงเฮกระหว่างวันที่ ๑๐ ถึง ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๕ อีกตอน
หนึ่ง ก่อต้นขึ้นมาแปลตอนเข้าที่ ๔ ที่ ๕ บ้าง แปลระหว่างหยุด
พักรับประทานกลางวันบ้าง เลิกจากการควบคุมงานที่โรงพิมพ์
และประชุมทนายตอนเย็นแล้วบ้าง บางทีขึ้นไปแปลบนเครื่องบิน
ระหว่างเดินทางก็มี เพราะตลอดเวลาต้องจัดงานทางคดีเป็นใหญ่
เวลาไม่ค่อยมีเหลือให้แปลหนังสืออันเป็นอดิเรกนี้ได้ โดยที่เป็น
งานเร่ทำเช่นนี้ จึงจะหวังเอาดีไม่ให้มีการขาดตกบกพร่องเสียเลย
ไม่ได้

ก

ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น ความมุ่งหมายในการพิมพ์หนังสือนี้ ก็เพื่อจะให้คนไทยเจ้าของคดีทั่วไปทราบกันว่า คดีมีข้อแพ้นะที่ตรงไหน แต่สำหรับคนไทยทั่ว ๆ ไปที่ไม่เคยชินต่อความโรงความศาลนั้น อย่าว่ากันให้ถึงคดีระหว่างชาติที่มีหลักเกณฑ์และประเด็นซับซ้อนยุ่งยากถึงเพียงนี้เลย แม้แต่คดีกู้หน้ยืมสินกันธรรมดา เท่าที่ข้าพเจ้าสังเกตเห็นมาในหน้าที่ทนาย บางคนยังเห็นเป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจอยู่แล้ว เพื่อให้คนไทยทั่วไปเข้าใจคดีเขาพระวิหารง่ายขึ้น ในการแปลฟ้องและคำให้การนี้ ถ้าช่วยได้ จึงไม่ใช่ศัพท์สำนวนที่เข้าใจยาก แต่พยายามใช้ศัพท์สำนวนธรรมดาที่นักชาวบ้านทั่ว ๆ ไปจะเข้าใจ อนึ่ง ภาษาในคำคู่ความที่ยื่นต่อศาลโลก ตลอดจนการว่าความต่อหน้าศาลวิธีพิจารณาของศาลบังคับให้ใช้ภาษาอังกฤษหรือไม่ก็ฝรั่งเศส ภาษาใดภาษาหนึ่งเพียงสองภาษานี้เท่านั้น ศัพท์สำนวนบางคำไม่มีในภาษาไทย ถ้าจะแปลให้ตรงตัวจะต้องบัญญัติศัพท์ขึ้นใหม่เป็นการยากแก่การเข้าใจของชาวบ้านทั่ว ๆ ไป เมื่อจะต้องแปลศัพท์สำนวนเช่นนั้น แทนที่จะบัญญัติศัพท์ขึ้นใหม่ ข้าพเจ้าจึงเลี่ยงไปใช้ศัพท์สำนวนที่มีอยู่แล้วในภาษาไทยธรรมดา ซึ่งคิดว่า จะช่วยให้คนไทยธรรมดาเข้าใจได้ง่ายกว่า การแปลฟ้องและคำให้การในคดีนี้ จึงไม่ใช่การแปลตามตัวอักษร แต่เป็นการแปลเอาความ

ปีที่ใช้ในฟ้องและคำให้การเป็นปีในคริสตศักราช ซึ่งสำหรับพุทธศักราช ๒๕๐๕ นี้ ตรงกับปีที่ ๑๙๖๒ ข้าพเจ้าแปลไปตามคริสตศักราช ไม่ได้ถอดออกเป็น พ.ศ. เพราะไม่มีเวลาจะทำเช่นนั้น

เลขห้อง ๓๐. ๑๐

เลขหมู่ ๐๙๖.๑๖.
๘๙๑๗๘

เลขทะเบียน ๒๙๖๓ ๓๐

ทั้งพ้องกับคำของเขมรและคำให้การกับดิงของไทย มีเอกสารส่งเข้ามาประกอบเป็นจำนวนมาก ของเรามีมากกว่าของเขาทั้งสองเท่าตัว ซึ่งตกเป็นเอกสารตามหน้ากระดาษพิมพ์ที่ขึ้นต่อศาล ๓๐๐ กว่าหน้า ทั้งนี้ โดยไม่ได้คิดรวมไปถึงแผนที่ด้วย ข้าพเจ้าไม่มีเวลาแปลเอกสารเหล่านี้ แต่เมื่อใดเห็นว่าควรชี้ให้เห็นความสำคัญของเอกสารทางฝ่ายเราหรือข้ออื่นที่น่าสังเกตประการใด ก็ได้ทำฟุตโน้ตไว้ให้ดูกัน ต่อไปถ้ามีเวลา อาจแปลเอกสารตามหนังสือเล่มนี้เข้ามาเป็นเล่ม ๒ ก็ได้

ในการแปลคำคู่ความ ซึ่งเป็นเอกสารมหาชนนี้ ข้าพเจ้าใช้สิทธิของข้าพเจ้าเองในฐานะที่เป็นเอกชนคนหนึ่ง ไม่ใช่ในฐานะทนายในคดีนี้ หรือในฐานะทางการแต่อย่างใด และไม่ยืนยันว่าคำแปลนี้เป็นคำแปลที่ถูกต้องทุกตัวอักษร

ในการพิมพ์หนังสือนี้ ถ้าไรทั้งสิ้นจะได้ส่งเข้าสมทบทุนผู้คดีเขาพระวิหาร

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕

ห้องและห้องละเอียดยของกัมพูชา

ยื่นเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๐๒

และ ๒๓ มกราคม ๒๕๐๓

๑. ผู้แทนรัฐบาลกัมพูชาขึ้นต่ออำศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ
ด้วยข้าพเจ้าได้รับแต่งตั้งโดยรัฐบาลของข้าพเจ้าให้เป็นผู้แทนใน
กรณีพิพาทกับรัฐบาลไทย

ในการแจ้งการแต่งตั้งที่วานนี้ต่อท่าน ข้าพเจ้าได้รับเกียรติที่จะยื่น
ฟ้องต่อท่านเป็นการนำคดีขึ้นสู่ศาล

(ลงนาม) คุณวีก

ทูตที่ปรึกษาสถานเอกอัครราชทูตกัมพูชา ณ กรุงปารีส

ผู้แทนราชอาณาจักรกัมพูชา

ฟ้อง

๒. ยื่นต่อประธานและผู้พิพากษาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

ข้าพเจ้าผู้ลงนามไว้ข้างทำนนี้ เป็นผู้แทนโดยชอบแห่งรัฐบาลราชอาณาจักรกัมพูชา ได้เลือกสถานเอกอัครราชทูตแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ณ กรุงเฮก เป็นที่รับบำตรหมายของศาล

อาศัยบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติ ลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๑๙๒๘

อาศัยมาตรา ๓๖ แห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

อาศัยประกาศเจตนาลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๑๙๕๐ ซึ่งราชอาณาจักรไทยได้ประกาศยอมรับอำนาจศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

อาศัยประกาศเจตนาลงวันที่ ๙ กันยายน ๑๙๕๗ ซึ่งราชอาณาจักรกัมพูชาได้ประกาศยอมรับอำนาจศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

และอาศัยมาตรา ๔๐ แห่งธรรมนูญศาลกับข้อบังคับข้อ ๓๒ แห่ง
วิธีพิจารณาของศาล

ข้าพเจ้าได้รับเกียรติ ที่จะนำขึ้นสู่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศโดย
ฟ้องฉบับนี้ ยื่นต่อศาล ซึ่งข้อพิพาทระหว่างกัมพูชากับประเทศไทย

มูลกรณีพิพาท

๑. ตั้งแต่ปี ๑๙๔๙ เป็นต้นมา แม้กัมพูชาจะได้ทำการประท้วง
ตลอดจนเจรจาทางการทูตและคัดค้านมาหลายครั้ง ไทยก็ยังขึ้นครอบครอง
ดินแดนส่วนหนึ่งของกัมพูชามาจนบัดนี้ เป็นดินแดนซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัด
กำแพงม มีโบราณสถานวัดร้าง เรียกชื่อว่า ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียร อันเป็น
สถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับประชาชนกัมพูชาทำธุรกิจและทำพิธีกรรมทาง
ศาสนา ยิ่งกว่านั้น ในปี ๑๙๕๔ ประเทศไทยได้ส่งกำลังทหารเข้ายึดครอง
ดินแดนส่วนนี้ซึ่งอยู่ใต้อธิปไตยของกัมพูชา อันเป็นการละเมิดต่อกฎบัตร
สหประชาชาติ กัมพูชาไม่ได้ใช้กำลังโต้ตอบการละเมิดอธิปไตยทางดิน-
แดนที่ว่านี้ แต่การเจรจาทางการทูตไม่ได้ผล เพื่อป้องกันสิทธิของกัมพูชา
และเพื่อให้ราชอาณาจักรไทยปฏิบัติหน้าที่ระหว่างชาติ จึงจำเป็นที่กัมพูชา
จะต้องฟ้องคดีนี้ต่อศาล

๒. สิทธิของกัมพูชามีหลักสนับสนุนสามประการ

ประการแรก อาศัยสนธิสัญญานั่นเขตแดนระหว่างกัมพูชากับประ-
เทศไทย อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนบนภูเขาตงรัก เส้นลองติจูดตะวันออก
๑๒๐° ๒๐' กับเส้นแลติจูดเหนือ ๑๔° ๒๕' ส่วนซึ่งเป็นที่ตั้งปราสาท
เปรี๊ยะวิเชียร อยู่ในอำนาจอธิปไตยของกัมพูชา

ประการที่ ๒ กัมพูชาไม่เคยสละอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนที่

เป็นปัญหา และอาศัยสิทธิตามสนธิสัญญา ได้ใช้อำนาจอธิปไตยอันมี
ประสิทธิภาพเหนือดินแดนนี้เสมอมา

ประการที่ ๓ ประเทศไทยไม่ได้กระทำการใด ๆ ในทางใช้อำนาจ
อธิปไตยเหนือดินแดนดังกล่าวโดยลักษณะที่จะทำให้กัมพูชาเสียอธิปไตย
อันได้มาโดยสนธิสัญญา และด้วยการใช้อำนาจอธิปไตยอันมีประสิทธิภาพ

๑. สิทธิอธิปไตยของกัมพูชาตามสนธิสัญญา

๓. ตั้งแต่ปี ๑๘๖๓ จนถึงปี ๑๙๕๓-๑๙๕๔ กัมพูชาตกเป็นเมือง
ในอารักขาของฝรั่งเศส ตามหลักที่ใช้บังคับสำหรับเมืองในอารักขา ฝรั่งเศส
เคยยอมเป็นผู้แทนของกัมพูชาในทางสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในระหว่าง
ระยะเวลาที่ว่านี้ ได้มีการเซ็นสนธิสัญญาและเอกสารบันเขตแดนระหว่าง
กัมพูชากับประเทศไทย

๔. สนธิสัญญาฉบับแรก ซึ่งเป็นบทบังคับสำหรับกรณีพิพาทนี้
ได้แก่สนธิสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๔ (เคอเกล็ค เล่ม ๒๒ หน้า
๔๕๑ เคอ มาตัง ชุดสอง เล่ม ๓๒ หน้า ๑๓๐) ตามข้อ ๑ “พรมแดนระหว่าง
สยามกับกัมพูชาเริ่มแต่ฝั่งซ้ายของทะเลสาบที่ปากแม่น้ำสตุรงรอลูออส เดิน
ตามเส้นขนานไปทางตะวันออกจนถึงแม่น้ำ เปรี๊ค กำปงเทียม ต่อจากจุด
บรรจบนี้เส้นพรมแดนหักขึ้นไปทางเหนือ และเดินไปตามเส้นเมริเดียนจน
ถึงเทือกเขาพนมดงรัก จากนั้น เส้นพรมแดนเดินไปตามสันปันน้ำระหว่าง
ลุ่มแม่น้ำแสนและแม่น้ำโขงทางหนึ่ง กับลุ่มแม่น้ำมูลอีกทางหนึ่ง ไปจน
บรรจบเทือกเขาพนมผาต่าง เดินตามสันเขาไปทางตะวันออกจนถึงแม่น้ำ
โขง เหนือนี้ขึ้นไปจากจุดนี้ แม่น้ำโขงคงเป็นเส้นอาณาเขตของราชอาณาจักร
สยามต่อไปตามข้อ ๑ แห่งสนธิสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๑๘๙๓”

ตามข้อ ๓ แห่งสนธิสัญญา อัครราชทูตทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันว่า จะตั้งกรรมการผสมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายขึ้น เพื่อทำการปักปันอาณาเขตต่อกัน

๕. การปักปันเขตแดนได้กระทำกันตั้งแต่ปี ๑๙๐๔ จนถึงปี ๑๙๐๗ เท่าที่เกี่ยวกับการปักปันอาณาเขตบนเทือกเขาตงรัก กรรมการปักปันได้กำหนดแนวพรมแดนเป็นยุติในระหว่างปี ๑๙๐๗ ปราสาทเปริเยวียร์ ที่เส้นลองจิจูดตะวันออก ๑๐๒° ๒๐' กับเส้นแลติจูดเหนือ ๑๔° ๒๕' ตั้งอยู่ทางใต้เส้นเขตแดนนี้ (เอกสารหมายเลข ๑ แผนที่เขตแดนระหว่างอินโดจีนกับสยามของกรรมการปักปันแผ่นภูเขาดงรัก มาตราส่วน ๑/๒๐๐,๐๐๐ นายร้อยเอกเกลย์ และนายร้อยเอกอู่ม^(ก) กรรมการปักปันเป็นผู้ทำขึ้น ณ ท้องที่)

๖. เส้นเขตแดนดังกล่าวนั้น ต่อมายังได้มีการยืนยันไว้ในอนุสัญญาต่อท้ายสนธิสัญญานับใหม่ ซึ่งฝรั่งเศสและสยามได้เซ็นกันเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ (เดอมัตัง ชุดสาม เล่ม ๒ หน้า ๓๘) ตามคำปวารณา อนุสัญญาต่อท้ายสนธิสัญญาเกี่ยวกับการปักปันเขตแดนได้ทำไว้ต่อกัน “เพื่อให้ไม่มีปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการปักปันเขตแดน” มาตรา ๑ กล่าวถึงพรมแดนบนเทือกภูเขาดงรักไว้ดังต่อไปนี้

“จากจุดบนภูเขาดงรักดังกล่าวข้างต้น เส้นเขตแดนเดินไปตามสันปันน้ำระหว่างที่ลุ่มทะเลสาบและแม่น้ำโขงทางหนึ่ง กับที่ลุ่มแม่น้ำมูลอีกทางหนึ่ง และเดินต่อไปจนบรรจบแม่น้ำโขง ณ ปากมูลที่ปากห้วยเตือตามเส้นซึ่งกรรมการปักปันชุดก่อนได้ตกลงกันเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๑๙๐๔

(ก) อู่มเป็นเขมร มียศเป็นนายร้อยเอกในกองทหารฝรั่งเศส

เขตแดนดังกล่าวมาในข้อนี้ มีปรากฏในแผนที่สังเขปแนบท้าย”(ก)

ตามข้อ ๑ แห่งอนุสัญญา จุดเริ่มต้นของพรมแดนที่ปักปันกันนี้อยู่บนภูเขาตรงรักกิ่งกลางระหว่างช่องตะโกกับช่องเสม็ด แผนที่สังเขปตามวรรคสุดท้ายของข้อ ๑ ได้ส่งมาเป็นเอกสารท้ายพ้องนี้ (เอกสารหมายเลข ๒)

๗. ข้อ ๔ แห่งสนธิสัญญาปี ๑๙๐๗ บัญญัติให้ตั้งกรรมการผสมขึ้นเพื่อทำการปักปันเขตแดนเส้นใหม่ กำหนดให้กรรมการดำเนินงานต่อไป “ตามอนุสัญญาปักปันเขตแดนแนบท้ายสนธิสัญญานี้”

๘. เกี่ยวกับเขตแดนในตอนที่ตั้งของเปรีแยวเซียร์ มีรายงานการประชุมกรรมการปักปันผสมฝรั่งเศสไทย ประชุมกันที่อันดองเว็งเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๑๙๐๘ บันทึกไว้ว่า

“ท่านนายพันเอกเสนอแผนที่สังเขปของนายร้อยโท มาลังแต็ง แนบท้ายรายงานนี้ แผนที่สังเขปนี้แสดงแนวพรมแดนที่เสนอให้ปักปันกันไว้ตั้งแต่ช่องเสม็ดจนถึงช่องเกล เส้นเขตแดนใหม่เป็นอันมาจับกับเส้นเขตแดนเก่าที่ช่องเกล เมื่อนายร้อยโท มาลังแต็ง ได้เสนอรายละเอียดเป็นการอธิบายเส้นเขตแดนนี้สองสามประการแล้ว ที่ประชุมเห็นชอบด้วยโดยไม่มีกรณีพิพาท” (เอกสารหมายเลข ๓)

๙. ตั้งแต่นั้นมา ยกเว้นเฉพาะระยะเวลาระหว่างที่ญี่ปุ่น ชาติหนึ่งในมหาอำนาจอักษะ ได้เข้าครอบครองอาเซียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ไม่เคยมีการเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนระหว่างกัมพูชากับประเทศไทย (สยาม) อีกเลย

เส้นเขตแดนนี้ ได้มีการยืนยันกันต่อมาในสนธิสัญญาทางไมตรี ค้าขาย และการเดินเรือ ระหว่างฝรั่งเศสกับสยาม

(ก) เส้นเขตแดนนี้ลากไปไม่ถึงเขาพระวิหาร โปรดดูคำให้การไทย

๑๐. ที่กล่าวมาจะเห็นได้จากสนธิสัญญาทางไมตรี ค้าขาย และการเดินเรือ ซึ่งเซ็นกันที่กรุงเทพ ฯ เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๑๙๒๕ (เทศมัตถ์ เล่ม ๑๘ หน้า ๔) ข้อ ๒ ทราไว้ว่า

“อัครราชทูตยืนยันและรับรองไว้ต่อกันว่า จะเคารพอาณาเขตของกันและกันตามที่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญาที่ได้ทำกันมาก่อน และซึ่งได้นำมารับรู้ไว้ในข้อ ๒๗ แห่งสนธิสัญญานี้ ”

ข้อ ๒๗ แห่งสนธิสัญญาตราไว้ว่า

“นับแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบันแก่กัน และภายใต้งบข้อ ๑๕ และ ๒๖ ให้ใช้สนธิสัญญานี้แทนสนธิสัญญาทางไมตรี ค้าขาย และการเดินเรือ ซึ่งได้เซ็นกันที่กรุงเทพ ฯ เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๑๘๕๖ ตั้งแต่วันดังกล่าวเป็นต้นไป สนธิสัญญานี้มีผลล้มเลิกบรรดาสนธิสัญญา สัญญา และข้อตกลงอื่นทั้งหลายระหว่างฝรั่งเศสกับสยาม แต่ยกเว้นข้อที่ปักและปักปันเขตแดน (ตามสนธิสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๑๘๙๓ สัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๔ สนธิสัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ และอนุสัญญาต่อท้าย) การคุ้มครองคนในอารักขาฝรั่งเศสในสยาม (ข้อ ๑๐ และ ๑๑ แห่งสัญญา ๑๙๐๔) กับข้อกำหนดทั้งปวงเกี่ยวกับอินโดจีนฝรั่งเศส ซึ่งไม่ขัดแย้งกับข้อตกลงในสนธิสัญญานี้และอนุสัญญาต่อท้าย โดยเฉพาะข้อ ๒ และ ๓ แห่งสนธิสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๑๘๙๓ ดังกล่าวข้างต้นว่าโดยเฉพาะถึงฐานะของชาวอาเซียสังกัดฝรั่งเศส อันเป็นบุคคลได้รับความอารักขาในสยาม ให้ใช้ข้อ ๓, ๔, ๕, ๖, และ ๗ แห่งสนธิสัญญานี้กับอนุสัญญาว่าด้วยอำนาจศาลกงสุลต่อท้าย แทนสนธิสัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ และอนุสัญญาว่าด้วยอำนาจศาลกงสุลต่อท้ายสนธิสัญญานี้

สำหรับข้อตกลงเกี่ยวกับอินโดจีนฝรั่งเศสนั้น นอกจากข้อตกลงในการปักและปักปันเขตแดนกับข้อตกลงเกี่ยวกับการคุ้มครองคนในอารักขา

ฝรั่งเศสในสยาม อัครภากีทั้งสองฝ่ายยอมรับรู้สิทธิของแต่ละฝ่ายที่จะเสนอ
กับเจรจาวิธีการซึ่งจะให้คงไว้ เปลี่ยนแปลง หรือระงับเสียได้ ในเมื่อมี
การเจรจาทำสัญญาพิเศษกับข้อตกลงเพิ่มเติมทั้งกำหนดไว้ในข้อก่อน ทั้งนี้
โดยมีเงื่อนไขว่า จะไม่ใช่สนธิสัญญานี้เป็นทางเรียกร้องให้จำกัดหัวข้อ
ที่จะเจรจากันดังกล่าว หรือเพื่อขัดขวางการหาทางออกที่จะทำกันได้
อัครภากีตกลงกันด้วยว่า การที่มีข้อสงวนเกี่ยวกับระบบแม่น้ำโขงดังกล่าว
ไว้ในวรรค ๒ ของอนุสัญญาต่อท้ายสนธิสัญญานี้ อันเกี่ยวกับอินโดจีน
ฝรั่งเศส ไม่ได้หมายความว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งแต่
ละฝ่ายมีอยู่เกี่ยวกับการตีความข้อ ๑ แห่งสนธิสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม
๑๘๙๓ และไม่เป็นการห้ามมิให้อัครภากีนำเอาปัญหาทั้งปวงที่เกี่ยวกับการ
ตีความนี้มาเจรจากันต่อไป ”

๑๑. เช่นเดียวกัน ได้มีการรับรองยืนยันสนธิสัญญานี้และปักปัน
เขตแดนอันได้ทำกันมาก่อนไว้ในสนธิสัญญาทางไมตรี ก้าขาย และการ
เดินเรือ ระหว่างฝรั่งเศสและสยาม ซึ่งได้เซ็นกันที่กรุงเทพฯ ฯ เมื่อวันที่ ๗
ธันวาคม ๑๙๓๗ (จูร์นาล ออฟฟิสซีแอ็ล ของ สาธารณรัฐฝรั่งเศส มีนาคม
๑๙๓๙ หน้า ๓๐๒๓ — ๓๐๒๖)

ข้อ ๒๒ แห่งสนธิสัญญาตราไว้ว่า

“นับตั้งแต่วันใช้บังคับเป็นต้นไป ให้ใช้สนธิสัญญานี้แทนสนธิ-
สัญญาทางไมตรี ก้าขาย และการเดินเรือ ซึ่งได้เซ็นกันที่กรุงเทพฯ ฯ เมื่อ
วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๑๙๒๕ ตั้งแต่วันดังกล่าวเป็นต้นไป สนธิสัญญานี้
มีผลล้มเลิกบันดาสนธิสัญญา สัญญา และข้อตกลงอื่นทั้งหลายระหว่าง
ฝรั่งเศสกับสยาม แต่ยกเว้นข้อตกลงปักและปักปันเขตแดน รวมทั้งคำ
รับรองเกี่ยวกับการนั้น กับข้อตกลงเกี่ยวกับการปักปันเขตแดนแม่น้ำโขง
(ตามสนธิสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๑๘๙๓ สัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์

๑๙๐๔ สนธิสัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ กับอนุสัญญาต่อท้าย และ สนธิสัญญาลงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๑๙๒๕) และสัญญาเกี่ยวกับอินโดจีน ลงนามกันที่กรุงเทพ ฯ เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๑๙๒๖ ตลอดจนข้อตกลงที่ ตราไว้ในสัญญานั้น เป็นที่ตกลงกันต่อไปด้วยว่า นับตั้งแต่วันใช้บังคับเป็น ต้นไป ให้ใช้สนธิสัญญานี้แทนสนธิสัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๑๙๒๕ ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับอินโดจีนเท่าที่ไม่ขัดแย้งกับสนธิ- สัญญานั้น และข้อตกลงที่ตราไว้ในสนธิสัญญานั้น ”

๑๒. ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลวิซีซึ่งตกอยู่ใต้บังคับ ควบคุมครอบครองของเยอรมันนี ได้ตกลงให้ญี่ปุ่นใช้กำลังทหารครอบ ครอบดินแดนอินโดจีนรวมทั้งกัมพูชา และได้ยอมให้ “ญี่ปุ่นเป็นคนกลาง ไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทกันด้วยกำลังที่ชายแดนอินโดจีนฝรั่งเศสกับประเทศ ไทย เพื่อหาทางทำความตกลงกันเป็นยุติ ” ความข้อนี้มีปรากฏในคำปรารภ ของ “สัญญาสันติภาพ” ระหว่างฝรั่งเศสกับประเทศไทย ลงนามกัน ณ กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๑๙๔๑

ข้อ ๑๐ ใน “สัญญา” นั้น ตราไว้ว่า เมื่อมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการตี ความหรือบังคับตามสัญญา ซึ่งไม่มีทางจะตกลงกันได้โดยอาศัยการทูต ก็ ให้เสนอข้อพิพาทให้รัฐบาลญี่ปุ่นเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

๑๓. “สัญญา” ที่ว่ามานี้ ทำให้กัมพูชาต้องรับเอาเขตแดนเส้น ใหม่ โดยได้มีการยึดเอาจังหวัดต่าง ๆ ในกัมพูชาไปหลายจังหวัด ซึ่งมี พลเมือง ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมเป็นเขมรล้วน

การยึดครองที่วุ่นนี้ ได้รับการยกย่องให้เป็นการ “ปรับปรุง” อาณา- เขตกันใหม่ (ดูเอกสารท้ายพ้องหมาย ๔ ข้อ ๒ ในสัญญา)

ด้วยเหตุดังกล่าว เส้นเขตแดนใหม่จึงได้เปลี่ยนไปอยู่ทางใต้เทือก ภูเขาจรงักมาก เพราะฉะนั้น ดินแดนอันเป็นที่ตั้งของปราสาทเป็ริยะวิเชียร์

จึงได้ตกไปอยู่ในอาณาเขตไทย ข้อนี้เป็นสถานการณ์ใหม่ ซึ่งประเทศไทยก็
ได้ยอมรับรองเป็นทางการ

หนังสือซึ่งรัฐบาลเป็นผู้โฆษณาชื่อ “ไทยในสมัยสว่างชาติ” พิมพ์
โฆษณาเมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๔ (คริสตศักราช ๑๙๔๑) ลงพิมพ์สัญญา
โตกิโอดลงวันที่ ๙ พฤษภาคม ๑๙๔๑ ซึ่งยกดินแดนในอินโดจีนฝรั่งเศสบาง
ส่วนให้แก่ประเทศไทย เป็นดินแดนทางประเทศลาวและกัมพูชา ข้อความ
ในหนังสือนี้กล่าวไว้ชัดโดยมีภาพถ่ายแสดงประกอบด้วยว่า โบราณสถาน
ที่เปริยะวิเชียร์ และวัดโพธิ์ (ที่พรมแดนลาว) ไทยได้ไปด้วยผลของ
การปรับปรุงอาณาเขตกันใหม่ตามสัญญาปี ๑๙๔๑

๑๔. การยึดครองโดยอาศัยกำลังดังกล่าวมา รัฐบาลฝรั่งเศสไม่
เคยรับรู้ และในฐานะที่อยู่ในกลุ่มสหประชาชาติ ยังชอบที่จะคัดค้านใจ
ดำเนินการต่าง ๆ ไปได้ในทางต่อสู้กับอำนาจอักษะ ด้วยเหตุนี้ เมื่อญี่ปุ่น
ยอมแพ้โดยไม่มีเงื่อนไข สัญญาประนีประนอมระหว่างฝรั่งเศสกับสยาม
ลงนามกันที่กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๑๙๔๖ จึงได้นำไปสู่
สถานะเดิมก่อนญี่ปุ่นเข้ามาทำการโกล่เกลี่ย จนได้มีการเลิกล้มสัญญา ๑๙๔๑
(เอกสารฝรั่งเศส เอ็น. เอ. เค. ที่ ๔๖๕ ทวี ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๑๙๔๖
เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๕ ข้อ ๑ และ ๓)

ในเวลาเดียวกัน ข้อ ๓ แห่งสัญญาประนีประนอมลงวันที่ ๑๗
พฤศจิกายน ๑๙๔๖ ได้กำหนดให้มีการตั้งกรรมการประนีประนอมขึ้น
โดยมีผู้แทนของทั้งสองฝ่ายประกอบด้วยคนกลางสามคน ทั้งนี้ โดยอาศัย
บัญญัติทั่วไปแห่งกรุงเยนีวา ลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๑๙๒๘ มาตรา ๓ ทรา
ไว้ว่า

“ให้กรรมการมีหน้าที่พิจารณาข้อโต้แย้งทางเชื้อชาติ ภูมิศาสตร์
และเศรษฐกิจของกลุ่มนี้ เพื่อประกอบการพิจารณาแก้ไขหรือยืนยันข้อตกลง

แห่งสนธิสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๑๘๙๓ สัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๔ และสนธิสัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ ซึ่งยังใช้บังคับโดยอาศัยข้อ ๒๒ แห่งสนธิสัญญาลงวันที่ ๗ ธันวาคม ๑๙๓๗”

๑๕. การเริ่มงานของกรรมการมีเงื่อนไขว่า “จะต้องมีการคืนดินแดนดังกล่าวในข้อ ๑วรรค ๒” ของสัญญาประนีประนอมปี ๑๘๔๖ กรรมการเริ่มงานตั้งแต่วันที่ ๕ พฤษภาคม ๑๘๔๗ ต่อมา มีการรับรองรายงานและข้อเสนอของกรรมการประนีประนอม ณ กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๑๘๔๗ ในบรรดากรรมการที่เป็นกลาง (อเมริกัน อังกฤษ และเปรู) ตลอดจนกรรมการฝรั่งเศสและไทย ไม่มีใครแสดงความเห็นแย้งข้อเสนอนี้ในรายงานอันเป็นเอกฉันท์นี้ ที่สุดกรรมการไม่สนับสนุนการเรียกร้องดินแดนของสยาม (เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๖)

ถ้าจำเป็น รายงานของกรรมการย่อมกินความได้ตลอดไปถึงเขตแดนที่ภูเขาตงรัก อันเป็นที่ตั้งของเปรี๊ยะวิเชียร์ นอกจากนั้น ในคำปรรภากรายงานยังได้บันทึกข้อตกลงระหว่างรัฐบาลฝรั่งเศสกับไทยเกี่ยวกับสถานะพรมแดนทางกฎหมายไว้ด้วย

“กรรมการขอตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ด้วยว่า เกี่ยวกับสถานะพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนทางกฎหมาย ผู้แทนของรัฐบาลทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันว่าข้อนี้ย่อมเป็นไปตามข้อ ๑ แห่งสัญญาประนีประนอมระหว่างฝรั่งเศสกับไทย ลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๑๘๔๖”

๑๖. มีข้อน่าสังเกตว่า ตลอดการประชุมกรรมการประนีประนอมประเทศไทยไม่ได้ยกประเด็นเกี่ยวกับเขตแดนบนภูเขาตงรักและเปรี๊ยะวิเชียร์ขึ้นโต้เถียงเป็นปัญหาแต่ประการใดเลย ไทยเสนอแต่ข้อเรียกร้อง ลงวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๑๘๔๗ ต่อกรรมการว่า

“เพราะฉะนั้น ในการที่จะปรับปรุงอาณาเขต สำหรับสนธิสัญญา ปี ๑๘๙๓ ขอเสนอให้คืนดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้ไทย สำหรับสนธิสัญญา ปี ๑๙๐๔ ขอให้คืนจังหวัดลานช้างและจำปาศักดิ์ทางเหนือแม่น้ำศรีลำภา และสำหรับสนธิสัญญา ๑๙๐๗ ขอให้คืนจังหวัดพระตะบอง” (รายงาน กรรมการ เอกสารหมายเลข ๓)

เมื่อดูตามแผนที่ซึ่งประเทศไทยเสนอมากับข้อเรียกร้องแล้ว ก็เห็นได้ว่าไม่มีอะไรเกี่ยวพันไปถึงดินแดนอันเป็นกรณีพิพาทในคดีนี้

๑๗. ยิ่งไปกว่านั้น แผนที่ซึ่งไทยส่งมาท้ายข้อเรียกร้อง ซึ่งยื่นต่อกรรมการประนีประนอมเมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๑๙๔๗ (รายงาน กรรมการ เอกสารหมายเลข ๔) ยังแสดงไว้ชัดว่าเปรียะวิเชียรอยู่ในอาณาเขต กัมพูชา หาได้อยู่ในอาณาเขตของไทยไม่ (เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๖ ทวิ)

แผนที่นี้ได้แสดงไว้ว่า “ทำขึ้นจากแผนที่ไทยและอินโดจีน” กรมแผนที่ไทยเป็นผู้พิมพ์ขึ้นเมื่อปี ๑๙๔๗

๑๘. ตามที่กล่าวมาจึงแสดงให้เห็นชัดโดยไม่มีปัญหาเลยว่า ตามสนธิสัญญา ข้อตกลง ตลอดจนรายงานกรรมการปักปัน รวมทั้งแผนที่ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันทำไว้ อันได้มีการถ่ายทำแผนที่ต่อมาด้วยการรับรองของทั้งสองฝ่าย อธิปไตยเหนือดินแดนอันเป็นที่ตั้งปราสาทเปรียะวิเชียร เป็นของกัมพูชา (เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๗ แผนที่แสดงเส้นเขตแดนระหว่างกัมพูชากับสยามตั้งแต่ ๑๙๐๔ ถึง ๑๙๐๗)

๒. การใช้อำนาจอธิปไตยอันมีประสิทธิภาพของกัมพูชาเหนือดินแดน

๑๙. นับตั้งแต่ได้เซ็นสัญญา ๑๙๐๔ เป็นต้นมาเป็นเวลาครึ่งศตวรรษ โดยอาศัยฝรั่งเศสเป็นผู้แทน กัมพูชาได้ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนที่เป็นปัญหานี้มาโดยปกติและด้วยประสิทธิภาพ ไม่มีผู้ใดขัดขวาง

๒๐. ในการออกตรวจท้องที่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองได้แวะไปที่
ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรเสมอมา กรมการจังหวัดซึ่งเปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่ได้จัด
ให้เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของฝรั่งเศสและชาติอื่นไปชมปราสาท เมื่อเดือน
มกราคม ๑๙๓๐ ผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชรพร้อมด้วย ม. ปาร์
มังกีเออร์ หัวหน้าแผนกโบราณคดีผู้รักษาโบราณวัตถุของกัมพูชา กับ
ม. การ์ท ผู้ช่วยสังกัดกรมมหาดไทย ได้ไปรับรองสมเด็จพระเจ้าในกรมพระยา
คำรัง ฯ เจ้าในราชตระกูลไทย ซึ่งขณะนั้นมีตำแหน่งเป็นเสนาบดี

ในกรมได้สั่งให้ถ่ายรูปไว้ แล้วภายหลังยังได้ส่งรูปถ่ายมาให้ผู้เป็น
เจ้าภาพเป็นที่ระลึก รูปถ่ายนี้แสดงให้เห็นชัดว่า เปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่ใน
ดินแดนกัมพูชา หนังสือของในกรมพระยาคำรัง ฯ ส่งรูปถ่ายและขอบ
พระทัยไปยังอัครราชทูตฝรั่งเศสที่กรุงเทพฯ ลงวันที่ ๑๗ เมษายน ๑๙๓๐
แสดงว่า เรื่องนี้ไม่มีปัญหา (เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๘ และ ๘ ทวิ)

ระหว่างปี ๑๙๔๘ และ ๑๙๕๓ ชวชน ผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพง
เพชรได้ไปเปรี๊ยะวิเชียรสองสามครั้ง และได้นำพระพุทธรูปไปประดิษฐานไว้
ที่นั่นด้วย

๒๑. ย้อนไปจนถึงปี ๑๙๐๗ เจ้าหน้าที่รักษาโบราณวัตถุถือกันมาว่า
ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรเป็นโบราณสถานแห่งหนึ่งของกัมพูชา นายพันเอก
ลูเน เดอลาองกีเอร์ ได้รวมขึ้นไว้ในบัญชีโบราณสถานของกัมพูชา เลขที่
๓๙๘ (เล่ม ๒ หน้า ๑๗๓ พิมพ์โฆษณาโดยวิทยาลัยฝรั่งเศสตะวันออกไกล
เล่ม ๘ ปี ๑๙๐๗ เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๕) ตั้งแต่ปี ๑๙๑๐ เป็นต้นมา
เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสได้ใช้ปราสาทเป็นจุดสำรวจ (เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑๐)

ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรมีแสดงไว้ในแผนที่สำรวจโบราณสถานของ
กัมพูชา ซึ่งนายพันเอก ลูเน เดอลาองกีเอร์ เป็นผู้ทำขึ้น และได้มีการ

พิมพ์โฆษณาเป็นทางการ (กรรมการโบราณคดีแห่งอินโดจีน วารสาร ๑๙๑๐ หน้า ๑๒๐ แผนที่โบราณสถานใหม่ของกัมพูชา เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑๑)

เมื่อมีการปรับปรุงงานโบราณสถานของอินโดจีนเป็นทางการในปี ๑๙๒๕ อาศัยกฎหมายลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ปีเดียวกัน ได้มีการ “ขึ้นทะเบียนเปรียะวิเชียร์ไว้เป็นโบราณสถานของกัมพูชา” (เอกสารทางราชการอินโดจีน ๑๙๒๕ หน้า ๑๗/๕๔ วารสารวิทยาลัยฝรั่งเศสตะวันออกไกล ๑๙๒๖ หน้า ๕๕๑ เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑๒)

ตั้งแต่ปี ๑๙๐๗ เป็นต้นมา เจ้าหน้าที่ฝ่ายโบราณคดีของกัมพูชา วิทยาลัยฝรั่งเศสตะวันออกไกล เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับโบราณสถานเปรียะวิเชียร์ มีเจ้าหน้าที่ทั้งผู้น้อยและผู้ใหญ่ไปทำการศึกษาในท้องถิ่นที่ คือ ลูเน เกลลาจองกีเอร์ เจ โกรสส์เอร์ อังรี ปาร์มังติเอร์ มาร์ซัล ฯลฯ

งานเกี่ยวกับการขุดป่าและการรักษาโบราณสถานที่เป็นงานที่เจ้าหน้าที่โบราณคดีของกัมพูชา และผู้ว่าการจังหวัดกำลังดำเนินการอยู่

๒๒. แผนที่อินโดจีน ซึ่งเจ้าพนักงานแผนที่ทำขึ้น แสดงไว้เสมอมาว่า ดินแดนที่เป็นปัญหานี้อยู่ในอาณาเขตกัมพูชา (ดูเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๔ ทวิ ๑๓ และ ๑๓ ทวิ)

๒๓. ตามข้อเท็จจริงดังกล่าวมา ซึ่งอาจขยายความเพิ่มเติมได้อีกเป็นอันมาก แสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งโดยไม่มีปัญหาว่า กัมพูชาไม่เคยเสียอธิปไตยเพราะไม่ได้ใช้อำนาจนั้นเหนือดินแดนที่เป็นปัญหา นอกจากนั้น กัมพูชาไม่เคยรับรองการใช้อำนาจอธิปไตยที่ประเทศไทยอ้างว่าได้ใช้มา

๓. ประเทศไทยไม่เคยกระทำการใดในลักษณะที่เป็นการใช้อำนาจอธิปไตยอันจะทำให้กัมพูชาเสียอำนาจอธิปไตย

๒๔. สถานการณ์ทางกฎหมายและข้อเท็จจริงดังกล่าวมานั้น ประเทศไทยได้ยอมรับโดยไม่มีข้อโต้แย้งสงวนสิทธิจนกระทั่งถึง ปี ๑๙๔๙

ในทางกฎหมาย ได้มีการรับรองและยืนยันไว้โดยสนธิสัญญา ปี ๑๙๐๗, ๑๙๒๕, ๑๙๓๖, และ ๑๙๔๖ รัฐบาลไทยยังได้รับการรับรองยืนยันไว้อีกต่อคณะกรรมการประนีประนอมกรุงวอชิงตัน (คู่มือข้อ ๑๕, ๑๖ และ ๑๗)

ในทางข้อเท็จจริง รัฐบาลไทยได้ยอมรับรองว่าแผนที่ของทางการอินโดจีนเป็นไปตามสถานการณ์ทางกฎหมาย

ตามสัญญากรุงโตเกียว ซึ่งเซ็นกันเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๑๙๔๑ รัฐบาลไทยตกลงใช้แผนที่ของกรมแผนที่อินโดจีน มาตราส่วน ๑/๕๐๐,๐๐๐ เป็นแผนที่สำหรับใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดน (เอกสารท้ายพ้องหมาย ๔ และ ๔ ทวิ)

นอกจากนั้น ยังมีแผนที่สยาม มาตราส่วน ๑/๒๐๐,๐๐๐ ซึ่งกรมแผนที่ไทยเป็นผู้จัดทำขึ้น แม้จะเป็นแผนที่หายากอยู่บ้าง แผนที่ ๔๔ เกี่ยวกับเขตแดนบนภูเขาตงรัก ก็แสดงให้เห็นว่าเปรี๊ยะวิเชียรอยู่ในอาณาเขตกัมพูชา

๒๕. ระหว่างปี ๑๙๐๔ และ ๑๙๕๔ รัฐบาลไทยไม่เคยคัดค้านหรือทำการประท้วงทางทูตเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยของกัมพูชาเหนือเปรี๊ยะวิเชียร ตรงกันข้าม กลับยอมรับนับถืออำนาจอธิปไตยนั้นตลอดมาจนกระทั่งเมื่อเร็วๆ นี้

เห็นได้ง่ายจากพฤติการณ์แห่งการเสด็จประพาสของในกรมพระยาดำรงเมื่อปี ๑๙๓๐ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองบ้านเมืองของกัมพูชาได้ไปรับเสด็จในดินแดนที่เปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่

๒๖. เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๑๙๕๔ ระหว่างที่มีการตั้งกระทู้ถามในรัฐสภา มีเหตุที่รัฐบาลไทยต้องแสดงนโยบายออกมาให้ปรากฏเป็นการแน่นอน

ผู้แทนราษฎรตั้งกระทู้ถามว่า การรับรองรัฐบาลกัมพูชาจะหมายความว่า ประเทศไทยได้สละสิทธิเป็นเด็ดขาดเกี่ยวกับจังหวัดต่าง ๆ ที่ต้องคืนไปในปี ๑๙๔๗ หรือไม่

เสด็จในกรมพระวิภาวดี วัฒนางกูร รัชมนตรีต่างประเทศตอบว่า พระองค์ถือว่าการได้เอกราชของกัมพูชาเป็นปัญหาสำคัญกว่าที่ไทยจะได้ครอบครองจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งได้คืนให้กัมพูชาไปเมื่อปี ๑๙๔๖ เสด็จในกรมรับสั่งต่อไปว่า รัฐบาลไทยไม่มีนโยบายในทางขยายอาณาเขต แต่ต้องการปรับปรุงพรมแดนบางแห่ง ซึ่งไม่มีความสำคัญอะไรนัก ยกตัวอย่างเช่นที่เขาเปรี๊ยะวิเชียร แต่ก็ตั้งพระทัยที่จะให้ได้รับความพอใจด้วยการเจรจากับกัมพูชาฉันมิตรตามกฎหมายระหว่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลไทยจึงยังคงเคารพต่ออธิปไตยของกัมพูชา

๒๗. แต่ตามที่เป็นจริงนั้น ตอนต้นปี ๑๙๔๙ ประเทศไทยกลับทำผิดหน้าที่ บุกรุกดินแดนกัมพูชา เป็นการฝ่าฝืนคำรับรองของรัฐมนตรีต่างประเทศที่ได้ให้ไว้เป็นหลักฐาน และได้มีการประท้วงกันทางทูตอย่างไม่มีข้อเคลือบแคลงสงสัย

๒๘. ราววันที่ ๑ มกราคม ๑๙๔๙ ทางการฝรั่งเศสและกัมพูชาทราบ ว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองท้องถิ่นของไทยได้ส่งคนจำนวนหนึ่งแต่น้อยคน เข้าครอบครองรักษาปราสาทเปรี๊ยะวิเชียร สถานทูตฝรั่งเศสที่กรุงเทพฯ ได้ส่งหนังสือ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๑๙๔๙ ประท้วงอย่างหนักแน่นไปยังประเทศไทย “สถานทูตฝรั่งเศสถือโอกาสนี้ยืนยันว่า อาศัยสัญญาที่ได้ทำกันไว้ โบราณสถานเปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่ในเขตแดนกัมพูชาอย่างไม่มีปัญหา” (เอกสารท้ายพ้องหมาย ๑๔)

ได้มีการประท้วงซ้ำด้วยถ้อยคำอันชัดแจ้ง โดยหนังสือลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๑๙๔๙ สถานทูตฝรั่งเศสแจ้งไปให้ทราบ ว่า “ระหว่างไปตรวจการเมื่อเร็ว ๆ นี้” เจ้าหน้าที่ปกครองจังหวัดกำแพงเพชร “ได้สังเกตเห็นอีกว่า” มีผู้รักษาฝ่ายไทย “เข้าอยู่ที่โบราณสถานซึ่งเป็นปัญหา” (เอกสารท้ายพ้องหมาย ๑๕)

การประท้วงดังกล่าวมาไม่ได้รับการโต้ตอบ ต่อมาหนังสืออีกฉบับหนึ่งถึงกระทรวงต่างประเทศไทย ลงวันที่ ๙ พฤษภาคม ๑๙๕๙ (เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑๖) และมีหนังสือประท้วงเข้าไปอีกฉบับหนึ่ง เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๑๙๕๙ (เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑๗)

๒๘. เมื่อปี ๑๙๕๓ กัมพูชาพ้นจากฐานะเป็นเมืองในอารักขาของฝรั่งเศส กัมพูชาได้เป็นเอกราช และได้ส่งทูตไปสังกัดในประเทศไทย

ตั้งแต่นั้นมา สถานเอกอัครราชทูตกัมพูชาในประเทศไทยก็ได้เข้าร่วมช่วงงานจากสถานทูตฝรั่งเศส และเมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๑๙๕๔ ได้ประท้วงต่อการที่ต้องถอนผู้รักษาฝ่ายกัมพูชา เพราะข้อห้ามของเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย (เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑๘ และ ๑๙ ทวิ) ต่อมาได้แจ้งไปให้ทราบว่ามีรัฐบาลกัมพูชาตกลงใจที่จะส่ง “กองทหารกัมพูชา” เข้ารักษาเบียร์วิเชียร (หนังสือลงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๑๙๕๔ เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑๙) แต่เมื่อได้รับทราบดังนั้น รัฐบาลไทยก็กลับส่งทหารเข้าครอบครองเสียก่อน (หนังสือลงวันที่ ๙ มิถุนายน ๑๙๕๔ เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๒๐)

เพื่อมิให้สถานการณ์เลวร้าย รัฐบาลกัมพูชาตกลงใจ “ที่จะงดเว้นการครอบครองโบราณสถานนี้ไว้เป็นการชั่วคราว”

๓๐. ได้มีการเจรจาทางทูตเพื่อทำความตกลงกันเกี่ยวกับสถานการณ์ การเจรจาได้กระทำกันระหว่างกัมพูชากับไทยโดยเฉพาะที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่วันที่ ๑๘ สิงหาคม ถึงวันที่ ๓ กันยายน ๑๙๕๘ ต่อมายังได้มีการพบปะกันระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศทั้งสองฝ่ายที่กรุงพนมเปญ เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๑๙๕๙ แต่การเจรจาเหล่านี้ไม่เป็นผล

๓๑. ข้อเท็จจริงที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยไม่แต่จะได้

รับรองอธิปไตยของกัมพูชาเหนือเปรี๊ยะวิเชียร์ตลอดมา แต่ยังไม่พยายาม
แย่งอธิปไตยจากกัมพูชา โดยกระทำการบางอย่างเป็นการยึดครองมาตั้งแต่
ปี ๑๙๔๗

แต่การกระทำเหล่านี้ย่อมไม่มีผลเป็นการสร้างสิทธิอะไรขึ้นใหม่
เพราะกัมพูชา (และก่อนนั้นฝรั่งเศสผู้อารักขา) ไม่เคยรับรอง และได้ทำ
การประท้วงผ่านทางทูต ทั้งการกระทำของประเทศไทยยังเป็นการละเมิด
ต่อข้อ ๒ วรรค ๔ แห่งกฎบัตรสหประชาชาติอย่างรุนแรง เพราะตามที่ตรา
ไว้ “ในทางสัมพันธ์ระหว่างกันเอง ภาคที่จะต้องควั่นไม่ใช้กำลัง หรือชู้ว่า
จะใช้กำลัง เป็นการล่งละเมิดอธิปไตยทางดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่ง”

ด้วยเหตุดังกล่าว

ราชอาณาจักรกัมพูชาจึงมีคำขอตั้งต่อไปนี้

ราชอาณาจักรไทยจะยอมขึ้นศาลหรือไม่ก็ตาม ขอศาลได้โปรดพิพากษา
แสดงว่า

(๑) ราชอาณาจักรไทยมีหน้าที่ต้องถอนกำลังทหารออกไปจาก
ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียร์ ซึ่งได้ส่งเข้าไปตั้งไว้ตั้งแต่ปี ๑๙๕๔

(๒) อธิปไตยเหนือดินแดนปราสาทเปรี๊ยะวิเชียร์เป็นของราชอาณาจักรกัมพูชา

กรุงปารีส ๓๐ กันยายน ๑๙๕๕

(ลงนาม) ฌ็อง-ฌัก

ทูตที่ปรึกษาสถานเอกอัครราชทูตกัมพูชา

ณ กรุงปารีส

ผู้แทนราชอาณาจักรกัมพูชาเลือกสถานทูตฝรั่งเศส ณ กรุงเฮก เป็น
สถานที่ส่งบัตรหมายของศาลในคดีนี้

ข้าพเจ้าผู้ลงนามข้างท้ายนี้ เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ขอรับรองลายมือชื่อข้างบนนี้ว่า เป็นลายมือชื่อของ ม. คุณวิค ผู้แทนราชอาณาจักรกัมพูชา

กรุงพนมเปญ ๑๕ กันยายน ๑๙๕๕

(ลงนาม) อ่านไม่ออก (ก)

(ก) คุณวิคผู้แทนเขมรลงชื่อไว้ในพ้องที่กรุงปารีส เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๑๙๕๕ แต่ไปอย่างไร
มาอย่างไรไม่ทราบ รัฐมนตรีต่างประเทศเขมรซึ่งอ่านชื่อไม่ออก กลับสามารถเซ็นรับรอง
ลายมือชื่อคุณวิคได้ล่วงหน้าถึง ๑๕ วัน โดยเซ็นรับรองไว้ก่อนที่กรุงพนมเปญเมื่อวันที่ ๑๕
เดือนเดียวกัน

ฟ้องละเมิดของรัฐบาลแห่ง ราชอาณาจักรกัมพูชา

๑. เมื่อถูกล่วงอำนาจอธิปไตยทางดินแดน ราชอาณาจักรกัมพูชาได้งดเว้นไม่ใช้กำลังขัดขวาง อันเป็นสิทธิที่จะใช้ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ เป็นการปฏิบัติตามประเพณีและอุปนิสัยใจคอของประชาชนชาวเขมร ตลอดจนรัฐบาลและราชตระกูลเขมรผู้ไผ่สงบ ในเวลาเดียวกัน ย่อมนับว่าเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ของกัมพูชาในฐานะที่เป็นสมาชิกสหประชาชาติ ซึ่งตามข้อ ๒ วรรค ๓ และข้อ ๓๓ วรรค ๑ แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ กัมพูชาจะต้องหาทางตัดสินข้อพิพาทในกรณีเรื่องนี้โดยสันติ

ที่สุดกัมพูชาไม่มีความมุ่งหมายอันซ่อนเร้นภายในแต่ประการใด ไม่ว่าจะเป็นในทางการเมือง การทหาร หรือการเศรษฐกิจ ความปรารถนาของกัมพูชามีแต่เพียงว่า ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรอันเป็นของเขมรอย่างแท้จริง และตั้งอยู่ในดินแดนกัมพูชาโดยข้อกำหนดแห่งสนธิสัญญา จะคงประคองฐานเป็นมรดกตกทอดของกัมพูชาในทางศาสนา ศีลธรรม และวัฒนธรรมต่อไป

รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขอให้ศาลได้โปรดพิพากษา ซึ่งมีคำบรรยายข้อเท็จจริงสนับสนุนสิทธิและการเรียกร้องของกัมพูชา ตลอดจนประเด็นข้อกฎหมายและคำขอท้ายฟ้อง

ในที่นี้จะกล่าวแต่โดยย่อถึงลำดับในทางประวัติศาสตร์แห่งการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกัมพูชากับไทย บันทึกนี้จะเสนอแต่รายละเอียดเกี่ยวกับเส้นเขตแดนที่เปรี๊ยะวิเชียร

๑. สรุปประวัติการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกัมพูชากับไทย

๒. ระหว่างศตวรรษที่ ๑๘ และ ๑๙ ชาติเพื่อนบ้านอันทรงพลังได้ ล้วงล้ำอาณาเขตของกัมพูชาเข้ามา ทั้งทางเหนือและทางใต้ โดยไม่ชอบด้วย กฎหมาย ส่วนใต้เทือกภูเขาตรงรกลงไป ชนชาวสยามได้เข้ายึดครองเอา ดินแดนของเขมรล้วน ๆ ไปเป็นเมืองขึ้นสองสามจังหวัด และอาศัยสนธิ- สัญญาปี ๑๘๖๓ ได้พยายามเอาราชอาณาจักรกัมพูชาไปเป็นเมืองในอารักขา แต่พระเจ้าแผ่นดินสยามต้องยอมจำนนก่อนไปเยือนที่ ๓ ผู้เป็นมหาจักร- พรค์ฝรั่งเศส จึงได้มีการเซ็นสนธิสัญญากันระหว่างฝรั่งเศสกับสยามที่กรุง ปารีส เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๑๘๖๗ “เพื่อกำหนดฐานะทางการเมืองและ อาณาเขตของกัมพูชา” สนธิสัญญานี้ได้มีการให้สัตยาบันกันที่กรุงเทพ ฯ เมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๑๘๖๗ (เคอเกล็ค เล่ม ๙ หน้า ๗๓๔) ราช- อาณาจักรสยามยังคงได้สิทธิครอบครองจังหวัดต่าง ๆ ในกัมพูชาซึ่งระบุไว้ ชัดแจ้ง (พระตะบองและนครวัด) คือยังครอบครองจังหวัดต่าง ๆ ทางใต้ ภูเขาตรงรัก (ชงกาน มโนไพร และทะเลสาบเรปู) กรรมการปักปันเขต- แดน ซึ่งตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา ได้เริ่มงานปักปันในปี ๑๘๖๘ แต่ถูกยุบเลิก ไปเสียก่อนโดยยังไม่ทันจะสามารถกำหนดเส้นเขตแดนได้

สนธิสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๑๘๙๓ (เรอู เจเนราล เคอตรัวท์ แองเคอเนซีโอนาล ปี ๑๘๙๔ เอกสารหน้า ๓๑) กำหนดพรมแดนระหว่าง ประเทศทั้งสองตามลำแม่น้ำโขง แต่ไม่ได้กำหนดพรมแดนส่วนอื่น พรม- แแดนในส่วนที่ยังตกค้างอยู่นี้ ได้มากำหนดกันตามสนธิสัญญาและอนุสัญญา ต่อท้ายลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๔ ที่ ๒๙ มิถุนายน ๑๙๐๔ และที่ ๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗

เนื่องแต่การนั้น ชนชาวเขมรทั้งปวงเกือบทั้งหมด จึงได้กลับ มาอยู่ในดินแดนภายในอาณาเขตของกัมพูชา ทั้งนี้ด้วยความอุตสาหะวิริยะ

ของพระเจ้ากรุงกัมพูชา คือองค์สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ และพระเจ้าศรีสวัสดิ์
ที่ได้ทรงปฏิบัติต่อประเทศซึ่งเป็นผู้อารักขากัมพูชา มีความรับผิดชอบ
ดำเนินการในทางสัมพันธระหว่างชาติทั้งได้กล่าวแล้ว (พียงข้อ ๙-๑๑)
ต่อมาได้มีสนธิสัญญาปี ๑๙๒๕ และ ๑๙๓๗ รับรองยืนยันเส้นเขตแดนใน
ทางกฎหมาย

๓. เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๑๙๔๐ ได้มีการเซ็นสัญญาไม่รุกรานกัน
ระหว่างประเทศไทยกับประเทศที่อารักขากัมพูชา และมีความรับผิดชอบ
ดำเนินการในทางสัมพันธระหว่างชาติ คู่สัญญาแต่ละฝ่ายตกลงจดเว้นไม่
กระทำการใด ๆ ในทางละเมิดอธิปไตยทางดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่ง แต่
ประเทศไทยไม่ได้ให้สัตยาบันแก่สัญญาที่ว่านี้ ต่อมาไม่ช้า ประเทศไทยได้
ยืนยันที่กลงวันที่ ๑๗ กันยายน ๑๙๔๐ เรียกร้องดินแดนคืน และขอให้
มีการรับรองสิทธิในภายหน้าของประเทศไทยเหนือกัมพูชา (และลาว) หาก
จะต้องโอนอำนาจของฝรั่งเศสไปให้ชาติอื่น (เอกสารท้ายพียงหมาย ๖ เอก
สารท้ายบันทึกของตัวแทนฝรั่งเศสตอนท้าย วรศ ๒๒) ในที่สุด เพราะ
เป็นสหายสงครามกับญี่ปุ่นในสงครามที่มหาอำนาจอักษะได้ก่อขึ้น และ
อาศัย “สัญญาสันติภาพ” กรุงโตเกียวลงวันที่ ๙ พฤษภาคม ๑๙๔๑ ประเทศไทย
จึงได้กัมพูชา (และลาว) ไปบางจังหวัด แต่ไม่ทั้งหมดตามที่ได้อ้าง
ร้องไว้ในชั้นเจรจา

สัญญาที่มหาอำนาจผู้เป็นศัตรูกับสหประชาชาติ ได้เข้ามาไกล่เกลี่ย
บังคับให้เซ็นกันนี้ ต่อมาได้ถูกยกเลิกโดยสัญญาประนีประนอมลงวันที่ ๑๗
พฤศจิกายน ๑๙๔๖

๔. ข้อ ๑ ในสัญญาดังกล่าวกำหนดไว้ว่า “สัญญาโตเกียวลงวันที่ ๙
พฤษภาคม ๑๙๔๑ ซึ่งรัฐบาลฝรั่งเศสได้บอกปิดไว้ก่อนแล้วนั้น ให้เป็นอัน
ยกเลิก และให้คู่กรณีกลับคืนสู่สถานะเดิมดังที่เป็นอยู่ก่อนสัญญานั้น

แต่เพื่อเสมือนจะทดสอบข้อเรียกร้องของไทยเกี่ยวกับดินแดนทั้งหมดที่ประเทศไทยได้เรียกร้องไว้ สัญญากำหนดให้กรรมการประนีประนอมระหว่างชาติเป็นผู้พิจารณา กรรมการชุดนี้ประกอบด้วยนักการทูตผู้เชี่ยวชาญ มีคนอเมริกันชื่อ วิลเลียม ฟิลลิปส์ เป็นประธาน ท่านผู้นี้เคยเป็นทูตที่กรุงเตหะราน และยังมีคนชาติเปรู ชื่อ เบลอนเค เป็นกรรมการ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้พิพากษาศาลอนุญาโตตุลาการ กับชาวอังกฤษชื่อ เซอร์ ฮอเรน ซีมอร์ ซึ่งเคยเป็นทูตในประเทศจีน เป็นกรรมการด้วย ส่วนกรรมการฝ่ายไทยได้แก่พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ฝ่ายฝรั่งเศสได้แก่ ม. ปอล เอมีล นาเกอัวร์ ซึ่งเคยเป็นทูตในประเทศจีน กรรมการได้บันทึกสถานะทางกฎหมายอันเป็นที่รับรองกันทั้งสองฝ่ายว่า เป็นผลของสัญญาที่ได้กระทำกันไว้ แล้วได้พิจารณาปัญหาในทางเชื้อชาติ ภูมิศาสตร์ ตลอดจนทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจเป็นน้ำหนักในการสนับสนุนข้อเรียกร้องของประเทศไทย ที่ได้ขอให้มีการแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นอยู่ แต่ในที่สุดกรรมการลงมติเป็นเอกฉันท์ประกอบด้วยเหตุผลอันเพียงพอ ไม่เห็นด้วยกับการที่จะเปลี่ยนแปลงอาณาเขตที่เป็นอยู่ ยกเว้นแต่ตอนที่ใช้น้ำเป็นเขตแดน (ดูพียงข้อ ๑๔-๑๗)

เพราะฉะนั้น ในการตัดสินข้อพิพาทกับกัมพูชาเกี่ยวกับปัญหาเขตแดน ประเทศไทยย่อมได้รับประโยชน์จากข้อชี้ขาดของคนต่างชาติที่เป็นกลางและไม่เข้าใครออกใคร

กรรมการประนีประนอมฝรั่งเศสไทย ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในรายงานภาค ๑ (คำปรารภวรรค ๘) ว่า “เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ผู้แทนไทยได้ยื่นแถลงการณ์แทนรัฐบาลไทยต่อหน้ากรรมการเป็นทางการ โดยมีแผนที่แนบท้ายคำแถลง”

ขณะนั้นไม่มีข้อเรียกร้องของไทยเกี่ยวกับเปรียะวิเชียร์ แผนที่ซึ่งไทยส่งต่อกรรมการวอชิงตันนี้ แสดงเปรียะวิเชียร์ไว้ในเขตแดนกัมพูชา และ

ประเทศไทยไม่ได้เสนอขอให้แก้ไขเส้นเขตแดนตอนนั้น (ดูพ้องข้อ ๑๖ กับ รายงานกรรมการ บัญชีเอกสารฉบับ ๓ เอกสารท้ายพ้องหมาย ๖)

๕. ในบันทึกตั้งข้อสังเกตลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๑๙๔๗ (ภาค ๒ ข้อเรียกร้องเกี่ยวกับอาณาเขตฝรั่งเศสไทย ในทางเชื้อชาติ ภูมิศาสตร์ และ เศรษฐกิจ) ผู้แทนรัฐบาลไทยได้วิจารณ์ปัญหาอันเกิดจากอาณาเขตในขณะ นั้น โดยยกสนธิสัญญาเกี่ยวข้องขึ้นวินิจฉัยเป็นลำดับ คือ สนธิสัญญาปี ๑๘๙๓, ๑๙๐๔, ๑๙๐๗ แต่เมื่อพิจารณาถึงสนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ ซึ่งเป็นสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนตรงที่เปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่ ไม่มีการกล่าวถึงหรือตั้งข้อเรียกร้องแต่ประการใด ทั้งนี้ ไม่ว่าในทางตรงหรือทางอ้อม แม้แต่จะ ยกขึ้นกล่าวเป็นปัญหายุ่งยากอะไรเกี่ยวกับโบราณสถานแห่งนี้ก็ไม่มี ตรงกันข้าม กลับมีการยืนยันไว้อย่างชัดเจนว่า สนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ เป็นตัวบท กำหนดเส้นเขตแดนที่เป็นข้อพิพาทกันอยู่ในขณะนี้ เมื่อได้แถลงว่า ข้อ ๑ ในสนธิสัญญานี้กำหนดเส้นเขตแดนไว้ ซึ่งทำให้สยามต้องเสียดินแดนเดิมไป บางจังหวัดแล้ว ผู้แทนรัฐบาลไทยกล่าวต่อไปว่า “การกำหนดเขตแดน จากจุดเริ่มต้นบนฝั่งซ้ายของทะเลสาบไปบรรจบเส้นสันปันน้ำบนเทือกภูเขา ดงรัก ไม่เกี่ยวกับประเด็นที่เป็นปัญหา เพราะมีสนธิสัญญา ๑๙๐๗ ตก ลงแทนที่ แต่เขตแดนที่เป็นประเด็นเริ่มจากจุดบรรจบบนภูเขาตงรัก แล้ว เดินตามสันปันน้ำบนภูเขานั้นไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ ไปจบลงที่ปาก มูลในแม่น้ำโขง”

ถ้อยคำของผู้แทนรัฐบาลไทยเองแสดงเส้นเขตแดนไว้อย่างถูกต้อง ตามข้อกำหนดแห่งสนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ ซึ่งได้รับการรับรองยืนยันโดยสนธิสัญญาปี ๑๙๐๗ ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่ที่เขตแดนส่วนนี้ ถ้าเป็นความ ประสงค์ของรัฐบาลไทย ที่จะยกปัญหาพรมแดนที่เปรี๊ยะวิเชียรขึ้นว่ากล่าว ก็น่าจะได้นำมากล่าวไว้ในข้อสังเกตของผู้แทน แต่ก็มีอะไรกล่าว

ถึงเปรี๊ยะวิเชียรไม่ ไม่ว่าในแถลงนี้หรือในเอกสารอื่นใดที่รัฐบาลไทยเสนอ ต่อกรรมการประนีประนอม ณ กรุงวอชิงตัน

๒. การกำหนดเส้นเขตแดนเกี่ยวกับเปรี๊ยะวิเชียร

๖. แม้ประเทศไทยจะได้ขอให้มีการปรับปรุงเส้นเขตแดนเพื่อให้ เปรี๊ยะวิเชียรตกไปอยู่ในอาณาเขตไทย ก็คงจะให้กรรมการประนีประนอม ลงเห็นชอบด้วยได้ยาก เพราะแม้จะหาเหตุผลมาอธิบายด้วยประการ ใดๆ โบราณสถานแห่งนี้ก็ไม่มีสัมพันธอะไรกับประเทศไทยในทางประ- วัติศาสตร์ ศาสนา หรือศิลป ตรงกันข้าม กลับเป็นโบราณสถานอันเป็น ความสัมพันธ์กับกัมพูชาในทางศาสนา ศิลป และประวัติศาสตร์ตกทอดมา อย่างไม่มีปัญหา

ม. จอช โกรสตีเออร์ หัวหน้าแผนกโบราณคดีของกัมพูชา ได้ไปชม ปราสาทนี้เมื่อเดือนกรกฎาคม ๑๙๑๓ และได้เขียนบทความไว้ว่า เปรี๊ยะ- วิเชียรเป็นปราสาทสวยงามที่สุดของกัมพูชา และยังอยู่ในสภาพอันดี (อาร์ต เอ อาร์เคโอโลจี แชมป์ เล่ม ๑ หน้า ๒๗๕)

หัวหน้าแผนกโบราณคดีกัมพูชา วิทยาลัยฝรั่งเศสตะวันออกไกล ได้เขียนคำอธิบายเปรี๊ยะวิเชียรไว้อย่างบริบูรณ์เมื่อปี ๑๙๓๐ และตีพิมพ์ ไว้ในตำราชื่อ ลาร์ต แชมป์ คลาสซิก (ปารีส ๑๙๓๙ เอกสารท้ายฟ้อง หมายเลข ๒๑ สำเนารูปถ่ายปก)

ในตอนต้นแห่งคำอธิบาย (หมวด ๔ หน้า ๒๗๐—๒๗๒ ตามสำเนา เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๒๒) ได้นำรวมเปรี๊ยะวิเชียร “เป็นโบราณสถาน แห่งอมตศิลป์ของกัมพูชา” (หน้า ๒๗๒) ในข้อนี้ ความยุติธรรมจึง สนับสนุนกฎหมาย

๗. ทั้งที่รัฐบาลไทยเองได้รับรู้ไว้ในปี ๑๙๔๗ พรหมแดนบนภูเขา ดงรักอันเป็นที่ตั้งของเปรี๊ยะวิเชียร มีกำหนดขึ้นไว้แน่นอนโดยสนธิสัญญา

ปี ๑๙๐๔ และไม่มีสัญญาใด ๆ เปลี่ยนแปลงเป็นอื่น กล่าวโดยเฉพาะคือ
สนธิสัญญาปี ๑๙๐๗

ยิ่งไปกว่านั้น ตามข้อ ๑ ในอนุสัญญาต่อท้ายสนธิสัญญาลงวันที่
๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ เส้นเขตแดนระหว่างกัมพูชากับสยาม ซึ่งเริ่มมาแต่
ทะเล ได้ลากมาจนถึงจุดที่แม่น้ำศรีโสภณ ห่างจากอรัญญประเทศลงไปทาง
ใต้สิบกิโลเมตร “ต่อจากนั้นเส้นพรมแดนตัดเป็นเส้นตรงไปถึงจุดที่ภูเขา
ตงรัก ฝ่ากลางระหว่างช่องตะโกและช่องเสม็ด เป็นที่เข้าใจกันว่าเส้นเขต
แดนได้กำหนดไว้ดังนี้ เพื่อเว้นเส้นทางไว้ในเขตอาณานิคมเป็นทางเดินได้
ตรงระหว่างอรัญญประเทศกับช่องตะโก จากจุดบนภูเขาตงรักดังกล่าว เส้น
เขตแดนเดินไปตามสันปันน้ำ” นี่เป็นการที่กรรมการชุด ๒ ซึ่งตั้งขึ้นตาม
สนธิสัญญา ๑๙๐๗ (มองแอร์ บวรเดช) ได้กำหนดเส้นเขตแดนบนภูเขา
ตงรัก เพื่อเว้นเส้นทางไว้ในเขตอาณานิคมระหว่างอรัญญประเทศกับช่อง
ตะโก ต่อจากนั้นได้กำหนดเส้นเขตแดนใหม่จากช่องเสม็ดไปถึงช่องเกล
ดงปรากฏในรายงานการประชุมลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๑๙๐๘ (เอกสารท้าย
พ้องหมาย ๓ ชุดข้อ ๖-๘) ต่อจากช่องเกลไป กรรมการปักปันตาม
สนธิสัญญา ๑๙๐๗ ได้รับเอาเส้นเขตแดนซึ่งกรรมการสนธิสัญญา ๑๙๐๔
ได้กำหนดไว้แล้วแต่เดิม โดยมีแผนที่ของนายร้อยเอกอุมกับนายร้อยเอก
แกเลย์ ผู้ทำขึ้นไว้ ณ ท้องที่ประกอบด้วย (เอกสารท้ายพ้องหมาย ๑ ข้อ
๕) ดังปรากฏบันทึกไว้ในรายงานลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๑๙๐๘ ตรง
จุดนี้เอง (ช่องเกล) ที่เส้นเขตแดนใหม่มาบรรจบเส้นเขตแดนเก่า (เส้น
เขตแดนตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔) ในข้อนี้กรรมการเห็นชอบพ้องกันโดย
ไม่มีการอภิปราย

๘. หลังจากสัญญาประนีประนอม ๑๙๔๖ ซึ่งกำหนดให้กัมพูชา
คืนสู่สถานะเดิมดังที่เป็นอยู่ก่อนสัญญา ๑๙๔๑ ม. บินยง กับ ม. เกิซ

เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่แห่งประเทศฝ่ายอารักขาได้ไปตรวจเปรี๊ยะวิเชียร์ มี
พล ๆ ท่าน เจียก ทิวล้ง ติดตามไปด้วย ถ้าศาลประสงค์จะฟังผู้มีชื่อเสียง
ที่วานี้ ก็พร้อมที่จะนำมาให้การได้

ระหว่างปี ๑๙๔๙ และ ๑๙๕๓ ซึ่งเป็นเวลาระหว่างที่ประเทศไทย
ใช้ความพยายามเป็นครั้งแรกในการรื้อกล้ำดินแดน ผู้ว่าการเขมรแห่งจังหวัด
กำปงธมได้ไปตรวจการที่เปรี๊ยะวิเชียร์สองสามครั้ง โดยมีหัวหน้าราชการ
ต่าง ๆ จากเมืองหลวงและจังหวัด กับชนต่างชาติผู้มีชื่อเสียงเดินทางไปด้วย
ถึงปรากฏในเอกสารต่อไปนี้

(๑) คำให้การของ ม. ชวยบง ลงวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๑๙๕๙ ท่าน
ผู้เคยเป็นผู้ว่าการจังหวัดกำปงธม ในปัจจุบันมีตำแหน่งเป็นผู้ตรวจการ
ฝ่ายการเมืองและการปกครองแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา (เอกสารท้ายฟ้อง
หมายเลข ๒๔) ภาพยนตร์ที่กล่าวถึงในเอกสารนี้ อาจนำมาแสดงให้เห็นศาลยุติ
ถ้าประสงค์

(๒) ข้อความคัดจากบันทึกรายงานประจำวันของหัวหน้ากอง
เกษตรจังหวัดกำปงธม ตั้งแต่วันที่ ๑๖ ถึงวันที่ ๒๐ มกราคม ๑๙๕๐ (เอก-
สารท้ายฟ้องหมายเลข ๒๕)

(๓) ข้อความคัดจากบันทึกรายงานประจำวันของหัวหน้ากองชล-
ประทานและเกษตรจังหวัดกำปงธม ตั้งแต่วันที่ ๑๔ ถึงวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์
๑๙๕๒ (เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๒๖)

(๔) ข้อความคัดจากรายงานที่ ๑๐๗ เก แอน เป ลงวันที่ ๑๗
มิถุนายน ๑๙๕๓ ของผู้อำนวยการแผนที่แห่งชาติ (เอกสารท้ายฟ้อง
หมายเลข ๒๗)

๕. ทั้งที่รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้แสดงไว้แล้วในฟ้อง
สิทธิในทางดินแดนของกัมพูชาเกิดจากสนธิสัญญาและข้อตกลงในการปัก

บันเขตแดน กัมพูชาได้ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนที่ว่่านี้โดยมีประ-
สิทธิภาพเสมอมามิได้ขาด ที่สุดประเทศไทยไม่ได้กระทำการใด ๆ ในทาง
ใช้อำนาจอธิปไตยโดยลักษณะที่จะทำให้กัมพูชาเสียอธิปไตยได้

อาศัยเหตุดังกล่าว จึงขอให้ศาลพิพากษาให้กัมพูชาชนะคดีตามฟ้อง
โดยเฉพาะขอให้ศาลพิพากษาชี้ขาด โดยไม่ต้องคำนึงว่าราชอาณาจักรไทย
จะยอมขึ้นศาลหรือไม่ว่า

(๑) ราชอาณาจักรไทยมีหน้าที่ต้องถอนกำลังทหารออกไปจาก
โบราณสถานปราสาทเปรี๊ยะวิเชียร์ ซึ่งได้ส่งเข้าไปตั้งไว้ตั้งแต่ปี ๑๙๕๔

(๒) อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนปราสาทเปรี๊ยะวิเชียร์เป็นของ
ราชอาณาจักรกัมพูชา^(๓)

(ลงนาม) **คุณวัค**

ผู้แทนรัฐบาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกัมพูชา

ทูตที่ปรึกษา

(๓) ฟ้องเขมรไม่ได้กล่าวไว้ที่ไหนว่า ดินแดนที่เป็นความกันนี้มีการก่อกวนยาวเท่าใด
อาณาจักรจะคิดต่อกับอะไรที่ไหนก็ไม่กล่าวถึง คำขอท้ายฟ้องพูดถึงแต่ อำนาจอธิปไตยเหนือตัว
ปราสาท แต่จะเอาอำนาจไปครอบครองปราสาทได้อย่างไร ถ้าไม่ขออธิปไตยเหนือดินแดนอันเป็น
ที่ตั้งของตัวปราสาทด้วย ฟ้องเช่นนี้ ถ้าเป็นความในศาลไทยธรรมดาอาจถูกยกฟ้อง เพราะศาล
ไม่มีทางจะบังคับให้ได้ตามคำขอ แต่ทนายฝรั่งของไทยผู้ชำนาญการศาลโลกแนะนำว่า ศาลโลกไม่
ใช้วิธีพิจารณาแค่วงครกถึงเพียงนั้น เมื่อเป็นเจตนาของเขมรเห็นได้จากฟ้องว่าต้องการเป็นเจ้าของ
ปราสาทเขาพระวิหาร หากเขมรชนะคดี ศาลชอบที่จะตัดสินให้ได้ไปทั้งปราสาทเขาพระวิหารและ
ดินแดนที่ปราสาทตั้งอยู่ด้วย

คำให้การของรัฐบาลไทย

คำให้การของไทย

ขึ้นเมื่อ ๒๙ กันยายน ๒๕๐๔

คำให้การของรัฐบาลไทย

๑. กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนส่วนหนึ่งอันเป็นที่ตั้งของปราสาทเขาพระวิหาร (ภาษาไทยใช้คำว่า พระวิหาร ซึ่งเป็นชื่อที่จะใช้ตลอดคำให้การนี้ ส่วนเปรี๊ยะวิเชียร์เป็นชื่อเขมร)

๒. ในฟ้อง (ข้อ ๑) มีข้อกล่าวหาว่า ตั้งแต่ปี ๑๙๔๙ เป็นต้นมา ประเทศไทยยังคงยึดครองดินแดนส่วนหนึ่งของกัมพูชา ข้อกล่าวหาที่ไม่มีมูลความจริงเลย ต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ดินแดนอันมีข้อพิพาทกันนั้นเป็นดินแดนของไทยมาก่อนสนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ ซึ่งไทยถือว่าเป็นดินแดนของไทย และได้ครอบครองมาตั้งนั้น โดยฝรั่งเศสหรือกัมพูชาไม่เคยโต้แย้งหรือขัดขวางมาจนกระทั่งถึงปี ๑๙๔๙

๓. รัฐบาลกัมพูชาอ้างว่าสิทธิของกัมพูชามีข้อสนับสนุนอยู่ถึงสามประการ (ฟ้องข้อ ๒) ประการแรก เป็นสิทธิสืบแต่ข้อกำหนดในสนธิสัญญานั่นเขตแดนระหว่างกัมพูชากับประเทศไทย กล่าวโดยเฉพาะ กัมพูชาฟ้อง (ข้อ ๔ หน้า ๗) อ้างว่า สัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๔ เป็นบทบังคับในการที่จะตัดสินคดีนี้ รัฐบาลไทยเห็นฟ้องด้วยว่าสนธิสัญญานี้เป็นบทบังคับ ประเด็นจึงเป็นที่รับกันทั้งสองฝ่ายว่า ปัญหาที่ศาลจะพึงวินิจฉัยเป็นปัญหาที่ความและบังคับตามสนธิสัญญาที่ว่านี้ สนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนในบริเวณปราสาทเขาพระวิหารไว้ตามแนวสันปันน้ำบนภูเขาตรงรัก ต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นว่า เมื่อว่ากันตามสนธิสัญญา สันปันน้ำแบ่งปราสาทเขาพระวิหารมาไว้ในอาณาเขตของไทย

ในประการที่ ๒ กัมพูชาอ้างว่า กัมพูชาไม่เคยทอดทิ้งอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนที่เป็นปัญหานี้ และอาศัยสิทธิตามสนธิสัญญา ยังได้ใช้อำนาจอธิปไตยอันมีประสิทธิภาพเหนือดินแดนนี้ตลอดมา

ประการที่ ๓ กัมพูชาอ้างว่า ประเทศไทยไม่ได้ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนดังกล่าวในลักษณะที่จะทำให้กัมพูชาเสียอธิปไตยได้

หลักฐานที่กัมพูชานำมาแสดงเพื่อสนับสนุนข้ออ้างประการที่ ๒ เป็นการบิดเบือนอย่างถึงขนาด สำหรับข้ออ้างประการสุดท้าย รัฐบาลไทยจะแสดงให้เห็นว่า ตามความจริง ไทยได้ใช้อำนาจอธิปไตยโดยประการต่าง ๆ เห็นอปราสาทเขาพระวิหารมาเป็นเวลาหลายปี โดยไม่มีใครมาโต้แย้งหรือขัดขวางเลย จะอย่างไรก็ตาม ถ้าคดีฟังได้ตามคำให้การข้อแรกแล้ว (คือ เขาพระวิหารเป็นของไทยตามสนธิสัญญา) น้ำหนักข้ออ้างของกัมพูชาในประการที่ ๒ และ ๓ จะต้องเปลี่ยนรูปไปเป็นแน่ เพราะคดีจะตกเป็นหน้าที่ของกัมพูชาที่จะต้องพิสูจน์ว่า ไทยได้สละอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนที่เป็นปัญหา และกัมพูชากลับเป็นฝ่ายใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนนี้มา โดยลักษณะที่จะทำให้ไทยเสียอธิปไตย หากคดีมีปัญหาสองข้อนี้ให้กัมพูชาต้องนำสืบ ซึ่งขณะนี้ยังไม่มี รัฐบาลไทยเชื่อแน่เหลือเกินว่า กัมพูชาจะไม่สามารถนำสืบได้

๔. แต่ก่อนที่จะให้การถึงประเด็นเหล่านี้ มีความจำเป็นที่จะต้องแสดงให้เห็นถึงเบื้องหลังในทางประวัติศาสตร์ ศาลจะได้ทราบถึงความตึงเครียดทางสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสระหว่างปี ๑๘๖๐ ถึง ๑๘๘๔ และหลังจากนั้นตลอดมาด้วย นอกจากนั้น จะต้องแก้ข้ออ้างว่า ปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกตกทอดของกัมพูชาทั้งในทางศาสนา ศิลป และวัฒนธรรม (ฟ้องละเอียด ข้อ ๖)

หมวด ๑

เบื้องหลังในทางประวัติศาสตร์

๕. ราวปี ๑๘๖๐ ฝรั่งเศสแผ่อำนาจเข้ามาตั้งอยู่ในอินโดจีน แล้วเริ่มขยายอิทธิพลเข้ามาในกัมพูชา ขณะนั้น กัมพูชาเป็นเมืองขึ้นของสยาม แต่ภายในมีการแตกแยกกันรุนแรง ด้วยเหตุนี้ ในปี ๑๘๖๓ จึงได้มีการเซ็นสนธิสัญญาในนามของกัมพูชาถึงสองฉบับ ฉบับหนึ่งเซ็นกันระหว่างมหาจักรพรรดิฝรั่งเศสกับผู้สำเร็จราชการกัมพูชาเมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๑๘๖๓^(ก) ตามสนธิสัญญานี้ กัมพูชายอมอยู่ใต้อารักขาฝรั่งเศส อีกฉบับหนึ่งเซ็นกันเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๑๘๖๓ ระหว่างพระเจ้ากรุงสยามกับผู้สำเร็จราชการกัมพูชาคนเดียวกัน พร้อมด้วยขุนนางผู้ใหญ่สิบสองคน ซึ่งกัมพูชายอมรับว่าได้เป็นเมืองขึ้นของกรุงสยามมาก่อน มีหลักฐานแสดงว่า ความมุ่งหมายในการเซ็นสนธิสัญญาดังกล่าว ก็เพื่อจะใช้กรุงสยามเป็นเครื่องมือป้องกันการรุกรานของฝรั่งเศส (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑) (ข)

(ก) เถอญทรงพระนามว่าเจ้าฟ้านโรตม ฯ

(ข) ใบบอกจากองค์สมเด็จพระท้าวธรรมมหาราชธิราช (พระราชบิดาของเจ้าฟ้านโรตมองค์ปัจจุบัน) ขอให้ให้ความทราบถึงกรมพลพระกรุณาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ความว่า เมืองเขมรไม่ได้ขึ้นแก่เมืองญวน แต่เป็นเมืองขึ้นกรุงเทพ ฯ มาแต่เดิม และองค์สมเด็จพระท้าวธรรมมหาราช ฯ ก็คงจะยกกองทัพไปทำศึกกับญวน เพราะคิดเห็นว่า “ ถ้าไม่ได้ทำศึกกับญวนคราวนี้ไปภายหลังแล้วญวนจะเปลืองพลังกับฝรั่งเศส ญวนจะยกเมืองเขมรว่าเป็นเมืองขึ้นกับญวนให้เป็นของก้านลฝรั่งเศส ฯ ก็จะไม่พอใจ รับเอาวามาศึกเมืองเขมรกลับได้เป็นสองเมือง ฝรั่งเศสจะข่มขี่เมืองญวนเมืองเขมรต่อไป ” เอกสารมีข้อความกล่าวต่อไปว่า “ ข้าพระพุทธเจ้าก็คิดว่าเกล้า ฯ พร้อมกับเห็นว่า ถ้าญวนเสียแก่ฝรั่งเศสแล้วยกเมืองเขมรให้แก่ฝรั่งเศสก็ดี ฝรั่งเศสเห็นว่าเมืองญวนได้แล้วจะรวบเอาเมืองเขมรว่าเป็นเมืองขึ้นของญวนก็ดี ถ้าได้ทำดังนี้ก็จะมิท้อจะพุดจาโต้ตอบกับฝรั่งเศสได้ทันที ด้วยว่าเดิมแต่บิดาข้าพระพุทธเจ้ากับข้าพระพุทธเจ้าขึ้นแก่กรุงเทพ ฯ ฝ่ายเดียว หาได้ขึ้น

แต่กระนั้น ฝรั่งเศสก็ไม่ละความพยายามที่จะเข้ายึดครองกัมพูชา จนในที่สุดได้มีการเซ็นสนธิสัญญาระหว่างฝรั่งเศสกับสยามเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๑๘๖๗ ซึ่งพระเจ้ากรุงสยามยอมรับว่า กัมพูชาเป็นเมืองในอารักขาของมหาจักรพรรดิฝรั่งเศส ยอมสละสิทธิทั้งปวงในกัมพูชาในฐานะที่เคยเป็นเมืองขึ้น แต่ยังคงสงวนมณฑลพระตะบอง เสียมเรียบ และศรีโสภณไว้เป็นของไทย ในเวลาเดียวกัน ได้มีการยกเลิกสนธิสัญญาลงวันที่ ๑ ธันวาคม ๑๘๖๓ ระหว่างสยามกับกัมพูชา แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตโดยประการอื่น สยามจึงยังคงเป็นเจ้าของดินแดนทางใต้ภูเขาตงรักอยู่ดังเดิม

๖. ราวปี ๑๘๙๒ ได้มีการเรียกร้องในประเทศฝรั่งเศสให้ยึดดินแดนสยามบนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ความข้อนี้มีกล่าวไว้ในบันทึกลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๑๘๖๓ ของ ม. โรแลง ยักแม็ง ทูตผู้มีอำนาจเต็มและที่ปรึกษารัฐบาลไทยในขณะนั้น^(ก) (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๒) ข้อนี้เป็นเหตุให้มีการเซ็นสนธิสัญญาอีกฉบับหนึ่งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม

แก่เมืองญวนไม่ ” เอกสารอีกฉบับหนึ่งมีมาจากองค์พระนโรดมพรหมบริรักษ์มหาอุปราช ขอให้พลหัวเจ้าน่านลูกขุน ณ ศาลา นำความขึ้นกราบบังคมทูลด้วยว่า “ อัคมิวาล (ฝรั่งเศส) มาทำหนังสือสัญญา กับเมืองเขมร ดูที่จะพุกจาแข็งแรงนัก ข้าพระพุทธเจ้าของคไวกอยบอกรเข้ามา ณ กรุงเทพฯ ก็ไม่ยอม ถ้าจะชักขึ้นไม่ทำสัญญา ก็เห็นจะเกิดเป็นความอริวิวาทกันขึ้น แล้วแต่ก่อนโปรดฯ ให้ฝรั่งเศสมาทำหนังสือสัญญา ณ กรุงเทพฯ ครั้นนี้อัคมิวาลเคเลอกวันติเอแม่ทัพฝรั่งเศสเมืองไซ่ง่อนบังคับให้ข้าพระพุทธเจ้าทำหนังสือสัญญา ณ เมืองเขมร ” เอกสารมีข้อความกล่าวต่อไปว่า “ ข้าพระพุทธเจ้าปรึกษา กับพระยาปราจิณบุรี (นก) และพระยาเขมรพร้อมกันเห็นว่า ความข้อนี้สันนิษฐานแล้ว จึงต้องยอมทำหนังสือสัญญากับฝรั่งเศส แต่ใจข้าพระพุทธเจ้ามีความซื่อสัตย์สุจริตจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาแต่เดิมอย่างไรก็คงอยู่ตามเดิม คิดจะให้ไต่คงอยู่เป็นข้าสำหรับพระบารมีต่อไปจนสิ้นชีวิต มิได้มีจิตผันแปรสิ่งใดเลย ”

(ก) ได้รับสถาปนาเป็นถึงเจ้าพระยาอภัยราชา หลานท่าน คือ ศาสตราจารย์โรแลง ทนายความศาลโลกผู้มีชื่อเสียง (เวลานั้นมีอายุ ๖๐ กว่าปี) มาเป็นทนายให้ไทยด้วยคนหนึ่ง ในคดีนี้ และได้เข้ามากรุงเทพฯ เป็นครั้งแรกในชีวิต เพื่อปรึกษาความเรื่องนี้ เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ พอใจที่จะให้ใคร ๆ ในหมู่คนไทยเรียกว่าคุณลุงโร และถือว่าตนเองก็เป็นคนไทยคนหนึ่ง โดยได้ยินได้ฟังเรื่องเมืองไทยมาแต่เด็ก ๆ

๑๘๙๓ แต่สนธิสัญญาฉบับนี้ไม่เกี่ยวข้องไปถึงเขตแดนบนภูเขาตรงรักอัน เป็นปัญหาในคดี เพราะสนธิสัญญานี้ทำให้ประเทศสยามเสียดินแดนแต่ที่ บนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงกับเกาะต่างๆ ในแม่น้ำนั้นให้แก่ฝรั่งเศส และตกลงว่า จะไม่ตั้งกองทหารไว้ในมณฑลพระตะบองหรือเสียมเรียบ อาศัยสนธิสัญญา บังคับการลง วัน เดือน ปี เดียวกัน หลังจากปี ๑๘๙๓ ฝรั่งเศสก็ได้ส่งกอง ทหารเข้ายึดจันทบูรณ ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศสยาม

๓. ในปี ๑๙๐๓ ฝรั่งเศสยื่นคำเรียกร้องเข้ามาใหม่ รวมทั้งเรียกร้อง จะเอาดินแดนไทยมีอาณาเขตกว้างขวางมาก ปรากฏตามบันทึกการสนทนา ระหว่างทูตไทย ณ กรุงลอนดอนกับลอร์ดแลนสทาวน์ ปลัดกระทรวงการ ต่างประเทศอังกฤษ (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓) การเจรจาเกี่ยวกับการเรียกร้องนี้ยุติลงด้วยการเซ็นสนธิสัญญาฝรั่งเศสสยาม ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๔ (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๔) โดยสนธิสัญญา ฉบับนี้ ไทยยกหลวงพระบางบนฝั่งขวาแม่น้ำโขงกับดินแดนทางใต้ภูเขา ตรงรักให้แก่ฝรั่งเศส ส่วนฝรั่งเศสยอมปรับปรุงแนวอาณาเขตตอนอื่นให้บ้าง เล็กๆ น้อยๆ สนธิสัญญากำหนดให้ตั้งกรรมการผสมขึ้นเพื่อพิจารณาปัญหา พรหมแดนที่จะได้กล่าวถึงต่อไปในคำให้การนี้ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๑๙๐๔ ได้มีการเซ็นสัญญาเพิ่มเติมระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ทำให้ไทยต้อง เสียดินแดนให้ฝรั่งเศสไปอีกที่อาณาบริเวณระหว่างทะเลสาบกับทะเลหลวง (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๕) ต่อจากนั้น ยังได้มีการเซ็นสนธิสัญญา กันอีกเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๖) ตามสนธิสัญญาฉบับนี้ ฝรั่งเศสยอมสละเอกสิทธิบางอย่างในสยาม แต่ ประเทศสยามต้องยกมณฑลพระตะบอง เสียมเรียบ และศรีโสภณให้ฝรั่งเศส ฝ่ายฝรั่งเศสคืนดินแดนให้มาบ้างเล็ก ๆ น้อยๆ อันเป็นดินแดนที่ได้ไปจาก ไทยตามสนธิสัญญาฉบับก่อนๆ (ดูเอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๗ เอ และ ๗ บี) มีแผนที่แสดงดินแดนที่ไทยได้เสียให้แก่ฝรั่งเศสไปเป็นชั้นๆ (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๗ ซี)

๘. สนธิสัญญาซึ่งทำกันมาตั้งแต่ปี ๑๙๐๔ ไม่มีข้อความกล่าวถึงปราสาทเขาพระวิหารเลย แต่แม้กระนั้น กัมพูชาก็ยังนำมากล่าวอ้างได้ว่าปราสาทเขาพระวิหารเป็นของกัมพูชาทั้งในทางศาสนา ศิลป และประวัติศาสตร์ (ฟ้องละเมิดข้อ ๖) แม้จะเห็นว่าข้ออ้างเหล่านี้ไม่มีน้ำหนักในทางวิชาการตัดสินคดี รัฐบาลไทยก็มีความจำเป็นจะต้องแก้ฟ้องละเมิดที่นำมากล่าวอ้างไว้โดยไม่ถูกต้องตามความจริง

๙. ใครจะเป็นคนเริ่มสร้างปราสาทเขาพระวิหารเป็นเรื่องที่ยังเป็นปัญหา ความเห็นของนักโบราณคดีฝ่ายไทยมีเขียนไว้ต่างหาก ดังปรากฏในเอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๘ (ก) แต่ที่เป็นของแน่ก็คือ ดินแดนบนแผ่นดินสูงที่ภูเขาตรงรักได้เป็นของไทยมาตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๓ และบางสมัยไทยยังได้แผ่อาณาเขตลงไปถึงเขมรต่ำทางใต้ด้วย (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๙) (ข) ในทางประวัติศาสตร์ ปราสาทเขาพระวิหารจึงเป็นของไทยมาตั้งหกร้อยปี

๑๐. ว่ากันทางศาสนา ปราสาทเขาพระวิหารเป็นวิหารฝ่ายพราหมณ์ แต่เวลานี้ทั้งไทยและเขมรถือพุทธศาสนา แม้จะเป็นสถานที่สักการะแก่พุทธศาสนิกชนของทั้งสองฝ่าย ปราสาทเขาพระวิหารก็ไม่ใช่สถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ความสำคัญไม่มีในทางนี้มาจนศตวรรษที่ ๑๔ คนทั้งหลายยังลืมนึกต่อมาในกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ไปพบเข้าเมื่อปี ๑๘๙๙ จึงมีคนรู้จักปราสาทเขาพระวิหาร (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๐ และ ๑๑) (ก) แม้ในกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์จะไป

(ก) หนังสือพุทธศาสนาของธรรมทาส พานิช แห่งไชยา เขียนไว้ว่า กษัตริย์วงศ์ไศเลนทร์ เป็นผู้เริ่มสร้าง กษัตริย์วงศ์นี้สืบเชื้อสายมาจากพระเจ้าอโศก ๖ และพระนางเชียงเมงกัยซึ่งเป็นคนไทย

(ข) หนังสือของค็อคและเฮโมนีเออร์ เขียนไว้ว่า สมัยสมเด็จพระร่วงเจ้าลัมอำนาจขอม ยานาเขตไทยแผ่จากมณฑลสุหนาดลงไปถึงทะเล

(ค) บันทึกการเสด็จประพาสเขาพระวิหารของในกรม กับรูปถ่ายพระนามจารึกไว้เมื่อ ร.ศ. ๑๑๘ ที่หน้าผาสูงที่สุดเรียกว่าเขี้ยวตาดี

พบเข้าแล้ว ปราสาทเขาพระวิหารก็ยังคงทั้งกันไว้เป็นปราสาทร้างห่างไกล
มีคนไปชมบ้างแต่เพียงบางครั้งบางคราว คนที่จะขึ้นไปชมจากกัมพูชายัง
น้อยยิ่งไปกว่า เพราะจะเป็นขึ้นมาจากเขมรต่ำตามทางขึ้นที่หน้าผาทางทิศ
ตะวันออกได้ยาก

๑๑. รัฐบาลกัมพูชาดูเหมือนจะถือเป็นข้อสำคัญในการนำมาอ้าง
ว่า ปราสาทเขาพระวิหารเป็นปราสาทที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือขอม (พ็อง
ละเอียคข้อ ๑) ข้อนี้เป็นเรื่องแปลกประหลาดที่ไม่จำเป็นจะต้องพิจารณา
เพราะสถาปัตยกรรมของขอมมีอยู่ไม่แต่เฉพาะในกัมพูชาเท่านั้น ไม่ต่าง
อะไรกับที่มีสถาปัตยกรรมของชาวโรมันนอกกรุงโรม^(๓) จะอย่างไรก็ตาม
เมื่อได้ไปดูปราสาทตัวจริงที่เขาพระวิหารแล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า
ปราสาทหลังนี้ได้สร้างขึ้นเพื่อขึ้นไปจากทางทิศเหนือ คือ จากประเทศไทย
จึงไม่อาจเชื่อฟังเอาเป็นจริงว่า ได้สร้างขึ้นไว้สำหรับให้คนในเขมรต่ำขึ้นไปนมัสการ

หมวด ๒

ข้อกำหนดในสนธิสัญญา ๑๙๐๔

ปันอาณาเขตที่เขาพระวิหาร

๑๒. ข้อกำหนดในสนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ ซึ่งจะใช้บังคับในการตัดสิน
คดีนี้ มีตราไว้ในข้อ ๑ ว่า เส้นเขตแดนระหว่างสยามกับกัมพูชาเริ่มบนฝั่ง
ซ้ายทะเลสาบที่ปากแม่น้ำสตุรงรูดุอิส จากจุดนี้เส้นเขตแดนเดินตามเส้น
ขนานไปทางตะวันออกจนบรรจบแม่น้ำเปรีค กำปงเทียม แล้วเดินตาม

(๓) ถ้าถือว่าใครสร้างอะไรไว้ที่ไหน ดินแดนตกเป็นของคนนั้นแล้ว ขนชาติอีกตาสักจะเป็น
เจ้าของเกาะอังกฤษ เพราะที่นั้นมีรากสถาปัตยกรรมโรมันตกค้างอยู่ทั่วไป หลักกฎหมายถือตรงกัน
ข้ามว่า ใครเป็นเจ้าของที่ดิน คนนั้นเป็นเจ้าของสิ่งปลูกสร้างที่ตั้งอยู่บนที่ดิน

เส้นเมริเดียนไปทางเหนือจนถึงเทือกภูเขาตองรัก จากจุดนี้ เส้นเขตแดน
เดินไปตามสันปันน้ำ ซึ่งแบ่งน้ำฝนไปลงที่ลุ่มแม่น้ำแสนและแม่โขง
ทางหนึ่ง กับที่ลุ่มแม่น้ำมูลอีกทางหนึ่ง จนไปบรรจบเทือกภูเขาพนมผาต่าง
และเดินตามสันเขาเทือกนี้ไปจนบรรจบแม่น้ำโขงทางตะวันออก ทางเหนือ
ขึ้นไปจากนั้น แม่น้ำโขงยังคงใช้เป็นอาณาเขตของสยามอยู่ตามข้อ ๑ แห่ง
สนธิสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๑๘๙๓

ข้อ ๒ ในสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้
สยามต้องเสียหลวงพระบางทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส ข้อ ๓
กำหนดให้ตั้งกรรมการผสมขึ้นเพื่อทำการปักปันเขตแดนดังต่อไปนี้ คือให้
มีการปักปันเขตแดนระหว่างราชอาณาจักรสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศส โดย
ให้ตั้งกรรมการผสมขึ้นทำการปักปัน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ซึ่งภาคีทั้งสอง
ฝ่ายจะได้แต่งตั้ง เพื่อทำการปักปันเขตแดนอันได้กำหนดไว้ในข้อ ๑ และ ๒
แห่งสนธิสัญญา ตลอดจนเขตแดนที่อาณาบริเวณระหว่างทะเลสาบกับ
ทะเลหลวง เพื่อให้กรรมการดำเนินงานได้สะดวก และเพื่อป้องกันมิให้มี
ความยุ่งยากในการปักปันเขตแดนที่อาณาบริเวณระหว่างทะเลสาบกับทะเล
หลวง รัฐบาลของทั้งสองฝ่ายจะได้ทำความตกลงกันก่อนที่จะตั้งกรรมการ
ผสมขึ้น เพื่อกำหนดจุดปักปันในดินแดนส่วนนี้ กล่าวโดยเฉพาะ คือ ใน
ตอนที่เส้นเขตแดนจะเดินไปถึงฝั่งทะเลหลวง การแต่งตั้งกรรมการผสมจะ
ได้ตั้งให้เสร็จ เพื่อเริ่มดำเนินงานได้ภายในกำหนดเวลาสี่เดือนนับตั้งแต่วัน
ให้สัตยาบันสนธิสัญญาฉบับนี้

สนธิสัญญาข้ออื่นบังคับให้สยามต้องสละอธิปไตยเหนือดินแดนที่
หลวงพระบางบนฝั่งขวาแม่น้ำโขง ถูกจำกัดสิทธิมิให้ตั้งกองทหารที่ลุ่ม
แม่น้ำโขง (สนธิสัญญาเขียนกินอาณาเขตไว้อย่างกว้างขวาง) มลฑลพระ-
ตะบอง เสียมเรียบและศรีโสภณ ให้สิทธิบางประการแก่ฝรั่งเศสในดินแดน

บนฝั่งขวาแม่น้ำโขงใต้หลวงพระบาง กับยอมให้คนในสัญญาติอารักขาฝรั่งเศสมีเอกสิทธิบางประการในสยาม ฝ่ายฝรั่งเศสตกลงว่า เมื่อได้ปักปันเขตแดนที่อาณาบริเวณระหว่างทะเลสาบกับทะเลหลวง และได้มีการยกดินแดนต่าง ๆ ให้ฝรั่งเศสตามสนธิสัญญาแล้ว ฝรั่งเศสจะถอนกองทหารออกไปจากจันทบูรณ

๑๓. สนธิสัญญาข้อ ๓ เขียนไว้ให้ต้องมีการตกลงกันอีกเกี่ยวกับอาณาบริเวณระหว่างทะเลสาบกับทะเลหลวง ต่อมาอัครราชกิจได้เซ็นสัญญากันเมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๑๙๐๔ กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับเส้นเขตแดนจากทะเลสาบไปบรรจบทะเลหลวง

๑๔. รัฐบาลไทยขอให้การต่อสู้คดีว่า สำหรับเส้นเขตแดนตรงอาณาเขตที่เป็นปัญหานี้ ข้อ ๑ ในสนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ ได้เขียนกำหนดไว้แล้วอย่างชัดเจน โดยไม่ต้องมีอะไรมาอธิบายหรือไขความอีก

๑๕. กัมพูชาถือว่า สนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ เป็นบทบังคับสำหรับคดีนี้ (ฟ้องข้อ ๔) แต่ก็ดูเหมือนจะถือว่าสนธิสัญญาเป็นแต่บทบังคับเพียงเบื้องต้นเท่านั้น เพราะต่อไปในฟ้องข้อ ๕ กัมพูชาถือว่าได้มีการตีความและนำสนธิสัญญาไปใช้บังคับ จนกระทั่งกรรมการผสมที่ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญาข้อ ๓ ได้ยอมรับรองเส้นเขตแดน “สุดท้าย” บนภูเขาจวงรัก ตามที่กัมพูชากล่าวอ้างมานั้น กรรมการได้ดำเนินงานไปจนถึงขั้นสั่งให้นายทหารฝรั่งเศสสองนาย กือนายร้อยเอกแกเลย์กับนายร้อยเอกอู่ม ทำแผนที่ขึ้นฉบับหนึ่ง ดังแสดงมาเป็นเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ (ต่อไปนี้จะเรียกว่าแผนที่หรือเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑) และยังสามารถนำมาประกอบอีกฉบับหนึ่งท้ายฟ้องละเอียด กัมพูชาอ้างว่า เส้นเขตแดนดังแสดงไว้ในแผนที่ฉบับนี้ เป็นเส้นเขตแดนที่กรรมการปักปันกำหนดขึ้น และยังสามารถรับรองกันต่อมาในสนธิสัญญาฉบับหลัง ๆ ฟ้องละเอียดกล่าวถึงแผนที่ฉบับนี้

พิสดาร จะว่ากล่าวถึงแต่แผนที่ฉบับนี้อย่างเดียวเท่านั้นก็ได้ (ดูข้อ ๗) ส่วนที่กล่าวถึงสนธิสัญญาฉบับหลัง ๆ เป็นแต่แสดงมาว่า สนธิสัญญาเหล่านี้ ไม่ได้เปลี่ยนเส้นเขตแดนตามสนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ ข้อหลังนี้รัฐบาลไทยไม่เถียงเลย

๑๖. ถ้วยวิธีตรวจแผนที่ฉบับนี้ ตลอดจนรายงานการประชุมของกรรมการ (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๒ เอ) อย่างละเอียด รัฐบาลไทยจะแสดงให้เห็นว่าเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑

(๑) ไม่ใช่แผนที่ที่นายร้อยเอกแกแลย์และอุม์เขียนขึ้น

(๒) ไม่ได้เสนอให้กรรมการรับรอง แม้แต่จะเสนอให้เห็นก็ไม่ได้เสนอ

(๓) ไม่ได้ผ่านกรรมการเลย เพราะกรรมการได้ถูกยุบเลิกไปเสียก่อนที่จะได้รับทราบผลของการสำรวจทำแผนที่บนภูเขาตงรัก และ

(๔) ไม่ใช่แผนที่ซึ่งรัฐบาลสยามหรือผู้แทนไทยรับรู้ว่าเป็นแผนที่แสดงอาณาเขต ในหมวดสุดท้ายของคำให้การนี้ จะได้แสดงให้เห็นด้วยว่าการทำแผนที่ฉบับนี้ ตลอดจนการลากเส้นเขตแดนในแผนที่ฉบับนี้ มีข้อผิดพลาดอย่างไร และจะแสดงให้เห็นด้วยว่า สันปันน้ำที่แท้จริงบนปราสาทเขาพระวิหารมาไว้ในอาณาเขตไทย

๑๗. ในการพิพจน์ข้อต่อสู้ข้อแรกดังกล่าวในข้อก่อน ไม่มีความจำเป็นแม้แต่จะต้องดูรายงานการประชุมของกรรมการผสมที่ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ เพราะจะพิพจน์ให้เห็นตามข้อความในเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ เท่านั้นก็พอแล้ว

๑๘. รัฐบาลไทยขอต่อสู้ว่า นายร้อยเอกแกแลย์และอุม์ไม่ได้ทำแผนที่หมายเลข ๑ ขึ้นเห็นได้ชัดจากบันทึกในเอกสารนั่นเอง ที่มุ่มบนดำนซ้ายเขียนไว้ว่า นายร้อยเอกแกแลย์แห่งกองทหารราบเมืองซัน นายร้อยเอก

อุ่มแห่งกองทหารต่างตำบล เป็นผู้สำรวจพื้นที่ ถ้าเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ เป็นแผนที่ซึ่งนายทหารสองนาย^๕เขียนขึ้นแล้ว ก็น่าจะได้กล่าวไว้ถึงนั้น แต่^๖นี้แสดงไว้แต่ว่า นายทหารสองนายเป็นคนสำรวจพื้นที่ ไม่ได้เขียนแผนที่^๗ แต่คงจะมีคนอื่นเอาผลของการสำรวจของนายทหารทั้งสองไปเขียนเป็นแผนที่ขึ้นต่างหาก

กัมพูชานำมากล่าวอ้างในฟ้องละเอียด (ข้อ ๗) ว่า แผนที่หมายเลข ๑ เป็นแผนที่ซึ่งนายร้อยเอกแกแลย์กับนายร้อยเอกอุ่มเขียนขึ้น ณ ท้องที่ ข้อ^๘นี้^๙ไม่แต่จะขัดแย้งกับบันทึกในตัวเอกสารดังกล่าวแล้วเท่านั้น ยังขัดแย้งกับตัวแผนที่เองด้วย บันทึกด้านล่างของแผนที่มีเครื่องหมายบอกให้รู้ว่า มีทางที่ไม่ได้เดินผ่านและลำห้วยที่ไม่ได้สำรวจ เมื่อดูแผนที่ก็ปรากฏว่า ทางบางแห่งแสดงไว้ว่านายร้อยเอกทั้งสองไม่ได้ผ่าน ลำห้วยบางแห่งนายทหารสองนาย^{๑๐}ไม่ได้สำรวจ จึงกล่าวไม่ได้ว่า ได้มีการเขียนแผนที่ฉบับขึ้น^{๑๑} ณ ท้องที่ แต่ความจริงเป็นแผนที่ซึ่งคนอื่นเขียนขึ้นโดยอาศัยผลของการสำรวจพื้นที่ ซึ่งนายร้อยเอกแกแลย์และอุ่มไปได้สำรวจไว้ และโดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ได้มาจากแหล่งอื่นด้วย กล่าวโดยเฉพาะ ก็อน่าจะเป็นแผนที่ฉบับอื่นที่มีอยู่ก่อน

๑๕. ปัญหาที่ว่า การเขียนแผนที่เป็นงานที่กรรมการผสมทำไว้ด้วยหรือไม่ ในข้อนี้จะต้องไม่หลงเข้าใจผิดไปตามข้อความที่มีอธิบายไว้ในเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ ซึ่งในบันทึกที่ ๒ ได้ชื่อว่า “ภูเขาแดงรัก” มีความบันทึกไว้ว่า “กรรมการปักปันเขตแดนระหว่างอินโดจีนกับสยาม” ข้อความนี้ชวนให้เข้าใจว่าถ้า “กรรมการปักปัน” ไม่ได้เขียนแผนที่ขึ้นเองอย่างน้อยก็ได้สั่งให้เขียนขึ้น จึงชวนให้เข้าใจต่อไปว่า กรรมการปักปัน^{๑๒}นี้ได้แก่กรรมการที่ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ โดยอาจได้อาศัยข้อความเหล่านี้ รัฐบาลกัมพูชาจึงนำมากล่าวในฟ้อง (ข้อ ๕) ว่า กรรมการได้เขียน

แผนที่ขึ้นตามผลของการสำรวจที่นายร้อยเอกแกเลียและอุม์ไปทำไว้ ใน
ห้องจึงกล่าวอีกว่า เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ เป็น “แผนที่ซึ่งกรรมการ
ได้เขียนขึ้น เพื่อทำการปักปันเขตแดนระหว่างอินโดจีนและสยาม แผ่น
สำหรับภูเขาคงรัก มาตราส่วน ๑/๒๐๐,๐๐๐ นายร้อยเอกแกเลียและอุม์
กรรมการเป็นผู้ไปเขียนขึ้น ณ ท้องที่ ” คงจะแสดงให้เห็นในข้อ ๒๒-๓๔
แห่งคำให้การต่อไปนี้ ข้ออ้างที่ว่านี้ขัดแย้งกับรายงานการประชุมแสดง
ผลงานของกรรมการผสมโดยตลอด

๒๐. หากไทยต่อสู้ให้ฟังได้ว่า นายร้อยเอกแกเลียและอุม์ก็ติ
กรรมการผสมก็ติ ไม่ได้เขียนเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ รัฐบาลกัมพูชาอาจ
แย้งว่า ใครก็ตามที่เป็นผู้เขียนแผนที่ฉบับนี้ อาจได้พบแผนที่สังเขปของ
นายทหารทั้งสองหรือของกรรมการ ซึ่งแสดงเส้นเขตแดนไว้ จึงได้นำเอา
ไปใช้ลากเส้นเขตแดนในเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ แม้กัมพูชาจะแย้งดังนี้
จะปริยายเอาว่า เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ เป็นเอกสารของกรรมการได้ ก็
ต่อเมื่อกรรมการได้เห็นชอบด้วยและรับรองแผนที่สังเขปของนายร้อยเอก
แกเลียและอุม์

๒๑. แต่ทั้งหมดที่ว่ามาเป็นแต่การคาดคะเนทั้งนั้น เพราะคดีนี้
หน้าที่นำสืบตกกัมพูชา ซึ่งจะอาศัยแต่คำฟังแผนที่ฉบับเดียวซึ่งได้พิมพ์ขึ้น
ในประเทศฝรั่งเศส โดยประเทศสยามไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย มาเป็นข้อ
อ้างสนับสนุนสิทธิหาได้ไม่ ถ้าข้อแย้งดังกล่าวจะฟังได้ กัมพูชาก็ต้องพิสูจน์
ให้เห็นเสียก่อนว่า แผนที่สังเขปของนายทหารทั้งสองมีจริงหรือไม่ ถึง
อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ศึกษารายงานการประชุมกรรมการผสมซึ่งได้ตั้งขึ้น
ตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ข้อ ๓ แล้ว ก็จะได้เห็นว่า ข้อแย้งอันหากจะมีมา
ดังกล่าวจะต้องตกไปทั้งสิ้น

๒๒. กรรมการผสมประชุมกันครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๑๙๐๕ ได้มีการตกลงกันกำหนดแผนงานไว้สามชั้น คือ

๑. ออกไปตรวจถึงท้องที่ซึ่งจะทำการปักปันเขตแดน
๒. ทำการสำรวจอาณาบริเวณ
๓. ประชุมกันกำหนดเส้นเขตแดน

กรรมการประชุมกันอยู่จนถึงเดือนพฤษภาคม ๑๙๐๕ แต่ต้องงดการประชุมเพราะเข้าฤดูฝน ต่อมาได้เริ่มประชุมกันอีกเมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๑๙๐๕ และได้ตกลงกันมอบให้นายทหารฝรั่งเศสทำแผนที่อาณาบริเวณทั้งหมด

ข้อความในรายงานดังกล่าวแสดงชัดว่า กรรมการมีความมุ่งหมายอย่างไรในการที่ได้มอบให้นายทหารฝรั่งเศสไปทำแผนที่ เพราะกล่าวถึงการสำรวจพื้นที่โดยวิธียี่ออเดติกไทรแองกิวเลชัน คือให้ทำมาแต่แผนที่แสดงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ไม่ได้มอบให้ทำแผนที่อาณาเขตแสดงเส้นเขตแดน เพราะเมื่อได้แผนที่แสดงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์มาแล้ว กรรมการต่างหากที่จะเป็นผู้ลากเส้นเขตแดนตามที่สนธิสัญญากำหนดไว้ ทั้งนี้ ตามที่ได้ตกลงกันไว้ในการประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๑๙๐๕ (ตามทางปฏิบัติของกรรมการ เมื่อไรจำเป็นจะต้องลงหลักปักเขต งานเช่นนี้จะต้องทำต่อหน้ากรรมการหรือต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับ มอบอำนาจจากกรรมการ ดูรายงานลงวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๑๙๐๕, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๖, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๖, ๕ มีนาคม ๑๙๐๖, ๙ มีนาคม ๑๙๐๖, ๑๑ มีนาคม ๑๙๐๖, และ ๑๙ มกราคม ๑๙๐๗.)

ครั้นถึงฤดูฝนปี ๑๙๐๖ กรรมการต้องงดประชุมอีก และไปเริ่มดำเนินงานต่อเมื่อปลายปี ในตอนนี้องค์กรรมการได้พิจารณาถึงปัญหาเขตแดนบนภูเขาควัก

๒๓. ตอนสุดท้ายนี้ ได้มีการประชุมกันเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๑๙๐๖ เบื้องต้นกรรมการได้พิจารณาถึงเส้นเขตแดนระหว่างทะเลสาบกับภูเขาตงรัก และได้ตกลงกันเป็นหลักการให้ถือแนวเขตแดนตามเส้นอาณาเขตธรรมชาติ ไม่ถือตามเส้นเมริเดียนกับเส้นขนาน ต่อจากนั้น กรรมการได้ปรึกษากันถึงเรื่องที่จะเดินทางไปยังภูเขาตงรัก และได้ตกลงกันจะขึ้นไปทีภูเขาหนั้นทางช่องเกล แล้วเดินทางไปทางตะวันออกทางปากเหนือของภูเขาตงรัก ไปลงจากเขาที่จำปาศักดิ์ (เส้นทางนี้จะผ่านปราสาทเขาพระวิหาร ซึ่งตามสนธิสัญญาจะต้องใช้สันปันน้ำเป็นเขตแดน) กรรมการตกลงกันด้วยว่า การไปสำรวจสันเขา จะทำได้ง่ายโดยวิธีเดินไปตามทางห่างสันเขาไม่เกิน ๑๐ หรือ ๑๕ กิโลเมตร ประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสแถลงในที่ประชุมว่า นายร้อยเอกอู่ม (นายทหารฝรั่งเศส) จะจัดทำแผนที่ภูเขาตงรักตั้งแต่ต้นน้ำทะเลเรปูไปจนถึงช่องเกล (ต้นน้ำทะเลสาบเรปูกับช่องเกลเป็นจุดหัวท้ายทางตะวันออกและตกของเส้นเขตแดนบนภูเขาตงรัก ซึ่งตามสนธิสัญญาจะต้องใช้สันปันน้ำเป็นเขตแดน) ประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสแถลงด้วยว่า นายร้อยเอกอู่ม ซึ่งอยู่ประชุมด้วยในขณะนั้น จะออกเดินทางไปทะเลสาบเรปูในวันรุ่งขึ้น คือวันที่ ๓ ธันวาคม ๑๙๐๖ ข้อตกลงต่าง ๆ ที่กล่าวถึงในรายงานกรรมการลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๑๙๐๖ มีปรากฏอยู่ในแผนที่ซึ่งกรมแผนที่ไทยได้เขียนขึ้น (เอกสารทำคำให้การหมายเลข ๑๒ ปี)

๒๔. มีข้อที่เห็นได้ชัดจากการกำหนดแผนงานในการประชุมกรรมการครั้งนี้อยู่ ๒ ประการ คือ ประการแรก การลากเส้นเขตแดนที่ภูเขาตงรักตามสนธิสัญญา กรรมการไม่คิดว่าจะต้องประสบปัญหายุ่งยากอะไร ดังจะเห็นได้จากการที่กรรมการไม่ได้นัดกันไปประชุมที่นั่น ส่วนที่อื่นมีการนัดกันไปประชุม ณ ที่อื่นที่ ซึ่งจะมีปัญหาให้ต้องวินิจฉัย สำหรับ

ภูเขาตงรัก กรรมการเห็นว่าเพียงแต่ไปดูสันเขา โดยวิธีเดินไปตามทาง ฟากเหนือ ห่างออกไป ๑๐ หรือ ๑๕ กิโลเมตรเท่านั้นก็พอแล้ว ประการที่ ๒ งานที่มอบหมายให้นายร้อยเอกอุ่มไปทำ เป็นงานสำรวจพื้นที่ และให้ทำมา แต่แผนที่ทางภูมิศาสตร์แสดงลักษณะของพื้นที่ตามธรรมชาติ แล้ว กรรมการจะเป็นผู้ลากเส้นเขตแดนอีกชั้นหนึ่ง ทั้งนี้ ดังที่ได้กำหนด แผนงานกันไว้ในการประชุมเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๑๙๐๕

๒๕. เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๑๙๐๖ กรรมการลงมือดำเนินงานไป ตามที่กำหนดไว้ ได้มีการประชุมกันที่ท่าพงตาขาวที่ทะเลสาบทางใต้ภูเขา ตงรักเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๑๙๐๖ ต่อมาเมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๑๙๐๗ ได้ ประชุมกันทางเหนือ ณ บ้านเมฆที่ปลายเทือกภูเขาตงรักด้านตะวันออก ระหว่างการประชุมสองคราวนี้ กรรมการได้เดินทางไปที่จุดเหนือช่องเกล และผ่านช่องเกลเดินไปตามทางฟากเหนือทิวเขาตงรัก โดยไม่ได้หยุด ประชุมกันระหว่างทางเลย

ในการประชุมเมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๑๙๐๗ กรรมการลงมติเป็น การชั่วคราว กำหนดเส้นเขตแดนระหว่างทะเลสาบและภูเขาตงรัก ใน การประชุมเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๑๙๐๗ ซึ่งเป็นการประชุมก่อนขึ้นสุดท้าย ได้มีการเสนอปัญหาตักกล่าว แต่กรรมการให้เลื่อนการลงมติขึ้นสุดท้ายไป จนกว่า “จะได้แผนที่ซึ่งสั่งให้ทำไว้” มาพิจารณากันที่กรุงเทพฯ ในการ ประชุมเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๑๙๐๖ กรรมการมอบให้นายทหารฝรั่งเศส สำรวจพื้นที่ จากข้อความในรายงานที่นำมาอ้างนี้ ย่อมเห็นได้ว่า จนถึง วันที่ ๑๘ มกราคม ๑๙๐๗ งานสำรวจพื้นที่ยังทำกันไม่เสร็จ

๒๖. หัวข้อที่กรรมการยกขึ้นพิจารณาในการประชุมเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๑๙๐๗ มีอยู่ข้อเดียวเท่านั้น คือเกี่ยวกับดินแดนทางตะวันออก ภูเขาตงรัก ซึ่งตามสนธิสัญญาข้อ ๑ จะต้องกำหนดเส้นเขตแดนตามสัน

ภูเขาพนมผาต่างไปทางตะวันออกจนถึงแม่น้ำโขง เมื่อพิจารณากันแล้ว
กรรมการเสนอให้แก้ไขเส้นเขตแดนซึ่งสนธิสัญญากำหนดไว้ และคงจะได้
ให้การต่อไป (ข้อ ๓๕) อนุสัญญาต่อท้ายสนธิสัญญา ๑๙๐๗ ระหว่าง
ประเทศฝรั่งเศสกับสยามได้นำเอาข้อเสนอของกรรมการนี้ไปกำหนดเป็น
ข้อตกลงผูกพันกันใหม่

๒๓. เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๑๙๐๗ กรรมการผสมตามสนธิสัญญา
๑๙๐๔ ประชุมกันเป็นครั้งสุดท้ายที่ปากมูล สนธิสัญญาข้อ ๘ บังคับให้
ประเทศสยามต้องยกดินแดนตามจุดบางจุดบนฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้ฝรั่งเศส
“มีอาณาเขตกว้างยาวคงจะได้กำหนด” จุดอันหนึ่งทั้งวั้นได้แก่ปากแม่น้ำ
มูล การประชุมของกรรมการเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๑๙๐๗ จึงเป็นแต่
พิจารณากันว่าจะยกดินแดนตรงจุดนี้ให้กันอย่างไร ในที่สุด กรรมการได้
ลงมติยกดินแดนให้ฝรั่งเศสสองแปลง และได้มีการลงหลักปักเขตไว้ต่อ
หน้ากรรมการทั้งสองฝ่าย

๒๔. แต่ยังไม่ทันไร ในเดือนพฤศจิกายน ๑๙๐๖ ทูตฝรั่งเศสที่
กรุงเทพ ฯ ก็ได้รับคำสั่งมาแล้วให้ทาบตามเพื่อขอคืนแดนจากรัฐบาลสยาม
อีก คือให้ไทยยกมณฑลพระตะบอง เสียมเรียบ และศรีโสภณให้ฝรั่งเศส
ดินแดนเหล่านี้ประเทศสยามได้สิทธิครอบครองเป็นเจ้าของมาตามสนธิ-
สัญญา ๑๘๖๗ เพื่อเป็นการตอบแทน ฝรั่งเศสจะคืนเมืองท่าที่ตราดและที่
ดินติดต่อบนอ่าวสยามทางใต้จนทบุรณ กับดินแดนอีกเล็กน้อยที่ด้านซ้ายติด
ต่อกับหลวงพระบางด้านใต้ให้แก่ประเทศสยาม การตอบแทนที่สำคัญได้แก่
ข้อตกลงที่ประเทศฝรั่งเศสจะสละเอกราชบางประการ ซึ่งชนชาติเอเซีย
สังกัดฝรั่งเศสกับคนในอารักขาฝรั่งเศสได้รับอยู่ในสยาม (เอกสารท้ายคำ
ให้การหมายเลข ๗)

๒๕. เมื่อกรรมการผสมตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ เดินทางกลับถึง
กรุงเทพ ฯ ตอนต้นปี ๑๙๐๗ การเจรจาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสจึงกล่าวได้

เริ่มขึ้นแล้ว มีปัญหาตกค้างบางประการที่กรรมการเองจะต้องพิจารณา
ดำเนินการ รวมทั้งการที่จะต้องกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างทะเลสาปและ
ภูเขาตงรัก กับกำหนดเส้นสันปันน้ำบนภูเขานั้นด้วย แต่ปรากฏตามรายงาน
ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๑๙๐๗ จากทูตฝรั่งเศสที่กรุงเทพฯ ถึงรัฐมนตรีต่างประเทศ ณ กรุงปารีสว่า เมื่อกรรมการเดินทางกลับถึงกรุงเทพฯ เจ้า
หน้าที่สำรวจยังทำแผนที่ไม่สำเร็จ แล้วเลยถือเอาเหตุนี้เป็นข้ออ้างให้เลื่อน
การประชุมกรรมการต่อไปอีก (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๓) ตั้ง
แต่นั้นมา ไม่มีการประชุมกรรมการตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ อีกเลย นาย
พันเอกแบร์นาร์ด ประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสลงมือเข้าร่วมในการเจรจา
เพื่อให้มีการเซ็นสนธิสัญญาฉบับใหม่ และได้มีการเซ็นสัญญานั้นกันเมื่อ
วันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ ยังผลให้เกิดขึ้นดังกล่าวกว่ามาข้างต้น (เอกสาร
ท้ายคำให้การหมายเลข ๖) เนื่องจากเหตุนี้ เส้นเขตแดนระหว่างทะเลสาป
กับภูเขาตงรักที่สนธิสัญญา ๑๙๐๔ กำหนดไว้แต่เดิม จึงตกเป็นพับไป

๓๐. ตามข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นย่อมเห็นได้ว่า กรรมการผสม
ที่ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ไม่อาจได้เห็นแผนที่หมายเลข ๑ ได้เลย เพราะ
กรรมการได้ถูกยุบเลิกไปเสียก่อนแล้วตั้งแต่เดือนมีนาคม ๑๙๐๗ ส่วน
แผนที่หมายเลข ๑ มีผู้พิมพ์ขึ้นที่กรุงปารีสในภายหลังระหว่างฤดูร้อน ปี ๑๙๐๘

๓๑. ปัญหาว่าเอกสารท้ายพ้องหมาย ๑ จะได้พิมพ์โฆษณาออกมา
เมื่อใด มีหลักฐานแวดล้อมที่จะพิสูจน์ให้เห็นได้ ประการแรก มีเอกสาร
ท้ายคำให้การหมายเลข ๑๔ หนังสือจากทูตไทย ณ กรุงปารีสถึงกรุงเทพฯ
ส่งแผนที่ ๑๑ แผ่น รวมทั้งเอกสารท้ายพ้องหมาย ๑ ด้วย อันเป็นแผนที่
แสดงอาณาเขตทั้งหมดตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ข้อความในหนังสือฉบับนี้

แสดงว่า ทูตไทยเพิ่งจะได้รับแผนที่ ณ กรุงปารีส หนังสือลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๑๙๐๘

ประการที่ ๒ เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ มีสำเนาส่งไปเก็บไว้ในห้องแผนที่สมาคมภูมิศาสตร์ในราชูปถัมภ์กรุงลอนดอน สำเนาที่ตีตราไว้ว่าได้รับเมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๑๙๐๘

ประการสุดท้าย ปีที่พิมพ์โฆษณาเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ มีปรากฏอยู่ในทะเบียนแผนที่เพิ่ม ๑๘ ปี ๑๙๐๘ (ห้องสมุดอาร์มังกองแลง เลขที่ ๕ ถนน เดอ มาซีแอ กรุงปารีส ๖) ได้หัวข้อ อินโดจีนฝรั่งเศส สยาม มีข้อความบันทึกไว้ว่า “๗๒๓ กรรมการปักปันระหว่าง อินโดจีนกับสยาม และแผนที่ปันอาณาเขตระหว่างอินโดจีนกับสยาม มาตรการส่วน ๑/๒๐๐,๐๐๐ ปารีส เอ บาร์เรร์ (๑๙๐๘) ๑๑ แผ่น (ไม่ขาย) คุงเพิ่ม ๑๗ เลขที่ ๗๑๕ กับต่อไป เลขที่ ๒๖๒ อา”

๓๒. ประการที่ ๒ ข้อเท็จจริงดังกล่าวมาแสดงให้เห็นว่า ไม่ได้มีการเสนอแผนที่ภูเขาดงรักระหว่างการประชุมกรรมการผสมเลย กรรมการกำหนดให้มีการทำแผนที่ในการประชุมเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๑๙๐๖ แต่ได้ตรวจพิจารณาหรือรายงานการประชุมตั้งแต่นั้นมาทั้งหมดแล้ว ก็ไม่ปรากฏว่าได้มีการอภิปรายกันถึงเส้นเขตแดนบนภูเขาดงรัก และไม่ปรากฏว่ากรรมการมีแผนที่มาพิจารณาในการประชุมตั้งแต่นั้น

๓๓. ประการสุดท้าย ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า จนกระทั่งถึงเดือนมีนาคม ๑๙๐๗ นายร้อยเอกอู๋และแกเลียไม่ได้ทำแผนที่ฉบับหนึ่งฉบับใดให้เสร็จ ซึ่งเป็นแผนที่แสดงภูมิประเทศดังแสดงไว้ในเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ ในรายงานลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๑๙๐๗ (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๓) ทูตฝรั่งเศสที่กรุงเทพฯ กล่าวไว้โดยเฉพาะว่า แผนที่ซึ่งกรรมการสั่งให้เขียนขึ้นนั้น ยังทำไม่เสร็จ ซึ่งจะต้องถือว่า

รวมตลอดไปถึงแผนที่ของนายร้อยเอกแกแลย์และอุ่มทัวย นอกจากนั้น นายร้อยเอกอุ่มได้รับคำสั่งให้สำรวจพื้นที่บนภูเขาตงรักตั้งแต่ต้นน้ำทะเลสาบเรปูไปจนถึงช่องเกล พื้นที่ซึ่งนายร้อยเอกแกแลย์ได้รับคำสั่งให้สำรวจ จึงน่าจะกินถึงอาณาเขตจากทางใต้ขึ้นไปหาช่องเกล ตัวแผนที่เองแสดงว่าอาณาเขตส่วนนี้สำรวจได้ง่ายกว่าพื้นที่บนภูเขาที่นายร้อยเอกอุ่มจะต้องสำรวจเป็นระยะทางยาว นายร้อยเอกแกแลย์มีนายร้อยโทเตเชอมองต์เป็นผู้ช่วยทัวย ตามหลักฐานปรากฏว่านายร้อยเอกแกแลย์จะต้องทำแผนที่ส่วนของตนให้เสร็จและนำไปแสดงที่โคราชภายในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๗ แต่คงได้กล่าวมา จนถึงวันกำหนด แผนที่ส่วนนี้ก็ยังไม่เสร็จอยู่นั่นเอง เมื่อเช่นนี้ สำหรับนายร้อยเอกอุ่มผู้ที่ได้รับคำสั่งให้ไปทำแผนที่ ณ ที่ซึ่งที่กันดารกว่า ย่อมจะไม่สามารถทำแผนที่ส่วนของตนให้เสร็จได้ภายในเดือนมีนาคม (หมายเหตุ พื้นที่แสดงไว้ในเอกสารท้ายพ้องหมาย ๑ อันเป็นส่วนที่นายร้อยเอกแกแลย์และอุ่มได้รับคำสั่งให้ไปทำการสำรวจนั้น จะอ้างว่าได้เขียนขึ้นตามผลการสำรวจของนายทหารทั้งสองไม่ได้ จนกว่าจะปรากฏว่านายทหารสองคนนี้ได้ทำแผนที่มาเสนอเสียก่อน)

๓๔. ดังได้กล่าวมา ไม่ปรากฏว่านายร้อยเอกอุ่มหรือแกแลย์ได้เสนอแผนที่ภูเขาตงรักต่อกรรมการผสมเลย กรรมการจึงไม่อาจรับรองเห็นชอบแผนที่นี้ หรือลากเส้นเขตแดนลงบนแผนที่ หรือเขียนเอกสารท้ายพ้องหมาย ๑ ขึ้นเป็นแผนที่อาณาเขตได้ ตามที่กรรมการได้ประชุมกันครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๑๙๐๕ กำหนดแผนงานเป็นขั้น ๆ แผนงานขั้นสุดท้ายอันเกี่ยวกับการกำหนดเส้นเขตแดนบนภูเขาตงรักตามที่กรรมการได้ไปสำรวจพื้นที่มาเอง ก็ได้เห็นมาเองว่า สำหรับเขตแดนตอนนี้มีสันปันน้ำเป็นอาณาเขต ซึ่งเดินไปตามแนวหน้าผาซึ่งที่คาดหมายกันไว้ก่อนแล้ว ทัวยเหตุนี้ เส้นเขตแดนในตอนนี้อาศัยข้อกำหนดในสนธิสัญญาแต่อย่าง

เดียว ส่วนแผนที่ของนายร้อยเอกอุ่มและเกล็นั้น เมื่อทำสำเร็จส่งไปที่กรุงปารีสแล้ว คงจะมีใครคนใดคนหนึ่งนำไปใช้ในการเขียนเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ ในการที่รัฐบาลกัมพูชาฟ้องคดีโดยอาศัยเส้นเขตแดนกั้นลากไว้ในเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ จึงเป็นการอาศัยเส้นเขตแดนที่ใครไม่ทราบลากไว้โดยปราศจากอำนาจ เป็นการลากเส้นเขตแดนบนแผนที่ซึ่งไม่ทราบอีกว่าใครเป็นคนเขียนขึ้น เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ จึงเป็นเอกสารปลอมลอยไม่มีน้ำหนักอะไร.

หมวด ๓

ข้ออ้างเกี่ยวกับการรับรองเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ ในสนธิสัญญาหลัง ๑๙๐๔

๓๕. ในฟ้อง (ข้อ ๖) มีข้อกล่าวอ้างว่า เส้นเขตแดนในเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ มีรับรองไว้ในอนุสัญญาต่อท้ายสนธิสัญญาฉบับใหม่ ซึ่งเซ็นกันเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ ระหว่างฝรั่งเศสกับสยาม ข้อนี้ไม่อาจเป็นไปได้ เพราะขณะนั้นยังทำแผนที่ไม่เสร็จ และคงได้กล่าวมา ขณะนั้น นอกจากเส้นสันปันน้ำที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญา ๑๙๐๔ แล้ว ไม่มีการกำหนดเส้นเขตแดนกันบนภูเขาดงรักเลย

เกือบจะไม่มี ความจำเป็นจะต้องกล่าวว่า ไม่มีถ้อยคำอะไรในอนุสัญญาแม้แต่สักคำเดียว ที่จะสนับสนุนข้ออ้างของกัมพูชาได้ อนุสัญญากำหนดเส้นเขตแดนให้กรรมการผสมชุดใหม่ทำการปักปัน กรรมการชุดนี้จะได้ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗ ข้อ ๔ ทั้งนี้ เนื่องจากการที่ไทยเสียดินแดนให้ฝรั่งเศสที่พระตะบอง เสียมเรียบ และศรีโสภณ และประเทศสยาม

327.16

89194

2955 10.

หอสมุดแห่งชาติรัชมัยคสาภิเชก

กาญจนบุรี

จะได้ทราบคืน จึงต้องมีการลากเส้นเขตแดนกันใหม่จากอ่าวสยามไปจนถึงภูเขาตงรัก อนุสัญญาข้อ ๑ เป็นบทกำหนดเส้นเขตแดนที่ว่านี้ ซึ่งลากไปบรรจบภูเขาตงรักที่จุดใกล้ช่องเกล อันเป็นจุดที่เส้นเขตแดนตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ลากมาจบลง เป็นระยะทางห่างจากเขาพระวิหารประมาณ ๙๐ กิโลเมตร เมื่อได้กำหนดเส้นเขตแดนใหม่จนถึงจุดบนภูเขาตงรักแล้ว อนุสัญญาข้อ ๑ กำหนดไว้ดังต่อไปนี้ “ต่อจากจุดบนภูเขาตงรักตั้งกล่าวเส้นเขตแดนเดินไปตามสันปันน้ำที่แบ่งน้ำฝนลงไปสู่ที่ลุ่มทะเลสาบและแม่น้ำโขงทางหนึ่ง กับที่ลุ่มแม่น้ำมูลอีกทางหนึ่ง และเดินต่อไปจนถึงแม่น้ำโขงใต้ปากมูลที่ปากห้วยเตือ (หมายเหตุ คูเครื่องหมายที่ทำไว้ในเอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๒ ปี) ทั้งนี้ ตามเส้นเขตแดนที่กรรมการปักปันชุดก่อนได้ตกลงกันลากไว้เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๑๙๐๗ เส้นเขตแดนจึงว่ามาในข้อนี้ มีปรากฏอยู่ในแผนที่สังเขปแนบท้าย” ตามข้อความที่ว่านี้ สนธิสัญญา ๑๙๐๗ จึงไม่ได้กำหนดเส้นเขตแดนจากจุดบรรจบบนภูเขาตงรักไปทางตะวันออก

๓๖. จะเห็นได้จากแผนที่สังเขปแนบท้ายอนุสัญญาด้วยว่า (เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๒) เส้นเขตแดนลากมาเพียงแค่จุดบรรจบดังกล่าวข้างต้น และไม่ได้ลากต่อไปอีกทางตะวันออก

จากจุดบรรจบดังกล่าวไปทางตะวันออก สนธิสัญญาไม่ได้กำหนดไว้เลยว่ ให้เส้นเขตแดนเป็นไปตามที่ได้เขียนไว้ในเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ แต่ให้เดินไปตามสันปันน้ำบนภูเขาตงรัก ซึ่งยังเป็นสันอาณาเขตอยู่ดั้งเดิมเหมือนเมื่อกำหนดไว้ในสนธิสัญญา ๑๙๐๔ อนุสัญญาต่อท้ายสนธิสัญญา ๑๙๐๗ แก่สนธิสัญญา ๑๙๐๔ แต่เฉพาะตอน “เส้นเขตแดนที่กรรมการปักปันชุดก่อนได้ตกลงกันลากไว้เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๑๙๐๗” เส้นเขตแดนนี้ไม่เกี่ยวไปถึงเขาพระวิหาร แต่เป็นเส้นเขตแดนที่ลากไว้ที่ปากห้วยเตือ

บนแม่น้ำโขง เพราะเขตแดนตอนนั้นเท่านั้นที่กรรมการตกลงกันแก้ไข และ
เขตแดนตอนนี้ตอนเดียวเท่านั้นที่กรรมการได้ทำความตกลงกันเมื่อวันที่ ๑๘
มกราคม ๑๙๐๗ (ดูคำให้การข้อ ๒๕, ๒๖)

นอกจากนั้น ถ้อยคำในอนุสัญญายังแสดงความจริงที่ว่ามาด้วย
เพราะกล่าวถึง “เส้นเขตแดนที่กรรมการปักปันชุดก่อนได้ตกลงกันลากไว้
เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๑๙๐๗” รายงานการประชุมกรรมการ (ชุดก่อน)
ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๑๙๐๗ ใช้คำว่า “ลาก” จึงเกี่ยวเฉพาะเส้นเขตแดน
ใหม่ที่ปากห้วยเตือเท่านั้น

๓๗. ข้ออ้างประการที่ ๒ ของรัฐบาลกัมพูชาอาศัยสนธิสัญญา
๑๙๐๗ เป็นหลัก พ้องข้อ ๗ และ ๘ กล่าวอ้างมาว่า ตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗
ข้อ ๔ กรรมการชุดใหม่ได้รับมอบหมายให้ทำการปักปันเส้นเขตแดน
ทั้งหมดที่ยังไม่ได้ทำการปักปัน ซึ่งสำหรับเขตแดนตอนเขาพระวิหาร
กรรมการได้กำหนดไว้ในการประชุมเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๑๙๐๘ แต่เมื่อ
ได้ตรวจพิเคราะห์รายงานการประชุมครั้งนี้ (อ้างถึงในพ้องข้อ ๘) ตลอดจน
แผนที่สังเขปต่อท้ายของนายร้อยโทมาลิ่งเต็งด้วยแล้ว จะเห็นความผิด
พลากในข้ออ้างที่ว่านี้ได้ถนัด เพราะแผนที่สังเขปแสดงเส้นเขตแดนไป
ทางตะวันออกเพียงแค่ช่องเกลเท่านั้นเอง ซึ่งยังห่างจากเขาพระวิหารเป็น
ระยะทางถึงราว ๕๐ กิโลเมตร ที่จุดนี้ เส้นเขตแดนใหม่ตามสนธิสัญญา
๑๙๐๗ มาบรรจบกับเส้นเขตแดนเก่าตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ จึงแสดงให้เห็น
ว่า เส้นเขตแดนบนภูเขาตรงรักที่กรรมการชุดใหม่ได้รับมอบหมายให้ทำการ
ปักปันนั้น หาได้โดยช่องเกลไปทางตะวันออกไม่ จึงกินไปไม่ถึงเขา
พระวิหาร

๓๘. ที่กล่าวมา แสดงให้เห็นชัดว่า อาณาเขตระหว่างสยามกับ
อินโดจีนในบริเวณเขาพระวิหาร ยังคงต้องอาศัยเส้นเขตแดนที่กำหนดไว้

ในสนธิสัญญา ๑๙๐๔ เท่านั้น เส้นเขตแดนตรงนั้นไม่มีกล่าวถึงในสนธิสัญญา ๑๙๐๗ และอนุสัญญาต่อท้าย ทั้งไม่มีกล่าวถึงในรายงานการประชุม กรรมการที่ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญาฉบับนี้ด้วย เส้นเขตแดนตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ กำหนดตามอาณาเขตรวมชาติ คือ สันปันน้ำ ปราสาทเขาพระวิหาร ตั้งอยู่ทางเหนือเส้นสันปันน้ำ คือทางเหนือเส้นปันอาณาเขต จึงอยู่ในอาณาเขตของไทย (ดูคำให้การข้อ ๗๖-๘๐)

๓๕. สนธิสัญญาที่เซ็นกันต่อมาระหว่างประเทศสยามกับฝรั่งเศส หลังปี ๑๙๐๔ จนถึงบัดนี้ รับรองยืนยันเส้นเขตแดนดังกล่าวไว้ในสนธิสัญญา ๑๙๐๔ รวมทั้งที่กำหนดไว้ตามเส้นสันปันน้ำบนภูเขาตงรักด้วย ทั้งนี้ โดยมีได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมแต่ประการใด (ยกเว้นเฉพาะระยะเวลาที่มีสัญญากรุงโตเกียวปี ๑๙๔๑ ไปจนถึงการเพิกถอนสัญญานั้น โดยสัญญาประนีประนอมระหว่างฝรั่งเศส ไทย ปี ๑๙๔๖) สนธิสัญญา ๑๙๐๔ กำหนดเส้นเขตแดนที่เขาพระวิหารตามสันปันน้ำไว้อย่างไร จึงยังคงเป็นเส้นเขตแดนอยู่อย่างนั้นจนทุกวันนี้

๔๐. ฟ็อง (ข้อ ๑๐) นำข้อยกเว้น (ข้อ ๒๗) ในสนธิสัญญาทางไมตรี ค้าขาย และการเดินเรือระหว่างประเทศสยามกับฝรั่งเศสฉบับลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๑๙๒๕ มากล่าวไว้ทั้งตอน สนธิสัญญาข้อนี้ยกเว้น “ข้อกำหนดเกี่ยวกับการปักปันเขตแดน” ในสนธิสัญญาปี ๑๘๙๓, ๑๙๐๔, ๑๙๐๗ กับอนุสัญญาต่อท้าย ฟ็อง (ข้อ ๑๑) ยังกล่าวถึงข้อ ๒๒ ในสนธิสัญญาทางไมตรี การค้าขาย และการเดินเรือระหว่างประเทศสยามกับฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ ๗ ธันวาคม ๑๙๓๗ อีก ซึ่งกำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้เช่นเดียวกันว่าด้วย “ข้อกำหนดเกี่ยวกับการปักปันเขตแดนและหลักประกันในการนั้น” ทั้งตกลงกันไว้ในสนธิสัญญา ๑๘๙๓, ๑๙๐๔, ๑๙๐๗ กับอนุสัญญาต่อท้าย รวมตลอดไปถึงสนธิสัญญา ๑๙๒๕ ดังกล่าวมาด้วย

ที่รัฐบาลกัมพูชาจะขออ้างสนธิสัญญา ๑๙๐๔, ๑๙๐๗ กับอนุสัญญา เป็นบท
กำหนดสิทธินั้น รัฐบาลไทยไม่ขัดข้อง ปัญหาเกี่ยวกับการสืบฐานะแทน
กันระหว่างประเทศที่ไทยได้ยกขึ้นเป็นประเด็นโต้เถียงในชั้นคดีฟ้อง เพื่อ
แก้ข้ออ้างของกัมพูชาที่อาศัยสนธิสัญญา ๑๙๓๗ ในส่วนที่ว่าด้วยการระงับ
ข้อพิพาท ก็ไม่เกี่ยวไปถึงบทบังคับว่าด้วยการปักปันเขตแดน (ดูข้อคัด
ฟ้องของรัฐบาลไทย ข้อ ๔๐ หน้า ๑๕ ส่วนเวลา ๖๑/๕ ลงวันที่ ๑๔
เมษายน ๑๙๖๑ หน้า ๔๕)

๔๑. ผลทางกฎหมายแห่งสัญญาโตกิโอปี ๑๙๔๑ และสถานะ
สงครามระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศสตั้งแต่ปี ๑๙๔๑ ถึง ๑๙๔๖ ไม่เป็น
ประเด็นเกี่ยวพันมาถึงคดีนี้ เพราะไม่กระทบถึงข้อรับรองว่าด้วยการปัก
ปันเขตแดนตามสนธิสัญญาปี ๑๙๒๕ และ ๑๙๓๗ ระหว่างฝรั่งเศสกับสยาม

๔๒. สัญญาประนีประนอม ๑๙๔๖ ระหว่างฝรั่งเศสและประเทศ
ไทย เป็นสัญญาฉบับข้อพิพาทระหว่างประเทศทั้งสองเมื่อสงครามโลก
ครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง สัญญากำหนดให้ทั้งสองฝ่ายมีสัมพันธไมตรีกันต่อไป
ตามสนธิสัญญา ๑๙๓๗ (ข้อ ๒) คดีเป็นที่รับกันทั้งสองฝ่ายว่า สถานะ
สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับไทยตั้งแต่ปี ๑๙๔๑ ถึง ๑๙๔๖ บัดนี้ ไม่กระทบ
ถึงสิทธิของแต่ละฝ่ายอันเกิดแก่สนธิสัญญานั้น ด้วยเหตุนี้ สัญญาประนี-
ประนอมจึงได้รับรองยืนยันสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ในส่วนที่กำหนดอาณาเขต
ดังที่ได้มีสนธิสัญญา ๑๙๓๗ รับรองยืนยันต่อมา และได้ล้มเลิกสัญญาโตกิโอ
๑๙๔๑ เสียด้วย

๔๓. สัญญาประนีประนอม ๑๙๔๖ กำหนดให้ตั้งกรรมการประนี-
ประนอมขึ้นคณะหนึ่ง มีหน้าที่พิจารณาปัญหาอาณาเขตตามสนธิสัญญา

ต่าง ๆ ระหว่างคู่กรณีในทางเชื้อชาติ ภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจ สัญญา
กำหนดไว้ด้วยว่า (ข้อ ๑) ดินแดนอินโดจีนฝรั่งเศสที่ประเทศสยามได้ไป
โดยอาศัยสัญญาโตกิโอะ ๑๙๔๑ นั้น ให้เป็นอันได้กลับคืนมาเป็นของเจ้าของ
เดิม ฟ็องกัมพูชา (ข้อ ๑๕ และ ๑๖) กล่าวไว้เป็นนัยว่า กรรมการได้ยก
เอาปัญหาเกี่ยวกับดินแดนที่ปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ขึ้นพิจารณาว่าจะ
สมควรยกให้เป็นของไทยหรือไม่ แต่ในที่สุดได้ตัดสินไม่ยกให้ตามคำเรียก
ร้องของไทย ความในฟ้องกล่าวไว้ว่า “ถ้าจำเป็น คำวินิจฉัยของกรรมการ
ย่อมจะขยายไปถึงอาณาเขตบนภูเขาดงรัก ซึ่งรวมตลอดไปถึงดินแดนอัน
เป็นที่ตั้งของปราสาทเป็ริเยวีเยียร์ด้วย” แต่ประเทศฝรั่งเศสไม่ได้โต้แย้ง
เขตแดนของไทยตามเส้นสันปันน้ำบนภูเขาดงรัก ฝรั่งเศสเพิ่งมาโต้แย้ง
คัดค้านขึ้นเป็นเวลาถึงสองปีหลังจากนั้น เพราะฉะนั้น จึงไม่มีเหตุอะไรที่
ไทยจะไปยกขึ้นเป็นปัญหาเรียกร้องเกี่ยวกับสิทธิเหนือดินแดนที่เป็นของ
ไทยมาตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ซึ่งคงจะได้แสดงต่อไป ไทยได้ใช้อำนา
จอธิปไตยตลอดมามิได้ขาด และโดยไม่มีใครมาขัดขวางรบกวนเลย เพราะ
ไม่มีเหตุให้ต้องเรียกร้องเอาดินแดนในตอนนี้ ผู้แทนไทยจึงไม่ได้เสนอข้อ
เรียกร้อง (เกี่ยวกับพระวิหาร) ต่อกรรมการประนีประนอม

๔๔. ดังได้กล่าวมาแล้ว จึงเห็นได้ว่า นับตั้งแต่ได้เซ็นสนธิสัญญา
๑๙๐๔ กันเป็นต้นมา ไม่มีสนธิสัญญาฉบับอื่นใดคาดพิงไปถึงอาณาเขตที่
เขาพระวิหาร สนธิสัญญา ๑๙๐๔ จึงยังเป็นสนธิสัญญาฉบับที่ใช้บังคับ โดย
ได้รับการรับรองยืนยันว่าเป็นสนธิสัญญากำหนดอาณาเขตในบริเวณเขา
พระวิหาร การที่จะตัดสินคดีนี้ จึงเป็นเรื่องที่ศาลจะพึงวินิจฉัยโดยตีความ
ตามสนธิสัญญาฉบับนี้

หมวด ๔

การใช้สิทธิของคู่กรณี

๔๕. ฟ้อง (ข้อ ๑๙) กล่าวว่า “โดยอาศัยประเทศฝรั่งเศสเป็นตัวแทนตลอดระยะเวลาครึ่งศตวรรษ แก้มพูชาได้ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนที่เป็นปัญหานี้ตลอดมา” ความในตอนที่ห้ามหมวด ๒ ขยายความประเด็นข้อนี้ต่อไปอีก โดยรัฐบาลแก้มพูชาลงเนื้อเห็นว่า “ข้อเท็จจริงทั้งแสดงมาพิสูจน์ให้เห็นอย่างพอเพียงโดยปราศจากข้อสงสัยว่า แก้มพูชาไม่เคยเสียอธิปไตยเหนือดินแดนที่เป็นปัญหาด้วยการละเว้นไม่ใช้อำนาจอธิปไตย” (ข้อ ๒๓) ในฟ้องหมวดต่อไป (หน้า ๒๑) แก้มพูชายังได้กล่าวไว้อีกว่า “ประเทศไทยไม่ได้กระทำการในทางใช้อำนาจอธิปไตยโดยลักษณะที่จะทำให้แก้มพูชาเสียอธิปไตย” ทั้งนี้ เป็นฟ้องปิดเบือนอย่างไร ได้ให้การต่อสู้ไว้แล้วในข้อ ๓ โดยข้อสงวนทั้งว่านี้ รัฐบาลไทยยอมเห็นด้วยว่าเป็นการสมควรที่จะพิจารณาเห็นว่า ก่อนเกิดข้อพิพาทรายนี้ คู่กรณีได้แสดงออกด้วยการกระทำประการใดบ้าง อันเป็นการแสดงความเข้าใจของแต่ละฝ่ายเกี่ยวกับข้อกำหนดในสนธิสัญญาว่าด้วยอาณาเขตบนภูเขาตงรัก ซึ่งเป็นที่ตั้งของปราสาทเขาพระวิหาร

ส่วนที่ ๑

ข้ออ้างว่าแก้มพูชาได้ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือเขาพระวิหาร

๔๖. ตามที่กล่าวไว้ในฟ้อง (ข้อ ๒๐) การใช้อำนาจอธิปไตยที่ประเทศฝรั่งเศสได้ทำมาเป็นปกติ “ได้แก่การที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองได้ไปชม

ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรเสมอมาระหว่างไปตรวจการ” แต่ตัวอย่างคงให้มา
เพียงครึ่งเดียวเท่านั้น คือ เมื่อเรชังฝรั่งเศสแห่งจังหวัดคิตตอไปปรับเสด็จ
ในกรมพระยาตำรงเมื่อเดือนมกราคม ๑๙๓๐ เห็นได้ชัดทีเดียวว่า ครั้น
เรชังไม่ได้ไปตรวจการตามปกติ แต่ไปปรับเสด็จในกรม หลักฐานที่อ้างจึง
ไม่สนับสนุนพ้องว่า เจ้าหน้าที่ปกครองฝรั่งเศสไปชมเขาพระวิหารระหว่าง
ตรวจการ

๔๑. ความจริง การที่รัฐบาลกัมพูชายกเอาเหตุการณ์ครั้งนี้ขึ้นมาอ้าง
ก็มีใช้เพื่อแสดงว่า เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสไปตรวจการที่เขาพระวิหารตามปกติ
เพราะในพ้อง (ข้อ ๒๐) มีกล่าวไว้ว่า “ดูตามรูปถ่ายที่เสด็จในกรมส่งให้
ถ่าย ปรากฏชัดว่า ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่ในอาณาเขตกัมพูชา” และ
“หนังสือที่เสด็จในกรมมีไปถึงทุกฝรั่งเศสที่กรุงเทพ ฯ ก็ไม่ได้ทั้งเรื่องให้
ให้เป็นปัญหา”

ที่กัมพูชาพ้องกล่าวอ้างมาดังนี้เห็นได้ชัดว่า เป็นการอ้างข้อเท็จจริง
ไม่ตรงตามหลักฐาน เพราะข้อเท็จจริงจะต้องรับกันว่า ที่เขาพระวิหารไม่
มีเจ้าหน้าที่คนเข้าเมืองคอยห้ามปรามมิให้คนต่างด้าวข้ามเขตเข้ามา เพียง
แต่มีคนต่างด้าวข้ามเขตเข้ามา แล้วมีการชกกันไว้ เท่านั้นจะมาอ้างเอา
เป็นหลักฐานว่า สถานที่ตั้งอยู่ในอาณาเขตของชาติที่คนต่างด้าวนั้นสังกัด
ได้อย่างไร ยังเป็นเรื่องน่าสงสัยอยู่ แต่กระนั้น คดีนี้ก็ยังมีการอ้างรูปถ่ายเข้า
มาเป็นหลักฐาน ดูเหมือนเพื่อจะพิสูจน์ว่า ที่ปราสาทเขาพระวิหารมีธงฝรั่งเศส
ชักขึ้นเสียไว้ ถ้าจะถามว่าธงนั้นชักไว้ที่ไหนที่ควรเป็นที่ชักธงชาติเพื่อ
แสดงอำนาจอธิปไตย คนธรรมดาคงคิดว่าได้ชักไว้บนยอดเขา หรือภายใน
ในถ้ำปราสาท หรือที่หน้าปราสาทหลังสุดท้าย แต่ก็เปล่าทั้งสิ้น รูปถ่าย
แสดงว่า ฝรั่งเศสเอธงไปชักขึ้นเสียไว้ตรงกลางเขาที่หน้าที่พักของเจ้าหน้าที่

ที่ฝรั่งเศสเอง ข้อนี้จึงไม่มีความหมาย เพราะในตะวันออกสมัยนั้น เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสไปพักที่ไหน ก็มักจะไปซักรงฝรั่งเศสขึ้นที่นั่น

๔๘. ในเวลาเดียวกัน การที่ ม. ปามังตีเอร์ ซึ่งเป็นนักโบราณคดีมีชื่อเสียงได้ไปด้วย พร้อมกันกับเรซังฝรั่งเศส ย่อมเปิดช่องให้ตีความเป็นอื่นได้ในปัญหาว่า เหตุใดจึงได้มีการไปพบกันเข้าโดยบังเอิญเช่นนี้ (ก) และความจริงก็ไม่ใช่ทั้งพ้อง เพราะเสด็จในกรมไม่ได้ดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีอยู่ในเวลานั้น (เพราะเสด็จออกจากตำแหน่งเสนาบดีไปก่อนแล้วหลายปี) แต่ทรงดำรงตำแหน่งเป็นประธานราชบัณฑิตยสภา และในตำแหน่งนั้น ได้เสด็จไปที่ปราสาทเขาพระวิหารระหว่างเสด็จประพาสสำรวจโบราณสถานในจังหวัดสุพรรณและอุบลราชธานีตามหน้าที่ (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๙ เอ-๓๙ จี)

๔๙. เป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจเช่นเดียวกัน ในการที่รัฐบาลกัมพูชามาถือเอาหนังสือของเสด็จในกรมเป็นสำคัญ (เอกสารหมายเลข ๘ ท้ายพ้องละเอียด) เป็นความจริงที่จะต้องรับว่า ในฐานะที่ทรงสนพระทัยในโบราณคดี เสด็จในกรมทรงพอพระทัยที่ได้พบปะสนทนากับ ม. ปามังตีเอร์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในทางนี้ หนังสือที่ทรงมีไปขอบพระทัยเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสที่เขื่อนมอญอยู่รับเสด็จ จึงเป็นแต่การแสดงมารยาทที่ผู้ที่จะปฏิบัติต่อกัน

๕๐. ถึงกระนั้น ก็เป็นความจริงอยู่ด้วยว่า การที่เรซังฝรั่งเศสมาแสดงละครที่เขาวพระวิหารนั้น มิใช่ว่าเสด็จในกรมตลอดจนผู้ติดตามจะไม่เข้าใจในความมุ่งหมายและรู้สึกไม่พอใจที่ฝรั่งเศสมากระทำดังนี้ (ดูเอก-

(ก) คือ ปามังตีเอร์ อาจลอบขึ้นไปดูปราสาทเขาพระวิหารในฐานะที่เป็นนักโบราณคดี เมื่อเห็นในกรมเสด็จมา ก็เลยโมเมแปรรูปโบราณคดีเป็นการรับเสด็จ เพื่อฉวยโอกาสหาผลทางการเมืองก็เป็นได้ หรือมิฉะนั้น ก็อาจฉวยโอกาสที่ตนเองเป็นนักโบราณคดี เมื่อทราบอยู่ว่าเสด็จในกรมทรงสนพระทัยในวิชาแขนงนี้ จึงทำไปรับเสด็จเพื่อฉวยความรู้ แล้วเลยถือเอาเป็นเรื่องการเมืองก็ได้เช่นเดียวกัน

สารท่ายคำให้การหมายเลข ๓๔ เอฟ) (๒) การที่เสด็จในกรมไม่ได้รับสั่งอะไร (ในทางการเมือง) ภายหลังที่ได้ทรงไคร่ครวญอยู่พักหนึ่ง และคงขอให้เรชชิงฝรั่งเศส ไปเปลี่ยนเครื่องแบบเต็มยศแล้วแต่งกายเสียใหม่ตามสบายนั้น พอจะเข้าใจได้ เมื่อพิจารณาเหตุตามพฤติการณ์ดังปรากฏ เสด็จในกรมคงจะได้ทรงดำริว่า การที่ฝรั่งเศสมาแสดงออกดังนั้น ถ้าทำเป็นไม่เอาใจใส่เสีย เรื่องก็จะเป็นคลื่นกระทบฝั่งไป แต่ถ้าไปประท้วงเป็นทางการเข้า เรื่องอาจไปกันใหญ่ และเหตุการณ์ต่อมาก็พิสูจน์ว่า เสด็จในกรมทรงดำริชอบ เพราะเมื่อฝรั่งเศสลงจากเขาไปแล้ว ธงที่ชักไว้ก็ปลดลงเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยกลับเข้าใช้อำนาจปกครองเหนือเขาพระวิหารต่อไปตามเดิม

๕๑. ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไม่ปรากฏตามฟ้องหรือฟ้องละเอียดว่ามีเจ้าหน้าที่ปกครองฝ่ายฝรั่งเศสขึ้นไปที่เขาพระวิหารระหว่างตรวจการคงมีแต่ข้ออ้างว่า เพื่อประโยชน์ในการศึกษาโบราณคดีและภูมิศาสตร์ เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสถือว่าเขาพระวิหารอยู่ในอาณาเขตกัมพูชา ถึงแม้ข้อนั้นจะเป็นจริง ก็ยังมีข้อแม้จะกล่าวได้ดังต่อไปนี้

๕๒. ข้อแรก เกี่ยวกับฟ้องข้อ ๒๑ และเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๒ หนังสือของลูเน เดอ ลาจองกีเอร์ แสดงบัญชีโบราณสถานที่ยอมสร้างไว้ถ้าอ่านดูแต่ฟ้อง ข้อ ๒๑ จะทำให้เข้าใจว่า ตามหนังสือของลูเน เดอ ลาจองกีเอร์ ที่ว่านี้ ปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ในอาณาเขตกัมพูชา แต่เมื่อดูละเอียดให้ถึงข้อความในหนังสือ ของลูเน เดอลาจองกีเอร์เอง ดังอ้างมา

(๒) หลวงบริบาลซึ่งตามเสด็จบันทึกไว้ว่า เมื่อเห็นเรชชิงแต่งเครื่องแบบเต็มยศมาเผ้าในกรมรับสั่งทันทีว่า เสด็จมาในฐานะที่เป็นนักโบราณคดี ไม่ใช่ชนกการเมือง ขอให้เรชชิงไปถอดเครื่องแบบเต็มยศเสียก่อน แล้วจึงค่อยมาพูดกัน มีคำให้การหม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัยเบิกความไว้ด้วยว่า เมื่อเสด็จกลับถึงพลับพลาที่รับเสด็จแล้ว ในกรมรับสั่งอย่างกริ้วๆ ว่า “ฝรั่งเศสมันหลิ่ง” ซึ่งไม่เคยได้ยินรับสั่งรุนแรงครั้งนั้นมาก่อนเลย

เป็นเอกสารหมายเลข ๙ ท้ายฟ้องละเมิด กลับปรากฏตรงกันข้าม เพราะมีข้อความเขียนถึงปราสาทเขาพระวิหารในหมวดที่ว่าด้วยเมืองชุนัน ซึ่งเป็นจังหวัดอยู่ในอาณาเขตไทย หนังสือพิมพ์โฆษณาเมื่อปี ๑๙๐๗ มีข้อความดังกล่าว จึงแสดงว่าตามความเข้าใจของ ลูเน เดอ ลาจองกีเอร์ ในขณะนั้น ปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ในประเทศสยาม แต่ต่อมาในปี ๑๙๐๙ ลูเน เดอ ลาจองกีเอร์ ได้พิมพ์หนังสือขึ้นอีกเล่มหนึ่ง เรียกชื่อว่า “โบราณสถานในประเทศสยาม” และกล่าวไว้ในหนังสือเล่มนั้นว่า “การปักปันเขตแดนครั้งสุดท้าย ทำให้ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียร์ตกไปเป็นของฝรั่งเศส” โดยที่ฝรั่งเศสพิมพ์แผนที่ (เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑) ออกมาในระหว่างนี้ ย่อมจะเข้าใจได้ว่า เหตุใดลูเน เดอ ลาจองกีเอร์ จึงเข้าใจผิดและเปลี่ยนความเห็นเป็นอื่น ซึ่งก่อนที่จะมีแผนที่มาทำให้เข้าใจผิดดังนี้ ลูเน เดอ ลาจองกีเอร์ ก็เข้าใจถือว่าปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ในอาณาเขตไทย

๕๓. ตั้งแต่ปี ๑๙๐๙ (ไม่ใช่ ๑๙๐๗ ดังอ้างมาในฟ้องข้อ ๒๑) ข้อเท็จจริงพอจะฟังได้ว่า แผนกโบราณคดีของกัมพูชา ซึ่งมี เดอ ลาจองกีเอร์ เป็นหัวหน้า เข้าใจว่าปราสาทเขาพระวิหารตกมาอยู่ใต้อำนาจอหน้าที่ จึงได้ขึ้นทะเบียนไว้ดังนั้น ฝรั่งเศสได้ขึ้นไปทำการบางอย่างเพื่อรักษาบูรณะปราสาทเขาพระวิหาร ครั้งหนึ่งเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสได้ขึ้นไปวางป่าเมื่อปี ๑๙๒๔ (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๒ เอ และ ๓๒ บี) และเมื่อปี ๑๙๓๐ ผู้สืบตำแหน่งแทน เดอ ลาจองกีเอร์ ได้ไปรับเสด็จในกรมพระยาคำรงที่ปราสาทเขาพระวิหาร (ดูคำให้การข้อ ๔๖-๕๐) เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสอาจขึ้นไปอีกก็เป็นได้ แต่คงน้อยครั้งนัก เพราะไม่ปรากฏว่าได้มีการปรับปรุงอะไรที่ช่องบันไดหักทางตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นทางติดต่อทางเดียวที่ฝรั่งเศสจะปีนเขาขึ้นไปได้จากเขมรต่ำ เป็นภูเขาสูงถึงสองพันฟุต

๕๔. การที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยไม่ได้ห้ามปรามมิให้ฝรั่งเศษขึ้นมากระทำการดังกล่าว ก็มีทางจะอธิบายให้เข้าใจได้เหมือนกัน เพราะแม้จะมีความสนใจในการศึกษาโบราณสถานต่าง ๆ ดังจะกล่าวต่อไปในคำให้การข้อ ๖๘ เวลานั้น ราชการฝ่ายไทยยังไม่มีเครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษาโบราณคดีเหมือนฝ่ายปกครองของกัมพูชา สำหรับบ้านเมืองที่ยังไม่ได้ค้นคว้าและศึกษาโบราณคดีในประเทศของตนเอง ทุกประเทศทั่วไปย่อมพอใจที่จะให้ผู้ชำนาญชาวต่างประเทศเข้ามาทำการค้นคว้าศึกษา และไม่มีใครที่จะคิดขัดขวางมิให้ผู้ชำนาญเข้ามาดำเนินงานเช่นนั้น

๕๕. พ้องข้อ ๒๑ ไม่น่าจะมีความสำคัญอะไร โดยเฉพาะที่นำมากล่าวอ้างว่า ตั้งแต่ปี ๑๙๑๐ เป็นต้นมา เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศษได้ใช้ปราสาทเขาพระวิหารเป็นจุดสำหรับสำรวจทางภูมิศาสตร์ การที่ฝรั่งเศษอาจได้ใช้กล้องเล็งศูนย์มาที่ปราสาทเขาพระวิหารเพื่อประโยชน์เช่นนั้น ไม่ได้แปลว่าเป็นการที่ฝรั่งเศษใช้อำนาจอธิปไตยเหนือปราสาทเขาพระวิหาร แต่ถ้าได้ล่วงล้ำเข้าไปในดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อลงหลักปักหมุดไว้สำหรับการสำรวจก็จะเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะไม่มีใครทำกันดังนั้น ถึงอย่างไรก็ต้องระลึกว่า เครื่องหมายหลักสำรวจที่นายร้อยเอกอุ่มปักไว้ในปี ๑๙๐๗ เพื่อทำการสำรวจพื้นที่ ซึ่งต่อมาได้ปักซ้ำ ในปี ๑๙๑๐ นั้น ได้ทำไว้ด้วยความยินยอมเห็นชอบของเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย เมื่อเครื่องหมายแรกชำรุดก็เป็นธรรมดาที่จะอนุญาตให้ซ่อมแซมหรือปักลงใหม่ ถ้าเจ้าหน้าที่ไทยไปขัดขวาง ก็จะเป็นการผิดมารยาทซึ่งเพื่อนบ้านที่ดีจะพึงปฏิบัติต่อกัน

๕๖. พ้องละเอียด (ข้อ ๘ ข้างท้ายบันทึกหมายเลข ๒๓-๒๗) ยกเอาการกระทำอย่างอื่นของเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศษระหว่างปี ๑๙๔๗ และ ๑๙๕๔ มาอ้างเป็นการที่ได้กระทำเกี่ยวกับปราสาทเขาพระวิหาร ม.เลอง บียองให้ถ้อยคำว่า ระหว่างปี ๑๙๔๗-๑๙๔๘ พยานได้ไปตรวจเส้นเขตแดนใหม่

ตลอดทั้งแนว และได้ไปที่เขาพระวิหารด้วย (ดูเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๒๓) ทำให้การนี้มีข้อสงสัยเกิดอยู่ ๒ ประการ ประการแรก เมื่อขึ้นไปที่เขาพระวิหาร พยานเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องแต่งเครื่องแบบขึ้นไป ซึ่งสำหรับที่อื่นที่ได้ไปตรวจการมา พยานหาได้คิดว่าเป็นการจำเป็นไม่ จึงกลับเป็นข้อที่แสดงอยู่ว่า พยานทราบดีว่า รัฐบาลไทยถือว่าเขาพระวิหารตั้งอยู่ในอาณาเขตของไทย ประการที่ ๒ ม. ปียองคงขึ้นเขาพระวิหารโดยลำพัง ส่วนทหารที่ติดตามไปด้วย พยานสั่งให้คอยอยู่ที่ตีนเขา จึงแสดงว่า พยานเกรงว่าเหตุการณ์รุนแรงอาจเกิดขึ้นได้ ถ้าพยานขึ้นขึ้นไปบนเขาพระวิหารอย่างเปิดเผยเสมือนหนึ่งว่าเป็นดินแดนในกัมพูชา

๕๗. ในเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๒๔ เจ้าหน้าที่กัมพูชาอีกคนหนึ่งให้ถ้อยคำว่า ระหว่างปี ๑๙๔๘-๑๙๕๓ ที่พยานเป็นผู้ว่าการจังหวัดกำปง-ธม ในสมัยที่กัมพูชายังอยู่ใต้อารักขาฝรั่งเศส พยานได้ขึ้นไปบนเขาพระวิหาร ๒-๓ ครั้ง ครั้งหนึ่งได้นำพระพุทธรูปขนาดเล็กไปประดิษฐานไว้ที่ปราสาท ความข้อหลังนี้ไม่ได้แสดงว่าพยานขึ้นไปบนเขาพระวิหารในระหว่างตรวจการทางปกครอง แต่ได้ไปที่นั่นด้วยความตั้งใจที่จะประกอบกรณีกิจทางศิลปะและศาสนา

๕๘. เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๒๕-๒๖ เป็นส่วนหนึ่งของรายงานเจ้าพนักงานป่าไม้ระหว่างปี ๑๙๕๐-๑๙๕๒ มีข้อความกล่าวถึงพระวิหารสำหรับเอกสารเหล่านี้ ไทยขอให้การแต่เพียงว่า ถ้ารัฐบาลกัมพูชามีเอกสารอย่างเดียวกันสำหรับในระยะเวลาปีก่อน ๑๙๔๐ ก็ขอให้นำมาแสดง เพราะฝ่ายไทยมีเอกสารมากมายที่จะแสดงได้สำหรับระยะเวลานี้ ถ้านำเอกสารมาอย่างเฉพาะระหว่างปี ๑๙๕๐-๑๙๕๒ รู้สึกว่าจะไม่มีน้ำหนัก เพราะคดีเป็นที่รับกันว่า ตั้งแต่ปี ๑๙๔๔ รัฐบาลฝรั่งเศสเกิดความรู้สึกขึ้นมาว่า ปราสาทเขาพระวิหารนี้ รัฐบาลไทยถือว่าตั้งอยู่ในอาณาเขตไทย เหตุเดียวกันนั้น

จึงอาจทำให้รัฐบาลฝรั่งเศสต้องสั่งการให้เตรียมคดีในทางแสดงอำนาจอธิปไตยยิ่งขึ้น

๕๕. สำหรับแผนที่ซึ่ง เคอ ลาจองกีเอร์ เป็นผู้เขียนขึ้นในปี ๑๙๑๐ เรียกชื่อว่า แผนที่โบราณคดีกัมพูชาฉบับใหม่ ซึ่งอ้างมาเป็นเอกสารท้ายพ้องหมาย ๑๑ นั้น รู้สึกว่ารัฐบาลกัมพูชาจะถือเอามาเป็นหลักฐานสำคัญอย่างยิ่ง แต่จะต้องระลึกว่า แม้ เคอ ลาจองกีเอร์ จะเป็นเจ้าพนักงานกัมพูชา แผนที่นี้ก็ทำขึ้นเพื่อการค้นคว้าศึกษาเป็นส่วนตัว ในคำให้การข้อ ๗๕ ต่อไปนี้ จะแสดงให้เห็นว่า แม้แต่แผนที่ทางราชการยังไม่มีน้ำหนัก ยิงเป็นแผนที่ไม่ใช่ทางการ น้ำหนักก็ยิ่งจะน้อยลงไปอีก

๖๐. แต่เมื่อรัฐบาลกัมพูชาอ้างแผนที่ของ เคอ ลาจองกีเอร์ เข้ามาก็ชอบที่ไทยจะอ้างแผนที่อีกฉบับหนึ่งมาค้าน อันเป็นแผนที่ซึ่งฝรั่งเศสทำไว้เหมือนกัน แผนที่ฉบับนี้ ซาแบร์ต แอล กัลลัว เป็นผู้พิมพ์ขึ้นในสมุดแผนที่ทั่วไปสำหรับอินโดจีนฝรั่งเศส มี ม.เอ แม็ตเทรอ ผู้อำนวยการวิทยาลัยฝรั่งเศส ณ ตะวันออกไกล เขียนคำนำให้ด้วย แผนที่พิมพ์ที่โรงพิมพ์ตะวันออกไกล ฮานอย ไฮฟอง เมื่อปี ๑๙๐๙ แผนที่ ๒๒ ว่าถึงโบราณสถานในกัมพูชา แสดงปราสาท “เปรี๊ยะวิเชียร์” ไว้ในอาณาเขตไทย (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๖)

๖๑. เท่าที่มีเอกสารมาแสดงเพื่อพิสูจน์การใช้อำนาจอธิปไตยของกัมพูชา หลักฐานของกัมพูชาก็มีอยู่เพียงเท่านี้ จึงจำเป็นต้องกล่าวกันว่าเพียงเท่าที่แสดงมานี้เป็นหลักฐานเบาบางมาก เมื่อชั่งกับน้ำหนักหลักฐานการใช้อำนาจอธิปไตยของฝ่ายไทยแล้ว สู้กันไม่ได้ทีเดียว ทั้งการใช้อำนาจอธิปไตยที่กัมพูชาอ้างมานั้น ก็เป็นกรณีที่น่าานๆ จะใช้สักครั้งหนึ่งจนเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยอาจไม่ได้สังเกตเห็น หรือไม่ก็เป็นการกระทำที่เจ้าหน้าที่ไทยได้ยินยอมให้กระทำโดยปริยาย เช่น ในเรื่องค้นคว้าทางโบราณคดี เป็นต้น

ส่วนที่ ๒

ไทยใช้อำนาจอธิปไตยเหนือปราสาทเขาพระวิหารตลอดมา

๖๒. ในฟ้องภาค ๓ กัมพูชาอ้างว่า ไทยไม่ได้ใช้อำนาจอธิปไตยในลักษณะจะทำให้กัมพูชาเสียอธิปไตยเหนือเขาพระวิหาร ในฟ้องละเมิดกัมพูชาก็ยังกล่าวว่าย้อยู่ดั้งเดิม ไทยขอให้การต่อสู้ว่า ข้อนั้นไม่เป็นความจริง เพราะก่อนและตั้งแต่ปี ๑๙๐๔ จนถึงปัจจุบันนี้ กล่าวโดยทั่วไป ไทยเป็นฝ่ายใช้อำนาจอธิปไตยมา กัมพูชาหรือเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสไม่เคยโต้แย้งขัดขวางเลย ดังนั้นหลักฐานปรากฏทำให้การนี้ หลักฐานที่ว่าเป็นแสดงว่า ตามที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยได้ปฏิบัติมา เป็นการแสดงออกอย่างชัดแจ้งว่า ประเทศไทยเป็นเจ้าของมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนที่เป็นปัญหา

๖๓. เมื่อได้พิเคราะห์หลักฐานดังกล่าวโดยละเอียดแล้ว ย่อมจะเห็นได้ว่า ไทยได้ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือท้องที่ที่พิพาทกันนี้ โดยเหมาะสมกับสภาพของท้องที่ จะต้องระลึกว่า ดินแดนตอนที่ปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่นี้ เป็นที่กันดาร ไม่มีคนตั้งบ้านเรือนอยู่ การคมนาคมจากทางเหนือก็ไม่สะดวก เพราะภูมิประเทศเป็นป่าทึบ ทั้งไกลจากศูนย์การปกครองด้วย ขอศาลได้โปรดพิเคราะห์หลักฐานของไทยดังเรียงลำดับไว้ต่อไปนี้

ข้อ ๑ การปกครอง

๖๔. ต่อไปนี้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่บริหารท้องที่ฝ่ายไทยได้ใช้อำนาจปกครอง

ก. การสาธารณสุข

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๓ คำให้การของนายแพทย์

สาธารณสุขว่า เคยไปตรวจราชการในท้องถิ่นเกี่ยวกับการสาธารณสุขและการอนามัยของราษฎรในท้องที่ระหว่างปี ๑๙๐๘-๑๙๓๔

ข. การภาษีอากร

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๓ นายแพทย์คนเดียวกันให้การว่า ในปี ๑๙๒๔ พยานเดินทางไปพร้อมกับสรรพากรอำเภอน้ำอ้อม ซึ่งเป็นอำเภอที่ปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ เพื่อไปเก็บภาษีรัชูปการ

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๔ เสมียนสรรพากรทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยสรรพากรอำเภอให้การว่า ในปี ๑๙๒๔ พยานได้ติดตามสรรพากรอำเภอไปเก็บภาษีไร่ข้าวและพริก ที่ราษฎรปลูกไว้บนไหล่เขาพระวิหาร

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๕ สรรพากรอำเภอ น้ำอ้อมให้การว่า ระหว่างปี ๑๙๒๑ และ ๑๙๒๘ พยานได้ไปตรวจราชการที่เขાพระวิหารหลายครั้ง บางครั้งไปเก็บภาษีจากราษฎร

ค. การสำรวจและสำมะโนครัว

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๒๐ รายงานผู้ช่วยนายอำเภอ ลงวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๑๙๑๔ กล่าวถึงการไปสำรวจท้องที่เพื่อวัดระยะทางและสำรวจสำมะโนครัว

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๒๑ รายงานกรรมการจังหวัดขุนันธ์ กล่าวถึงสภาพท้องถิ่นที่พระวิหารตั้งอยู่ (๑๙๒๑)

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๒๒ รายงานการสำรวจ เกี่ยวกับสภาพทางการเมืองและอื่น ๆ ปี ๑๙๒๖ ทำขึ้นเพื่อนำความกราบบังคมทูลพระกรุณา มีข้อความกล่าวถึงพระวิหารว่าอยู่ในอาณาเขตไทย

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๒๓ หนังสือของมหาอำมาตย์ตรี
พระยาประชาภิจักรจักร ลงวันที่ ๒๖ มกราคม ๑๙๓๐ นำความกราบบังคม
ทูลพระกรุณา พร้อมกับส่งรูปถ่ายและแผนผังปราสาทเขาพระวิหารขึ้นไป
ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ซึ่งได้จัดทำขึ้นระหว่างที่ท่านเจ้าคุณเป็นผู้ว่า
ราชการจังหวัดอุษัณห์

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๒๔ รายงานของหลวงศรีราชรักษา
แผนกมหาดไทยจังหวัดอุษัณห์ ปี ๑๙๓๖ กล่าวถึงสภาพในจังหวัด มีข้อความ
กล่าวถึงพระวิหาร

ง. การซ่อมทาง

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๒๕ เอ - ๒๕ เอฟ คำสั่งระหว่าง
ปี ๑๙๔๐ ถึงกำนันผู้ใหญ่บ้านให้เกณฑ์ราษฎรซ่อมทาง รวมทั้งทางขึ้นเขา
พระวิหาร

ข้อ ๒. การป่าไม้และจับช้างป่า

๖๕. เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๒๖ คำให้การพ่อค้าไม้
(นายพึ้ง มหาผล) เบิกความถึงการทำไม้และจับช้างป่าในบริเวณเขา
พระวิหารระหว่างปี ๑๙๒๐

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๒๗ คำให้การเจ้าพนักงานป่าไม้
เกี่ยวกับการไปตรวจราชการในปี ๑๙๒๒ มีรายงานประกอบ

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๒๘ รายงานของเจ้าพนักงานคน
เดียวกัน ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๑๙๒๗ เกี่ยวกับการไปตรวจป่าไม้ มีแผนที่
ประกอบแสดงว่าเขาพระวิหารอยู่ในอาณาเขตไทย

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๒๕ คำให้การเจ้าพนักงานป่าไม้
เกี่ยวกับการไปตรวจป่าไม้ที่เขาวพระวิหารระหว่างปี ๑๙๒๙ (สองครั้ง)
๑๙๓๐ (สองครั้ง) ๑๙๓๒ (มีรายงานประกอบ)

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๐ เอ - ๓๐ ดี คำให้การเจ้าพนักงาน
ป่าไม้เกี่ยวกับการไปตรวจป่าไม้ที่เขาวพระวิหารในปี ๑๙๓๓, ๑๙๓๗ และ
๑๙๔๓ รวมทั้งรายงานขึ้นไปตรวจเขาวพระวิหารในปี ๑๙๓๕, ๑๙๓๗ และ
๑๙๔๓

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๑ เอ - ๓๑ อี เอกสารเกี่ยวกับการ
ให้สัมปทานป่าไม้ มีเขตสัมปทานปรากฏรวมไปถึงเขาวพระวิหาร ปี ๑๙๑๗

ข้อ ๓. การป้องกันประเทศ

๖๖. เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๒ เอ รายงานนายอำเภอ
น้ำอ้อม ลงวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๑๙๒๔ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดชุนซ์ รับ
คำสั่งให้สอบสวนและรายงานข่าวที่ว่า ฝรั่งเศสขึ้นไปอยู่บนเขาวพระวิหาร
๖ วัน มีรายงานส่งไปจังหวัด

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๒ บี รายงานของผู้ว่าราชการ
จังหวัดชุนซ์ถึงสมุหเทศาภิบาลจังหวัดอุบลราชธานี เกี่ยวกับกรณีเดียวกัน
มีใจความว่า ฝรั่งเศสขึ้นมากางเต็นท์อยู่ที่เชิงเขาวพระวิหารภายในอาณาเขต
ฝรั่งเศส และไม่ได้แสดงอาการว่าจะถือเอาพระวิหารเป็นดินแดนกัมพูชา

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๓ หนังสือจากผู้รักษาราชการ
แทนนายอำเภอน้ำอ้อม เกี่ยวกับการที่ผู้บัญชาการทหารกับนายทหารติด
ตามจะขึ้นไปบนเขาวพระวิหาร

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๔ คำให้การเจ้าพนักงานกรม
แผนที่ประกอบรายงานการสำรวจทำแผนที่ของกรมแผนที่ เกี่ยวกับการ

สำรวจสันปันน้ำ ซึ่งเป็นเส้นเขตบนเขาพระวิหาร และการขึ้นไปสำรวจ
ทำแผนที่บนเขาพระวิหาร

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๕ เอ หนังสือลงวันที่ ๕
เมษายน ๑๙๓๗ จากผู้บัญชาการทหารมณฑลทหารบกที่ ๓ ถึงกรมการ
จังหวัดชุนันท์ แจ้งไปให้ทราบว่ารัฐมนตรีกลาโหมจะไปตรวจราชการรวม
ไปถึงเขาพระวิหารด้วย

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๕ บี คำให้การนายทหารมณฑล
ทหารบกที่ ๓ ทำหน้าที่สมุหบัญชี เกี่ยวกับการไปตรวจราชการที่เขาพระ-
วิหารกับเพื่อนนายทหารเมื่อปี ๑๙๓๗

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๖ หนังสือลงวันที่ ๒๒ กันยายน
๑๙๓๘ จากผู้ว่าราชการจังหวัดชุนันท์ ถึงผู้บัญชาการทหารมณฑลทหาร
บกที่ ๓ แจ้งไปให้ทราบ ว่า ถ้าสงครามเกิดขึ้น เขาพระวิหารอาจถูกข้าศึกยึด

ข้อ ๔. คนสำคัญไปชมปราสาทเขาพระวิหาร

๖๗. เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๗ เอ - ๓๗ ไอ เอกสาร
เกี่ยวกับการรับรองปลัดกระทรวงมหาดไทยในการไปตรวจราชการที่เขา
พระวิหาร ได้ส่งมาทั้งชุดท้ายคำให้การนี้ มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเตรียม
การรับรอง และรายงานการไปตรวจราชการของปลัดกระทรวง ได้ส่งชุดนี้
มาให้เห็นเป็นตัวอย่าง เอกสารทำนองเดียวกันมีอยู่อีกเป็นอันมาก แต่เพื่อ
สงวนเวลาของศาล จะไม่ส่ง

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๘ หนังสือจากผู้ว่าราชการจังหวัด
ชุนันท์ ถึงนายอำเภอหน้าอ้อม สั่งให้เตรียมการรับรองพระยาเทเวศร์วงศ์-
วิวัฒน์ สมุหเทศาภิบาล ในการที่จะไปชมปราสาทเขาพระวิหาร ปี ๑๙๒๙

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๘ เอ - ๓๘ จี เอกสารเกี่ยวกับ
การเสด็จประพาสเขาพระวิหารของในกรมพระยาคำรงเมื่อปี ๑๙๓๐ ถึงกล่าว

ถึงในฟ้องข้อ ๒๐ ซึ่งกัมพูชาอ้างมาเป็นหลักฐานการใช้อำนาจอธิปไตยเหนือ
เขาพระวิหาร ฝ่ายไทยขอส่งเอกสารเกี่ยวกับการเสด็จประพาสของในกรม
เพื่อแสดงว่า เจ้าหน้าที่ไทยฝ่ายเดียวเป็นผู้เตรียมการรับเสด็จบนเขาพระ-
วิหาร เพราะถือว่าตั้งอยู่ในอาณาเขตไทย และเป็นการแสดงให้เห็นด้วยว่า
การสอดแทรกของฝรั่งเศสไม่แต่จะเป็นการไร้มารยาทเท่านั้น ยังเป็นการ
กระทำที่หาความหมายอะไรไม่ได้ด้วย โปรดดูคำให้การข้อ ๔๖-๕๐

ข้อ ๕. การขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นโบราณสถาน แห่งชาติ

๖๘. เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๔๐ เอ-๔๐ ซี คำสั่งให้
สำรวจพระวิหารในทางประวัติศาสตร์และอื่น ๆ มีรายงานประกอบด้วย
แผนที่แสดงว่าปราสาทนี้ตั้งอยู่ในอาณาเขตไทย ปี ๑๙๒๔-๑๙๒๖

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๔๑ เอ หนังสือลงวันที่ ๒๗
กรกฎาคม ๑๙๒๕ จากผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ถึงนายอำเภอเมืองมณฑล
การให้ขึ้นทะเบียนโบราณสถานในเขตมณฑลอุบลราชธานี รวมไปถึง
ปราสาทเขาพระวิหารด้วย

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๔๑ บี หนังสือมีไปในเดือนมกราคม
๑๙๒๖ จากผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ถึงนายอำเภอเมืองมณฑล
ทะเบียนดังกล่าว สั่งให้กำหนดวิธีการที่จะรักษาโบราณสถานไว้มิให้เป็น
อันตราย มีหนังสือตอบจากนายอำเภอเมืองลงวันที่ ๙ มีนาคม ๑๙๒๖ ว่า ได้
จัดการไปตามคำสั่งแล้ว

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๔๒ คำสั่งให้ซ่อมทางลงวันที่ ๑๒
พฤศจิกายน ๑๙๔๐ เพื่อรับรองรัฐมนตรีและผู้อำนวยความสะดวกในการ
ไปสำรวจโบราณสถานที่พระวิหาร

ข้อ ๖. การตั้งผู้รักษาพระวิหาร

๖๙. เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๔๓ เอ-๔๓ ดี คำให้
การผู้รักษาพระวิหาร ๓ นาย ซึ่งเจ้าหน้าที่ไทยจ้างให้เฝ้าพระวิหาร

เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๔๔ บันทึกการสนทนาระหว่างผู้
รักษาพระวิหารกับเรชตังฝรั่งเศสจังหวัดกำแพงนครและทหารติดตาม ๑๐ คน
ที่ขึ้นมาชมพระวิหารเมื่อปี ๑๗๔๙ ผู้รักษาพระวิหารเป็นฝ่ายสอบถามถึง
ความประสงค์ที่ขึ้นมาบนเขาพระวิหาร

ส่วนที่ ๓ ข้ออ้างของกัมพูชาที่ว่าได้มีการรับรองอำนาจ

อธิปไตยของกัมพูชาเหนือเขาพระวิหาร

๗๐. เพราะมีเอกสารแสดงการใช้อำนาจของไทยมาตั้งแต่ปี ๑๙๐๔
จนถึงทุกวันนี้ดังกล่าวข้างต้น ต่อไปนี้ จะกล่าวถึงข้ออ้างของกัมพูชาบาง
ประการที่อาจเห็นเป็นการขัดแย้งกันได้ ฟ็องซัว ๑๓ กล่าวถึงหนังสือ
“ไทยในสมัยสร้างชาติ” ซึ่งเป็นเอกสารทางราชการ แสดงรูปภาพปราสาท
เขาพระวิหาร และมีข้อความอธิบายไว้ได้ภาพว่า ไทยพึงได้ปราสาทนั้นมา
เนื่องจากการปรับปรุงอาณาเขตตามสัญญา (โตกิโอ) ๑๙๔๑

การอธิบายความจริงผิดพลาดเช่นนี้ ไม่มีความสำคัญถึงขนาดที่
กัมพูชาคิดไปว่ามี หนังสือนี้กรมโฆษณาเป็นผู้จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อประโยชน์
ในทางโฆษณาชวนเชื่อ จึงจะถือเอาเป็นความเห็นของรัฐบาลไทยไม่ได้
ความจริง เจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อยคนหนึ่งเป็นคนเขียนคำอธิบายดังกล่าว โดย
ไปได้รูปภาพพระวิหารมาจากหนังสือของ เคอ ลาจองกีเอร์ เล่ม ๒ (ดูคำ
ให้การข้อ ๕๒) แต่ไม่ทันจะได้ดูให้ละเอียดว่า เคอ ลาจองกีเอร์เขียนข้อ
ความไว้ว่า พระวิหารอยู่ในประเทศสยาม เจ้าหน้าที่ผู้นั้นก็กลับรับลงคำ
อธิบายของตนเองลงไป เพื่อยกย่องความดีความชอบของรัฐบาลในสมัย
นั้น^(๓)

(๓) เคอ ลาจองกีเอร์ เขียนไว้ในหนังสือแสดงรูปภาพนี้ว่า ปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่
ในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดหนึ่งในประเทศสยาม

๑๑. ฟ้องข้อ ๒๖ อ้างว่า เสด็จในกรมพระราชวัง ๒ รัฐมนตรีต่างประเทศได้แถลงตอบคำถามในสภาแทนรัฐบาล เป็นการรับรองอำนาจอธิปไตยของกัมพูชาเหนือปราสาทเขาพระวิหาร แต่ความจริงปรากฏอยู่ตามรายงานการประชุมสภา ลงวันที่ ๑๔ มกราคม ๑๙๕๔ ตั้งอ้างมาในเอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๕๔ หลังจากกัมพูชาได้เอกราชไม่นาน สมาชิกสภาตั้งกระทู้ถามในสภาว่า ไทยมีนโยบายประการใดเกี่ยวกับการรับรองรัฐบาลกัมพูชา และกล่าวเพิ่มเติมต่อไปว่า ปัญหาเกี่ยวกับปราสาทเขาพระวิหารยังตัดสินกันไม่ลง เสด็จในกรมพระราชวัง ๒ ทรงกล่าวตอบว่า รัฐบาลมีนโยบายที่จะกระชับความสัมพันธ์อันดีกับประเทศที่ได้เอกราชมาใหม่ รวมทั้งกัมพูชาด้วย และทรงกล่าวต่อไปว่า ปัญหาอาณาเขตบางตอนยังไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายระหว่างประเทศ จึงต้องหาทางแก้ไข อันเป็นเรื่องที่พระองค์ทรงดำเนินการอยู่แล้ว ปรากฏเห็นได้ว่า เสด็จในกรมตั้งพระทัยจะตอบคำถามของสมาชิกเป็นการทั่ว ๆ ไปตามสถานการณ์ดังบรรยายมาข้างต้น จึงไม่อาจเป็นไปได้ ที่คำตอบของท่านรัฐมนตรีจะเป็นการแถลงนโยบายของรัฐบาลเป็นการกลับไปรับรองอำนาจอธิปไตยของกัมพูชาดังที่กัมพูชาเข้าใจ ข้อนี้ยังจะเป็นจริงไปไม่ได้ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ฝรั่งเศสเพิ่งจะมายกขึ้นเป็นปัญหาคัดค้านทางการทูตว่าปราสาทเขาพระวิหารเป็นของกัมพูชาเมื่อปี ๑๙๔๙ นี้เอง จึงต้องตีความว่า ที่เสด็จในกรมรับสั่งในสภากลับเป็นข้อยืนยันว่า (เท่าที่เกี่ยวกับเขาพระวิหาร) เสด็จในกรมจะจัดการให้กัมพูชาเคารพต่ออำนาจอธิปไตยของไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศ การตีความของกัมพูชาตั้งอ้างมาในฟ้องข้อ ๒๖ จึงเป็นการคลาดเคลื่อน

๑๒. เนื่องจากได้ตีความคำแถลงของรัฐมนตรีต่างประเทศคลาดเคลื่อนถึงกล่าวมา กัมพูชาจึงนำมากล่าวอ้างเป็นผลต่อไปว่า ไทยได้ส่งทหารเข้ายึดครองปราสาทเขาพระวิหาร อันเป็นการล่วงละเมิดอธิปไตย

ของกัมพูชา พ้องข้อ ๒๘ กล่าวว่า เจ้าหน้าที่กัมพูชาและฝรั่งเศสทราบว่าย
ไทยส่งคนไปเฝ้าปราสาทเขาพระวิหารตั้งแต่เดือนมกราคม ๑๙๔๙ แต่
เอกสารท้ายคำให้การแสดงอยู่ว่า การที่ไทยทำดังนี้ เป็นส่วนหนึ่งในการ
ใช้อำนาจอธิปไตยของไทย

๓๓. พ้องของรัฐบาลกัมพูชาข้อ ๑๗ อาศัยแผนที่ซึ่งรัฐบาลไทยนำ
ไปใช้ในระหว่างการพิจารณาของกรรมการประนีประนอมในปี ๑๙๔๗ แต่ก็
เห็นได้ง่ายว่า แผนที่หมายเลข ๑ ทำผิด เขียนผิด ไว้อย่างไร คนเขียนแผนที่
คัดลอกเอาไปใช้ย่อมจะผิดตามไปด้วย ก่อนทำการสำรวจของตนเอง แม้
แต่รัฐบาลไทยก็เคยนำแผนที่ของคนอื่นที่มีอยู่ก่อนไปใช้ ถึงอย่างไรก็ตาม
การประชุมต่อหน้ากรรมการประนีประนอมปี ๑๙๔๗ ไม่มีประเด็นเกี่ยวไป
ถึงอำนาจอธิปไตยเหนือปราสาทเขาพระวิหารเลย ประเด็นข้อโต้แย้งฝ่าย
ไทยประสงค์จะเรียกเอาดินแดนส่วนใหญ่คืนมา และได้นำเอาแผนที่
(เอกสารท้ายพ้องหมาย ๖ ทวิ) ไปใช้ก็แต่เพื่อประโยชน์เท่านั้น แผนที่
บันทึกบอกไว้ว่า ได้รวบรวมพิมพ์ขึ้นจากแผนที่ไทยและอินโดจีน แผนที่
นี้ใช้มาตราส่วน ๑/๒,๐๐๐,๐๐๐ นอกจากนั้น เส้นเขตแดนยังระบายไว้เป็น
เส้นหนา จึงปรากฏว่าได้แสดงปราสาทเขาพระวิหารไว้ในอาณาเขตกัมพูชา
ทั้งนี้ เนื่องจากไปคัดลอกมาจากแผนที่ในเอกสารท้ายพ้องหมาย ๑ นั้นเอง

๓๔. คนเขียนแผนที่ของฝรั่งเศสและกัมพูชาก็คัดลอกเอกสารท้าย
พ้องหมาย ๑ ไปใช้เหมือนกัน และคัดเอาส่วนที่ผิดพลาดนี้ลงไปด้วย เช่น
แผนที่อินโดจีนของแผนกแผนที่ปี ๑๙๔๑ (เอกสารท้ายพ้องหมาย ๑๓)
และแผนที่ของแผนกเดียวกันปี ๑๙๕๓ แสดงเส้นเขตแดนไว้อย่างเดียว
กับเอกสารท้ายพ้องหมาย ๑ (เอกสารท้ายพ้องหมาย ๑๓ ทวิ)

๓๕. แต่เมื่อราชการฝ่ายไทยได้ทำการสำรวจเสร็จ ก็ปรากฏว่า
แผนที่หมายเลข ๑ ผิด (การสำรวจเขาพระวิหารมีกล่าวถึงในรายงานของกรม

แผนที่หน้า ๒๕ ระหว่างปี ๑๙๓๔-๑๙๓๕ โปรดดูแผนที่ท้ายรายงาน ถึง
ปรากฏในเอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๔๖ เอ และ ๔๖ บี ข้ออ้างของ
กัมพูชาในชั้นแย้งคำคัดค้านอำนาจศาลของไทย วรค ๒ จึงไม่ถูกต้อง)
เรื่องแผนที่เพิ่งจะมาปรากฏว่ามีความสำคัญขึ้นในชั้นหลังนี้เมื่อปี ๑๙๔๙
คือเมื่อฝรั่งเศส และต่อมา กัมพูชา เกิดมาค้านอำนาจอธิปไตยของไทย
เหนือเขาพระวิหารขึ้นเป็นครั้งแรก หน้าที่นำสืบจึงตกอยู่แก่ฝ่ายกล่าวอ้าง
ว่าแผนที่หมายเลข ๑ นั้นถูกต้องหรือไม่ จะอย่างไรก็ตาม ตุลาการระหว่าง
ประเทศเคยทดสอบค่าของแผนที่ในทางที่เป็นหลักฐานพยานมาด้วยหลัก
ทดสอบหลายประการ เช่น ถ้าเป็นกรณีและผู้เขียนแผนที่ไม่รู้เรื่องดี เกี่ยวกับ
ภูมิประเทศที่เขียนแผนที่ หรือผู้เขียนแผนที่ปรารถนาจะขยายอาณาเขต
ประเทศของตนเอง หรืออาจแสดงได้ว่าแผนที่ที่มีข้อผิดพลาดบกพร่อง ก็
ถือกันมาว่าแผนที่เป็นหลักฐานมีค่าน้อย เมื่อทดสอบแผนที่หมายเลข ๑ ตาม
หลักเกณฑ์ที่วางทั้งหมด ไม่เฉพาะแต่อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว จะเห็นได้
ทีเดียวว่า แผนที่ฉบับนี้มีค่าน้อยเต็มที่ ในการที่จะนำมาอ้างเพื่อให้เป็น
หลักฐานชั้นขาดสะดักสินคดีนี้

หมวด ๕

ความผิดพลาดในแผนที่ตามเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑

และที่ตั้งอันแท้จริงของสันปันน้ำ

๑๖. ดังได้กล่าวมาข้างต้น สันปันน้ำบนภูเขาตงรัก กล่าวโดยเฉพาะ
คือที่เขาพระวิหาร เป็นเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา และดังได้แสดง
มา เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ จะใช้เป็นเอกสารผูกพันคู่กรณีไม่ได้ ต่อไปนี้

จะได้แสดงให้เห็นว่า ในประการแรก แผนที่หมายเลข ๑ เป็นแผนที่ผิดพลาด
ในประการที่ ๒ สันปันน้ำปันปราสาทเขาพระวิหารมาไว้ในอาณาเขตไทย
แต่ก่อนที่จะให้การถึงประเด็นที่ว่านี้ เป็นการสมควรที่จะพิจารณาพิเคราะห์
พฤติการณ์พิเศษบางประการ

๓๗. คำว่าสันปันน้ำ เมื่อมีใช้ในสนธิสัญญาปันอาณาเขตระหว่าง
ชาติ จะต้องตีความไปในทางให้ผลในทางปฏิบัติ กล่าวคือ เป็นเขตแดน
ตามธรรมชาติ ซึ่งจะชี้เอาได้ง่าย มีสภาพคงทนและเหมาะสมกับภูมิประเทศ
ที่จะพึงแบ่งปันอาณาเขตกัน ข้อนี้ไม่มีที่ไหนกล่าวไว้อย่างถนัดชัดแจ้งเท่า
กับการของนายพันเอกแบร์นาร์ต ประธานกรรมการปักปันฝ่ายฝรั่งเศส
ตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ที่ได้กล่าวในการเปิดประชุมกรรมการในการประชุม
เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๑๙๐๕ ว่า (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๒ เอ)

“ เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งและนอกเหนือไปจากสิ่งอื่น ที่เราจะต้อง
แสวงหาเส้นเขตแดนที่เห็นได้ง่ายและเป็นที่รู้แก่คนทั่วไป วัตถุประสงค์มุ่งหมาย
ของเราจึงต้องพยายามกำหนดเส้นเขตแดนโดยอาศัยทางน้ำหรือถนน หรือ
โดยเส้นเขตแดนธรรมชาติ ซึ่งปรากฏอยู่บนพื้นที่ ทั้งนี้ โดยยึดเอาข้อตกลง
ในสนธิสัญญาเป็นหลักกำหนด ”

๓๘. ท้องที่บนภูเขาควัก มีสภาพติดกับภูมิประเทศอื่น ๆ โดย
เป็นที่ราบคั่นแก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย เพราะฉะนั้น เมื่อมีแนวเขตแดนตาม
ธรรมชาติอยู่อย่างใด คู่สัญญาก็จะต้องขึ้นพิเคราะห์ในการที่ได้เลือกสรร
ถือเอาแนวสันปันน้ำเป็นเส้นเขตแดนบนภูเขาควัก จากเขมรต่ำ มีหน้าผา
ภูเขาสูงชัน ซึ่งจะปีนขึ้นไปได้โดยยาก คนเดินทางจะไปทางเหนือจากที่ลุ่ม
ในกัมพูชา จะพบกำแพงธรรมชาติทั้งตระหง่านอยู่กั้นหน้า กั้นกลาง
ระหว่างไทยทางเหนือกับกัมพูชาทางใต้ ถ้าเดินจากเหนือไปจนถึงหน้าผา
ซึ่งปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ทางใต้ จะแลลงไปเห็นเขมรต่ำได้สุดสายตา

เมื่อได้มาเห็นกำแพงอันมหึมาที่กลางอยู่ดังนี้ คนที่ได้ไปประสบพบเห็น จะต้องคิดได้ว่า ไม่มีที่ไหนอีกแล้ว ที่ธรรมชาติได้สร้างเขตแดนมาให้ได้ดีที่สุดและแน่นอนที่สุด เหมือนกับที่มาสสร้างไว้ที่หน้าผาภูเขาตรงรัก เพื่อแบ่งอาณาเขตระหว่างไทยทางเหนือกับกัมพูชาทางใต้ และเมื่อได้ขึ้นไปยืนอยู่ที่ปลายหน้าผา ผู้ได้ประสบพบเห็นก็ต้องคิดได้ว่า ที่ตรงนี้ ไม่แต่จะเป็นเขตแดนธรรมชาติระหว่างชนของชาติทั้งสองเท่านั้น แต่ยังเป็นสันปันน้ำฝน ซึ่งทางหนึ่งไหลจากหน้าผาตามลาดเขาลงไปทางเหนือซึ่งเป็นเขตแดนของไทย อีกทางหนึ่งตกลงที่หน้าผา ไหลลงไปสู่แม่น้ำแสน และแม่น้ำโขงทางใต้ (ที่เขมรต่ำ)

๗๕. ไม่มีที่ไหนที่ใครจะได้เห็นเช่นนี้ เหมือนที่จะเห็นได้บนยอดเขาพระวิหารซึ่งเป็นยอดเขาสูงสุดในเทือกเขาตรงรัก แผนที่หมายเลข ๑ ให้ความสูงไว้ ๖๒๕ เมตร แผนที่ซึ่งทำขึ้นภายหลังวัดความสูงไว้ให้ถึง ๖๕๗ เมตร เหตุนี้จึงไม่น่าประหลาดใจ ที่ได้มีการเลือกเอาสันปันน้ำเป็นเขตแดนในท้องที่เช่นนี้ และก็ไม่น่าประหลาดใจที่การปันอาณาเขตตามสันปันน้ำตรงนี้ได้ทำให้รัฐบาลไทยในขณะนั้นเข้าใจดีว่า สนธิสัญญาทำให้ประเทศสยามเสียดินแดนไปแต่เฉพาะที่ “ลุ่มเขา” เท่านั้น ดังปรากฏในประกาศมหาดไทยลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๑๙๐๔ (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๔๗ เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๔๘ เป็นแผนที่ประกอบแสดงชื่อมณฑลที่กล่าวถึงในประกาศฉบับนี้) (ก)

(ก) ประกาศลงวันที่ ๙ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๓ ของพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนลวรพลธิวิประสงก์ ข้าหลวงต่างประเทศองค์สำเร็จราชการมณฑลอิสาน ความว่า สนธิสัญญา ๑๙๐๔ ได้ทำให้ไทยเสียดินแดนไปที่ลุ่มเขา คือ เมืองอุทุมพรพิสัยเก่า เมืองมะโนไพร เมืองจำปาศักดิ์ เมืองธาวาปวิตร เมืองสพัญญา เมืองมูลป่าโมกข์ เมืองอุทุมพรธาวา เมืองสุขุม เมืองโพหนอง และเมืองจำปาศักดิ์เก่า ประกาศมาให้ทราบว่า รัฐบาลสยามเป็นฝ่ายที่คืนในจังหวัดเหล่านี้ให้ฝรั่งเศส แต่กรรมสิทธิ์ทรัพย์สินและที่ดินของราษฎรในจังหวัดเหล่านี้หาได้เปลี่ยนแปลงไปไม่ ส่วนแผนที่ประกอบแสดงชื่อว่า จังหวัดที่กล่าวมานั้นตั้งอยู่ในเขมรต่ำ ไม่ได้มีอาณาเขตรื่นมาถึงหน้าผาภูเขาตรงรักเลย แผนที่นี้เป็นแผนที่ของออฟฟิสที่ ๕ จังหวัดอุบลราชธานี พิมพ์เมื่อ ร.ศ. ๑๑๔

เมื่อได้ไปดูสถานที่ด้วยตา มโนภาพคงวาดให้ไว้ข้างต้นจะไม่เปลี่ยนแปลงไปเลย ไม่มีลุ่มเขาตั้งอยู่ระหว่างยอดเขาพระวิหารกับที่ราบสูง ความจริงที่ราบสูงตรงนี้ค่อย ๆ ลาดชันไปจนไปสิ้นสุดลงที่ยอดเขาพระวิหาร น้ำฝนที่ตกบนเขาส่วนใหญ่หรือแทบทั้งหมดจึงไหลลงไปสู่แม่น้ำมูลทางเหนือ แต่แผนที่ท้ายพ้องหมาย ๑ กลับแสดงไว้เป็นอย่างอื่น ตามแผนที่ฉบับนี้ มีลุ่มเขาอยู่กลางระหว่างเขาพระวิหารและเขาพนมตราบ เมื่อฝนตกลงมา จึงไหลไปทางตะวันตกเฉียงเหนือลงลำห้วยโตะตาเซ็ม (โตะ เป็นภาษาเขมร แปลว่าลำห้วย) และไหลไปทางตะวันออกลงลำห้วยโอบันลีย (ไปสู่เขมรต่ำ) เพราะแผนที่ท้ายพ้องหมาย ๑ ขัดแย้งกับความจริงอยู่ดังนี้ รัฐบาลไทยจึงเห็นเป็นการสมควรที่จะขอให้ผู้ชำนาญให้คำแนะนำ

๔๐. ด้วยเหตุดังกล่าว รัฐบาลไทยจึงได้ปรึกษาศาสตราจารย์ คับลิว สเกเมอซอน (๒) ท่านศาสตราจารย์ได้ทำรายงานคั่งอ้างมาเป็นเอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๔๔ ศาสตราจารย์สเกเมอซอนเคยดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการแผนกสำรวจพื้นที่ มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย (๓) ขณะนี้เป็นคณะบดีแผนกสำรวจพื้นที่ทางอากาศ ศูนย์ฝึกหัดนานาชาติ มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย รายงานได้ทำขึ้นจากผลของการสำรวจที่ เอฟ. อักมาณ (ปริญญาวิศวกรรม) ผู้ช่วยศาสตราจารย์สเกเมอซอน ได้ไปสำรวจเขาพระวิหาร ณ ท้องที่ โดยใช้เวลาถึง ๑๐ วันในระหว่างฤดูฝน จึงได้เห็นทางน้ำฝนไหลด้วยตา ผิดกับเมื่อนายร้อยเอกอุ่มไปทำการสำรวจ เพราะเริ่มงานในเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นฤดูแล้ง

(๒) นอกจากคุณสมบัติดังกล่าวไว้ในคำให้การ ท่านศาสตราจารย์สเกเมอซอนยังเคยได้รับตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีฮอลันดาเมื่อเสร็จสงครามโลกครั้งที่ ๒ และเมื่อมีการประชุมนักภูมิศาสตร์ทั่วโลก ณ กรุงลอนดอนในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ท่านศาสตราจารย์ได้รับรางวัลเหรียญทองจากสมาคมภูมิศาสตร์ในราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระราชินีอังกฤษ

(๓) ตั้งอยู่ที่ใกล้กรุงเซก ฮอลันดา

ขอศาลได้โปรดพิเคราะห์รายงานของศาสตราจารย์สเกเมอซอน ซึ่งแสดงให้เห็นชัดว่า ในการเขียนแผนที่ท้ายฟ้องหมายเลข ๑ ผู้เขียนได้วัดเส้นชั้นภูเขาผิ ด และสำรวจสายน้ำผิ ด แล้วนำไปใช้ลากเส้นสันปันน้ำกับเส้นเขตแดน โดยความจริงนั้น มีสันอันม้ายู่ทางตะวันตกเขาพระวิหาร ดังปรากฏในแผนที่ท้ายรายงานของศาสตราจารย์สเกเมอซอน แผนที่นี้เขียนขึ้นจากเส้นชั้นภูเขาในช่วงระยะ ๑๐-๒๐ เมตร แต่แผนที่ท้ายฟ้องหมายเลข ๑ หาได้แสดงความจริงข้อนี้ไว้ไม่ ด้วยเหตุนี้ เส้นสันปันน้ำในเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ จึงเขียนผิด โดยไปเขียนเส้นสันปันน้ำไว้ทางเหนือไกลความจริงเกินไป และไม่ใช้เส้นสันปันน้ำตามข้อกำหนดในสนธิสัญญา ๑๙๐๔ รายงานของผู้ชำนาญอันมีแผนที่ประกอบแสดงว่า สันปันน้ำบนเขาพระวิหารเดินไปตามหน้าผา ด้วยเหตุนี้ จึงปันปราสาทเขาพระวิหารมาไว้ในเขตแดนไทย (ก)

(ก) สันอันม้าย เรียกว่าตามภาษาแผนที่จากคำว่า saddle เป็นสันลูกเขาย่อม ๆ เชื่อมโยงกับเขาใหญ่ แผนที่หมายเลข ๑ แสดงต้นน้ำห้วยโศกาเข้ มว่า เริ่มแต่ใกล้ตัวปราสาทเขาพระวิหารทางตะวันออก รับน้ำจากที่นั่นลงไปทางเหนือ แล้วอ้อมเขาพนมทราบบวกลงไปทางตะวันตกเฉียงใต้ จึงรับน้ำฝนตกบนยอดเขาพระวิหารลงไปสู่เขมรท่า ถ้าความจริงตามสภาพเป็นดังนี้ ก็อาจเถียงได้ว่า สันปันน้ำเริ่มแต่ตัวปราสาทแล้วตัดอ้อมเขาพนมทราบบวกน้ำฝนไปลงเขมร จึงตัดเขาพระวิหารทิ้งเขาไปไว้ในเขตแดนเขมรตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ แต่ตามความจริงคงแสดงไว้ในรายงานและแผนที่ของผู้ชำนาญ ซึ่งได้ไปทำการสำรวจ ณ ที่ซึ่ง ปรากฏว่า สันปันน้ำเดินไปตามหน้าผาเขาพนมทราบและเขาพระวิหาร ส่วนน้ำฝนซึ่งไหลลงจากเขาไปทางตะวันตกเฉียงใต้นั้นไหลไปปะทะกับสันอันม้ายักกล่าว ซึ่งสูงประมาณ ๒๐๐ เมตร จึงไหลลงไปสู่เขมรท่าไม่ได้ แต่ไหลลงไปทางเหนือสู่อาณาเขตไทยไปลงแม่น้ำมูล ความจริงตามสภาพเป็นดังนี้ แผนที่ท้ายฟ้องหมายเลข ๑ จึงผิด และลากเส้นสันปันน้ำไว้ผิด บางแห่งห่างจากสันปันน้ำจริงไปถึง ๒ กิโลเมตร คือ รุกเข้ มาในอาณาเขตไทยทั้ง ๒ กิโลเมตร ต้องถือว่าสันปันน้ำแท้จริงเดินตามแนวหน้าผาเขาพระวิหาร จึงปันปราสาทเขาพระวิหารมาไว้ในเขตแดนไทยตามข้อกำหนดในสนธิสัญญา ๑๙๐๔ เพราะข้อกำหนดในสนธิสัญญานี้ให้ถือสันปันน้ำบนภูเขาตรงรักเป็นเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา

สรุปคำให้การ

๘๑. อาศัยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ข้ออ้างของกัมพูชาตั้งปรากฏในพียงข้อ ๒ จึงฟังไม่ได้ โดยสรุป รัฐบาลไทยขอแก้ข้ออ้างในพียงของกัมพูชาดังต่อไปนี้

๘๒. ในข้อ ๑ กัมพูชาอ้างว่า เส้นเขตแดนทางเหนือของกัมพูชาอันเป็นที่ซึ่งปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ มีอยู่ตามแผนที่ท้ายพียงหมายเลข ๑ ทั้งนี้ โดยอาศัยสนธิสัญญาต่าง ๆ ระหว่างฝรั่งเศสกับสยามตั้งระบุไว้ในพียงและพียงละเอียด

๘๓. รัฐบาลไทยขอให้การต่อสู้ว่า เมื่อได้พิจารณาสนธิสัญญาตลอดจนรายงานการประชุมกรรมการผสมที่ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔, ๑๙๐๗ แล้ว ย่อมเห็นได้ชัดว่า เส้นเขตแดน (ที่เขาสพระวิหาร) คงมีแต่สนธิสัญญา ๑๙๐๔ เท่านั้นกำหนดไว้ ส่วนเส้นเขตแดนที่เขียนไว้ในแผนที่ท้ายพียงหมายเลข ๑ หาใช่เส้นเขตแดนตามสนธิสัญญาไม่ และไม่ใช้เส้นเขตแดนที่คณะกรรมการผสมตามสนธิสัญญากำหนดไว้ กิจการที่กรรมการได้กระทำ ได้พิจารณากันมาแล้วตามหลักฐานที่ทำขึ้นในระหว่างนั้นและเอกสารอื่น ๆ งานของกรรมการมีขอบเขตเพียงไร ก็ปรากฏชัดแจ้งอยู่ตามเอกสารที่ว่านี้สำหรับอาณาเขตที่เป็นปัญหา สนธิสัญญา ๑๙๐๔ ให้ถือเอาสันปันน้ำเป็นเส้นเขตแดน ข้อนี้ไม่เคยมีอะไรมาเปลี่ยนแปลงให้เป็นอื่น สันปันน้ำตรงคันทันที่พิพาทอยู่ตรงหน้าผา จึงปันปราสาทเขาพระวิหารมาไว้ในอาณาเขตไทย

๘๔. ในพียงข้อ ๒ และ ๓ กัมพูชาอ้างว่าไม่เคยส่งอำนาจอธิปไตยเหนือเขาพระวิหาร และได้ใช้อำนาจอธิปไตยอันมีประสิทธิภาพตลอดมา

กัมพูชากล่าวอ้างต่อไปว่า ไทยไม่เคยใช้อำนาจอธิปไตยโดยลักษณะที่จะทำ
ให้กัมพูชาเสียอธิปไตยได้ ซึ่งเป็นอธิปไตยที่กัมพูชาได้มาโดยสนธิสัญญา
และการครอบครองอันมีประสิทธิภาพ

๘๕. สังเกตได้จากฟ้องภาค ๒ ว่า กัมพูชาไม่กล่าวอ้างว่าได้ใช้
อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนพิพาทมานาน จนทำให้กัมพูชาได้อธิปไตย
โดยปริบักษ์ มิพักต้องพึ่งสนธิสัญญา จึงเป็นการที่กัมพูชาขึ้นอยู่กับที่ว่า
ถ้าไม่ได้อธิปไตยโดยอาศัยสนธิสัญญาแล้ว กัมพูชาจะไม่มีอธิปไตยเหนือ
เขาพระวิหารเลย ด้วยเหตุนี้ กัมพูชาจึงคงฟ้องกล่าวอ้างมาอย่างไม่มีนัย
กัมพูชาได้ใช้อำนาจอธิปไตยมาแต่เพียงที่จะถือไม่ได้ว่า กัมพูชาได้ทอดทิ้ง
อำนาจอธิปไตย อีกนัยหนึ่ง กัมพูชาไม่กล้าปฏิเสธว่าไทยก็ได้ใช้อำนาจ
อธิปไตยเหนือเขาพระวิหารมาเหมือนกัน ที่กัมพูชากล่าวอ้างมานั้น จึง
เป็นแต่จะกีดกันไม่ให้ไทยอ้างได้ว่า จะมีสนธิสัญญาหรือไม่มี ไทยก็ได้
ใช้อำนาจอธิปไตยมานานจนได้สิทธิโดยปริบักษ์

๘๖. เพื่อแก้ข้ออ้างดังกล่าว รัฐบาลไทยขอล่าแวกโดยสรุปความ
จากคำให้การข้อ ๖๒-๖๔ ว่า ตลอดมา ไทยได้ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือเขา
พระวิหารมาโดยลำพัง เป็นการบริบูรณ์และปราศจากข้อแม้เงื่อนไข โดย
ไม่มีผู้ใดมาโต้แย้งขัดขวาง

๘๗. หลักฐานที่รัฐบาลไทยอ้างมาข้างต้นแสดงว่า ไทยเป็นฝ่าย
“ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือเขาพระวิหารติดต่อตลอดมาโดยปกติสุข” ปัญหา
มีว่าการใช้อำนาจครั้งนี้มี “ลักษณะที่จะทำให้นักสูญเสียอธิปไตย” ได้หรือไม่
ข้อนี้ ไม่จำเป็นต้องนำมากล่าว เพราะอธิปไตยของไทยได้รับการรับรอง
โดยสนธิสัญญา ๑๙๐๔ หากจะถือว่าข้อนี้ยังเป็นปัญหา ก็จำต้องชี้ให้เห็นว่า
ฟ้องของกัมพูชาภาค ๓ เขียนมาโดยจำกัดเป็นการยอมรับว่า ไทยได้ใช้
อำนาจอธิปไตยมาเหมือนกัน แต่กระนั้น จนกระทั่งถึงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์

๑๙๔๙ อันเป็นวันที่สถานทูตฝรั่งเศสที่กรุงเทพฯ ยื่นประท้วง (เอกสาร
ท้ายฟ้องหมายเลข ๑๔) เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสก็ไม่เคยคัดค้านการใช้อำนาจ
อธิปไตยของไทยแต่ประการใดเลย

๘๘. ระหว่างปี ๑๙๐๔ ถึง ๑๙๔๑ และระหว่างปี ๑๙๔๖ ถึง ๑๙๕๓
เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสกลับถือว่า การที่ไทยขึ้นไปใช้อำนาจอธิปไตยเหนือเขา
พระวิหาร ไม่เป็นการขัดแย้งกับส่วนได้เสียของฝรั่งเศสในทางโบราณคดี
จึงเข้าใจไม่ได้เลยว่า จู่ ๆ เหตุใดฝรั่งเศสจึงกลับมากัดค้านขึ้นในปี ๑๙๔๙
ว่า ไทยไม่พึงส่งคนไปรักษาปราสาทเขาพระวิหาร การที่ฝรั่งเศสเพิก
จะมาประท้วงขึ้นในปี ๑๙๔๙ จึงน่าจะเนื่องมาจากการที่ไม่พอใจ เพราะ
ไทยไม่ยอมรับข้อเสนอแนะของกรรมการประนีประนอม (ณ กรุงวอชิงตัน
เมื่อปี ๑๙๔๗)

อาศัยเหตุดังกล่าวมาข้างต้น

รัฐบาลไทยจึงขอให้ศาลพิพากษาชี้ขาดว่า

(๑) ฟ้องของกัมพูชาตั้งปรากฏในฟ้องและฟ้องละเมิดฟังไม่ขึ้น
ขอให้ศาลพิพากษายกเสีย

(๒) ขอให้ศาลพิพากษาแสดงว่า ปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ใน
อาณาเขตไทย

(ลงพระนาม) หม่อมเจ้า วงษ์มณี ชาญกุล
ผู้แทนรัฐบาลแห่งประเทศไทย

จากซ้ายไปขวา

แถวหน้า : ม.จ. รัชมนันท์ ชยางกูร เซอร์แฟรงค์ ซอสกัส
ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายไฮด์ นายสลุสน นายเลอเคน
นายสมปอง สุจริตกุล นายदान

แถวที่สอง : พลตรี บุรินทร์ ภักดีกุล พันเอก สุข เปรณานัน
พันเอก จินดา ณ สงขลา เลขาธิการกองคณะนาย
ความอังกฤษ พันตรี พันพล อาสนจินดา นายวุฒิ ชูชม
นายเชย ชอตวง

คณะกรรมการและที่ปรึกษาฝ่ายไทยระหว่างการประชุมภาคที่สองของศาลชนคดีพอง

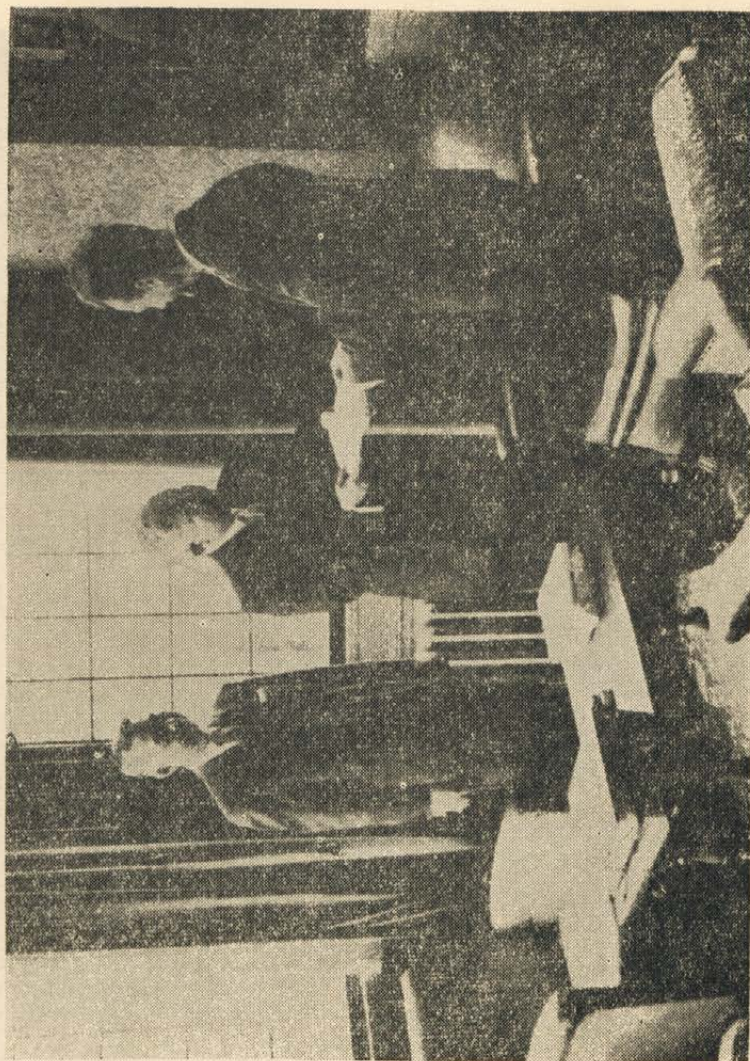
๑๙๔๔ อันเป็นวันที่สถานทูตฝรั่งเศสที่กรุงเทพฯ ยื่นประท้วง (เอกสาร
ท้ายพียงหมาย ๑๔) เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสก็ไม่เคยคัดค้านการใช้อำนาจ
อธิปไตยของไทยแต่ประการใดเลย

๘๘. ระหว่างปี ๑๙๐๔ ถึง ๑๙๔๑ และระหว่างปี ๑๙๔๖ ถึง ๑๙๕๓
เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสกลับถือว่า การที่ไทยขึ้นใช้ธงไตรรงค์โดยเหนือเจ้า
พระวิหาร ไม่เป็นการรุ้ที่ละเมิดส่วนได้เสียของฝรั่งเศสในทางโบราณคดี
จึงเข้าใจไม่ได้เลยว่า ๑) เหตุใดฝรั่งเศสจึงกลับมามีผู้คัดค้านขึ้นในปี ๑๙๔๔
ว่า ไทยไม่พึงส่งคนไปรื้อซากปรักหักพังวิหาร การที่ฝรั่งเศสเพ่ง
จะมาประท้วงขึ้นในปี ๑๙๔๖ นี้จึงจะเนื่องมาจากวิธีที่ไม่พอใจ เพราะ
ไทยไม่ยอมรับข้อเสนอเข้าชื่อการรื้อการประนีประนอม (ณ กรุงวอชิงตัน
เมื่อปี ๑๙๔๗)

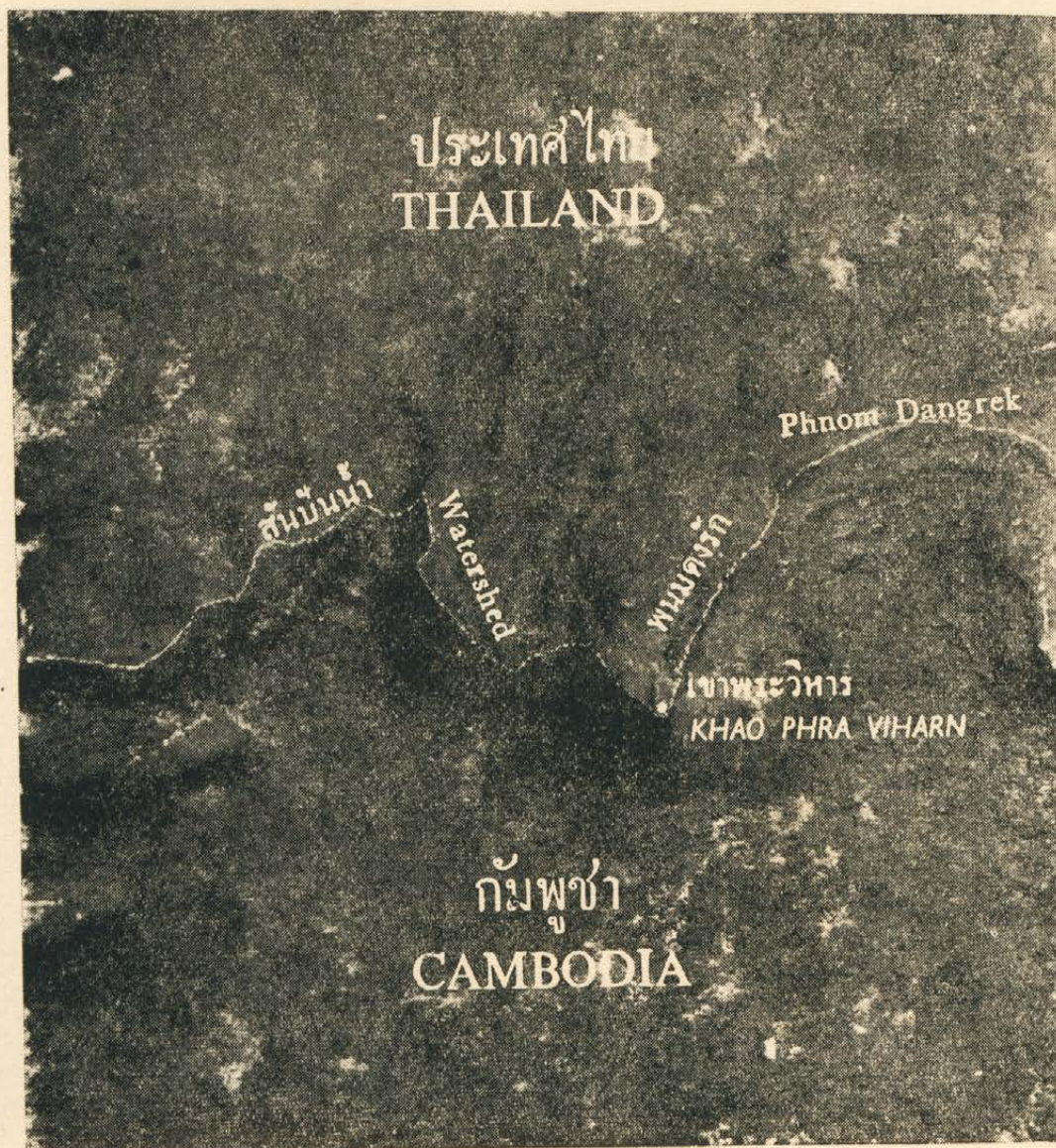
คณะกรรมการและทปภฝ่ายไทยระหว่างการประชุมภาคีของสาลชนตตพอง

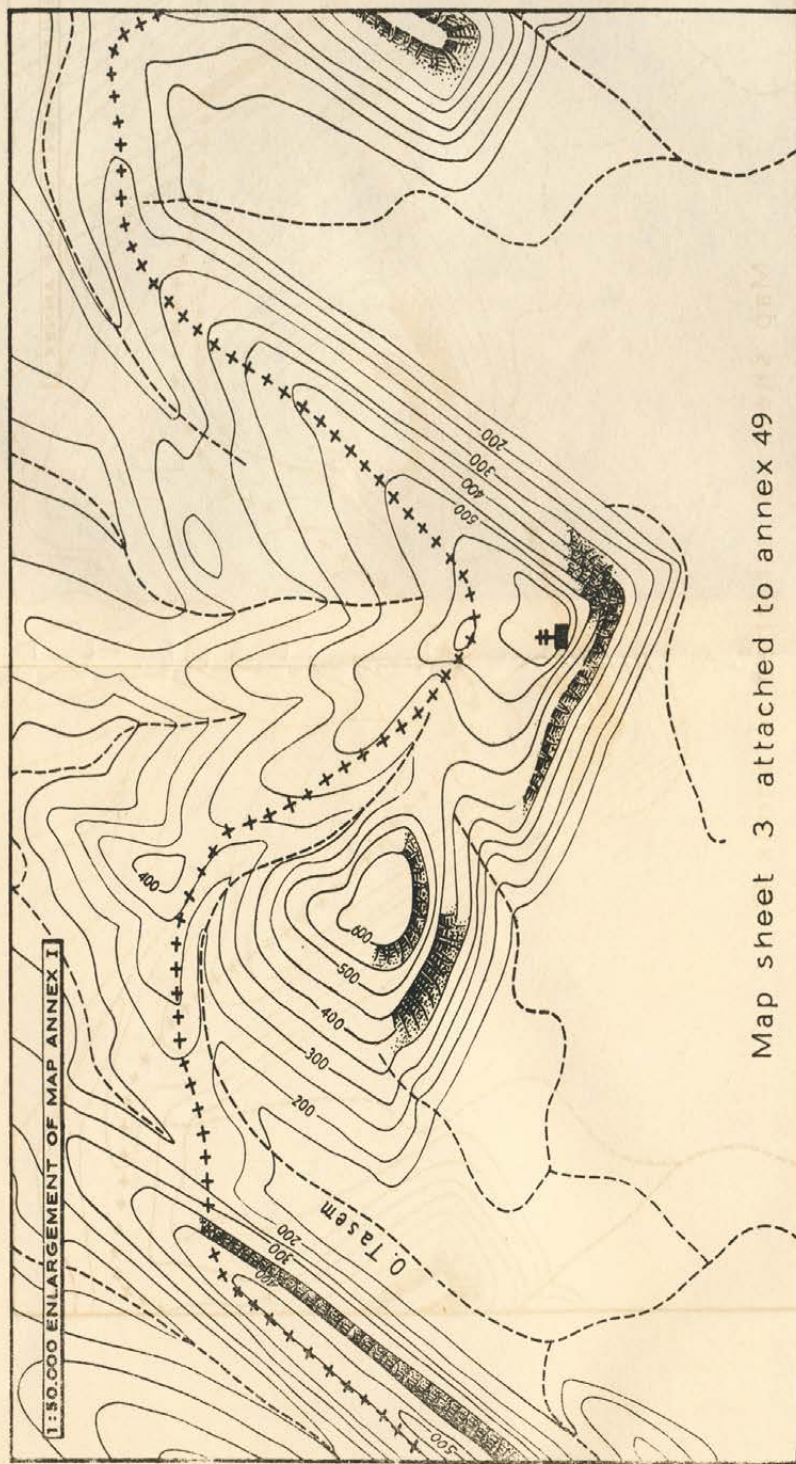
ภูมิประเทศ บริเวณ เขาพระวิหาร
TOPOGRAPHY OF MOUNT PHRA VITHARN

ท่านเอกอัครราชทูต และ ผู้แทนไทยในคดีกลาญนคำให้การไทยต่อแผนกศาล
อังกฤษ

ภูมิประเทศ บริเวณ เขาพระวิหาร
TOPOGRAPHY OF MOUNT PHRA VIHARN

1:50,000 ENLARGEMENT OF MAP ANNEX I

Map sheet 3 attached to annex 49

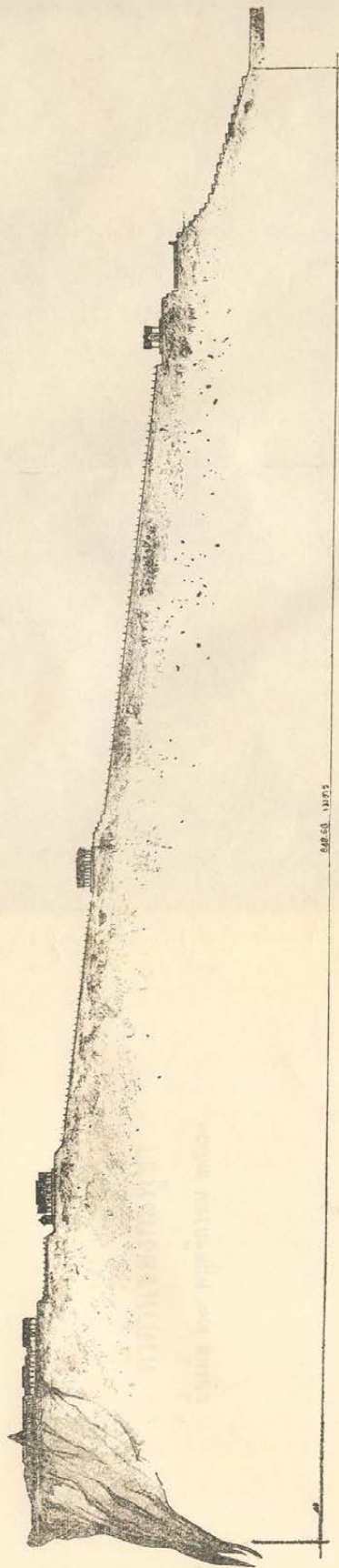
เอกสารท้ายฟ้องของกัมพูชาหมายเลข ๑ แสดงเขตแดนตอนเขาพระวิหาร

1:50,000 REDUCTION OF MAP SHEETS 1 AND 2 OF ANNEX 49

Map sheet 4 attached to annex 49

แผนที่ของผู้เชี่ยวชาญฝ่ายไทยทำขึ้น ประกอบเอกสาร หมายเลข ๔๕

๕๗๕๕ ม.๖๖

ผังแสดงส่วนตัดบริเวณเขื่อนพระวิหารในแนวเหนือและใต้

คำคำค้ำของราชอาณาจักรกัมพูชา

รัชกาลที่ ๖

คำค้ำของกัมพูชา

ขึ้นเมื่อ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๐๔

คำคำนำของราชอาณาจักรกัมพูชา^(ก)

ข้อความเบื้องต้น

๑. เพื่อประโยชน์แห่งคตินี้ ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดประเด็นมาโต้เถียงกันเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมืองและการทูตในศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งเป็นสมัยที่มีการล่าเมืองขึ้นกันทั่วโลก

สำหรับอาเซียนอาณานิคม ได้มีการกำหนดเขตอิทธิพลไว้ต่อกันระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสตามข้อตกลงที่ได้แลกเปลี่ยนกันเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๑๘๙๖ (เพิ่มการทูตกระทรวงการต่างประเทศ)

ราชอาณาจักรสยามรักษามรดกมาได้โดยอาศัยการกำหนดแบ่งแยกเขตอิทธิพลที่ว่านี้ ในเวลาเดียวกัน การปกครองโดยฝรั่งเศสและเพื่อประโยชน์ของฝรั่งเศส ได้ช่วยทำให้กัมพูชาปรับปรุงความเป็นปึกแผ่นภายในได้ในเบื้องต้น จนในที่สุดมาได้ปกครองตนเองได้ธำรงของกัมพูชาเอง

กษัตริย์กัมพูชาคอยเร่งรัดรัฐบาลฝรั่งเศสอยู่เสมอ ที่จะให้ได้มณฑลต่าง ๆ ของกัมพูชาคืนมาจากการยึดครองของสยาม (เอกสารหมายเลข ๓๔ ประท้วงของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ๑๘๖๘ เอกสารหมายเลข ๓๕ หนังสือจากนายพลเรือเอก โออี เออร์ ถึงรัฐมนตรีว่าการนาวิกโยธินและเมืองขึ้นลงวันที่ ๒๔

(ก) ในศาลธรรมศาลา เมื่อโจทก์ฟ้อง จำเลยให้การแล้ว ศาลดำเนินการสืบสองสถานแล้วกำหนดประเด็นหน้าที่นำสืบให้โจทก์จำเลยนำพยานเข้าสืบ และคัดค้านคดีได้ แต่ถ้าเห็นว่าคดีเป็นข้อกฎหมาย ไม่ต้องสืบพยาน ก็พิพากษาคดีได้เช่นเดียวกัน แต่ตามวิธีพิจารณาคดีศาลโลก เมื่อโจทก์ฟ้องจำเลยให้การแล้ว โจทก์มีสิทธิตั้งข้อสังเกตค้านคำให้การจำเลยได้ เสร็จแล้วจำเลยมีสิทธิตั้งกลับได้อีกที แล้วจึงจะถึงขั้นศาลกำหนดประเด็นให้คู่ความนำพยานมาสืบและคัดค้านคดี หรือถ้าเห็นว่าคดีเป็นปัญหาข้อกฎหมาย ก็คัดค้านคดีได้โดยไม่ต้องมีการสืบพยาน

พฤษภาคม ๑๙๖๘ เอกสารหมายเลข ๓๖ ลายพระราชหัตถเลขาของพระเจ้า
คริสตัสต์ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๑๙๐๖)

ความจริง ก่อนสมัยฝรั่งเศสเข้ามาแทรกแซง สยามได้ใช้กำลังยึด
ครองดินแดนกัมพูชาไว้ได้เป็นอันมาก มีหลักฐานแสดงได้ดีว่าประชาชน
ซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ทางเหนือของภูเขาตรงรักเป็นชาวกัมพูชา (เอกสารหมายเลข
๓๗ บทความของศาสตราจารย์ กูรู)

ข้อเท็จจริงดังกล่าวมา แม้แต่เจ้าหน้าที่ของไทยเองก็ยังรับรองเป็น
ทางการ ในรายงานของกรมแผนที่สำหรับปี ๑๙๒๘-๑๙๒๙ หน้า ๒๓-๒๔
กล่าวถึงการส่งกองรังวัดย่อยไปทำการรังวัดไพรเองกิวเลขันในมณฑลนคร
ราชสีมา (เส้นลองจิจูด ๑๔°๒๐' และ ๑๔°๑๐' กับเส้นเมริเดียน ๑๐๓°๐๐'
และ ๑๐๔° ๐๐') เกี่ยวกับประชาชนพลเมืองในดินแดนของไทยส่วนนี้
รายงานมีกล่าวไว้ว่า “ใต้เส้นลองจิจูด ๑๔°๓๐' ลงมาไปทางเขตแดน
กัมพูชา ซึ่งสุดเขตแดนทำการสำรวจทางใต้ ภูมิประเทศเป็นป่าทึบยิ่งขึ้น
มีหมู่บ้านคนอยู่ทั่วไปในเขตนี้ โดยเฉพาะทางเหนือเส้นทางรถไฟสายอุบล
มีอยู่มากกว่า ทางเกวียนก็มีอยู่ทั่วไปมาติดต่อกันได้ทุกทิศ ไม่มีความยาก
ลำบากเกี่ยวกับการขนส่ง พลเมืองส่วนมากเป็นเขมร มีจีนและลาวปน
อยู่บ้างเล็กน้อย เมื่อถึงฤดูฝน มีฝนตกพอนำนาได้ พลเมืองประกอบอาชีพ
ในทางทำนาปลูกข้าวและเลี้ยงสัตว์ ตั้งแต่รถไฟไปถึง การตัดไม้เป็นอาชีพ
ที่ทำรายได้ให้มากกว่า (เอกสารหมายเลข ๓๘ หน้า ๑๗-๑๘)

๒. ข้อเท็จจริงต้องรับกันว่า ตั้งแต่ฝรั่งเศสเอากัมพูชาไปเป็นเมือง
ขึ้น ฝรั่งเศสมีนโยบายที่จะขยายเขตแดนกัมพูชาไปถึงที่มีอยู่ก่อน แต่ก็
เฉพาะในอาณาเขตไทยที่มีประชาชนพลเมืองเป็นชาวกัมพูชาเท่านั้น ข้อนี้
เป็นความมุ่งหมายของสนธิสัญญาปี ๑๘๙๓, ๑๙๐๒, ๑๙๐๔ และ ๑๙๐๗ ที่
ฝรั่งเศสได้ลงนามกับไทย สนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ ยังไม่เป็นที่พอใจแก่ฝรั่งเศส

เพราะตามสนธิสัญญา^๕ มณฑลพระตะบอง เสียมเรียบ และศรีโสภณของ
กัมพูชายังตกอยู่แก่สยาม (ดูเอกสารหมายเลข ๓๙) นายพันโท (ภายหลัง
ได้เป็นนายพันเอก) แบร์นาร์ต ประธานกรรมการปักปันฝ่าย
ฝรั่งเศสตามสนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ จึงได้ถือเป็นข้อตักใจที่จะฉวยทางเพื่อให้
ได้มณฑลเหล่านี้กลับคืนมาด้วย (เอกสารหมายเลข ๔๐ หนังสือจากนายพันโท
แบร์นาร์ต ถึงหนังสือพิมพ์เลอมองต์ ฉบับลงวันที่ ๕ มิถุนายน ๑๙๔๖)
ข้อนี้มีปรากฏชัดอยู่ในรายงานกรรมการปักปันเขตแดนซึ่งได้ตั้งขึ้นตามสนธิ
สัญญาปี ๑๙๐๔ แต่ก็ไม่ปรากฏว่า ฝรั่งเศสมีเจตนาจะละเมิดข้อตกลงใน
สัญญาเพื่อเอาดินแดนที่เป็นของไทยแท้ ๆ มาเป็นของฝรั่งเศส ตรงกันข้าม
ตามรายงานปรากฏว่า กรรมการปักปันตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ตลอดจน
กรรมการปักปันตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗ ได้ร่วมกันดำเนินงานในทางประนี
ประนอม เพื่อกำหนดเส้นเขตแดนให้เป็นที่พอใจยิ่งขึ้น เมื่อมีปัญหาอะไร
กรรมการก็ได้หยิบยกขึ้นอภิปรายกันอย่างไม่วางใจ

ในที่สุด เมื่อทำความตกลงในเรื่องดินแดนกันได้ตามสนธิสัญญา
๑๙๐๔, ๑๙๐๗ สยามได้ส่งคืนดินแดนที่ประชาชนพลเมืองเป็นชาวกัมพูชา
ในทางภาษา ขนบธรรมเนียม และอารยธรรม ข้อนี้ประเทศไทยไม่ได้
ยกขึ้นเป็นประเด็นโต้เถียงในคำให้การ

๓. รายงานกรรมการประนีประนอมกรุงวอชิงตัน (๒๗ มิถุนายน
๑๙๔๗) กล่าวไว้ชัดแจ้งว่า “๖. ว่ากันในปัญหาเชื้อชาติ กรรมการเห็นว่า
ยังไม่มีเหตุที่จะให้คืนดินแดนไปเป็นของไทยที่ไม่มีคนไทยอยู่ กรรมการ
เห็นว่า เส้นเขตแดนซึ่งมีอยู่แล้วโดยทั่วไปบนภูเขาควรรักเป็นที่พอใจ ทั้ง
เป็นเส้นเขตแดนทางเชื้อชาติและภูมิศาสตร์ดีกว่าเส้นเขตแดนอื่น ๆ ที่เสนอ
กันขึ้นมา” (หมวด ๓ ที่ พระตะบอง ดูข้อ ๗) ในที่สุด กรรมการได้เสนอ
เป็นการสรุปว่า “๕. กรรมการไม่สนับสนุนให้ไทยเรียกคืนมณฑลพระ-

ตะบอง จึงไม่เป็นการสมควรที่จะแก้ไขสนธิสัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ อันเป็นข้อผูกพันในเรื่องนี้” (หมวด ๓ ที่วรรค ๗)

๔. สำหรับปราสาทเปรี๊ยะวิเชียร นักโบราณคดีและประวัติศาสตร์ทั่วไปลงความเห็นว่ กษัตริย์ลพบุรีนครวัดเป็นผู้สร้าง ข้อความที่มีจารึกไว้ทำให้หมกปัญหา ประเทศไทยไม่สามารถจะหักล้างข้อนี้ได้

การกำหนดวางแผนผังของตัวปราสาท อธิบายได้ตามลักษณะของภูมิประเทศ ตัวปราสาทได้สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ของขอม การที่ได้สร้างขึ้นบนโค้วสูงชัน ก็เพื่อให้ผู้เคารพบูชาเข้าใจว่า การที่จะขึ้นไปสู่พระผู้เป็นเจ้านั้น ไม่ใช่หนทางสะดวกเลย ปราสาทขอมทั่วไปมีชั้นบันไดสูงชันเช่นเดียวกัน

เส้นสันปันน้ำบ้านปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรมาไว้ในเขตแดนกัมพูชาอย่างไม่มีปัญหา แต่กัมพูชาชอบที่จะอ้างให้เห็นความสำคัญว่า ปราสาทนี้ขอมเป็นผู้สร้าง โดยคำนึงถึงเหตุผลในทางการเมือง ประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลป และโบราณคดีดังกล่าวมา เมื่อมีการปักปันเขตแดนกันในปี ๑๙๐๔, ๑๙๐๗ ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรจึงได้ถูกปันมาไว้ในเขตแดนกัมพูชา ซึ่งในการนี้ รัฐบาลสยามตลอดจนผู้แทนไม่ได้คัดค้านหรือตั้งข้อสงวนไว้แต่ประการใด

๕. ตามฟ้องและฟ้องละเอียดยของกัมพูชา ตลอดจนคำให้การของไทย มีประเด็นอันเป็นสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ในประการแรก กัมพูชากล่าวอ้างสิทธิด้วยการครอบครอง กับอ้างสนธิสัญญา ๑๙๐๔ และการปฏิบัติการตามสนธิสัญญานับนี้ ประเทศไทยโต้แย้งสิทธิที่ว่านี้ และเถียงว่าแผนที่ของกรรมการปักปันฝรั่งเศสไทยซึ่งได้พิมพ์ขึ้นเมื่อปี ๑๙๐๘ “เป็นแผนที่โคมลอย”

ในประการที่ ๒ กัมพูชาอ้างว่า สิทธิอันเป็นของกัมพูชาดังกล่าว ประเทศไทยได้รับรู้ตลอดมา ประเทศไทยเถียงว่าไม่เป็นจริงดังนี้

ในประการที่ ๓ กัมพูชาอ้างว่าฝรั่งเศสและกัมพูชาได้ใช้อำนาจอธิปไตยอันมีประสิทธิภาพเหนือเปรี๊ยะวิเชียรตลอดมา ประเทศไทยเถียงว่า ไทยเป็นฝ่ายใช้อำนาจอธิปไตย

๖. กัมพูชาขอเสนอข้อสังเกตเพิ่มเติม ๒ ข้อ

(๑) คดีฝ่ายไทยดูเหมือนจะยกขึ้นเป็นประเด็นโต้เถียงว่า การหมิ่นการปักปันฝรั่งเศสไทยตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ จำเนียรการผิดพลาด ซึ่งจะต้องมีการแก้ไข

(๒) ฝ่ายไทยบิดเบือนสาเหตุที่ฝรั่งเศสตลอดจนกัมพูชาต้องประท้วงการรุกรานของไทยอันเริ่มมีมาแต่ปี ๑๙๔๕

๑.

สิทธิอธิปไตยของกัมพูชา

๑. เพื่อปฏิเสธสิทธิอธิปไตยของกัมพูชา รัฐบาลไทยอ้างว่า แผนที่ของกรรมการปักปัน (เอกสารหมายเลข ๑) “เป็นแผนที่โคลมลอย” คดีฝ่ายไทยกล่าวถึงข้อนี้ไว้อย่างแจ่มแจ้งแจ้งกร้าวว่า “ในการที่รัฐบาลกัมพูชาฟ้องคดีโดยอาศัยเส้นเขตแดนดังกล่าวไว้ในเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ จึงเป็นการอาศัยเส้นเขตแดนที่ใครไม่ทราบลากไว้โดยปราศจากอำนาจ เป็นการลากเส้นเขตแดนบนแผนที่ซึ่งไม่ทราบอีกว่าใครเป็นคนเขียน เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ จึงเป็นเอกสารโคลมลอย ไม่มีน้ำหนักอะไร”

ข้อกล่าวหาอันร้ายแรงนี้ ศาลจะต้องได้สังเกตเห็นแล้ว ข้อนี้อาจยังผลให้ต้องเปิดปัญหาเขตแดนระหว่างกัมพูชา (และลาว) กับไทยมาว่า

กล่าวกันใหม่ แต่ความจริงนั้น แผนที่ตามเอกสารหมายเลข ๑ ไม่ใช่แผนที่
ซึ่งได้จัดทำขึ้นเป็นเอกเทศ แต่เป็นแผนที่ซึ่งได้พิมพ์ขึ้นในเวลาเดียวกันกับ
แผนที่ฉบับอื่น อันเป็นผลงานของกรรมการปักปันเขตแดนฝรั่งเศสไทย
ซึ่งได้ขึ้นตามสนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ เมื่อได้มีการแก้ไขปรับปรุงตามสนธิ-
สัญญาปี ๑๙๐๗ แล้ว แผนที่เหล่านี้จึงเป็นแผนที่แสดงเส้นเขตแดนซึ่งกรรม-
การชุดนั้นได้ทำการปักปันไว้ อันเป็นเส้นเขตแดนปัจจุบันระหว่างกัมพูชา
และลาว (เอกสารหมายเลข ๓๓)

ในการปฏิเสธความถูกต้องแท้จริงของแผนที่ดังกล่าว ฝ่ายไทยไม่ได้
เสนอเอกสารหรือแผนที่อะไรมาหักล้างว่าไม่ใช่ผลงานของกรรมการปักปัน
ตามสนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ ที่ดำเนินงานปักปันเขตแดนมาทั้งหมดหรือแม้แต่
บางส่วน

๘. คดีเป็นที่รับกันทั้งสองฝ่ายว่า สนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ กำหนดหลัก
เกณฑ์และวิธีการในการปักปันเขตแดนในอาณาบริเวณที่เป็นปัญหา มีข้อ
กำหนดตกลงเกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ สนธิสัญญาข้อ ๑ กำหนดว่า เส้นเขตแดน
ระหว่างสยามกับกัมพูชาเริ่มแต่ฝั่งซ้ายของทะเลสาบที่ปากแม่น้ำสตรูวอ-
โอส จากนั้นเส้นเขตแดนเดินตามเส้นขนานไปทางตะวันออกจนบรรจบ
แม่น้ำเปรักำปางจาม ต่อจากนั้นเส้นเขตแดนตัดขึ้นทางเหนือจากจุดบรรจบ
นี้ไปทางเมริเดียนจนถึงเทือกเขาพนมดงรัก จากนั้นเส้นเขตแดนเดินไปตาม
เส้นสันปันน้ำที่ปันน้ำลงสู่ลุ่มแม่น้ำแสนกับแม่โขงทางหนึ่ง กับลุ่มแม่น้ำมูล
อีกทางหนึ่ง จนไปบรรจบกับเทือกเขาพนมผาต่าง และเดินตามสันเขา
นี้ไปทางตะวันออกจนถึงแม่น้ำโขง เหนือน้ำขึ้นไปจากจุดนี้ แม่น้ำโขงยังคง
เป็นอาณาเขตของราชอาณาจักรสยามอยู่ดังเดิม ทั้งนี้ ตามข้อ ๑ แห่งสนธิ-
สัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๑๘๙๓ สนธิสัญญาข้อ ๓ กำหนดไว้ด้วยว่า ให้มีการ
ปักปันเขตแดนระหว่างราชอาณาจักรสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศส การปักปัน

ให้กรรมการผสมซึ่งอัครภคิทั้งสองฝ่ายแต่งตั้งเป็นผู้ดำเนินงาน เส้นเขตแดนที่จะทำการปักปัน คือ เส้นเขตแดนที่กำหนดไว้ตามสนธิสัญญาข้อ ๑ และ ๒ ตลอดจนอาณาบริเวณระหว่างทะเลสาบกับทะเลหลวง เพื่อความสะดวกในการที่กรรมการจะดำเนินงาน และเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหายุ่งยากในการปักปันอาณาบริเวณระหว่างทะเลสาบกับทะเลหลวง รัฐบาลของทั้งสองฝ่ายจะได้ทำความตกลงกันกำหนดจุดปักปันในอาณาบริเวณนี้ โดยเฉพาะจุดที่เส้นเขตแดนจะไปบรรจบทะเลหลวง จะได้มีการแต่งตั้งกรรมการผสมขึ้น และกรรมการจะลงมือดำเนินงานภายในสี่เดือนนับตั้งแต่มีการให้สัตยาบันแก่สนธิสัญญานี้

๕. ในบริเวณภูเขาตงรักที่เป็นปัญหา สนธิสัญญากำหนดว่า เส้นเขตแดนเดินตามเส้นสันปันน้ำที่ปันน้ำลงสู่ลุ่มแม่น้ำแสนและแม่น้ำโขงทางหนึ่ง กับลุ่มแม่น้ำมูลอีกทางหนึ่ง และเดินต่อไปจนบรรจบเทือกเขาพนมผาต่าง แล้วเดินตามสันเขาเทือกนี้ไปจนถึงแม่น้ำโขง มีข้อที่จะต้องเน้นให้เห็นว่า สันปันน้ำนั้นอย่างหนึ่ง ส่วนสันเขานั้นอีกอย่างหนึ่ง ต่างกันเป็นคนละอย่าง นอกจากนั้น สันปันน้ำไม่เป็นเขตแดนทางธรรมชาติที่จะเห็นได้ด้วยตาเปล่าเหมือนแม่น้ำ

โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวมา สนธิสัญญาจึงกำหนดไว้ในข้อ ๓ ว่า ให้มีการปักปันเส้นเขตแดน (รวมไปถึงเส้นเขตแดนที่เป็นปัญหาในคดีนี้) และให้กรรมการผสมซึ่งอัครภคิทั้งสองฝ่ายแต่งตั้งเป็นผู้ดำเนินการ กรรมการจะต้องลงมือดำเนินงานภายในสี่เดือนนับตั้งแต่มีการให้สัตยาบันสนธิสัญญา

ต่อมาได้มีการแต่งตั้งกรรมการ กรรมการได้ดำเนินการปักปันตามข้อกำหนดแห่งสนธิสัญญา และในปี ๑๙๐๘ ได้แสดงผลงานไว้ในแผนที่ ซึ่งได้พิมพ์ขึ้นเป็นจำนวน ๑๑ แผ่น แสดงเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับ

อินโดจีน แผนที่เหลืออีกภาคีแห่งสนธิสัญญาทั้งสองฝ่ายได้รับรองและ
ใช้มา เป็นการแสดงผลงานการปักปันเขตแดนอันถูกต้องแท้จริงตามสนธิ-
สัญญา ๑๙๐๔ ข้อ ๓ เฉพาะเขตแดนที่เป็นปัญหาในคดีนี้ มีแผนที่เรียกว่า
“แผ่นดงรัก” ซึ่งเป็นแผ่นหนึ่งในหกของแผนที่อาณาเขตทางใต้ คือ อาณา-
เขตระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา ส่วนแผ่นอื่นแสดงอาณาเขตระหว่าง
ประเทศไทยกับลาว แผนที่แผ่นดงรักนี้เองซึ่งพิมพ์ขึ้นเป็นเอกสารหมายเลข ๑
แสดงที่ตั้งของปราสาทเปรี๊ยะวิเชียร์ไว้อย่างชัดเจน คือ แสดงปราสาท
เปรี๊ยะวิเชียร์ไว้ในดินแดนของกัมพูชา

๑๐. แผนงานและวิธีดำเนินงานของคณะกรรมการผสมเกี่ยวกับการ
เตรียมและพิมพ์แผนที่จะไต่กล่าวถึงโดยละเอียดต่อไปข้างหน้า ในที่นี้
กัมพูชาขอยกขึ้นเป็นข้อโต้เถียงว่า สนธิสัญญา ๑๙๐๔ ไม่แต่เพียงกำหนดว่า
เส้นเขตแดนบนภูเขาดงรักจะต้องเดินไปตามเส้นสันปันน้ำเท่านั้น แต่ยัง
กำหนดไว้ต่อไปด้วยว่า ให้เจ้าหน้าที่ของกรรมการผสมมีหน้าที่แสดงออกซึ่ง
แนวกำหนดเขตแดนที่ภูเขาดงรัก รวมทั้งที่อื่นตามสนธิสัญญาด้วย พร้อมทั้ง
ให้ทำการปักปันเขตแดนบนภูเขาดงรักและที่อื่นดังว่านั้น อีกนัยหนึ่ง คือ
ในการกำหนดเขตแดนไว้ตามธรรมชาตินั้น สนธิสัญญาไม่ปรารถนาที่จะให้
อัครภาคีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปตีความเอาเองโดยลำพังฝ่ายเดียว หรือเพื่อให้
เกิดเป็นคดีความขึ้น หรือให้มีการกำหนดไว้โดยวิธีอื่น สนธิสัญญามีความ
มุ่งหมายและกำหนดไว้ให้คณะบุคคลเป็นผู้ทำการปักปันเป็นทางการและ
เป็นการเฉพาะเจาะจง เมื่อคณะบุคคลนี้ได้ทำการปักปันเขตแดนไว้เป็น
ประกาศ.ใด ก็ให้ถือว่านั่นเป็นเขตแดนตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔

๑๑. เนื่องจากเหตุดังกล่าวมา ทำให้การข้อ ๑๔ ของไทยจึงเป็น
คำให้การที่ขัดแย้งกับสนธิสัญญาโดยตรง คำให้การข้อนี้กล่าวไว้ว่า “๑๔.
รัฐบาลไทยขอให้การต่อสู้คดีว่า สำหรับเขตแดนตรงอาณาเขตที่เป็นปัญหา

นี้ ข้อ ๑ ในสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ได้เขียนกำหนดไว้แล้วอย่างชัดแจ้งโดยไม่
ต้องมีอะไรมาอธิบายหรือไขความอีก ”

แม้จะเป็นการถูกต้องที่จะกล่าวว่า ข้อกำหนดเขตแดนไม่จำเป็นต้องมี
การวิเคราะห์กันต่อไปอีกด้วยวาจา ก็ไม่เป็นการถูกต้องที่จะกล่าวว่า ไม่
จำเป็นต้องมีการเพิ่มเติมอะไรอีก สนธิสัญญาข้อ ๓ ไม่มีอะไรเพิ่มเติมเข้ามา
เพราะได้กำหนดไว้แล้วว่า ให้คณะกรรมการผสมทำการปักปันเขตแดนนี้
เป็นการเพิ่มเติมสนธิสัญญาได้ตามความจำเป็นอันต้องทำ

๑๒. ในการกล่าวอ้างว่า แผนที่หมายเลข ๑ เป็นแผนที่โคลอย คู
เหมือนคคี่ฝ่ายไทยจะอาศัยหลักฐานเกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ก. ที่มาของแผนที่หมายเลข ๑

ข. วิธีดำเนินงานของกรรมการผสม

ฝ่ายกัมพูชาขอยกเอาความสองข้อนี้มาวิเคราะห์ตามลำดับ

ก. ที่มาของแผนที่ (เอกสารหมายเลข ๑ ท้ายฟ้องละเอียดของกัมพูชา)

๑๓. การค้นเอกสารที่หอสมุด ทำให้กัมพูชาสามารถแสดงต่อศาลได้
ว่า ต้นฉบับแผนที่ซึ่งพิมพ์ขึ้นโดยอาศัยอำนาจมอบหมายจากกรรมการผสม
ตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ตลอดจนการแจกจ่ายแผนที่นั้น ไปยังผู้กระทำความ
ข้อง ได้ดำเนินการกันมาอย่างไร

๑๔. หนังสือลงวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๑๙๐๗ (เอกสารหมายเลข ๔๑)
จากอธิบดีกรมการเมือง กระทรวงเมืองขึ้น ถึงกองบัญชาฯ แจ้งไปว่า “ใน
เดือนกรกฎาคมที่แล้วมา นายพันโท แบร์นาร์ต ได้ของบประมาณมาเป็นเงิน
๗,๗๐๐ แฟรงก์ เพื่อพิมพ์แผนที่ซึ่งคณะกรรมการปักปันเขตแดนฝรั่งเศส
-ไทย อันมีท่านนายพันโทเป็นประธาน เป็นผู้เขียนขึ้น (แต่ความจริง
นายพันโท แบร์นาร์ต เป็นแต่ประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเศส นายพลเอก
หม่อมชาติเดชอุดม เป็นประธานกรรมการฝ่ายไทย กรรมการทั้งสองฝ่าย

เป็นกรรมการผสมตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔) นายพันโท แบร์นาร์ต ขออำนาจ
ที่จะทำสัญญาว่าจ้างโรงพิมพ์ บาร์เร่ เลขที่ ๒๑ ถนน ทุ บัก เป็นผู้จัดพิมพ์
แผนที่นี้ ”

มีสำเนาข้อตกลงอยู่ที่โรงพิมพ์บาร์เร่ ซึ่งได้คัดสำเนาไว้เพื่อให้เป็น
ไปตามหลักเกณฑ์ของทางการ (เอกสารหมายเลข ๔๒) สำเนานี้ลงวันที่ ๑๓
พฤศจิกายน ๑๙๐๗ ความในวรรคแรกแสดงว่า รัฐมนตรีขอให้โรงพิมพ์ “จัด
พิมพ์แผนที่ของกรรมการปักปันฝรั่งเศส-ไทย ซึ่งเขียนขึ้นตามคำสั่งของ
นายพันโท แบร์นาร์ต ” แผนที่จะมีจำนวน ๑๒ แผ่นเป็นอย่างมาก กำหนด
ให้เป็นแผนที่รูปถ่ายอัตโนมัติสตอสี่สี่ คือ ค่า เหลือง น้ำเงิน และเขียว ค่า
จ้างซึ่งกำหนดเป็นเงิน ๖,๐๐๐ แฟรงก์ “ให้รวมทั้งค่าลากเส้นในต้นฉบับ
ด้วย ”

เมื่อต้นปี ๑๙๐๘ นายพันโท แบร์นาร์ตได้รายงานตามคำสั่งต่อ
รัฐมนตรีว่า “ขณะนี้กำลังลากเส้นแผนที่แสดงเขตแดนระหว่างฝรั่งเศสกับ
ไทย และจะได้พิมพ์แผนที่เสร็จเรียบร้อยภายในเดือนพฤษภาคม ” (เอก-
สารหมายเลข ๔๓)

๑๕. แผนที่ได้พิมพ์เสร็จเรียบร้อยในเดือนพฤษภาคม ๑๙๐๘ นาย
ร้อยเอก ดิกซิเออร์ กรรมการคนหนึ่ง ในคณะกรรมการปักปันฝรั่งเศสไทย
ได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๑๙๐๘ ถึงรัฐมนตรีเมืองขึ้น ขอให้
กันแผนที่ไว้จำนวนหนึ่ง “เพื่อส่งไปให้รัฐบาลสยามและบุคคลในคณะ
กรรมการ ” ซึ่งคาดหมายว่าจะได้ส่งแผนที่เป็นจำนวน ๕๐ ฉบับผ่านทาง
อัครราชทูตไทย ณ กรุงปารีสส่งไปให้รัฐบาลสยาม อีก ๑๙ ฉบับส่งไปให้
บุคคลในคณะกรรมการทั้งฝรั่งเศสและไทย (เอกสารหมายเลข ๔๔ เอ. และ
บี.) หนังสือลงวันที่ ๒ กันยายน ๑๙๐๘ ซึ่งมีไปถึงกรมแผนที่แสดงว่า

นายร้อยเอก ดิกซีเออร์ ได้ส่งแผนที่ไปแจกจ่ายตั้งว่ามานี้ (เอกสารหมายเลข ๔๔ ซี.)

๑๖. การที่ได้มีการส่งแผนที่ไปแจกจ่ายนี้ หนังสือของอัครราชทูตไทย ณ กรุงปารีสถึงเสนาบดีต่างประเทศที่กรุงเทพฯ ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๑๙๐๘ ก็รับรองอยู่ (เอกสารหมายเลข ๑๔ ท้ายคำให้การของไทย) หนังสือนี้แสดงว่า ตามคำขอของกรรมการฝ่ายไทย กรรมการฝ่ายฝรั่งเศสจะได้ทำแผนที่แสดงเส้นเขตแดนต่างๆ ในที่สุดเสนาบดีก็ได้รับแผนที่ ๕๐ ฉบับ ฉบับหนึ่งมี ๑๑ แผ่น ซึ่งเป็นผลงานของกรรมการผสม ซึ่งทำนเสนาบดีตอบรับเกี่ยวกับอาณาเขตทางใต้ว่า “๓. แผนที่คงรัก ๕๐ แผ่น”

๑๗. แผนที่ชุด ๑๑ แผ่นนี้ ได้ส่งไปให้ทูตฝรั่งเศสที่กรุงเทพฯ ด้วย ซึ่งได้ส่งต่อไปให้ในกรมตำรวจ ฯ หนึ่งชุด ในกรมซึ่งขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีมหาดไทย ประสงค์จะไ้แผนที่นี้ไปแจกจ่ายในบรรดาเจ้าพนักงานท้องถิ่น จึงได้ทรงอักษรมาขอแผนที่จากทูตฝรั่งเศสอีก ๑๕ ชุด (เอกสารหมายเลข ๔๔ ดี.) ทูตฝรั่งเศสมีหนังสือลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๑๙๐๘ รายงานเข้ามาว่า “เมื่อได้แสดงความพอใจข้าพเจ้าในการส่งแผนที่ไปถวาย ๑ ชุดแล้ว ในกรมตำรวจ ฯ รับสั่งว่า อยากจะได้แผนที่นี้ ตลอดจนแผนที่ชุดของ มองกีเออร์ ไปแจกจ่ายแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่น และได้รับสั่งให้ข้าพเจ้าส่งไปถวาย ๑๕ ชุด”

๑๘. ระหว่างเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ ๑๙๐๙ ยังได้มีการส่งแผนที่ของกรรมการปักปัน ๑๙๐๔ และ ๑๙๐๗ ไปถวายสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม ๒ เล่ม (เอกสารหมายเลข ๔๔ อี.)

๑๙. คดีฝ่ายไทยไม่ได้แสดงเอกสารสักชิ้นเดียว ไม่ว่าจะเป็นเอกสารที่ทำขึ้นในเวลาเดียวกันหรือภายหลัง อันจะเป็นหลักฐานแสดงได้ว่าฝ่ายไทยมีความสงสัยระแวงใจเกี่ยวกับความถูกต้องแท้จริงแห่งแผนที่เหล่า

นี้แม้แต่ฉบับใดฉบับหนึ่ง ก็ตีฝ่ายไทยไม่ได้แสดงเอกสารอันเป็นการคัดค้านว่า เส้นเขตแดนทั้งได้แสดงไว้ในแผนที่เหล่านี้ เป็นเส้นเขตแดนที่ไม่ถูกต้องหรือขัดแย้งกับงานปักปันของกรรมการ

ตรงกันข้าม แผนที่ของกรมแผนที่ทหารบกแห่งประเทศไทยยังได้แสดงเปรี๊ยะวิเชียรไว้ในอาณาเขตกัมพูชา (ดูคำค้านข้อ ๕๐ และ ๕๑) นอกจากนี้ ในที่ประชุมทางการทูต รัฐบาลไทยยังได้รับรองโดยไม่มีการท้วงติงว่า เส้นเขตแดนที่เขียนไว้นี้เป็นการถูกต้อง โดยนำแผนที่อันมีเส้นเขตแดนที่วางนี้ไปแสดง

๒๐. ในระหว่างการเจรจาเขมร-ไทยที่กรุงเทพฯ (๑๘ สิงหาคมถึง ๓ กันยายน ๑๙๕๘) ผู้แทนทั้งสองฝ่ายได้นำแผนที่แสดงเส้นเขตแดนของทั้งสองฝ่ายมาเปรียบเทียบ รายงานการประชุมเมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๑๙๕๘ จดไว้ชัดแจ้งว่า “ผู้แทนทั้งสองฝ่ายได้นำแผนที่มาเปรียบเทียบ ปรากฏว่าไม่มีข้อแตกต่าง” (เอกสารหมายเลข ๕๕)

เสด็จในกรมวรวิปฯ ประธานผู้แทนไทยได้รับสั่งว่า “ผู้ชำนาญฝ่ายข้าพเจ้าแจ้งว่า เมื่อไม่มีการแสดงคอนโทนไว้ในแผนที่นี้ กรรมการผสมจะได้เดินทางไปถึงสถานที่ และจะได้สำรวจว่าคอนโทนตั้งอยู่ตรงไหนแล้วจะได้แสดงไว้ในแผนที่นี้”

ประธานผู้แทนเขมรกล่าวตอบว่า “ผู้แทนในคณะข้าพเจ้าขอความกระจำ เมื่อผู้แทนไทยยอมรับแผนที่นี้แล้ว คือ แผนที่ซึ่งไม่มีคอนโทนแสดงไว้ เราจะได้เดินทางไปสำรวจว่าคอนโทนตั้งอยู่ตรงไหน และจะยอมเสี่ยงการรับรองให้มีการลงไว้ในแผนที่ แต่สำหรับเปรี๊ยะวิเชียรนั้น แผนที่มิได้แสดงไว้ชัดแจ้งแล้ว จึงต้องใช้แผนที่เป็นการรับรองฐานะที่ตั้งของโบราณสถานแห่งนี้ เสด็จในกรมฯ จะทรงเห็นชอบด้วยหรือไม่”

เสด็จในกรมнарธิป ๖ รับสั่งตอบว่า “ฝ่ายเราไม่อยู่ในฐานะที่จะ
รับรองข้อนั้นได้ เราจะต้องตั้งกรรมการไปสำรวจว่าสันปันน้ำตั้งอยู่ตรงไหน
แต่นั้นไม่ได้หมายความว่า รัฐบาลทั้งสองฝ่ายจะถือเอาข้อนี้เป็นทางออก
ในการแก้ปัญหา สันปันน้ำทำให้พระวิหารเป็นของเรา แต่ตามแผนที่
พระวิหารอยู่ในอาณาเขตของท่าน เมื่อมีประเด็นโต้เถียงกันดังนี้ จึงได้
แต่จะแต่งตั้งกรรมการผสมขึ้นเพื่อพิจารณาข้อเท็จจริง แล้วสถานการณ์ก็
จะกระจ่างขึ้นเอง ขณะนี้ ข้าพเจ้ายึดหลักสันปันน้ำ ฝ่ายท่านยึดแผนที่
เป็นหลัก”

ในการประชุมเมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๑๙๕๘ เสด็จในกรมнарธิป ๖
แถลงถึงความคิดเห็นของรัฐบาลไทยกระจ่างแจ้งยิ่งขึ้นไปอีกว่า “ตามที่
ท่านกล่าวมาเป็นข้อกฎหมาย คือ ปัญหาว่าใครเป็นเจ้าของ มีปัญหาเกี่ยว
กับดินแดนและการเมือง จุควางกำลังทหาร ความสะดวกในการไปมาถึง
กัน วัฒนธรรม และปัญหาทางศิลป ถ้าท่านจะยึดแผนที่เป็นหลัก ก็ยึดไป
ฝ่ายเรา ในเบื้องต้น เราต้องถือว่าอะไรเป็นธรรมไม่เป็นธรรม นี่เป็นราก
ฐานของประชาชนคนไทยรวมตลอดทั้งหนังสือพิมพ์ไทย แต่ไม่หมายความว่า
ปัญหาความเป็นธรรมเป็นคนละอย่างกับกฎหมาย ข้าพเจ้ายึดหลักสันปัน
น้ำตามที่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ซึ่งจะต้องทำให้พระวิหารเป็น
ของเรา ถ้าท่านจะดูลักษณะภูมิประเทศที่เราแสดงไว้นี้ ก็จะปรากฏว่า
พระวิหารอยู่ในอาณาเขตไทย แม้ในสมัยฝรั่งเศส เราก็ถือข้อนี้เป็นหลัก
แต่นี้เป็นตัวอย่างความไม่เสมอภาคในสมัยล่าเมืองขึ้น เวลานี้ก็พหุชาติ
สิทธิฝรั่งเศส ท่านก็มาอ้างสิทธิตามสนธิสัญญาที่เราได้ทำไว้กับฝรั่งเศส
รวมไปถึงแผนที่ด้วย ฝ่ายเรากำนวว่า แม้ก่อนที่พวกท่านได้เอกราช เรา
อยู่มาที่พระวิหารก่อนแล้ว ปัญหาทางกฎหมายจึงยังมีข้อที่จะโต้เถียงกัน
ได้”

ตามด้อยตกลงดังกล่าวมา จึงเห็นได้ว่าในปี ๑๙๕๘ รัฐบาลไทยไม่ได้ท่วงถึงความถูกต้องแท้จริงแห่งแผนที่ของคณะกรรมการฝรั่งเศสในปี ๑๙๐๔ รัฐบาลไทยเป็นแต่เถียงว่า เส้นเขตแดนที่ลากไว้ไม่ได้เป็นไปตามเส้นสันปันน้ำ ข้อนี้นับเป็นปัญหาคนละเรื่อง

๒๑. อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ฝ่ายไทยได้กำหนดเป็นประเด็นโต้เถียงว่า กรรมการผสมไม่ได้เขียนแผนที่ เพราะถ้าถือดังนี้ “จะเป็นการขัดแย้งกับรายงานการประชุมกรรมการผสมทั้งหมด ซึ่งแสดงว่า กรรมการใช้วิธีดำเนินงานมาอย่างไร”

เมื่อได้พิจารณารายงานและวิธีดำเนินงานของกรรมการผสมแล้ว จะเห็นว่าความจริงเป็นไปในทางตรงกันข้าม

ข. วิธีดำเนินงานของกรรมการผสมฝรั่งเศสไทย

๒๒. เมื่อได้พิจารณารายงานการประชุมของกรรมการโดยรอบคอบแล้วจะเห็นได้ว่า วิธีดำเนินงานของกรรมการมิได้เป็นไปตามที่แสดงไว้ในคำให้การของไทย ในเบื้องต้น จึงจะกล่าวถึงวิธีดำเนินงานของกรรมการเป็นการทั่วไป ต่อไปจะกล่าวถึงวิธีการโดยเฉพาะที่กรรมการได้นำมาใช้เกี่ยวกับการปักปันเขตแดนบนภูเขาตงรัก

(๑) วิธีดำเนินงานโดยทั่วไปของกรรมการผสม

(ก)

๒๓. กล่าวโดยทั่วไป กรรมการผสมดำเนินงานเต็มคณะ การสำรวจพื้นที่และการประชุม ทำกันเต็มคณะ แต่บางทีก็แบ่งคณะหรือตั้งอนุกรรมการไปทำการสำรวจ ณ ที่ซึ่ง “นายพันเอก แบร์นาร์ต เสนอให้ คณะกรรมการแบ่งออกเป็นสามคณะผสม เพื่อทำการสำรวจพื้นที่คณะหนึ่ง ประกอบด้วยนายร้อยเอก เดอ บัทส์ กับนายสิบหนึ่งนาย คณะนี้จะเดินทาง

ตรงไปยังเมืองตราด อาณาบริเวณซึ่งนายพันเอก แบร์นาร์ด เองได้ไปมาแล้ว คณะกรรมการชุดนี้จะได้ทำการถางป่า โดยบางส่วนใช้แรงงานไทย บางส่วนใช้แรงงานเขมร กรรมการชุดนี้จะได้พยายามสำรวจต้นน้ำบาแรง แล้วสำรวจลำน้ำลำคลองทุ่งใหญ่และคลองจา กับที่ตั้งภูเขาไม้สักกับเขาขุนน กรรมการอีกคณะหนึ่งจะได้ไปทำงานในอาณาบริเวณเริ่มแต่สวายคอนแก้ว หรือจากปากแม่น้ำกำปงเปรี๊ค ในคณะนี้จะมีนายร้อยเอก ดิกซีเออร์กับเจ้าหน้าที่ปกครอง เบสซีเออร์ ซึ่งเพราะเป็นคนที่รู้ภาษาเขมรดี จะอยู่ในฐานะที่จะให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอาณาบริเวณนี้ได้ อนุกรรมการคณะนี้จะได้ไปสำรวจปากแม่น้ำสตุรงรูดูโฮสและจุดที่เส้นเมริเดียนมาบรรจบกับภูเขาคงรัก อนุกรรมการทั้งสองคณะจะประกอบด้วยบุคคลจากคณะกรรมการทั้งสองฝ่าย สุดท้ายจะมีอีกคณะหนึ่งประกอบด้วยประธานกรรมการทั้งสองฝ่าย กับหลวงวิสูตรโกษา กับ ดร. บรังเกอ ซึ่งจะมีหน้าที่ทำการสำรวจโดยทั่วไป นายพันเอก แบร์นาร์ดถามนายพลเอกหม่อมชาติเดชอุดมว่า ที่เสนอมานี้จะเห็นชอบด้วยหรือไม่ นายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดมถามว่า จะไม่เป็นการดีกว่าหรือที่จะทำการสำรวจปากแม่น้ำกำปงเปรี๊คเสียก่อน ”

ในการประชุมครั้งที่สอง “เพื่อดำเนินงานได้สะดวก ประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสเสนอให้นายร้อยเอก ดิกซีเออร์ กับเจ้าหน้าที่ปกครอง เบสซีเออร์ เดินทางตรงไปที่ รอดูโฮสทีเดียว เพื่อสำรวจเส้นขนานและเส้นเมริเดียนตามที่สนธิสัญญากล่าวถึง รวมทั้งจุดที่เส้นเมริเดียนบรรจบภูเขาคงรักด้วย เมื่อได้ลงหมุดหมายจุดต่างๆ เหล่านี้ไว้แล้ว ปีหน้า กรรมการจะได้ดำเนินงานแต่เพียงตรวจสอบ แล้วทำการปักปันเป็นขั้นสุดท้าย นายพันเอก แบร์นาร์ด กล่าวย้าว่า งานขั้นนี้เป็นแต่งานการสำรวจ ไม่ใช่การปักปัน เมื่อได้ทำการสำรวจเสร็จแล้ว นายร้อยเอก ดิกซีเออร์ กับเจ้าหน้าที่ปกครอง เบสซีเออร์ จะได้กลับมาทำการสำรวจเขตแดนระหว่างโพธิสัตว์กับ

พระตะบอง แล้วเดินทางมาสมทบกรรมการที่ตราหรือไม่ก็ระหว่างทางไปตรา ถ้านายพลเอก หม่อมชาติเคชอุดม ประธาณาจะมีเจ้าหน้าที่จากกรมแผนที่ของไทยติดตามไปในขณะนี้ด้วยก็ได้ ประธานกรรมการฝ่ายไทยเห็นชอบด้วยทุกประการ กรรมการจึงตกลงให้นายร้อยเอก ดิกซีเออร์ กับเจ้าหน้าที่ปกครอง เบสซีแอร์ ออกเดินทางไปโปรตุเกสโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยผ่านทางมนตรีในอาณาเขตไทย และไปพบกับเจ้าหน้าที่กรมแผนที่ไทยที่นั่น ”

ประธานกรรมการฝ่ายไทยกล่าวว่า ในกรณีบางประการ ไม่ควรให้กรรมการแยกดำเนินงานแบบอนุกรรมการ แต่ประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเคสชี้แจงถึงงานที่อนุกรรมการจะไปปฏิบัติ “นายพันเอก แบร์นาร์ดยังได้แสดงความปรารถนาตั้งได้แถลงไว้ในการประชุมครั้งแรกว่า จะต้องมีการสำรวจเส้นเขตแดน เพื่อการนี้ขอให้ตั้งคณะสำรวจพื้นที่ผสมขึ้นสองคณะถึงอย่างไรก็ขอให้เป็นไปตามที่ได้ตกลงกันไว้แล้วว่า เมื่อนายร้อยเอก ดิกซีเออร์ กับเจ้าหน้าที่ปกครองเบสซีแอร์ กลับจากภูเขาดงรักแล้ว ก็ให้เริ่มทำการสำรวจอาณาบริเวณระหว่างพระตะบองกับโพธิสัตว์ไปทีเดียว อนึ่งตามวิธีการที่นายพันเอก แบร์นาร์ด ได้เสนอไว้ในการประชุมครั้งแรก กรรมการจะต้องทำการสำรวจพื้นที่เป็นการทั่วไปเสียก่อน และศึกษารวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่จะช่วยให้กำหนดจุดต่าง ๆ ที่เส้นเขตแดนจะผ่านไปได้ ณ ท้องที่ ต่อไปจะได้ลากเส้นเขตแดนไว้บนแผนที่ และที่สุดถ้าจำเป็น ก็จะได้ปรึกษากันว่า เส้นเขตแดนนี้เป็นการถูกต้องหรือไม่ แล้วทำการแก้ไขหากจำเป็น เมื่อได้ทำความตกลงกันได้ตลอดแล้ว กรรมการทั้งสองฝ่ายก็จะเป็นอันได้กำหนดเส้นเขตแดนเป็นขั้นสุดท้าย ”

ที่สุดประธานกรรมการฝ่ายไทยก็เห็นประโยชน์ตามนี้ เพราะเมื่อเริ่มต้นดำเนินงานกรรมการผสมในขั้นที่สอง ประธานกรรมการเองยังได้กล่าว

ถึงการที่ได้ไปทำการสำรวจเป็นการทั่วไปมากับประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเศส “นายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดมปรึกษาว่า ในเบื้องต้น ควรกำหนดแผนดำเนินงานของกรรมการไว้เสียก่อน เมื่อปีก่อน ท่านได้ไปสำรวจเส้นเขตแดนกับประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสมาแล้วเป็นการทั่วไป ปีหน้าอาจทำเช่นนั้นอีกก็ได้”

จะเห็นได้ด่วยว่า วิธีการที่นายพันเอก แบร์นาร์ต ได้เสนอไว้นั้น ในบางกรณีได้มีการนำไปใช้ “เมื่อได้มีการชี้แจงดังกล่าวมาแล้ว ที่ประชุมตกลงว่า ปลัดเมืองศรีเต็ญยกกับเจ้าเมืองระสือควรจะทำความตกลงกันเกี่ยวกับการถางป่าในหุบเขาเตรียกเปียม และให้เจ้าหน้าที่สองนายของกรมแผนที่ไปรายงานตัวต่อนายร้อยเอก ดิกซีเออร์ ที่กำปงคลองโนวันที่ ๑๐ มีนาคม ”

สำหรับการปักปันที่ตราด รายงานกล่าวว่า “นายพันเอก แบร์นาร์ต เสนอให้พิจารณาถึงวิธีการที่จะทำการปักปันได้ ณ ที่ซึ่งที่ แต่ขออย่าอยู่ที่ซึ่งทำการรังวัดหน้าตัดไปจนถึงฤดูแล้ง แล้วให้ดำเนินงานนี้ไปภายใต้ความควบคุมของเจ้าหน้าที่ปกครองตราดกับผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบูรณ ระหว่างนี้ เพียงแต่ลงเครื่องหมายเส้นเขตแดนไว้ที่ถนนสองสายที่ตัดกันตามหน้าตัดก็พอแล้ว คือหมายถึงถนนจากสันตุงไปท่าโสม กับจากสันตุงไปตราด สำหรับถนนสายแรก จุดที่จะหมายไว้จะอยู่กึ่งกลางระหว่างหมู่บ้านบ่อลิงทางเหนือกับแหลมสิงทางใต้ ส่วนถนนสายที่สอง จุดที่จะหมายไว้จะอยู่กึ่งกลางระหว่างคลองรังห้วยกับจุดที่ถนนสองสายมาบรรจบกัน ผู้ที่จะลงเครื่องหมายเส้นเขตแดนให้ได้แก่นุกรรมการ ประกอบด้วยกรรมการนายหนึ่งจากกรรมการทั้งสองฝ่าย คือ ผู้ว่าราชการจันทบูรณหรือผู้แทนกับเจ้าหน้าที่ปกครองตราดหรือผู้แทน ที่ประชุมตกลงตามที่นายพันเอก แบร์นาร์ต เสนอ และเลือกนายร้อยเอกดิกซีเออร์กับหลวงประมวณเป็นเจ้าหน้าที่ทั้งสองนายนี้ให้เดินทางไปตราดในวันที่ ๑ มิถุนายน คร. บรังเกอ จะเดิน

ทางไปกับนายร้อยเอกติกซีเออร์และหลวงประมวล จะมีเจ้าหน้าที่สำรวจติดตามหลวงประมวลไปด้วยหนึ่งนาย”

ฟังสังเกตได้ก่อนที่จะผ่านไปว่า ผู้แทนฝ่ายไทยไม่ได้ไปปรากฏตัวในการลงเส้นเขตแดนเป็นการชั่วคราวนี้ ด้วยเหตุนี้ การรื้อฟื้นฝ่ายฝรั่งเศสจึงต้องดำเนินงานไปโดยลำพัง โดยขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ไทยในท้องถิ่น

กล่าวโดยทั่วไป จึงไม่เป็นการจำเป็นที่กรรมการผสมทั้งคณะจะต้องดำเนินงานเกี่ยวกับการปักหลักเขตแดน รายงานที่ฝ่ายไทยเสนอมาในคำให้การ (ข้อ ๒๒ วรรคก่อนสุดท้ายหน้า ๑๐) เป็นแต่รายงานเกี่ยวเฉพาะกับการปักปันเขตสัมปทานในอาณาเขตไทยต่างหาก

(ข)

๒๔. สังเกตได้เป็นประการที่สองว่า ข้อตกลงตลอดจนการดำเนินงานของกรรมการผสมนั้น ไม่ได้มีปรากฏอยู่ในรายงานกรรมการเต็มคณะไปเสียทั้งหมดทุกอย่าง รายงานไม่ได้แสดงการปักปันเขตแดนตลอดไปทั้งหมด คงบันทึกไว้แต่เฉพาะเส้นเขตแดนที่มีปัญหาอยู่ยาก เพื่อให้เห็นว่าข้อขัดแย้งกันมีอยู่อย่างไร และในบางกรณี ได้จัดแจ้งไว้เพื่อให้เห็นว่ากรรมการได้ตกลงกันหาทางออกเป็นประการใด

ยิ่งไปกว่านั้น กรรมการผสมไม่ได้ทำไว้แต่รายงานอย่างเดียวเท่านั้น แผนที่ท้องถิ่นก็เป็นเอกสารที่กรรมการได้ทำไว้ด้วย รวมตลอดไปถึงการบันทึกลงไว้ในแผนที่สังเขป และต้นฉบับแผนที่สำรวจซึ่งกรรมการมอบอำนาจให้ทำขึ้นด้วย

๒๕. ข้อนี้มีปรากฏอยู่ในรายงาน เช่น รายงานการประชุมครั้งแรก ประชุมกันเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๕ มีบันทึกไว้ว่า “นายพันเอก แบร์-

นาร์ตได้ชี้ให้เห็นถึงข้อที่ท่านเห็นว่ามีสำคัญอย่างยิ่งข้อหนึ่ง คือ แผนที่
เดือนเมษายน มาตราส่วน ๑/๑,๐๐๐,๐๐๐ ลากเส้นเขตแดนไว้อย่างเดียวกับ
ที่ท่านได้ชี้แจงมา ในแผนที่ปี ๑๘๙๙ ของกรมแผนที่อินโดจีน มาตราส่วน
๑/๕๐๐,๐๐๐ ก็แสดงเส้นเขตแดนไว้เป็นอย่างดีเช่นกัน ท่านนายพันเอกเห็น
ว่าแผนที่สองฉบับนี้ ซึ่งทำขึ้นก่อนสนธิสัญญาและอนุสัญญาต่อท้าย ทำให้
ปัญหาตกไป นายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดม กล่าวว่า เส้นเขตแดนนี้ไม่มี
ปรากฏในแผนที่ปาวีซึ่งท่านมีอยู่ในมือ อันเป็นแผนที่พิมพ์ขึ้นเมื่อปี ๑๘๙๔
นายพันเอก แบร์นาร์ต วัชรภาพ และกล่าวว่า อาจเป็นเพราะเหตุนี้ อนุ
สัญญาต่อท้ายจึงได้กล่าวถึงเส้นเขตแดนไว้อย่างคลุมเครือ แต่กล่าวในที่สุด
ว่า แผนที่สองฉบับที่ท่านนำมาอ้างคือ แผนที่ปี ๑๙๐๓ มาตราส่วน ๑/๑,๐๐๐,
๐๐๐ กับแผนที่ปี ๑๘๙๙ มาตราส่วน ๑/๕๐๐,๐๐๐ ยังคงใช้ได้บริบูรณ์ทุก
อย่าง ”

ประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสขอเชิญแผนที่ไทยสำหรับมณฑลพระ
ตะบอง นายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดม แสดงแผนที่นี้ต่อกรรมการ

ในการประชุมเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๑๙๐๕ ได้มีการกล่าวถึงการ
สำรวจที่กรรมการได้ทำความตกลงกันได้ กับแผนที่ฉบับหนึ่ง ซึ่งกรรมการ
เป็นแต่สั่งให้ทำเสียให้เสร็จ “เกี่ยวกับคลองเร่งตอนต้นกับต้นน้ำ เป็นที่เห็น
ได้ชัดจากการสำรวจที่นายร้อยเอกอุ่มกับหลวงประมวลต่างคนต่างทำมาว่า
กรรมการทั้งสองฝ่ายมีความเห็นตรงกัน งานที่ยังจะต้องทำจึงมีแต่จะทำ
แผนที่คลองเร่งตอนต้นให้เสร็จ ซึ่งอาจมอบหมายให้นายร้อยเอกอุ่มเป็น
ผู้จัดทำ ”

ในการประชุมเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๑๙๐๕ ได้มีการแสดงแผนที่
ต่อกรรมการซึ่งได้ทำขึ้นเสร็จวันก่อนวันประชุม “นายพันเอก แบร์นาร์ต
ได้ชี้แจงแก่ฯ พณฯ ท่านนายพล เอกหม่อมชาติเดชอุดม เกี่ยวกับ แผนที่ซึ่ง

เพิ่งทำเสร็จเมื่อวานนี้ แผนที่ประกอบกันสามส่วน ซึ่งนายร้อยเอก
ติกซีเวิร์ เดอ บัทส์ และอุม่ต่างคนต่างทำมา แต่ละคนได้ทำอย่างละเอียด
แต่จะต้องนำมาประกอบเป็นแผนที่อันเดียวกันอย่างรีบด่วน จึงไม่สามารถ
ทำการคำนวณทางดาราศาสตร์ให้เสร็จไปได้ ทั้งยังต้องแก้ไขโดยทั่วไป
บางประการ เนื่องจากเข็มทิศไม่ตรงกัน และจะต้องปรับปรุงความผิด
พลาดในการลากเส้นที่คั่นใบไม้ด้วย ด้วยเหตุนี้ นายพันเอก แบร์นาร์ต จึง
ขอให้ถือว่า แผนที่ฉบับนี้เป็นแต่แผนที่ชั่วคราว ซึ่งแผนที่ผูกพันจะได้
ทำกันอีกเมื่อกรรมการทำงานเสร็จแล้ว แต่ถึงกระนั้น ในขณะนี้ กรรมการ
ก็มีแผนที่อยู่ในมือ ซึ่งเป็นแผนที่ละเอียดพอที่จะอภิปรายกันถึงเส้น
เขตแดนได้ด้วยความแน่นอน จึงถามประธานกรรมการฝ่ายไทยว่า จะมี
ข้อสังเกตเป็นประการใดในเรื่องนี้ นายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดมตอบว่า
“ไม่มี”

รายงานการประชุมเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๑๙๐๖ บันทึกไว้ว่า “ใน
การประชุมที่เมืองชบเมือวันที่ ๑๓ ธันวาคมที่แล้วมา ปรากฏว่ากรรมการ
แต่ละฝ่ายตีความหมายสัญญาต่อท้ายแตกต่างกัน นายพลเอก หม่อมชาติ
เดชอุดมเข้าใจว่า ภูเขาที่กล่าวถึงในอนุสัญญาต่อท้ายหมายถึงภูผามนตลอด
ทางไปจนบรรจบแม่น้ำโขง นายพันเอก แบร์นาร์ต เข้าใจว่า หมายถึงภูเขา
ซึ่งอยู่กลางระหว่างหุบเขาน้ำจาวจากแม่โขงกับที่จบลงที่ภูผาคาย กรรมการ
ทั้งสองฝ่ายไม่มีแผนที่มาศึกษาเพียงพอ และเข้าใจว่าภูผามนกับภูผาคาย
เป็นภูเขาต่างเทือก มีอาณาบริเวณเป็นรูปสามเหลี่ยมระหว่างกลางที่ยังเป็น
ปัญหา ก่อนตกลงกันประการใด นายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดม จึงเสนอ
ให้รอไปจนกว่ากรรมการจะได้แผนที่มาศึกษาอย่างเพียงพอ ซึ่งนาย
พันเอก แบร์นาร์ต ก็เห็นชอบด้วยเป็นอย่างยิ่งที่มีการเสนอดังนั้น แผนที่นี้
นายร้อยเอก อุม่เป็นผู้ทำขึ้น นายพันเอก แบร์นาร์ต ได้ยื่นต่อนายพลเอก

หม่อมชาติเดชอุดม ปรากฏตามแผนที่นี้ว่า ภูผาคายกับภูผามนไม่ได้ เป็นภูเขาคนละเทือก แต่ความจริงเป็นคนละลูกในภูเขาเทือกเดียวกัน ภูผาคายเป็นแต่ทิวเขาที่ขยายออกไปจากภูผามนนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่ปรากฏว่า อาณาบริเวณสามเหลี่ยมที่เป็นปัญหานี้หาขึ้นอยู่กับความจริงไม่ กรรมการทั้งสองฝ่ายจึงทำความตกลงกันได้ นายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดม เห็นพ้องด้วย”

เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๖ กรรมการผสมได้ตรวจพิจารณาแผนที่ของนายร้อยเอก เดอ บัทส์ “นายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดมตอบว่า ตามอนุสัญญาต่อท้าย เส้นเขตแดนจะเป็นไปตามร่องน้ำลึกในน้ำหวน ซึ่งที่ต้นน้ำเรียกกันว่าน้ำมาน แต่กรรมการทั้งสองฝ่ายตรวจพิจารณาพบว่า น้ำมานไม่ใช่ต้นน้ำหวน หากเป็นแต่สาขาที่แยกออกไป ข้อนี้ปรากฏเป็นที่รับรองตามแผนที่ของนายร้อยเอก เดอ บัทส์”

๒๖. ที่แสดงมานี้ มิใช่เป็นการพิจารณาจนถึงที่สุดทุกอย่าง แต่กระนั้นก็พอแสดงให้เห็นว่า มีแผนที่เสนอต่อกรรมการผสม อันเป็นแผนที่ซึ่งได้ทำขึ้นโดยกรรมการมอบหมายให้ทำ ซึ่งต่อมาได้ใช้เป็นหลักในการพิมพ์แผนที่แสดงเขตแดน กรรมการแต่ละฝ่าย ทั้งฝรั่งเศสและไทย น่าจะมีแผนที่เหล่านี้อยู่ในครอบครอง

ประเทศไทยไม่ได้แสดงเอกสารเหล่านี้ทั้งหมด และจนถึงขั้นนี้ยังไม่ได้แถลงชี้แจงเกี่ยวกับข้อนี้

๒๗. แต่รัฐบาลกัมพูชาก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะแสดงแผนที่ของกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสได้ ข้อนี้อธิบายได้ง่าย

นายร้อยเอกติกซีเอร์ ซึ่งเดินทางเข้าไปในสยามเพื่อทำแผนที่เขตแดนทางตะวันออกของสยาม ได้นำแผนที่ของกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสที่นายพันโท แบร์นาร์ด เป็นประธานไปอินโดจีนด้วย นายร้อยเอก ติกซีเอร์

ทำงานเสร็จตามที่ได้รับมอบหมายมา (เอกสารหมายเลข ๔๖ หนังสือลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ กับบันทึกลงวันที่ ๑๐ และ ๑๓ เดือนเดียวกัน ปี ๑๙๐๙) แต่เมื่อมีการบกกันอย่างนองเลือดระหว่างปี ๑๙๔๐ และ ๑๙๔๕ ได้มีการขนย้ายหอสมุดอินโดจีนบางส่วน จนกระทั่งบัดนี้ เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสยังไม่สามารถส่งมอบ “แผนที่ของกรมการแบร์นาร์ด” ให้รัฐบาลกัมพูชาได้

(ก)

๒๘. ในการปักปันเส้นเขตแดนอันกำหนดไว้ในสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ตามรายงานปรากฏว่า กรมการผสมได้ใช้วิธีการสองอย่าง ซึ่งในบางกรณี กรมการใช้ผสมกัน

กรณีใดที่กรมการผสมทำความตกลงกันได้ ในปัญหาว่าเส้นเขตแดนอยู่ตรงไหน งานชิ้นต่อไปก็มีแต่เพียงจะลากเส้นเขตแดนลงบนแผนที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่แผนที่ได้จัดทำขึ้น

กรณีใดที่กรมการทำความตกลงกันไม่ได้ ในปัญหาว่าเส้นเขตแดนอยู่ตรงไหน กรมการก็รอการสำรวจพื้นที่ ก่อนที่จะลากเส้นเขตแดนลงไปในแผนที่

๒๙. วิธีการแรก กรมการนำไปใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดนที่คลองเร็งตอนต้นกับที่ต้นแม่น้ำสายนั้น เนื่องจากผลของการสำรวจที่ กรมการฝ่ายฝรั่งเศสกับไทยต่างคนต่างทำกันมา ประกอบกับข้อเท็จจริงที่เก็บรวบรวมมาได้จากท้องถิ่น กรมการทั้งสองฝ่ายจึงทำความตกลงกันได้ หลังจากนั้น เจ้าหน้าที่แผนที่ฝ่ายฝรั่งเศสได้รับมอบหมายให้ทำแผนที่ คลองเร็งตอนต้น เจ้าหน้าที่ผู้นี้คือนายร้อยเอกอุม

๓๐. ในการประชุมเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๑๙๐๕ ได้มีการชี้แจงว่า กรมการผสมมี “เอกสารอยู่ในมือซึ่งละเอียดพอที่จะช่วยให้อภิปราย

กันถึงเส้นเขตแดนได้ด้วยความแน่นอน” ส่วนแผนที่ผูกพันจะได้ทำขึ้นเมื่อกรรมการทำการปักปันเสร็จแล้ว

๓๑. เมื่อยังมีอะไรที่เป็นปัญหาอยู่ กรรมการเลื่อน “การลากเส้นเขตแดนลงบนแผนที่” ไปจนกว่าจะทำความตกลงกันได้

๓๒. บางทีกรรมการใช้วิธีการทั้งสองอย่างผสมกัน ข้อนี้ ได้นำไปใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดนที่ลาว “แต่นายพันเอก แบร์นาร์ต ฌานนายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดมว่า ท่านประสงค์จะไปตรวจเส้นเขตแดนทั่วทุกจุดหรือไม่ การที่จะทำเช่นนี้ ท่านนายพันเอกเห็นว่าจะเป็นการยากลำบากมาก ความจริงสันเขาซึ่งเป็นสันปันน้ำจะกำหนดได้ต่อเมื่อได้มีการสำรวจพื้นที่แล้ว ปัญหาว่าเส้นเขตแดนจะอยู่ตรงไหนแน่ จะตัดสินกันได้ต่อเมื่อได้ทำแผนที่เสร็จนำมาแสดงกัน นายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดม ตอบว่า ท่านไม่ประสงค์เลยที่จะไปดูสันเขาโดยตลอดทั้งเทือกที่เป็นสันปันน้ำ เพราะจะต้องปีนป่ายขึ้นไปดูอย่างยากลำบาก เพียงแต่ขึ้นไปดูตามจุดสำคัญก็พอแล้ว นายพันเอก แบร์นาร์ต เห็นว่า เพียงแต่ขึ้นไปดูกันไม่เกินสามจุดก็พอ คือ (ก) พรหมแดนหรือน้ำขบ (ข) ที่ตั้งเมืองเชียงลุ่มกับเมืองเชียงหน (ค) อาณาบริเวณเมืองแก่นท้าวกับคำนชัย ในระหว่างที่ไปทำการสำรวจท้องที่เป็นการทั่วไปนี้ จะได้พยายามทำความตกลงกันในข้อที่ยังเป็นปัญหา เมื่อตกลงกันแล้ว จะได้ลากเส้นเขตแดนไว้อย่างละเอียดในแผนที่ซึ่งจะได้จัดทำขึ้น นายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดม ตกลงด้วยในแผนดำเนินงานนี้”

๓๓. แต่ในโอกาสอื่น ท่านนายพลประธานกรรมการฝ่ายไทย “ไม่สามารถทำความตกลงด้วยได้ เพราะแผนที่บกพร่อง จึงขอให้กรรมการเลื่อนการทำความตกลงไปก่อน จนกว่าจะได้ทำแผนที่เสร็จแล้ว ทั้งนี้

เพื่อจะได้ทำความตกลงกันได้แน่นอน จึงขอให้ทำแผนที่อาณาบริเวณที่ถูกต้องมาแสดงก่อน”

เกี่ยวกับอาณาบริเวณรูลูอิส ท่านนายพล “ตั้งข้อสังเกตว่า สำหรับอาณาบริเวณที่รูลูอิสนี้ ไม่มีแผนที่เลย ด้วยเหตุนี้ จึงยังทำความตกลงอะไรกันไม่ได้ นายพันโท แบร์นาร์ต กล่าวว่าจะเห็นด้วยในข้อนี้”

ที่บริเวณทะเลสาบ กรรมการทั้งฝ่ายฝรั่งเศสและไทยก็ตกลงกันว่า ปัญหาอาณาเขตจะตกลงกันได้ “ต่อเมื่อได้ทำแผนที่ขึ้นแล้ว”

๓๔. แต่สำหรับอาณาบริเวณที่พนมผาต่าง กรรมการผสมใช้วิธีการไปสำรวจกันโดยตรง ณ ที่ซึ่ง “เมื่อได้ตั้งข้อสังเกตดังกล่าวมาแล้ว นายพันโท แบร์นาร์ต อภิปรายถึงปัญหาการกำหนดเส้นเขตแดนในอาณาบริเวณพนมผาต่าง ตามสนธิสัญญา เส้นเขตแดนตรงนี้จะเดินไปตามสันเขาพนมผาต่างจนไปบรรจบแม่น้ำแม่โขง กรรมการทั้งสองฝ่ายได้พบความจริงว่า ภูเขาเทือกนี้สิ้นสุดลงทันทีที่หน้าผาตกลงไปที่ลำแม่น้ำแม่โขง ระหว่างปากห้วยช้างหนัดกับปากลำห้วยเล็ก ๆ อีกห้วยหนึ่งเรียกว่าห้วยคอน ซึ่งตั้งอยู่เหนือลำน้ำถัดขึ้นไป หน้าผานี้เองซึ่งควรถือเป็นเขตแดน นายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดม เห็นพ้องด้วย แต่นายพันโท แบร์นาร์ต ตั้งข้อสังเกตต่อไปว่า เป็นการยากเสมอที่จะกำหนดว่าสันเขาอยู่ตรงไหน เพื่อความแน่นอน จึงควรถือเอาร่องน้ำลึกของห้วยคอนเป็นเขตแดนตอนนี้ แล้วเส้นเขตแดนก็จะเดินไปตามร่องน้ำลึกจนถึงต้นน้ำ และต่อจากนั้นจะเดินไปตามสันเขาภูผาต่างไปทางตะวันตกเฉียงใต้ ลุ่มเขาที่แม่น้ำเหล่านี้ไหลลงไปสู่แม่น้ำแม่โขงทางตะวันออกและทิศใต้จะเป็นดินแดนของอินโดจีนฝรั่งเศส ส่วนที่ไหลลงไปสู่แม่น้ำแม่โขงหรือแสมูลทางตะวันตกกับทิศเหนือจะเป็นของสยาม นายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดม เห็นชอบด้วย”

๓๕. ที่กล่าวมา จึงเป็นที่เห็นได้ในเบื้องต้นว่า กรรมการผสมมีแผนที่หรือเอกสารทางภูมิศาสตร์เท่าที่จะหามาได้ อยู่ในมือเสมอมา เอกสารเหล่านี้ช่วยให้กรรมการกำหนดเส้นเขตแดนตามที่มีปรากฏในเอกสารได้ ในประการที่สอง สำหรับเส้นเขตแดนบางตอน กรรมการผสมสั่งให้เขียนแผนที่สังเขปขึ้น หรือบางทีก็สั่งให้ทำแผนที่ละเอียดที่สุด บางแห่งกรรมการใช้วิธีปักปันโดยไปทำการสำรวจกัน ณ ท้องที่โดยตรง จึงเห็นได้ว่า กรรมการผสมได้ดำเนินงานมาอย่างบริสุทธิ์ใจ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์

ไม่มีหลักฐานในรายงานเลยที่จะนำมากล่าวอ้างได้ว่า กรรมการผสมไม่ได้ดำเนินการปักปัน แม้จะเพียงแต่สันนิษฐานถึงนั้น ก็ไม่มีหลักฐานจะให้สันนิษฐานได้ กรณีใดที่กรรมการผสมต้องเลื่อนการกำหนดเส้นเขตแดนไป จนกว่าจะมีเอกสารทางภูมิศาสตร์เพิ่มเติมเข้ามาหรือแน่นอนกว่า จึงได้แสดงมา กรรมการก็สามารถทำความเข้าใจกันได้ด้วยการไปสำรวจยังท้องที่ เพราะฉะนั้น การที่ประเทศไทยกลับมาตั้งเป็นประเด็นโต้เถียงว่า สำหรับเขตแดนบนภูเขาตองรัก กรรมการไม่สามารถทำการปักปันได้ เพราะเจ้าหน้าที่แผนที่ฝ่ายฝรั่งเศสไม่ได้ทำแผนที่ให้ จึงเป็นข้อโต้เถียงที่ปราศจากเหตุผล (๑)

๓๖. ข้อตกลงใจของรัฐบาลสยาม “ที่จะมอบให้กรรมการฝ่ายฝรั่งเศสเป็นผู้ทำแผนที่อาณาบริเวณเขตแดน” จึงต้องตีความตามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานของคณะกรรมการผสมดังกล่าวมา

เห็นได้ว่า คณะกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสและเจ้าหน้าที่แผนที่ฝรั่งเศสโดยลำพัง ไม่ได้รับอำนาจมอบหมายให้กำหนดเส้นเขตแดน คงมีแต่อำนาจลากเส้นเขตแดนไปตามที่คณะกรรมการผสมฝรั่งเศสไทยได้กำหนดไว้ ใน

(๑) เขมรสรุปเอาเอง ไทยไม่ได้ตั้งเป็นประเด็นโต้เถียงกันวันเลย กุซอติงของไทย

บางกรณี กรรมการกำหนดเส้นเขตแดนก่อนมีการทำแผนที่ บางกรณีก็กำหนดเส้นเขตแดนภายหลังที่ได้มีการทำแผนที่แล้ว

คำให้การของไทย (ข้อ ๒๒ หน้า ๑๐) เกี่ยวกับข้อตกลงเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๑๙๐๕ ในการทำแผนที่อาณาบริเวณเขตแดน จึงเป็นการตีความผิดและไม่ครบถ้วน

ต่อไปจะแสดงให้เห็นด้วยว่า คำให้การไทยบรรยายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปักปันเขตแดนบนภูเขาตองรักผิดพลาด

(๒) การกำหนดเขตแดนบนภูเขาตองรัก

๓๓. คติไทยกำหนดประเด็นโต้เถียงขัดแย้งกันเองมาสองข้อ

(ก) กรรมการผสมไม่ได้ทำการปักปันเขตแดนที่ภูเขาตองรัก

(ข) เส้นเขตแดนที่กำหนดขึ้นบนเพรียะวิเชียรไปไว้ในอาณาเขตไทย

ข้อโต้เถียงของไทยประการแรก เป็นการกล่าวโดยเข้าใจผิดว่า ไม่มีการปักปันเขตแดน ทั้งนี้ เพราะไม่มีรายงานกล่าวถึงเส้นเขตแดนที่กรรมการทำการตกลงกันกำหนดไว้ (คำให้การข้อ ๓๒) ข้อโต้เถียงประการที่ ๒ ไม่มีมูลเลย เพราะอาศัยข้อกล่าวอ้างอันปราศจากหลักฐานว่า “เมื่อได้ทำการสำรวจเป็นการทั่วไปแล้ว กรรมการเห็นว่าเส้นสันปันน้ำอยู่ที่หน้าผาซึ่งที่ได้คาดหมายกันไว้” (คำให้การข้อ ๓๔) ไทยไม่ได้อ้างหลักฐานมาแสดงว่า ตามความคาดหมายของกรรมการ เส้นสันปันน้ำจะอยู่ที่หน้าผา ที่กล่าวว่าต่อมาความจริงปรากฏดังนี้ ก็ไม่มีหลักฐานสนับสนุนเช่นเดียวกัน

กัมพูชาขอค้านข้อโต้เถียงของไทยสองข้อดังต่อไปนี้

(ก)

๓๘. กรรมการผสมอภิปรายกันถึงเขตแดนบนภูเขาตรงรักในการประชุมครั้งแรก ประชุมกันที่นครวัดเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๑๙๐๖ รายงานมีบันทึกไว้ว่า “นายพันโทแบร์นาร์ตกล่าวว่า เมื่อสถานการณ์เป็นดังนี้ภายหลังที่ได้ขบปัญหาเกี่ยวกับเขตแดนที่ปากแม่น้ำสตุรอรูโอสกับที่เปร็คกำปงจามแล้ว กรรมการก็เพียงแต่จะต้องเดินทางไปห้องเกลซึ่งเกวียนไปถึง แล้วสำรวจสันเขาในระยะทางไกล ๆ โดยเดินทางไปตามทุ่งลาว ซึ่งมีคนอยู่และมีน้ำใช้ตลอดฤดูกาล เทียบไม่เหมือนกับทางไตภูเขาตรงรัก ซึ่งเกือบจะไม่มีคนอยู่ และไม่มีน้ำใช้ในฤดูแล้ง กรรมการจะสำรวจเส้นทางนาร้อยเอกดิกซีเออร์ได้ไปสำรวจมาแล้วในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๐๕ เท่าที่จะทำได้ เส้นทางผ่านลำโรง ตึกเล็ก กบาลตึก ตึกกรง กามา และคอนเย็น ไปสิ้นสุดลงที่วารีแสน นายพันโทแบร์นาร์ตจะได้สั่งให้เจ้าหน้าที่จากจิเกร็งไปสำรวจเส้นทางที่วารี และจะสั่งให้ถางป่าให้ด้วย เมื่อกรรมการเดินทางไปถึงที่ราบสูงแล้ว ก็เพียงแต่จะเดินไปตามทางเกวียนใกล้ที่สุดกับสันเขา นายพลเอกหม่อมชาติเดชอุดมกล่าวว่า จะได้สั่งให้เจ้าหน้าที่ไทยในท้องถิ่นสำรวจเส้นทางนี้ไว้ และจะจัดให้มีคนมานำทางกรรมการด้วย นายพันโทแบร์นาร์ตกล่าวว่า ด้วยการเดินทางไปตามทางที่วารี กรรมการจะสามารถทำการสำรวจสันภูเขาที่จำเป็นได้ทุกประการ เพราะเส้นทางนี้อยู่ห่างจากยอดเขาเพียง ๑๐ ถึง ๑๕ กิโลเมตรเป็นอย่างมาก เมื่อเดินทางไปถึงเมืองบัวแล้ว กรรมการทั้งสองฝ่ายจะได้เดินทางต่อไปยังจำปาศักดิ์ เพื่อสำรวจบริเวณตะวันออกของเชิงเขาภูผาต่าง แล้วในที่สุดก็จะไปถึงปากแม่น้ำแสมมูล ที่ปากมูล กรรมการจะได้ลงหลักปักเขตสัมปทานแล้วเดินทางต่อไปยังยุบล ซึ่งควรจะถึงภายในสิ้นเดือนมกราคม นายพลเอกหม่อมชาติเดชอุดมเห็นชอบด้วย ฝ่ายนายพันโทแบร์นาร์ตแจ้งต่อ

ไปว่า นายร้อยเอกอุ่มจะได้สำรวจอาณาบริเวณภูเขาตรงรักทั้งหมด เริ่มแต่ต้นน้ำทะเลเรปูไปจนถึงช่องเกล ขอให้นายร้อยเอกอุ่มได้รับหนังสือแนะนำถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย ส่วนนายร้อยเอกติกซีเอร์กับแสที่จะไปทำการตรวจสอบรังวัด ก็จะต้องได้รับหนังสือแนะนำเช่นเดียวกัน นายพลเอกหม่อมชาติเคชอุคมว่าจะทำหนังสือแนะนำมาให้ นอกจากนั้นจะได้บอกกล่าวไปยังเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ความช่วยเหลือในงานของกรรมการ เมื่อได้ตกลงกันในหัวข้อเหล่านี้แล้ว นายพันโทแบร์นาร์ตแจ้งว่า นายร้อยเอกแกเลย์กับนายร้อยตรีเคเชอมองต์จะได้ออกเดินทางไปเสียมเรียบและพนมกรบในตอนเย็นวันนี้ เพื่อไปลงมือดำเนินงาน นายร้อยเอกติกซีเอร์และแสก็จะเดินทางไปด้วย และจะไปถึงรอลูโอสในวันที่ ๔ ธันวาคม ส่วนนายร้อยเอกอุ่มจะออกเดินทางไปทะเลเรปูในวันที่ ๓ ธันวาคม ที่สุดตัวนายพันโทแบร์นาร์ตเองจะไปถึงรอลูโอสเช้าวันที่ ๔ เดือนเดียวกัน เมื่อตกลงกันดังนี้แล้ว จึงเป็นอันเลิกประชุมเวลา ๙ น.”

๓๘. คำให้การของไทยถือว่า ตามความเห็นของกรรมการทั้งสองฝ่าย “เพียงแต่ทำการสำรวจเป็นการทั่วไปก็พอแล้ว คือ สำรวจเทือกเขาในระยะห่าง ๑๐ หรือ ๑๕ กิโลเมตรจากทางทิศเหนือ” (คำให้การวรค ๒๔) แต่ไม่ได้กล่าวด้วยว่า ด้วยความเห็นชอบของท่านนายพลประธานกรรมการฝ่ายไทย นายพันโทแบร์นาร์ตได้กล่าวด้วยว่า “จากนี้ กรรมการจะสามารถทำการสำรวจสันภูเขาที่จำเป็นได้ทุกประการ เพราะเส้นทางนี้อยู่ห่างยอดเขาเพียง ๑๐ ถึง ๑๕ กิโลเมตร เป็นอย่างมาก ”

เพราะเหตุดังกล่าว คำให้การไทยจึงบรรยายกำหนดเส้นทางเดินของกรรมการมาผิดและไม่ครบถ้วน ซึ่งตามความจริงนั้น ไม่มีทางที่จะกำหนดเส้นทางเดินของกรรมการให้ครบถ้วนบริบูรณ์ได้ เพราะในรายงานไม่มีกล่าวถึงยอดเขาที่กรรมการขึ้นไปสำรวจ แต่จุดเหล่านี้ซึ่งกรรมการปักปัน

ได้กำหนดไว้ นายทหารฝรั่งเศสผู้มีหน้าที่ทำแผนที่ผูกพันรู้จักดีหลายคน โดยเฉพาะนายพันโทแบร์นาร์ต รวมอยู่ในคณะกรรมการนี้ นายพันโทแบร์นาร์ตได้เคยพูดเสมอว่า ได้ขึ้นไปทำการสำรวจที่เบรียะวิเชียรเป็นการทั่วไปในเวลาเดียวกับที่กรรมการได้ไปทำการปักปัน (เอกสารหมายเลข ๖๘ เอ. และ บี.)

๔๐. ยิ่งกว่านั้น กรรมการแต่ละฝ่ายไม่ต้อง “จัดให้มีการประชุมกันในบริเวณนั้น” เพราะได้ไปทำการสำรวจเขตแดนด้วยกันอยู่แล้ว ซึ่งความจริงกรรมการทั้งสองฝ่ายก็อยู่ด้วยกันตลอดเวลา ที่มีกล่าวไว้ในคำให้การของไทยว่า กรรมการของทั้งสองฝ่าย “ได้เดินทางไปด้วยกันทางเหนือของภูเขาจอร์จ โดยไม่ได้ประชุมกันตามทาง” (คำให้การข้อ ๒๕) จึงฟังไม่ได้

ที่สุด ไม่มีอะไรในรายงานลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๑๙๐๖ ที่จะทำให้กล่าวได้ว่า “หลังจากนั้น กรรมการจะได้ลากเส้นเขตแดนลงบนแผนที่ของนายร้อยเอกอู่ม ทั้งนี้ ตามแผนดำเนินงานที่ได้ตกลงกำหนดกันไว้ตั้งแต่ในการประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๑๙๐๕ ”

ในการประชุมเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๑๙๐๕ นั้น เมื่อประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสเสนอแผนดำเนินงานต่อกรรมการผสม คือ ให้มีการสำรวจเป็นการทั่วไป ส่งคนไปสำรวจทำแผนที่ และอภิปรายกันในปัญหาที่จะลากเส้นเขตแดนเป็นการผูกพันแล้ว กรรมการไม่ได้ลงมติเป็นทางการแต่ประการใด กล่าวโดยเฉพาะ กรรมการผสมไม่ได้ตกลงทำความผูกพันกันไว้ว่า จะต้องดำเนินงานตามที่ว่านี้เป็นขั้น ๆ ตามกันไป เพราะบางที่กรรมการได้ดำเนินงานตามแผนที่ว่านี้พร้อมกันไป บางที่ก็ดำเนินไปแต่ละขั้น บางที่กรรมการทำการปักปันเขตแดนโดยยังไม่ได้ทำแผนที่ผูกพัน บางที่ก็ได้ทำการปักปันภายหลังที่ได้ทำแผนที่เช่นนั้นแล้ว

๔๑. สำหรับรายงานการประชุมลงวันที่ ๓ มกราคม ๑๙๐๗ และหนังสือลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๑๙๐๗ จากทูตฝรั่งเศส ณ กรุงเทพฯ ถึงรัฐมนตรีต่างประเทศ ณ กรุงปารีสนั้น ทำให้การไทยตีความมาไม่ถูกต้อง

เรื่องราวที่กล่าวถึงในเอกสารที่ว่านี้ เกี่ยวกับเขตแดนระหว่างทะเลสาบกับภูเขาตงรัก ข้อความในเอกสารก็อ่านเข้าใจได้ เพราะกำลังจะเจรจากันเพื่อให้มีการปรับปรุงอาณาเขตใหม่ ซึ่งจะทำให้กัมพูชาได้คืนมณฑลพระตะบอง เสียมเรียบ กับศรีโสภณจากสยามด้วย

เอกสารที่ว่านี้ ไม่มีข้อความแต่ประการใดอันเกี่ยวไปถึงเส้นเขตแดนบนภูเขาตงรักจากช่องเกลไปถึงแม่น้ำแม่โขง

ตามที่คำให้การไทยกล่าวว่า เมื่อได้มีการตกลงกันเป็นการชั่วคราวเมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๑๙๐๗ กำหนดเส้นเขตแดนระหว่างทะเลสาบและภูเขาตงรักแล้ว กรรมการได้ตกลงกัน “ให้เลื่อนไปตกลงกันเป็นที่สุดท้าย” ในการประชุมที่จะมีขึ้นในวันที่ ๑๘ มกราคม ๑๙๐๗ นั้น เป็นการถูกต้องแล้ว แต่รายงานกล่าวถึงแผนที่สำหรับอาณาบริเวณนี้ ไม่ได้กล่าวถึงแผนที่สำหรับอาณาบริเวณภูเขาตงรัก “นายพันโท แบร์นาร์ต ขอตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับรายงานการประชุมครั้งก่อน ประชุมกันเมื่อวันที่ ๓ มกราคม รายงานบันทึกไว้ว่า นายพันโท แบร์นาร์ต เห็นชอบด้วยกับข้อเสนอของนายพลเอก หม่อมฯ ชาติเดชอุดม ที่ให้กำหนดเส้นเขตแดนตามเส้นเมริเดียนกลาง ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างลำธารโอรุณกับท้องน้ำเก่าของแม่น้ำเปรีคก่าปงเทียม แต่ตามความจริงนั้นเห็นได้ชัดว่า ข้อท้วงติงสำหรับข้อนี้ที่โดยกษัตริย์กล่าวกันมาก่อนยังคงมีอยู่ นายพันโท แบร์นาร์ต ได้กล่าวคัดค้านไว้แต่เริ่มต้นและยังได้กล่าวคัดค้านต่อมาอีกว่า ไม่สามารถจะตกลงรับเส้นเขตแดนอันกำหนดตามเส้นเมริเดียนกับเส้นขนานได้ ท่านนายพันโทไม่ได้เปลี่ยนความคิดเห็นไปเป็นอื่น และยังคงคิดว่า เมื่อได้ทำแผนที่เสร็จแล้ว จะเป็นการ

ดีกว่าที่จะกำหนดเส้นเขตแดนตามแนวอาณาเขตธรรมชาติ แต่ก็มี ความจำเป็นจะต้องกำหนดลงไปตายตัวว่า อาณาบริเวณและหมู่บ้านที่สนธิสัญญาให้ตกเป็นของฝรั่งเศสหรือสยามนั้นตั้งอยู่ตรงไหน ด้วยเหตุนี้ กรรมการทั้งสองฝ่าย ซึ่งต่างก็ปรารถนาจะทำความตกลงกันโดยประนีประนอม จึงได้พยายามกำหนดหาเส้นเมริเดียนและเส้นขนานที่สนธิสัญญากล่าวถึง เมื่อทำดังนี้ ก็ารู้ได้แน่ว่าสิทธิของสองประเทศเพื่อนบ้านมีอยู่แคไหนเพียงไร อันจะเป็นทางให้ตกลงกำหนดอาณาเขตกันได้ด้วยวิธีการชดเชยที่แน่นอน นายพลเอก หม่อมชาติเดชอุดม กล่าวว่า ท่านไม่มีอำนาจในขณะนั้นที่จะเจรจาเกี่ยวกับเส้นเขตแดนใดๆ ได้นอกจากที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญา นายพันโท แบร์นาร์ต ตอบว่า ท่านนายพันโทเองก็ไม่ได้ตั้งใจจะเจรจากับนั้น แต่กรรมการทั้งสองฝ่ายไม่อยู่ในฐานะที่จะศึกษากรณีที่เป็นปัญหาได้ จนกว่าจะได้เห็นแผนที่ซึ่งกำลังทำอยู่ โดยเจ้าหน้าที่แผนที่นี้จะได้ไปกรุงเทพฯ ด้วย ”

การอธิบายเกี่ยวกับอาณาบริเวณที่ยังมีข้อโต้แย้งอยู่เป็นการอธิบายเกี่ยวกับเส้นขนาน ดังจะเห็นได้อย่างไม่มีปัญหาจากข้อความในหนังสือลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๑๙๐๗ ที่นายพันโท แบร์นาร์ต มีไปถึงผู้สำเร็จราชการอินโดจีน เมื่อได้แจ้งให้ทราบ ว่า ในวันเดียวกันนั้น คณะกรรมการผสมได้กำหนดเส้นเขตแดนที่จำปาศักดิ์แล้ว (ดูคำให้การไทยข้อ ๒๖) ท่านนายพันโทกล่าวต่อไปว่า “ต่อจากนี้ เราจะได้เดินทางไปอุบลและโคราช และพวกเจ้าหน้าที่ทำแผนที่จะได้มาสมทบที่นั่น เมื่อได้รับแผนที่ซึ่งขณะนั้นกำลังทำอยู่แล้ว เราก็จะสามารถทำความตกลงเกี่ยวกับเส้นเขตแดนในบริเวณเดียวกันได้เป็นที่สุด ” (เอกสารหมายเลข ๔๘)

นี่เป็นความหมายที่เห็น ได้ชัดจากหนังสือของทูตฝรั่งเศส ณ กรุง- เทพ ฯ ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๑๙๐๗ ซึ่งมีกำหนดหัวข้อเรื่องราวทำให้เห็น ได้ชัดเช่นเดียวกัน

“ การเจรจาทำสัญญาใหม่ ”

ในการออกไปดำเนินงาน กรรมการปักปันไม่สามารถกำหนดเส้นเขตแดนได้ตามธรรมชาติ อันเป็นที่มุ่งหมายจะนำมาใช้แทนเส้นเมริเดียน และเส้นขนานดังกล่าวที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญา ๑๘๐๔ สถานการณ์เป็นดังนี้ ประธานกรรมการจึงเห็นว่า เส้นเขตแดนระหว่างอินโดจีนกับสยามจะกำหนดลงไปไม่ได้ นอกจากจะได้รวมเอาเสียมเรียบมาไว้ในอาณาเขตของเราด้วย ขณะนั้น ใกล้กำหนดที่นาย สโตรเบล จะเดินทางมาถึง ข้าพเจ้าจึงคิดว่า ควรเลื่อนการพิจารณาเรื่องนี้ไปก่อน จนกว่าข้าพเจ้าจะได้พบพูดจากับที่ปรึกษาทั่วไปเสียก่อนตามคำสั่งของกระทรวงเกี่ยวกับงานที่ส่งขยายออกไป นายพันโท แบร์นาร์ต ก็เห็นพ้องด้วยในเหตุผลของข้าพเจ้า และการที่กรรมการต้องเลื่อนการประชุมเต็มคณะไป ก็คงอธิบายได้ว่าเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ทำแผนที่ซึ่งเดินทางมาไม่ถึงกรุงเทพ ฯ จึงไม่มีแผนที่ผูกพันที่จะเสนอให้กรรมการพิจารณาได้

ในข้อนี้ นาย สโตรเบล มีความเห็นว่า ถ้าจะขอให้มีการเจรจากันอีก เพื่อแลกเปลี่ยนดินแดนอันมีอาณาบริเวณกว้างขวางมาก และเพื่อทำการแก้ไขระบบการศาล ก่อนที่จะลงมือทำอะไร ตัวเขาเองจะต้องเข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวและเสนาบดีเสียก่อน เพื่อหยั่งคว้า ความรู้สึกจะมีอยู่เป็นประการใด ”

ดังได้แสดงมา จึงไม่มีเหตุที่ไทยจะนำมากล่าวในคำให้การได้ว่า

(๑) ในเวลานั้น กรรมการผสมยังจะต้องประชุมกัน “ เพื่อลากเส้นสันปันน้ำในบริเวณภูเขาตงรัก ” (คำให้การข้อ ๒๔ หน้า ๑๒)

(๒) ข้อความในหนังสือของทูตฝรั่งเศส ณ กรุงเทพ ฯ “ จะต้องหมายความว่าไปถึงแผนที่ของนายร้อยเอก แกแลย์ กับนายร้อยเอกอุ่มด้วย ” (คำให้การข้อ ๓๓ หน้า ๑๓)

เอกสารอันได้ส่งไว้ต่อศาล รายงานการประชุมลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๑๙๐๗ หนังสือของนายพันโท แบร์นาร์ด ลงวันเดียวกัน กับหนังสือทูตลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ แสดงว่าความจริงเป็นไปตรงกันข้าม (ดูเอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๗ เอ.)

๔๒. ตามที่คำให้การของไทยยกเป็นข้อโต้เถียงมานั้น การที่ “ไม่ปรากฏข้อความในรายงานเกี่ยวกับเขตแดนบนภูเขาตองรัก” แสดงว่า กรรมการไม่ได้กำหนดเส้นเขตแดนไว้ที่นั่น (คำให้การข้อ ๓๒) แต่ในเวลาเดียวกัน คำให้การก็กล่าวไว้ว่า “กรรมการไม่คิดว่าจะมีข้อยุ่งยากอะไรในการที่จะลากเส้นเขตแดนบนภูเขาตองรักตามที่สนธิสัญญากำหนดไว้” (คำให้การข้อ ๒๔)

แต่คามความจริงนั้น เหตุที่ไม่มีอะไรกล่าวไว้ในรายงาน ก็เพราะเมื่อได้ออกไปสำรวจยังท้องที่แล้ว คณะกรรมการทำความตกลงกันได้ระหว่างเดินทางไปสำรวจภูเขาตองรักนั่นเองว่า จุดสำคัญของเส้นเขตแดนอยู่ตรงไหน จุดเหล่านี้ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทำแผนที่ที่ราบ เพื่อนำไปใช้ในการทำแผนที่อาณาเขต

ถ้าความจริงเป็นดังที่ไทยอ้างว่า เมื่อไปสำรวจแล้ว กรรมการ “ได้ประสพว่า สันปันน้ำเดินไปตามหน้าผาดังคาดหมายกันไว้” (คำให้การข้อ ๓๔) ปัญหาที่ยังจะมีว่า ถ้าเช่นนั้นกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสที่ได้รับมอบหมายให้ไปทำแผนที่จะมีได้ตั้งใจไปทำการเกินอำนาจหน้าที่หรือ ทั้ง ๆ ที่กรรมการที่นั่นได้รับความไว้วางใจจากรัฐบาลสยามด้วยเหมือนกัน

(ข)

๔๓. ข้อโต้เถียงในคำให้การของไทยเป็นการเถียงว่า หลังจากได้ไปสำรวจแล้ว กรรมการผสมกำหนดว่า ปราสาทเป็ริยะวิเชียรอยู่ในอาณา-

เขตของไทย แต่กรรมการฝ่ายฝรั่งเศสกลับนำเอาไปไว้ในอาณาเขตของ
กัมพูชา

เอกสารที่ไต่ส่งไว้ต่อศาลไม่เป็นหลักฐานให้เถียงได้ดังนี้

๔๔. หลักฐานแสดงว่า กรรมการทั้งสองฝ่ายได้นำเอาข้อโต้แย้ง
มาเจรจากันทุกข้อ ทีละข้อ ถ้าในการที่กรรมการไปสำรวจเกิดมีปัญหว่า
เปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่ในเขตแดนของฝ่ายใดแน่ ก็ไม่ต้องสงสัยว่า กรรมการ
จะต้องนำมาได้เถียงกันในที่ประชุมและบันทึกไว้ในรายงาน แต่เป็นที่แน่
นอนเหลือเกินว่า คงไม่มีใครใช้วิธีปลอมแผนที่อาณาเขต

ในการประชุมกรรมการนั้น มิใช่ว่ากรรมการฝ่ายไทยจะนั่งฟังอยู่
เฉย ๆ ตรงกันข้าม ได้เสนอข้อคิดเห็นและมีส่วนสำคัญในการทำความ
ตกลงกันกับกรรมการอีกฝ่ายหนึ่ง กรรมการไทยได้รับแผนที่ ถ้าแผนที่
แสดงอะไรไว้ผิดไปจากที่กรรมการผสมตกลงกัน เมื่อได้เห็นแผนที่ภูเขา
คงรักแล้ว กรรมการไทยก็จะต้องประท้วงขึ้นอย่างไม่ต้องสงสัย

๔๕. ถึงแม้กรรมการฝ่ายไทยจะไม่ได้ประท้วง เมื่อมีการส่งแผน-
ที่ไปถึงมีรัฐบาลไทย อันเป็นแผนที่ซึ่งได้ทำขึ้นตามข้อตกลงกัน รัฐบาล
ไทยก็ต้องได้บอกกล่าวให้เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสทราบ ว่า แผนที่พรมแดน
ทำมาผิด ถ้าไม่ถือว่าเป็นแผนที่ปลอม

แต่แทนที่จะหมกตื้นความไว้วางใจในตัวเจ้าหน้าที่ทำแผนที่ของฝรั่งเศส
รัฐบาลไทยกลับนำผลงานของเจ้าหน้าที่เหล่านั้นไปใช้

๔๖. เช่นเดียวกัน เมื่อมีการแปลชื่อในแผนที่พรมแดน ตามข้อ
ตกลงของกรรมการผสมที่ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗ (เอกสารหมายเลข ๔๘
เอ.) ก็ไม่มีใครคัดค้านว่าแผนที่พรมแดนในบริเวณเปรี๊ยะวิเชียรเป็นแผนที่
ที่ไม่ถูกต้อง

นายทหารฝรั่งเศสสองนายซึ่งเคยเป็นกรรมการในคณะกรรมการผสมตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔, ๑๙๐๗ คือ นายร้อยเอกติกซีเอร์ กับนายร้อยโทมาล็งแต็ง ได้เดินทางไปสยามเพื่อดำเนินงานดังกล่าว เมื่อไปถึงในวันที่ ๑๙ มีนาคม ๑๙๐๙ ม. เป. เดอร์ มาร์เจอรี ทูตฝรั่งเศส ณ กรุงเพท ฯ ได้กล่าวถึงการแนะนำนายทหารทั้งสองนี้ต่อเจ้าหน้าที่ไทยว่า “ข้าพเจ้าได้แนะนำนายทหารทั้งสองนี้ต่อพระองค์จีระ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และในกรมดำรง เสนาบดีมหาดไทย ผู้มีส่วนสำคัญในการปักปันเขตแดน” (เอกสารหมายเลข ๔๘ ปี. หนังสือลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๑๙๐๙ ถึงรัฐมนตรีต่างประเทศ)

กรรมการเปลี่ยนชื่อได้ประชุมกันครั้งแรกที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๑๙๐๙ และได้ตกลงกันให้พิมพ์แผนที่พรมแดนทั่วไป ใช้มาตราส่วน ๑/๕๐๐,๐๐๐ (เอกสารหมายเลข ๔๘ ซี. รายงานการประชุมลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๑๙๐๙) กรรมการฝรั่งเศสไทย ประชุมกันเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๑๙๐๙ “โดยวัตถุประสงค์ที่จะจัดทำแผนที่พรมแดนใหม่ ระหว่างอินโดจีนกับสยาม ซึ่งจะให้เป็นแผนที่ทั่วไปอย่างกว้างๆ” (เอกสารหมายเลข ๔๘ ดี)

๔๙. เอกสารที่ส่งไว้ต่อศาลโดยทั่วไปแสดงว่า แผนที่เอกสารหมายเลข ๑ หายีฟองของกัมพูชา เป็นแผนที่พรมแดนในบริเวณภูเขาครกที่ได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นทางการ ตามที่คณะกรรมการผสมอันได้ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ได้ไปทำการปักปันเขตแดนไว้ ไทยจึงไม่สามารถหักล้างสิทธิของกัมพูชาได้

๒.

ไทยรับรู้สิทธิของกัมพูชา

๔๘. ไม่แต่จะมีแผนที่พิมพ์เมื่อปี ๑๙๐๘ แสดงเส้นเขตแดนตามที่กรรมการฝรั่งเศสไทยตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ กำหนดไว้เท่านั้น ประเทศสยามยังได้รับรู้เห็นชอบด้วยกับเส้นเขตแดนนั้นด้วยเป็นทางการ

๔๕. ในเบื้องต้น กัมพูชาขออ้างสนธิสัญญาลงวันที่ ๑๓ มีนาคม ๑๙๐๗ กับรายงานลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๑๙๐๘ ของกรรมการฝรั่งเศสไทยที่ได้ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗

คำให้การของไทยยกขึ้นเป็นข้อโต้แย้งว่า ข้อกล่าวอ้างของกัมพูชาไม่มีสาระ “เพราะไม่มีแผนที่พรมแดน” แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า ไม่ได้มีการตกลงกันกำหนดเส้นเขตแดน อันจะทำให้มีการพิมพ์แผนที่ขึ้นได้ ข้อนี้ เป็นความจริงดังได้แสดงมา

ตามข้อโต้แย้งของไทย “ไม่มีข้อความใด ๆ ในอนุสัญญาต่อท้ายที่จะสนับสนุนข้อโต้แย้งของกัมพูชาได้สักคำเดียว” เป็นความจริงว่า อนุสัญญาต่อท้าย ๑๙๐๗ เป็นแต่กล่าวซ้ำโดยไม่มีการแก้ไข ซึ่งบทกำหนดเส้นเขตแดนในสนธิสัญญา ๑๙๐๔ เส้นเขตแดนเดินไปตามเส้นสันปันน้ำลงที่ลุ่มทะเลสาบกับแม่น้ำโขงทางหนึ่ง กับที่ลุ่มแม่น้ำมูลอีกทางหนึ่ง แต่กระนั้นในคำปรารภของสนธิสัญญาก็มีกล่าวไว้โดยเฉพาะถึง “การบังคับการตามการปักปันเขตแดนที่ได้ทำกันไว้ตามสนธิสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๔” การบังคับการดังว่านี้ ยังคงมีผลต่อมา นั้นเป็นความเข้าใจของกรรมการผสม ซึ่งได้ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗

กัมพูชาไม่เคยโต้แย้งเลยว่า กรรมการผสมชุดใหม่ “มีหน้าที่ทำการปักปันเขตแดนตลอดทั้งแนว” (คำให้การไทยข้อ ๓๗) กัมพูชาเพียงแต่เน้นให้เห็นว่า ในการประชุมเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๑๙๐๘ กรรมการผสมตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗ ได้แสดงไว้ว่า “เส้นเขตแดนใหม่มาบรรจบกับเส้นเขตแดนเก่า” ที่ช่องเกล ข้อนี้แสดงให้เห็นว่า เส้นเขตแดนเก่ามีอยู่แล้ว คือ เส้นเขตแดนที่กรรมการผสมตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ได้กำหนดไว้ กรรมการผสมตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗ จึงได้รับรู้ไว้อย่างไม่มีปัญหา เส้นเขต

แกนนั้นมีอยู่แน่ มิใช่แต่จะเพียงรับรู้ตัวบทในสนธิสัญญาที่กำหนดเส้นเขตแดนไว้เท่านั้น

๕๐. เส้นเขตแดนนี้ ได้แสดงไว้ในแผนที่ของกรมการปักปันตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ (เอกสารหมายเลข ๑ ท้ายฟ้องละเอียดของกัมพูชา) และเป็นเส้นเขตแดนที่กรมแผนที่ อันเป็นหน่วยราชการหนึ่งในกระทรวงกลาโหมของไทยได้รับรองว่าเป็นเส้นเขตแดนที่ถูกต้อง แผนที่ซึ่งประเทศไทยพิมพ์ขึ้นจึงได้แสดงเปรี๊ยะวิเชียรไว้ในอาณาเขตของกัมพูชา

ข้อนี้มีปรากฏประจักษ์อยู่ในแผนที่มาตราส่วน ๑/๒๐๐,๐๐๐ (แผ่นที่ ๔๔) ซึ่งกัมพูชาได้ส่งเข้ามาเป็นหลักฐาน (เอกสารหมายเลข ๔๙) เป็นแผนที่ซึ่งได้พิมพ์ขึ้นเมื่อปี ๑๙๓๗ ส่วนเขตที่อยู่ในระหว่างเส้นได้ส่งศาลไว้แล้วในขั้นต้นของการพิจารณาตัดสิน (เอกสารหมายเลข ๓๒ ข้อสังเกตชั้นคัดฟ้อง)

ข้อนี้มีปรากฏเป็นประจักษ์อีกในแผนที่มาตราส่วน ๑/๕๐๐,๐๐๐ (แผ่นที่ ๑๒) ซึ่งกรมแผนที่ไทยได้พิมพ์ขึ้นเมื่อปี ๑๙๓๘ (เอกสารหมายเลข ๕๐ และ ๕๑) ถ้าไทยจะส่งแผนที่ของกรมแผนที่ทหารบกมาแสดงต่อศาลทั้งหมด ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่า เส้นเขตแดนที่แสดงไว้ เป็นเส้นเขตแดนอันเดียวกันกับที่กรมการผสมตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ได้กำหนดและพิมพ์ไว้ (เอกสารหมายเลข ๑ ท้ายฟ้องละเอียดของกัมพูชา)

๕๑. เช่นเดียวกัน สัญญาโตกิโอ ๑๙๔๑ กล่าวถึงแผนที่ ๑/๕๐๐,๐๐๐ ของกรมแผนที่อินโดจีน ซึ่งแสดงเปรี๊ยะวิเชียรไว้ในอาณาเขตกัมพูชา (เอกสารหมายเลข ๖ ทวิ ท้ายฟ้องละเอียดของกัมพูชา) ในที่ประชุมกรรมการประนีประนอมกรุงวอชิงตัน ประเทศไทยเสนอแผนที่แสดงปราสาทหินในอาณาเขตกัมพูชา

๕๒. ทำให้การไทยอธิบายว่า การรับรองเห็นชอบเป็นทางการต่อเส้นเขตแดนซึ่งแสดงเปรี๊ยะวิเชียรไว้ในอาณาเขตกัมพูชาขึ้น เป็นการเจริญ

รอยตามความผิดพลาดในแผนที่เอกสารหมายเลข ๑ ซึ่งแสดงข้อความไว้ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐบาลไทยต้องอาศัยใช้แผนที่ของคนอื่น (ทำให้การข้อ ๗๓ และ ๗๔)

แต่คำอธิบายนี้ขัดแย้งกับข้อโต้เถียงส่วนใหญ่ของไทยเอง ประเทศไทยอ้างว่าทั้งก่อนและหลังจากปี ๑๙๐๔ ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่ในเขตอธิปไตยของไทย แต่กระทรวงกลาโหมของไทยก็ไม่มีสิทธิพินิจพิจารณาที่จะส่งพิมพ์แผนที่แสดงว่าเปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่ในอาณาเขตของกัมพูชาในการเจรจาทางการทูต กระทรวงการต่างประเทศไทย ยังได้เสนอแผนที่แสดงว่า เปรี๊ยะวิเชียรอยู่ในอาณาเขตกัมพูชา

เหล่านี้ ไม่ใช่การกระทำส่วนบุคคล แต่เป็นการแสดงออกทางราชการ และเป็นการแสดงแผนที่ทางราชการ ถ้าเป็นความจริงว่าเปรี๊ยะวิเชียรเป็นของไทยมาแต่ก่อนและหลังปี ๑๙๐๔ แล้ว รัฐบาลไทยจะต้องได้ส่งดำเนินการให้มีแผนที่แสดงไว้ดังนี้

๕๓. ทำให้การไทยกล่าวว่า “ความผิดพลาดในแผนที่หมายเลข ๑ มาปรากฏขึ้นเมื่อประเทศไทยได้ทำการสำรวจของตนเอง” (ทำให้การข้อ ๗๕) การสำรวจนี้อ้างว่าได้ทำขึ้นในปี ๑๙๓๔-๑๙๓๕

จากข้ออ้างนี้ จะเป็นอันจะให้เชื่อกันหรือว่า ตราบเท่าจนถึงปี ๑๙๓๔-๑๙๓๕ ประเทศไทยไม่รู้เลยว่าปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่ทางเหนือเส้นเขตแดน

ความจริงจึงน่าเป็นว่า ประเทศไทยเพิ่งจะมาถือว่าปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรเป็นของไทยนับตั้งแต่ปี ๑๙๓๔-๑๙๓๕ มาแล้วมากกว่า

แต่หลังจากปี ๑๙๓๔-๑๙๓๕ ประเทศไทยก็ยังคงพิมพ์แผนที่ถือเส้นเขตแดนตามที่กรรมการปักปันฝรั่งเศสไทย ๑๙๐๔ ได้กำหนดไว้ หลัง

จากปีนั้น ประเทศไทยยังคงเสนอแผนที่เช่นนี้ในระหว่างการเจรจาทางการทูต

ถ้าแผนที่ผิด ก็ผิดในข้อไม่สำคัญ ประเทศไทยว่าได้รับรู้ถึงข้อผิดพลาดแต่ปี ๑๙๓๔-๑๙๓๕ แต่ก็ไม่ได้ตั้งข้อเรียกร้องต่อฝรั่งเศสในปี ๑๙๓๗ ที่มีการเจรจากัน หรือแม้แต่ในปี ๑๙๔๗ ที่ไปทำการประนีประนอมกัน ณ กรุงวอชิงตัน จึงไม่มีทางที่ประเทศไทยจะกลับมาเรียกร้องขึ้นได้ในขณะนั้น (ก)

๕๔. ตามที่ว่าสิทธิเป็นของไทยมาแต่ก่อนและหลังจากปี ๑๙๐๔ นั้น กรมโฆษณาของไทยเองก็หาได้รู้ไม่ ในปี ๑๙๔๑ จึงได้พิมพ์หนังสือ “ไทยในสมัยสร้างชาติ” ออกโฆษณา (เอกสารหมายเลข ๕๒)

ไทยแก้ตัวว่า เป็นความเข้าใจผิดอีก กัมพูชาถือว่าเป็นการได้ว่าข้าราชการผู้น้อยที่พิมพ์หนังสือนี้ไม่มีความเข้าใจผิดอะไรเลย

ได้รู้ภาพปราสาทเขาพระวิหารในหน้า ๑๕๕ มีข้อความที่พิมพ์ไว้ว่า “ปราสาทเขาพระวิหารซึ่งประเทศไทย ได้คืนมาด้วยการปรับปรุงเขตแดนกับอินโดจีนฝรั่งเศส รัฐบาลมีโครงการที่จะบูรณะให้สมกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์”

ข้าราชการผู้น้อยคนนั้นไม่ได้เข้าใจผิดเลย เพราะเมื่อปี ๑๙๕๕ ระหว่างการเจรจาที่กรุงเทพ ฯ เสด็จในกรมพระราชวัง ฯ หัวหน้าผู้แทนฝ่ายไทยได้รับสั่งว่า ไทยได้เข้ายึดครองพระวิหารแต่เมื่อปี ๑๙๔๐ “และได้ปราสาทคืนมาตามสัญญาโตกิโอ” (๑๙๔๑) “พล ฯ ท่านชองชาน: เสด็จในกรม ฯ กรณารับสั่งว่า ประเทศไทยสามารถเข้ายึดครองพระวิหารได้ก่อนกัมพูชาได้เอกราช ข้าพเจ้าขอรับทราบว่าเป็นปีใด เสด็จในกรมพระราชวัง ฯ: ตั้งแต่

(ก) เราไม่ใช่ฝ่ายที่เรียกร้อง เขาต่างหากเป็นฝ่ายเรียกร้อง และจะต้องพิสูจน์คดีให้สมข้อเรียกร้อง

ปี ๑๙๔๐ ในปี ๑๙๔๑ เราได้กินมาตามสัญญาโตเกียว” (เอกสาร
หมายเลข ๔๕)

๕๕. ข้อโต้เถียงของไทยเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสรับเสด็จ
ในกรมตำรวจ ๖ เป็นทางการ เนื่องในการเสด็จประพาสปราสาทเขาพระวิหาร
ไม่มีเหตุผลอันควรฟัง

เป็นธรรมดาอยู่เอง เมื่อได้ทราบว่าจะเสด็จในกรมตำรวจ ๖ ผู้เป็นนาย
ราชบัณฑิตยสภาจะเสด็จประพาสปราสาทเปรี๊ยะวิเชียร เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศส
จะต้องการที่จะแสดงว่าปราสาทนี้อยู่ในเขตอธิปไตยของฝรั่งเศส (เอกสาร
หมายเลข ๕๓ เอ. และ บี.)

และเป็นธรรมดาอีก ที่จะต้องมีการชักธง ฝรั่งเศสขึ้นที่พรมแดน
ระหว่างสยามกับกัมพูชา ทั้งนี้ โดยไม่มีความจำเป็นจะต้องนำข้อเท็จจริง
ใดๆ มาอธิบายกันอีก^(๑)

คำให้การไทยกล่าวว่า “การที่เรชิตังฝรั่งเศสมาแสดงละครที่เขา
พระวิหารนั้น มิใช่ว่าเสด็จในกรม ๖ ตลอดจนผู้ติดตามจะไม่เข้าใจในความ
มุ่งหมาย” (คำให้การข้อ ๕๐) ถ้าเป็นจริงดังนี้ ในฐานะที่เสด็จใน-
กรม ๖ เป็นนายราชบัณฑิตยสภา มีหน้าที่เกี่ยวกับการสงวนรักษาโบราณ
สถานในอาณาเขตไทย และดังที่กล่าวไว้ในคำให้การ “เสด็จในกรม ๖ ได้
เสด็จไปตรวจโบราณสถานเนื่องในการสำรวจทางโบราณคดีในเขตจังหวัด
ชุนันท์และอุบล” เสด็จในกรม ๖ คงจะไม่รังรอในการที่จะประท้วงการ
อ้างสิทธิของฝรั่งเศสเหนือโบราณสถานในเขตอำนาจอธิปไตยของไทยและ
อยู่ภายในขอบอำนาจหน้าที่ของเสด็จในกรม ๖ เอง

(๑) เราแก้ไขในคำให้การว่า ถ้าจะชักธงแสดงเขตอำนาจอธิปไตยจริงๆ แล้ว ทำไม
ไม่ไปชักไว้บนยอดเขาที่เป็นพรมแดน กลับมาชักไว้ที่ต้นเขาหน้าที่พักเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสที่ไปแสดง
ตัวต่อเสด็จในกรมตำรวจ ๖

แต่เสด็จในกรมดำรง ฯ ย่อมทรงทราบดีว่า การปักปันเขตแดนเมื่อปี ๑๙๐๔, ๑๙๐๗ ทำให้ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรตกไปอยู่ในอาณาเขตกัมพูชา เมื่อทรงดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีมหาดไทย เสด็จในกรม ฯ ยังได้รับแผนที่เขตแดนของกรรมการปักปัน ๑๙๐๔ ไป ๑ ชุด และได้ทรงขอให้ส่งแผนที่นี้ไปถวายอีก เพื่อแจกจ่ายไปยังบรรดาเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น

ตามที่ทูตฝรั่งเศสในสยามได้มีหนังสือมา “เสด็จในกรมดำรง ฯ มีส่วนสำคัญในปัญหาปักปันเขตแดน” (ดูที่อ้างมาก่อน กับเอกสารหมายเลข ๔๔ ที. และ ๔๘ ปี.)

การที่เสด็จในกรมดำรง ฯ ทรงนิ่งเฉยเป็นหลักฐานแสดงว่า เจ้าหน้าที่ไทยรู้ดีถึงที่มาแห่งเส้นเขตแดนอันได้แสดงไว้ในแผนที่ปี ๑๙๐๘ (เอกสารหมายเลข ๑) และก็ไม่ได้โต้แย้งคัดค้าน

๓.

อธิปไตยอันมีประสิทธิภาพของกัมพูชา

ก. กัมพูชาใช้อำนาจอธิปไตยอันมีประสิทธิภาพตลอดมา

๕๖. ตรงกันข้ามกับที่ประเทศไทยต่อสู้คดีมา การที่ฝรั่งเศสและต่อมา กัมพูชาได้ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรตลอดมาโดยมีประสิทธิภาพ เป็นข้อเท็จจริงที่จะปฏิเสธไม่ได้

๕๗. ตามข้อต่อสู้ในคำให้การของไทยเอง การใช้อำนาจอธิปไตยจะต้องแสดงออกในทุกประการที่อาจแสดงออกได้ “โดยเหมาะสมกับสภาพของท้องที่ ซึ่งในกรณีนี้ เป็นที่กันดาร ไม่มีคนตั้งบ้านเรือนอยู่ และไปมาไม่สะดวก ทั้งนี้แม้แต่ในเขตไทยทางเหนือ เพราะภูมิประเทศเป็นป่าทึบ และเป็นท้องที่ห่างไกลจากศูนย์ปกครอง” (คำให้การไทยข้อ ๖๓)

ว่ากันโดยถูกต้อง การแสดงออกเป็นทางการในเรื่องนี้จะต้องเป็นการแสดงออกโดยตรงต่อตัวปราสาทเปรี๊ยะวิเชียร ส่วนบริเวณที่พิพาทเป็น

แต่ส่วนหนึ่งเท่านั้นของเขตแดนทั้งหมด ทั้งเป็นบริเวณที่ไม่มีคนอยู่อาศัย จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องมีการแสดงอำนาจอธิปไตยในทางสาธารณสุข ภาษีอากร หรือการสำรวจสำมะโนครัว

การแสดงออกของเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสและกัมพูชาเป็นการแสดงออก โดยเปิดเผย ติดต่อกัน และมีประสิทธิภาพตามหลักการแสดงออกดังกล่าว มา

๕๘. ก่อนกรรมการฝรั่งเศสไทยทำการปักปันตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่ในอาณาเขตไทย

จึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจ ในการที่แผนที่อินโดจีนของ ชาแบร์ต แอล. กัลลัว ซึ่งเป็นผลงานส่วนบุคคล พิมพ์ขึ้นก่อนการดำเนินงานของ กรรมการผสม ๑๙๐๔ เป็นเวลานาน ได้แสดงปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรไว้ใน อาณาเขตไทย คำนำในสมุดแผนที่เล่มนี้แสดงไว้ชัดแจ้งถึงที่มา ซึ่งมีมา ตั้งแต่ปี ๑๙๐๑ รวมไปถึง “แผนที่โบราณคดี” ของนายร้อยเอก (ภายหลัง ได้เป็นนายพันเอก) ดูเน เดอลาจองกีเอร์ (๑๙๐๑) ด้วย ซึ่งได้แสดง บัญชีรวบรวมรายการโบราณสถานของอินโดจีน ที่วิทยาลัยตะวันออกไกล ของฝรั่งเศสได้เก็บรวบรวมไว้ตั้งแต่ปี ๑๘๙๘ (แต่ขอให้สังเกตว่า แผนที่ โบราณสถานพิมพ์โดยกรมที่ดินที่กรุงเทพฯ เมื่อปี ๑๙๕๓ ไม่ได้แสดงว่า เปรี๊ยะวิเชียรเป็นโบราณสถานในประเทศไทย ดูเอกสารหมายเลข ๖๘ เอ. และ บี.) คำให้การไทย (ข้อ ๖๐) เกี่ยวกับประเด็นข้อนี้จึงไม่เป็นการถูกต้อง

เช่นเดียวกัน เดอ ลาจองกีเอร์ ได้ทำบัญชีโบราณสถานในระหว่าง ปี ๑๙๐๔ และ ๑๙๐๕ และได้พิมพ์ขึ้นในปี ๑๙๐๗ ก่อนทราบผลงานของ คณะกรรมการปักปัน ๑๙๐๔ ที่คำให้การไทยกล่าวถึงข้อนี้จึงผิดประเด็น (ข้อ ๕๒) คงจะเห็นได้ยิ่งขึ้นจากหนังสือของ ลาจองกีเอร์ ซึ่งได้พิมพ์ขึ้น ภายหลังในปี ๑๙๐๙ ซึ่งมีข้อความกล่าวว่า “การปักปันเขตแดนครั้งสุดท้าย

ทำให้พระวิเชียรทมาเป็นของฝรั่งเศส” (หนังสือเลอ โคแมน อาร์เคโอ โลจิก ดู ซี อัม หน้า ๖)

๕๘. ก่อนจะผ่านไป มีข้อที่จะตั้งข้อสังเกตได้สองประการ คือ ทั้งเอโมนีเอร์และลาของกีเอร์เห็นว่าเปรี๊ยะวิเชียรเป็นโบราณสถานของขอม จึงได้สกัดชื่อเป็นภาษาเขมร ในเวลาเดียวกัน ย่อมไม่เป็นการถูกต้องที่จะกล่าวว่า ในกรมสรรพสิทธิเป็นผู้ค้นพบเปรี๊ยะวิเชียรเมื่อปี ๑๘๙๙ (คำให้การไทยข้อ ๑๐) เพราะตามความจริง เอ. เอโมนีเอร์ ได้ไปที่เปรี๊ยะวิเชียร ถึงสองครั้งเป็นอย่างน้อย ระหว่างที่เดินทางไปในลาวภายในเขตไทยในปี ๑๘๘๓ และ ๑๘๘๔ (หนังสือ แอ็กสกุซีโอง เอต์ เรอกอนแนสซัง ไช่ฮ่อน ๑๘๘๕ เล่ม ๙) ในปี ๑๘๙๗ เอโมนีเอร์ เขียนเรื่องเปรี๊ยะวิเชียรไว้ในบทความในหนังสือเรู กิสตัวเรอ เด เรอลิจิโอง ชื่อว่า เลอ กัมโบจ เอต์ เซ โมนูมัง (เล่ม ๓๖ หน้า ๒๐) นอกจากนั้น ฝรั่งเศสยังได้แปลจารึกที่เปรี๊ยะวิเชียรออกพิมพ์โฆษณามาตั้งแต่ปี ๑๘๙๓ (โนติส เอต์ แอ็กสแตรต์ เด มานูสกริต์ เดอ ลา ปีบลีโอแต็ก เนซีโอนาล เล่ม ๒๗ แองสกริบซีโอง ซังสกริต ดู จามปา เอต์ ดู กัมโบจ แองปรีเมรี เนซีโอนาล ปารีส)

๖๐. เมื่อเดือนมกราคม ๑๙๑๑ เจ้าหน้าที่ปกครองกรมมหาดไทยในอินโดจีนได้ไปที่เปรี๊ยะวิเชียรและถ่ายรูปไว้ รายงานการประชุมของกรรมการโบราณคดีแห่งอินโดจีนซึ่งเป็นองค์การสาธารณะลงวันที่ ๖ มิถุนายน ๑๙๑๒ มีกล่าวถึงหนังสือแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการไปเยี่ยมเปรี๊ยะวิเชียรที่ว่านี้ “เลขานุการได้มีหนังสือแลกเปลี่ยนกับ แอม. เด. นีเว็ง โลวส์กี เจ้าหน้าที่ปกครองกรมมหาดไทยในอินโดจีน เกี่ยวกับปราสาทเปรี๊ยะวิเชียร ซึ่งตั้งอยู่สง่างามบนยอดเขาตรงรัก และตามผลงานของกรรมการปักปันได้ตัดมาเป็นของกัมพูชา” (เอกสารหมายเลข ๕๔ เอ. และ บี.)

๖๑. ในการประชุมเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๑๙๑๓ กรรมการโบราณคดีแห่งอินโดจีนได้ศึกษารายงานของเจ้าหน้าที่ปกครองนีเว็ง โลวส์กีเกี่ยว

ในการที่จะเขียนบทความเรื่องเปรี๊ยะวิเชียร์ กรรมการเห็นดีด้วย หากได้รับ
อนุมัติจากผู้สำเร็จราชการอินโดจีน และได้รับเห็นชอบจากผู้อำนวยการ
วิทยาลัยตะวันออกไกลของฝรั่งเศส (เอกสารหมายเลข ๕๕)

เริ่มตั้งแต่วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๑๙๑๓ รัฐมนตรีว่าการเมืองขึ้นได้
แจ้งไปยังผู้สำเร็จราชการอินโดจีนถึงมติของกรรมการโบราณคดีดังกล่าว
ซึ่งได้รับทราบผ่านมาทางรัฐมนตรีว่าการศึกษา ม. อัลแบร์ต ซาโรต์ ผู้
สำเร็จราชการให้อนุมัติ (เอกสารหมายเลข ๕๖) เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๑๙๑๓
ท่านรัฐมนตรียังได้ให้มีโทรเลขจากกรรมการเมืองขึ้นถึงผู้อำนวยการ
วิทยาลัยตะวันออกไกลของฝรั่งเศส ซึ่งตอบไม่ขัดข้องมาเมื่อวันที่ ๑๗
เดือนเดียวกัน ผู้อำนวยการทั้งข้อสังเกตมาว่า เปรี๊ยะวิเชียร์นับรวมเป็น
โบราณสถาน “สำหรับข้อเสนอแนะ ข้าพเจ้าไม่ขัดข้อง แต่โดยที่เปรี๊ยะวิ-
เชียร์นับรวมเป็นโบราณสถาน ก่อนที่จะไปทำประการใด ๆ ที่นั่น จึงขอให้
ม. นีเว็งโลวสกี มาติดต่อกับข้าพเจ้าเสียก่อน” (เอกสารหมายเลข ๕๗)

๖๒. เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๑๙๑๓ ม. โจช โกรสลิเอร์ ซึ่งไป
ราชการที่กัมพูชาได้ไปตรวจการที่เปรี๊ยะวิเชียร์ และได้รายงานไปให้กรม
การโบราณคดีแห่งอินโดจีนทราบ (เอกสารหมายเลข ๕๘) เจ้าหน้าที่ผู้
นี้ใช้เวลาเดินทาง “ไปในเรือสำปั้นในทะเลสาบเรปูเป็นเวลาถึง ๓ วัน ไป
จนถึงกบาลคัมเรย และยังเดินทางต่อไปอีกในเกวียนเป็นเวลาถึง ๕ วัน
ไปตามทางเกวียนจนไปถึงที่คืนเขา ผ่านไปทางจอมกระสานต์” ในการ
เดินทางครั้งนี้ มีเลขานุการ ๑ คนกับกุลี ๒ คนติดตามไปด้วย โกรสลิเอร์
กล่าวว่า “ปราสาทแห่งนี้ควรจะนับได้ว่าเป็นปราสาทที่อยู่ในสภาพอันดีที่
สุดในกัมพูชา” (อาร์ต เอต์ อาร์เคโอโลจีก ชแมร์ เล่ม ๑ หน้า ๒๗๕-๒๗๖)

๖๓. หลังสงครามโลกครั้งแรก การไปตรวจการเป็นไปโดยสม่า-
เสมอ ในปี ๑๙๒๔ หัวหน้ากองโบราณคดีแห่งวิทยาลัยตะวันออกไกล

ของฝรั่งเศสได้ไปที่เปรีแยวียเียร์ ในระหว่างวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๒๒ มิถุนายน (เอกสารหมายเลข ๕๕) ในปี ๑๙๒๙ ยังได้กลับขึ้นไปเปรีแยวียเียร์อีก จากการไปตรวจการนี้ จึงได้มีรายงานของ ม. หลุยส์ ฟิโน ผู้อำนวยการวิทยาลัยตะวันออกไกลของฝรั่งเศส ในปี ๑๙๓๐ หัวหน้ากองโบราณคดีได้ไปถึงเปรีแยวียเียร์ล่วงหน้าเพื่อรับเสด็จในกรมตำรวจ รายงานการตรวจการมีพิมพ์ไว้ในวารสารของวิทยาลัยตะวันออกไกล (๑๙๓๐ เล่ม ๑-๒ หน้า ๑๘๗ และ ๒๒๐-๒๒๔ รายงานการตรวจการเหล่านี้มีกล่าวถึงในรายงานของฟิโนเสนอต่อกรรมการโบราณคดีแห่งอินโดจีนด้วย ดูวารสารของกรรมการปี ๑๙๑๗-๑๙๓๐ ปารีส ๑๙๓๑ หน้า ๔๒) รายงานการบูรณะนครวัดกล่าวไว้ว่า หัวหน้าฝ่ายบูรณะ ม. มาซัล ได้ออกเดินทางไปตั้งแต่วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๓๔ เพื่อไปตรวจการที่เปรีแยวียเียร์ผ่านทางกัมปงธม และได้กลับมาเมื่อวันศุกร์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ผ่านทางเปรีแยกานและเบ็งมะเลีย (วารสารของวิทยาลัยตะวันออกไกลมีกล่าวถึงการไปตรวจการครั้งนี้ ๑๙๓๔ เล่ม ๒ หน้า ๗๖๖) “ในระหว่างเดินทางไปตรวจการในที่ต่าง ๆ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปชมปราสาทหวงห้าม จึงขอกล่าวถึงปราสาทเปรีแยวียเียร์ไว้ด้วย ปราสาทนี้อยู่ในสภาพอันดีและสามารถจะบูรณะได้ ซึ่งจะทำให้มีคุณค่าเต็มบริบูรณ์เมื่อการคมนาคมไปมาสะดวกขึ้น”

เมื่อเดือนเมษายน ๑๙๓๖ ม. อังรี มาซัล ผู้รักษานครวัดพร้อมกับ ม. ฟิลิป สแตน ผู้รักษาพิพิธภัณฑท์กีเมต์ กับท่านเค้านท์และเค้านท์เตสเคอ เรมุชาติ ได้เดินทางไปชมปราสาทเปรีแยวียเียร์ (เอกสารหมายเลข ๕๕เอ.)

ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๓๗ ในระหว่างไปตรวจการในประเทศกัมพูชาและลาว ม. มาซัล ผู้รักษานครวัดพร้อมกับ ม. กเล็ย หัวหน้ากองโบราณคดีแห่งวิทยาลัยตะวันออกไกลก็ได้ไปที่เปรีแยวียเียร์อีก

(เอกสารหมายเลข ๕๕ ปี.) ในปี ๑๙๓๗ ต่อมา หัวหน้ากองโบราณคดีแห่งวิทยาลัยตะวันออกไกลได้ขึ้นเครื่องบินไปถ่ายรูปเปรียะวิเชียร์ มีกูร์ตลักเป็นผู้ขับ (วารสารสถานศึกษาตะวันออกไกล ๑๙๓๘ เล่ม ๓ หน้า ๔๔๒)

๖๔. ในที่สุดเมื่อปี ๑๙๔๒ มีข้อความในวารสารของวิทยาลัยตะวันออกไกลเกี่ยวกับสัญญาสันติภาพกับประเทศไทยปี ๑๙๔๑ ลงไว้ว่า “ในการนี้เราได้เสียโบราณสถานที่น่าสนใจไปบางส่วน คือ บันเทยขมา เกะแกน กับ เปรียะวิเชียร์” (๑๙๔๒ หน้า ๒๒๓)

๖๕. ฟ็องกัมพูชาได้กล่าวถึงการปรับปรุงงานแผนกโบราณสถานตามกฎหมาย ลงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๑๙๑๓ ซึ่งได้นำไปใช้บังคับในอินโดจีน โดยกฤษฎีกาลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๑๙๒๔ (จุнал ออฟฟิซิเอล แองโคจีน ๑๙๒๕ หน้า ๒๕๐) ในการนี้ได้มีการขึ้นทะเบียนเปรียะวิเชียร์ใหม่ และรวมนับเป็นโบราณสถานแห่งชาติ (เอกสารหมายเลข ๑๒)

๖๖. การโต้เถียงของไทยเกี่ยวกับเรื่องนี้ (ทำให้การข้อ ๕๔) เป็นการตีความที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งความจริงเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยเหนือเปรียะวิเชียร์อย่างเปิดเผยติดต่อกันมา โดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้ใช้เป็นการเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยไม่ได้ขัดขวางหรือแม้แต่เพียงไม่ได้คัดค้าน เหตุก็เพราะว่าเจ้าหน้าที่เหล่านี้รู้ดีว่าเปรียะวิเชียร์อยู่นอกเขตปกครองของตน

๖๗. นอกเหนือไปจากการใช้อำนาจอธิปไตยเกี่ยวในทางสถาปัตยกรรม โบราณคดีและการรักษาโบราณสถานแล้ว ผู้สำเร็จราชการอินโดจีน เราชิงซูเปรีเออร์แห่งกัมพูชา รวมทั้งราชวงศ์แห่งจังหวัดที่เปรียะวิเชียร์ตั้งอยู่ ก็ได้ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือปราสาทแห่งนี้มาด้วยเหมือนกัน มีหลักฐานปรากฏอยู่อย่างชัดเจนข้างท้ายนี้ ถ้าจำเป็นจะอ้างเพิ่มเติมเข้ามาอีกก็ได้ (เอกสารหมายเลข ๖๐ และ ๖๑)

ข. ข้อเท็จจริงแห่งการครอบครองของไทยไม่เป็นการเพียงพอ
๖๘. ข้อเท็จจริงที่ฝ่ายไทยอาศัยเพื่อพิสูจน์การใช้อำนาจอธิปไตยนั้น
เมื่อคำนึงถึงสภาพท้องถิ่นที่เป็นปัญหาแล้ว เกือบจะถือได้ว่าเป็นการ
นอกประเด็นทั้งสิ้น

ในเบื้องต้น คดีฝ่ายไทยอ้างคำพยานบุคคลซึ่งเพิ่งจะได้มาให้การ
ในปี ๑๙๖๐ หรือ ๑๙๖๑ เหล่านี้ไม่ใช่เอกสารที่สร้างขึ้นในสมัยที่เกิดกรณีตั้ง
อ้าง คำเบิกความของพยานเหล่านี้อาศัยความจดจำ ซึ่งหลายแห่งปรากฏ
ว่าเป็นการเลือนลอย ไม่มีความแน่นอนอะไร แม้จะว่ากันถึงเอกสารที่
แนบมาข้างท้ายคำให้การเหล่านี้ เอกสารก็ไม่ช่วยแสดงได้ว่า ไทยได้ใช้
อำนาจอธิปไตยมาโดยเปิดเผยติดต่อกันโดยมีประสิทธิภาพ

๖๙. สำหรับคำให้การของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสาธารณสุข หรือคำให้การ
ของผู้เก็บภาษีนั้น ไม่มีเหตุที่จะต้องวิจารณ์ เพราะในการปฏิบัติงานตาม
หน้าที่ เจ้าหน้าที่เหล่านี้ไม่น่าจะได้ไปตรวจการสาธารณสุข เก็บภาษี หรือ
สำรวจสำมะโนครัว ถึงเปรี๊ยะวิเชียร

หลักฐานนอกจากนี้ไม่เป็นการแสดงการใช้อำนาจอธิปไตยอย่าง
อาจโต้เถียงได้ (เอกสารหมายเลขที่ ๒๑ ท้ายคำให้การ) ผู้เขียนรายงาน
ปี ๑๙๒๐ ต่อกรมการจังหวัดชุนันท์ กล่าวว่า “ การเดินทางจะต้องไปม้า
แต่เมื่อไปถึงแล้วจะต้องปล่อยม้าไว้ที่บึง ณ ดินเขา ม้าจะขึ้นเขาไปไม่ได้
เพราะสูงมาก ”

เช่นเดียวกัน ข้อความคัดจากบันทึกปี ๑๙๓๖ แสดงว่าผู้เขียนมี
เจตนาจะให้มีการปรับปรุงเขตแดน (เอกสารหมายเลขที่ ๒๔)

เอกสารเกี่ยวกับการทำถนน (เอกสารหมายเลขที่ ๒๕ - ๒๗) ไม่
เป็นเหตุเพียงพอที่จะให้ฟังได้ว่า เปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่ในอาณาเขตของไทย
เอกสารเกี่ยวกับการทำป่าไม้และจับช้างป่าก็อยู่ในลักษณะเช่นเดียวกัน
(เอกสารหมายเลขที่ ๒๖ - ๓๑) ยกตัวอย่าง เช่น หนังสือปี ๑๙๒๗ (เอก-

สารหมายเลขที่ ๒๘) ไม่ได้แสดงว่าเปรี๊ยะวิเชียรตั้งอยู่ในอาณาเขตของไทย เอกสารปี ๑๙๑๗ เกี่ยวกับสัมปทานป่าไม้ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน (เอกสารหมายเลขที่ ๓๑ เอ.—๓๑ ซี.)

ข้อที่ฝ่ายไทยอ้างถึงการทหาร การไปตรวจการของบุคคลที่มีชื่อเสียง ตลอดจนการสำรวจและขึ้นทะเบียนโบราณสถานนั้น เอกสารที่อ้างมาไม่สนับสนุน

สำหรับคำให้การของเจ้าพนักงานแผนที่ ซึ่งได้ขึ้นไปทำการสำรวจเส้นเขตแดนในปี ๑๙๓๔—๑๙๓๕ (เอกสารหมายเลขที่ ๓๔) นั้น รู้สีกว่า คำให้การของไทยเองจะไม่น่าหนักอະไรนัก แผนที่ซึ่งเจ้าพนักงานผู้นี้ได้ทำขึ้น ปรากฏว่ามีการเพิ่มเติมหลายแห่ง ในเอกสารมีแสดงไว้ว่าได้ทำการสำรวจเมื่อปี ๑๙๓๔ แต่แผ่นสำรวจต้นฉบับลงเป็นปี ๑๙๔๐ และปีที่พิมพ์ขึ้นเป็นแผนที่ก็ลงไว้ว่าเป็นปี ๑๙๕๘ เป็นการยากที่จะเข้าใจว่า เหตุใดรัฐบาลไทยไม่มีแผนที่ออกแสดงเสียแต่ก่อนปี ๑๙๕๘ ว่าไทยมีสิทธิอธิปไตยเหนือเปรี๊ยะวิเชียร

ตามคำให้การของพยานลงวันที่ ๖ มิถุนายน ๑๙๖๑ (เอกสารหมายเลขที่ ๓๕ ปี) ปรากฏว่าในปี ๑๙๓๗ “การสำรวจเขาพระวิหารแสดงว่า เขาพระวิหารอยู่ในอาณาเขตไทย” ทั้งนี้ แสดงให้เห็นชัดว่ารัฐบาลไทยได้แสวงหาเหตุผล ข้อต่อสู้ ถ้าไม่ถึงกับเป็นการสร้างหลักฐานแห่งคดี เพื่อที่จะเรียกร้องเอาเปรี๊ยะวิเชียรไปเป็นของไทย เหมือนกับที่เคยเรียกร้องเกี่ยวกับดินแดนแห่งอื่นอันเป็นของกัมพูชาและลาว แต่ทั้งนี้ ไม่แสดงว่า ตามข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ประเทศไทยมีสิทธิและอธิปไตยแต่อย่างใด

๑๐. เกี่ยวกับการสำรวจและขึ้นทะเบียนปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรเป็นโบราณสถาน ตลอดจนการแต่งตั้งคนไปรักษา หลักฐานของฝ่ายไทยไม่ประติดประต่อกัน พอที่จะรับเชื่อฟังได้

เอกสารที่ไทยใช้แสดงข้อเท็จจริงเหล่านี้ เป็นเอกสารที่ยังอาจตีความได้เป็นสองนัย ระหว่างการเจรจาเขมร-ไทยที่กรุงเทพฯ หัวหน้าผู้แทนฝ่ายไทยได้กล่าวว่า ภายหลังที่ได้ปราศาศเปรี๊ยะวิเชียรคีนมาเนื่องจากสัญญาโตกิโอะแล้ว “ประเทศไทยได้ส่งคนไปรักษาในปี ๑๙๔๑” หลวงบริบาลฯ ซึ่งเป็นผู้แทนไทยอีกคนหนึ่งกล่าวเพิ่มเติมว่า “ได้มีการขึ้นทะเบียนพระวิหารเป็นโบราณสถานแห่งชาติเมื่อปี ๑๙๔๐ และไทยได้ส่งคนไปรักษาตั้งแต่ปี ๑๙๔๑” (เอกสารหมายเลข ๔๕)

๗๑. ความจริงนั้น กรมศิลปากรแห่งประเทศไทยเพิ่งได้ออกประกาศขึ้นทะเบียนเปรี๊ยะวิเชียรเป็น “โบราณสถานแห่งชาติ” เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๑๙๔๐ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๗ หน้า ๒๕๒๗-๘) ระยะเวลานี้เป็นเวลาระหว่างที่ได้มีการปะทะกันด้วยกำลังระหว่างฝรั่งเศสกับไทย และในระหว่างนี้เองที่ไทยได้ข้ามภูเขาตองรักลงมา ต่อมา ได้มีการขึ้นทะเบียนอีกครั้งหนึ่ง อาศัยประกาศฉบับที่ ๒ ลงวันที่ ๔ ธันวาคม ๑๙๕๕ ซึ่งลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๑๙๕๕ (เล่ม ๗๖ หน้า ๒๗๓๔) ท้ายประกาศนี้มีแผนที่แสดงเปรี๊ยะวิเชียรแนบท้ายไว้ด้วย (เอกสารหมายเลข ๖๒)

๗๒. เมื่อข้อเท็จจริงอันโต้เถียงกันไม่ได้มีดังกล่าว คำตอบของเสด็จในกรมวรวิปฯ รัฐมนตรีต่างประเทศของไทย ซึ่งตอบคำถามผู้แทนนครราชสีมาในสภาแห่งชาติเมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๑๙๕๔ จึงเป็นการรับรองข้อโต้เถียงของกัมพูชา สมาชิกผู้แทนกล่าวว่า “ขอประทานกราบเรียนดังนี้คือที่เขาวีหาร จังหวัดศรีสะเกษ จนเดี๋ยวนี้ดินแดนเหล่านี้ยังไม่รู้ว่าเป็นของใครเลย เชื่อว่าเสด็จในกรมทราบดี อยู่ในแฟ้มของต่างประเทศ ข้าพเจ้าไม่มีสิทธิไปค้นทั้งนั้นแหละ ที่เขาวีหารคือมันย้อยข้ามอยู่ ทางโน้นก็ไม่ยอม ทางเราก็ไม่ยอม หลังจากดินแดนอินโดจีนฝรั่งเศสนี้มา ขอให้

ท่านรัฐมนตรีต่างประเทศได้ทรงพระกรุณาไปเอามาหน่อยเถอะนะ ไปเอามาให้หมด ” รัฐมนตรีต่างประเทศตอบว่า “ ข้อบกพร่องเกี่ยวกับเขตแดนนี้ ยังมีอยู่บางประการที่ไม่ต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ และในแง่นี้แหละข้าพเจ้ากำลังจัดการอยู่แล้ว เพราะฉะนั้น สรุปความก็คือเพื่อไม่ให้มีความเข้าใจผิด และข้าพเจ้าถือว่าประเทศเพื่อนบ้านเหล่านั้นเป็นประเทศพี่น้องกัน ได้รับเอกราชแล้ว การที่จะคิดไปเอาดินแดนก้อนใหญ่ ๆ มานั้น ก็ไม่อยู่ในนโยบาย เพราะว่าได้ดำเนินตามนโยบายของชาติเราตลอดมา ที่หวังให้ประเทศเหล่านั้นได้รับเอกราช แต่ส่วนเขตแดนที่ยังไม่เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ ข้าพเจ้ากำลังจัดการที่จะให้เป็นไปตามนั้น รวมทั้งกรณีที่ท่านอ้างโดยชัดแจ้งนั้นด้วย ” เอกสารหมายเลข ๔๕ ห้ายคำให้การของไทย

๔.

การแก้ไขเส้นสันปันน้ำ ๑๙๐๓ ในปี ๑๙๖๑

๓๓. สนธิสัญญา ๑๙๐๔ กำหนดไว้ในข้อ ๓ ให้มีการปักปันเขตแดนตามข้อกำหนดในสนธิสัญญาข้อ ๑ และ ๒ รวมตลอดไปถึงอาณาบริเวณระหว่างทะเลสาบกับทะเลหลวงด้วย ทั้งนี้ มอบให้เป็นหน้าที่ของกรรมการผสม ซึ่งประเทศทั้งสองจะได้แต่งตั้ง กรรมการปักปันผสมไม่ใช่คณะบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ไปลงหลักปักเขตแดน อำนาจที่ได้รับมอบหมายเป็นอำนาจที่จะกำหนดเส้นเขตแดน ในข้อนี้ คณะกรรมการผสมมีอำนาจที่จะทำความตกลงกันได้ตามลำพัง แต่ข้อตกลงจะเป็นอันใช้ได้หรือไม่ย่อมจะต้องทดสอบกันตามหลักเกณฑ์ที่ใช้อยู่ในขณะที่คณะกรรมการผสมปฏิบัติงาน รวมตลอดทั้งวิธีการที่ใช้อยู่ในขณะนั้น และสถานการณ์ตามความเป็นจริงด้วย

๓๔. ทำให้การไทยโต้เถียงว่า กัมพูชาไม่มีสิทธิอธิปไตย และ กัมพูชาไม่ได้ใช้อำนาจมาโดยมีประสิทธิภาพ ทำให้การยังโต้เถียงมาเป็น ประเด็นปลีกย่อยด้วยว่า การปักปันเขตแดนของกรรมการผสม ๑๙๐๔ ตาม ที่ได้แสดงไว้ในแผนที่ ๑๙๐๘ เป็นการขัดแย้งกับข้อกำหนดในสนธิสัญญา

๓๕. ถึงแม้จะถือว่าประเทศไทยมีสิทธิจะโต้แย้งการปักปันเขตแดนที่ได้กระทำกันในปี ๑๙๐๗ ได้ ถึงกระนั้น ก็ได้มีการรับรองการปักปันเขตแดนนี้โดยไม่มีข้อแม้เงื่อนไข และไทยยังได้ให้การรับรองต่อมาอีกด้วย รายงานผู้ชำนาญที่จะมีผลให้เปิดปัญหานี้มาว่ากันใหม่ จึงต้องแสดงข้อเท็จจริงในสาระสำคัญดังต่อไปนี้มาก่อน

(๑) ต้องมีการแสดงว่า ภูมิประเทศตามธรรมชาติไม่มีคนไปทำให้เปลี่ยนแปลงในระหว่างนี้

(๒) ต้องมีการแสดงว่า เส้นสันปันน้ำซึ่งเข้าใจกันอยู่ในเวลานั้น และได้นำไปใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดนตามสนธิสัญญานั้น กรรมการผสมไม่ได้รับเอาไปใช้ในการปักปันเขตแดน

(๓) อาศัยเครื่องมือและวิธีการทางเทคนิค ซึ่งใช้อยู่ในขณะนั้น กรรมการผสมได้กำหนดเส้นสันปันน้ำผิดพลาดจากความจริง

๓๖. แต่รายงานของศาสตราจารย์ สเตเมอซอน ไม่ได้แสดงข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญเหล่านี้มาแต่ประการใด รายงานฉบับนี้กำหนดเส้นสันปันน้ำโดยอาศัยเครื่องมือและวิธีการอย่างทันสมัยที่สุด คือ ใช้เครื่องมือและวิธีการซึ่งไม่มีใช้กันในปี ๑๙๐๗ แต่แม้กระนั้น ก็ยังเขียนเส้นสันปันน้ำตัดเอาปราสาทเป็ริยะวิเชียรไปไว้ที่ลาดผาเป็นของกัมพูชาเป็นส่วนมาก

๓๗. แต่เส้นสันปันน้ำนี้จะรับว่าเป็นเส้นที่ถูกต่องไม่ได้ ดังปรากฏหลักฐานในรายงานของ ม. โตริงสแฟลต์ ม. อมุยโค และ ม. ไอ์วี่ (เอกสารหมายเลข ๖๖ เอ. บี. ซี. ดี.)

๕.

การรุกรานของไทยตั้งแต่ปี ๑๙๔๕

๓๘. ตามที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดแสดงให้เห็นชัดว่า ตั้งแต่ปี ๑๙๐๗ ถึง ๑๙๔๑ และตั้งแต่ปี ๑๙๔๖ ถึง ๑๙๕๓ เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสและกัมพูชาเป็นฝ่ายใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน จึงไม่มีเหตุผลที่ไทยจะมาโต้เถียงขึ้นในคำให้การได้ว่า “เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสกลับถือว่า การที่ไทยขึ้นไปใช้อำนาจอธิปไตยเหนือเขาพระวิหาร ไม่เป็นการขัดแย้งกับส่วนได้เสียของฝรั่งเศสในทางโบราณคดี” (คำให้การข้อ ๘๘)

ส่วนข้อที่ฝ่ายไทยอธิบายถึงการประทุ้งของฝรั่งเศสในปี ๑๙๔๔ ว่า “เนื่องมาจากความไม่พอใจของรัฐบาลฝรั่งเศสในขณะนั้น ที่เห็นว่าไทยบอปปิตปฏิเศรไมยอมรับคำแนะนำของกรรมการประนีประนอม” นั้น เป็นการกล่าวอ้างโดยไม่มีหลักฐานสนับสนุนเลย

แม้จะฟังว่า ฝรั่งเศสรู้สึกไม่พอใจ ความไม่พอใจนั้นก็ไม่น่าจะยังมีอยู่จนกระทั่งถึงปี ๑๙๔๔ เพราะในปี ๑๙๔๔ “จอมพล ปิบูล ซึ่งเพิ่งจะกลับเข้ามามีอำนาจใหม่ ได้แถลงเป็นทางการในการให้สัมภาษณ์แก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์แอสโซซิเอตเต็ดเพรสว่า ปัญหาเรื่อง ๔ จังหวัดทางตะวันออกนั้น สำหรับตัวท่านถือว่าเป็นอันสิ้นสุดไปแล้ว และกล่าวว่า ที่เป็นอย่างนี้ได้เป็นมาก่อนที่ท่านจะได้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งเสียด้วยซ้ำไป” (เอส บัสติค กรรมการประนีประนอมฝรั่งเศสไทย ปารีส ๑๙๕๐ เล่ม ๑ หน้า ๑๙)

๓๙. ความจริง เหตุที่ฝรั่งเศสจะประทุ้งดังกล่าวมา ย่อมสืบไปถึงที่มาได้จากรายงานของผู้นำราชการฝรั่งเศสในกัมพูชา ซึ่งมีไปถึงผู้สำเร็จราชการอินโดจีน ต่อมาผู้สำเร็จราชการได้มีหนังสือไปเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๑๙๔๔ ขอให้สถานทูตฝรั่งเศสที่กรุงเทพฯ เจรจากับรัฐบาลไทยในเรื่องนี้ (เอกสารหมายเลข ๔๓ เอ.)

อุปทูตผู้รักษากรุได้นำหนังสือประท้วง ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๑๙๔๙ ไปยื่น สถานทูตได้ประท้วงต่อมาอีกหลายครั้ง (เอกสารหมายเลข ๕๕, ๕๖, ๕๗.) ในที่สุดสถานทูตได้แจ้งไปยังผู้สำเร็จราชการ ในการนี้ได้มีการส่งสำเนาแผนที่มาตราส่วน ๑/๒๐๐,๐๐๐ ของกรมการปักปันฝรั่งเศส — ไทยไปให้กระทรวงการต่างประเทศไทยด้วย “ทูตฝรั่งเศสอธิบายว่า เนื่องจากแผนที่เรามีอยู่ในห้องสมุด เจ้าหน้าที่สถานทูตจึงได้นำแผนที่ไปแสดงอีกครั้งหนึ่งเมื่อวานนี้ต่ออธิบดีกรมการเมืองตะวันออกไกล ท่านอธิบดีรับว่าสิทธิของเรามีหลักฐานมั่นคง และแจ้งให้ทราบว่าจะให้พิจารณาแผนที่ที่เราส่งไปแล้ว และจะได้ให้ความพอใจแก่เรา” (เอกสารหมายเลข ๖๓ ปี. หนังสือ ลงวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๑๙๔๙ จากทูตฝรั่งเศสในประเทศไทยถึงผู้สำเร็จราชการฝรั่งเศสในอินโดจีน)

๘๐. เพื่อกำเนินงานตามสัญญาวัฒนธรรมฝรั่งเศสกับพม่าลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๑๙๕๓ (ข้อ ๓๘) ได้มีการโอน “อำนาจเกี่ยวกับการรักษาโบราณสถาน” ไปให้รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรพม่า (เอกสารหมายเลข ๖๔ รายงานการประชุม ลงวันที่ ๙ สิงหาคม ๑๙๕๑) ข้อ ๔ ของรายงานการโอนอำนาจจำหน้าไว้ว่า “รายการโบราณสถานทีโอนไป” มีข้อความกล่าวไว้ด้วยว่า “รายการโบราณสถานคุ้มครองในราชอาณาจักรพม่ามีอยู่ ๗๘๕ รายการ ดังปรากฏในบัญชี ซี. ๑ แนบท้ายนี้” ในรายการ ซี. ๑ เลขที่ ๖๒๔ ปรากฏว่าได้ระบุถึง “พนมเปริยะวียะ”

๘๑. ระหว่างปี ๑๙๔๙ และ ๑๙๕๔ แม้ประเทศไทยจะได้ทำการรุกร้าเข้ามา เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสและพม่าก็ยังใช้อำนาจอธิปไตยอยู่ คำให้การของไทยเถียงว่า “เอกสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ระหว่างปี ๑๙๕๐-๑๙๕๒ ไม่มีคุณค่าอย่างไร” (คำให้การข้อ ๕๘) แต่แม้กระนั้น เอกสารก็แสดง

ว่ารัฐบาลไทยยังไม่ได้ส่งกำลังทหารเข้าไปยึดครองเปรี้ยะวิเชียรในระหว่างนั้น แต่เพิ่งส่งไปยึดครองเมื่อระหว่างเดือนมีนาคมและมิถุนายน ๑๙๕๔

ฟิล์มภาพยนตร์ซึ่ง โทน วัน ฮะ เป็นผู้ถ่ายเมื่อ ๑๙๕๒ (หมายเหตุ ๖๕) ในระหว่างการไปตรวจการของผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงธม รูปถ่ายถ่ายเมื่อต้นปี ๑๙๕๓ และในระหว่างเดือนพฤษภาคมกับมิถุนายน ๑๙๕๓ กับคำพยานบุคคล เป็นหลักฐานแสดงว่า ไม่ได้มีการยึดครองด้วยกำลังทหารในระหว่างนี้

ด้วยเหตุดังกล่าว

ราชอาณาจักรกัมพูชาจึงมีคำขอดังต่อไปนี้
ขอให้ศาลได้โปรด

๑. ยกคำให้การของราชอาณาจักรไทยเสีย ทั้งนี้ ให้รวมตลอดไปถึงเหตุผลอย่างอื่นที่ราชอาณาจักรไทยจะได้เสนอเข้ามาหลังจากนี้ด้วย^(ก)
๒. ขอให้ศาลพิพากษาตามคำขอในฟ้องและฟ้องละเลยของกัมพูชา และขอให้ศาลพิพากษาว่า
 ๑. ราชอาณาจักรไทยมีหน้าที่จะต้องถอนกำลังทหารออกไปจากโบราณสถานเปรี้ยะวิเชียร อันเป็นกำลังทหารที่ไทยได้ส่งเข้ามายึดครองไว้ตั้งแต่ปี ๑๙๕๔
 ๒. อธิปไตยทางดินแดนที่ปราสาทเปรี้ยะวิเชียรเป็นของราชอาณาจักรกัมพูชา

ลงนาม **ทรูอง กัง**

กรรมการองคมนตรี

ผู้แทนรัฐบาลราชอาณาจักรกัมพูชา

(ก) ออกจะมากไปสักหน่อย เพราะเมื่อไทยยังไม่ได้อ้างอะไรมา กัมพูชาจะรู้ได้อย่างไรว่า เหตุผลที่ไทยจะอ้างรับฟังไม่ได้ จนบังอาจมาขอให้ศาลยกเลิกเสียล่วงหน้า โปรดดูคำพิพากษาของไทยต่อจากนี้ไปว่า จะตีคำค้นของกัมพูชาให้ตกไปได้หรือไม่เพียงใด

คำติงของไทย
ยื่นเมื่อ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕

คำติงของราชอาณาจักรไทย

ขอความเบืองตน

๑. ตามฟ้องและฟ้องละเอียต อธิปไตยของกัมพูชาเหนือพระวิหาร อาศัยสิทธิตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ และแผนที่หมายเลข ๑ ซึ่งได้พิมพ์จำหน่ายที่ กรุงปารีสเมื่อปี ๑๙๐๘ โดยมีข้ออ้างว่าแผนที่นี้เป็นแผนที่ของกรรมการ ปักปันเขตแดนระหว่างอินโดจีนกับสยาม กัมพูชายกขึ้นเป็นข้อโต้เถียง คว้าว่า ได้มีการรับรองแผนที่นี้เป็นทางการโดยอนุสัญญาต่อท้ายสนธิสัญญา ๑๙๐๗ (ฟ้องข้อ ๖ ฟ้องละเอียตข้อ ๗) ทั้งกรรมการผสมที่ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา นี้ ก็ได้รับรองไว้ด้วยในการประชุมเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๑๙๐๘ (ฟ้องข้อ ๘ ฟ้องละเอียตข้อ ๗) ข้ออ้างสี่ประการนี้ มาบัดนี้ รัฐบาล กัมพูชาสละเสียแล้วถึงสามประการ คือประการแรก ประการที่สาม กับ ประการที่สี่ ในข้อค้านของกัมพูชาเกี่ยวกับ “สิทธิอธิปไตยของกัมพูชา” ไม่มีการกล่าวอ้างถึงสนธิสัญญา ๑๙๐๔ หรืออนุสัญญาต่อท้าย หรือกรรมการ ผสมซึ่งตั้งขึ้นตามสนธิสัญญานั้นอีก คำค้านของกัมพูชาตั้งกว่าครึ่ง กลับ แปรขบวนถอยไปตั้งเป็นประเด็นโต้เถียงขึ้นใหม่ว่า แผนที่หมายเลข ๑ เป็น แผนที่ของกรรมการผสมซึ่งตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ จึงมีผลผูกพัน อัครภาคีแห่งสนธิสัญญา ในฐานะที่เป็นหลักฐานแห่งการปักปันเขตแดน บนภูเขาตงรัก ซึ่งสนธิสัญญากำหนดว่าให้ “เดินไปตามเส้นสันปันน้ำที่ ปันน้ำลงลุ่มแม่น้ำแสนกับแม่น้ำโขงทางหนึ่ง กับลุ่มแม่น้ำมูลอีกทางหนึ่ง”
๒. ส่วนรัฐบาลไทยได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า แผนที่หมายเลข ๑ นั้น เจ้าพนักงานแผนที่ของฝรั่งเศสเป็นผู้เขียนขึ้นโดยลำพัง เมื่อปรากฏเห็นได้

ชัดว่าไม่ได้ลากเส้นเขตแดนตามข้อกำหนดในสนธิสัญญา ย่อมจะนำมาใช้ผูกพันแทนสนธิสัญญาไม่ได้ ประเด็นสำคัญในคดีจึงมีว่า แผนที่หมาย ๑ มีที่มาอย่างไร และจะใช้เป็นแผนที่ผูกพันได้หรือไม่ ซึ่งในคำติงของไทย จะได้โต้ตอบในประเด็นข้อนี้เป็นส่วนใหญ่ แล้วต่อไปจึงจะกล่าวถึงประเด็นข้ออื่นที่มีโต้เถียงมาในคำค้านของกัมพูชา

๓. ในหมวดแรกแห่งคำติงนี้ จะได้กล่าวถึงเบื้องหลังในทางประวัติศาสตร์และปัญหาเชื้อชาติบ้างเล็กน้อย อีกสามหมวดต่อไป จะกล่าวถึงที่มาแห่งแผนที่หมาย ๑ และหลักฐานตลอดจนเหตุผลที่จะนำแผนที่นั้นมาใช้ผูกพันไม่ได้ ต่อไปถึงปัญหาว่าไทยได้รับรองสิทธิของกัมพูชาแต่ประการใดหรือไม่ กับปัญหาการใช้อำนาจอธิปไตยเหนือพระวิหาร ในหมวดต่อไป จะได้นำรายงานของผู้ชำนาญมาแสดงให้เห็นว่า แผนที่หมาย ๑ เป็นแผนที่ไม่ถูกต้อง กับจะได้แสดงให้เห็นด้วยว่า เส้นเขตแดนบนเขาพระวิหารนั้น ความจริงตั้งอยู่ตรงไหน

หมวด ๑

ประวัติศาสตร์และปัญหาเชื้อชาติ

๔. คำค้านของกัมพูชานั้น แม้จะได้เริ่มปรารภไว้ก่อนว่า ไม่มี ความจำเป็นจะต้องตั้งเป็นปัญหาโต้เถียงกันเกี่ยวกับประวัติทางการเมือง และการทูตในศตวรรษที่ ๑๕ ต่อมาก็กลับไปตั้งเป็นปัญหาโต้เถียงไว้ถึง สามข้ออย่างยืดยาวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และปัญหาเชื้อชาติ ตามที่กัมพูชา อ้างว่ากษัตริย์กัมพูชากอยเร่งรัดอยู่เสมอที่จะให้ฝรั่งเศสเรียกร้องเอาดินแดนคืนมา จนที่สุดได้คืนมาตามสนธิสัญญาปี ๑๘๙๓, ๑๙๐๔ และ ๑๙๐๗ นั้น รัฐบาลไทยไม่เห็นมีความจำเป็นจะต้องโต้ตอบ เพราะยังมองไม่เห็นว่

กษัตริย์กัมพูชาจะมีทางชักนํ้านโยบายทางการเมืองของฝรั่งเศสได้อย่างไร โดยเฉพาะที่จะชักนํ้านโยบายของ “พรรคล่าเมืองขึ้น” ซึ่งนายพันโท แบร์นาร์ตกล่าวถึงในหนังสือลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๑๙๐๗ ถึง ม. ปอล โบ ผู้สำเร็จราชการอินโดจีน (เอกสารท้ายคำถึงหมาย ๕๐) และในหนังสือ “อาเลโกล เด ตีโปลมัต” พิมพ์ที่ปารีส เมื่อปี ๑๙๓๓ (หน้า ๑๖๔ และ ๑๗๕)

๕. เพื่อแสดงว่า พลเมืองในอาณาบริเวณทางเหนือภูเขาตงรักซึ่งเป็นดินแดนของไทย มีเชื้อชาติเป็นเขมรเป็นส่วนมาก คุณอกจะเป็นเรื่อง ขบขันที่กัมพูชาอ้างรายงานสำรวจของกรมแผนที่ไทยประจำปี ๑๙๒๕-๑๙๒๙ มาเป็นหลักฐาน (คำค้านข้อ ๑ หน้า ๕) เพราะไม่อ้างถึงข้อความตอนสำคัญที่กล่าวไว้ด้วยว่า “เขตแดนตอนนี้เป็นที่ราบสูงจบลงที่หน้าผาลำธารทุกแห่งไหลไปทางเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือลงสู่แม่น้ำมูล ซึ่งตั้งอยู่ทางเหนือนอกเขตสำรวจ ระหว่างเดือนมกราคมและพฤษภาคม ลำธารเหล่านี้แห่งเป็นส่วนมาก อากาศในท้องถิ่นร้อน โดยเฉพาะทางแถบเหนือกันดารนํ้ามาก ภูเขาสูงไม่มีอยู่ในบริเวณนี้ หน้าผาทางใต้สูงประมาณ ๔๐๐ เมตร ตัดลงไปสู่เขมรทำในอาณาเขตฝรั่งเศส “(เอกสารท้ายคำค้าน หมาย ๓๘)”

๖. แต่กระนั้นก็ตาม เมื่อคู่ความตกลงกันแล้วว่าจะไม่ยกปัญหาเชื้อชาติขึ้นเป็นประเด็นโต้เถียง ทั้งปรากฏประจักษ์อยู่ในชั้นนี้ด้วยว่า รัฐบาลกัมพูชาไม่ปรารถนาที่จะยกประเด็นเชื้อชาติขึ้นมาเป็นข้อสนับสนุนสิทธิของกัมพูชาเป็นการเพิ่มเติม ประโยชน์จึงไม่มีที่คู่ความจะมาเถียงกัน ในปัญหาว่า พลเมืองในอาณาบริเวณภูเขาตงรักเป็นเขมรหรือไม่ ข้อนี้ จะเห็นได้ชัดจากหนังสือของนายพันโทแบร์นาร์ตหน้า ๑๗๕ ซึ่งกล่าวถึง ส่วนแรก of เขตแดนตามที่สนธิสัญญา ๑๙๐๔ กำหนดไว้ คือที่ตราด ซึ่ง

ในลายพระราชหัตถเลขาของพระเจ้ากรุงกัมพูชาได้มีพระราชดำรัสยืนยันมาว่า เป็นส่วนหนึ่งของเมืองเขมรที่มีชาวเขมรรักชาติเป็นพลเมือง (เอกสารท้ายคำก้านหมาย ๓๖ เล่ม ๒ หน้า ๘) นายพันโทแบร์นาร์ตกล่าวไว้ในหนังสือว่า “ส่วนแรก อย่างน้อยเป็นส่วนที่น่าสนใจเป็นพิเศษสำหรับผู้ร่างสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ถ้าไม่ถือว่าเป็นข้อที่น่าสนใจสำหรับอินโดจีน เพื่อโน้มนำให้พรรคล่าเมืองขึ้นยอมสละจันทบูรณ์ ซึ่งฝ่ายเราได้ครอบครองมาตั้งแต่ปี ๑๘๙๓ เป็นเวลาถึง ๑๐ ปีแล้วนั้น ผู้เจรจาฝ่ายเราได้เรียกร้องให้ไทยยกตราดให้แก่เรา ทั้งนี้ โดยอ้างว่า ตราดเป็นเมืองท่าหาที่เสมอเหมือนไม่ได้ แต่ความจริงนั้น กลับปรากฏว่า เมืองท่านี้ไปตั้งอยู่ในใจกลางแผ่นดินใหญ่ ยากแก่การคมนาคมทางเรือเป็นอย่างยิ่ง ความจริงยังทำให้เราแปลกใจไปยิ่งกว่านั้นอีก เมืองนี้เป็นเมืองเขมร สนธิสัญญาว่าไว้อย่างนั้น ผู้แทนทางการทูตของเราก็สวดสาบาลว่าเป็นอย่างนั้น จึงได้มีการแต่งตั้งผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ ตลอดจนกลุ่มชาวเขมรเข้าไปสังกัดอย่างรีบด่วน แต่เมื่อเจ้าหน้าที่เหล่านี้เข้าไปประจำทำงานเข้าจริง ๆ ก็กลับปรากฏว่า ไม่สามารถจะพูดภาษากับชาวพื้นเมืองให้รู้เรื่องกันได้ ตรงกันข้าม คนไทยที่ติดตามไปในคณะของข้าพเจ้า กลับพูดภาษากับชาวพื้นเมืองอันเป็นสังกัดใหม่ของเราไม่รู้เรื่องกันทีเดียว ข้าพเจ้าจึงได้รับแจ้งไปให้รัฐบาลของเราทราบเป็นการด่วนและตื่นเต็นว่า แปลกแท้ๆ ที่เขมรที่เมืองตราดนี้พูดภาษาไทย”

๓. รัฐบาลกัมพูชานำมากล่าวซ้ำอีกในคำก้าน (ข้อ ๔ หน้า ๗) ว่า ตัวปราสาทเป็นฝีมือขอม แต่ก็ปรากฏอยู่ในเอกสารหมายเลข ๘ ท้ายคำให้การไทยแล้วว่า ประเทศต่าง ๆ ในโลกส่วนนี้ รวมทั้งประเทศไทย มีสัมพันธทางอารยธรรมร่วมกันมากับขอม (ในดินแดนของไทยแท้ ๆ เช่น ที่สุโขทัยเมืองหลวงไทยเก่า ยังมีศิลาจารึกเป็นภาษาขอม ดูหนังสือ “สยาม” ของคัปบลิว. เอ. เกรแฮม พิมพ์ครั้งที่สาม ลอนดอน ๑๙๒๔

เล่ม ๒ หน้า ๑๙๔) จะอย่างไรก็ตาม ไม่มีหลักฐานจะให้กล่าวได้โดยง่าย
ที่กัมพูชากล่าวมาในคำค้านว่า “สัมพันธไมตรีในทางการเมือง ประวัติศาสตร์
ศาสนา ศิลป และโบราณคดี” เป็นเหตุผลเพิ่มเติมที่ทำให้กรรมการปักปัน
เขตแดน ๑๙๐๔ – ๑๙๐๗ นำพระวิหารไปไว้ในเขตแดนกัมพูชา (ทั้งเขมร
และไทยนับถือศาสนาพุทธ ส่วนปราสาทเขาพระวิหารเป็นศาสนสถานฝ่าย
พราหมณ์) บัญหาว่ากรรมการผสมใช้อะไรเป็นเหตุผลในการตัดสินปัญหา
ปักปัน จะได้กล่าวโดยละเอียดในหมวดต่อไปนี้ ซึ่งเป็นที่แน่นอนเหลือ
เกินว่า แม้จะมีเหตุผลให้ตัดสินใจอย่างใด ๆ ซึ่งหากจะมีได้จัดบันทึกไว้
เกี่ยวกับการปักปันเขตแดนตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ กรรมการก็มิได้ใช้เหตุ
ผลอันเลื่อนลอยและทำให้เป็นปัญหาโต้แย้งได้เป็นเครื่องตัดสินใจดังที่
กัมพูชาอ้างมาในคำค้าน

๘. คำค้านของกัมพูชาอ้างว่า แผนผังในการสร้างปราสาทย่อมจะ
ต้องเป็นไปตามลักษณะของภูมิประเทศ แต่ถ้าเช่นนั้น ก็เหตุใดบันไดขึ้น
ปราสาทจึงมาอยู่ในเขตแดนไทยทางเหนือ แม้จะว่ากันตามทฤษฎีที่ว่า
บันไดสูงได้สร้างไว้เพื่อให้ผู้เลื่อมใสเข้าใจว่า “การที่จะขึ้นไปสู่พระผู้เป็น
เจ้านั้น ไม่ใช่หนทางสะดวกเลย” ผู้สร้างปราสาทเขาพระวิหารก็ไม่ได้สร้าง
บันไดไว้ให้ขึ้นหน้าผาขึ้นมาจากเขมรต่ำเป็นระยะสูงชันตั้งกว่า ๖๐๐ เมตร
โดยไม่มีทางขึ้นทางอื่น และไม่ได้สร้างบันไดเช่นนี้ไว้ทั้งที่ เพื่อให้ผู้เลื่อม
ใสปีนหน้าผาขึ้นมาเข้าที่ข้าง ๆ ตัวปราสาท ซึ่งถ้าจะเข้าสู่พระผู้เป็นเจ้า
จริง ๆ แล้ว ยังจะต้องอ้อมไปเข้าอีกทางหนึ่งทางคั่นไทยสูง

หมวด ๒

แผนที่หมายเลข ๑ ของกัมพูชาไม่มีผลผูกพัน

๕. มีข้อพึงสังเกตได้เป็นสำคัญว่า แม้กัมพูชาจะได้โต้เถียงมาอย่าง
หนักหน่วงว่ากัมพูชาเป็นเจ้าของพระวิหารอาศัยสิทธิตามสนธิสัญญา สนธิ

สัญญาซึ่งกัมพูชาได้ทำไว้กับฝรั่งเศสตลอดมาจนถึงปี ๑๙๕๓, ๑๙๕๔ ก็ไม่ได้กล่าวถึงพระวิหารสัปดาห์เดียว คงมีกล่าวถึงแต่ในแผนที่หมายเลข ๑ ท้ายฟ้องเท่านั้น สิทธิของกัมพูชาจะมีอยู่จริงหรือไม่ประการใดจึงอยู่ที่ปัญหาว่าแผนที่หมายเลข ๑ นี้จะใช้ผูกพันประเทศไทยได้หรือไม่ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงที่มาตลอดจนการรับรองของอัครภาคีเป็นทางการ

(ก) อนุสัญญา ๑๙๐๗ ไม่ได้รับรองแผนที่หมายเลข ๑

๑๐. ตามที่กัมพูชายกขึ้นกล่าวอ้างมาในฟ้องและฟ้องละเอียดยกขึ้น พฤติการณ์อันเป็นที่มาของแผนที่หมายเลข ๑ (ฟ้องข้อ ๕) ตลอดจนการรับรองของอัครภาคี “เป็นทางการ” (ฟ้องข้อ ๖ ถึง ๘) และการรับรองของกรรมการผสม (ฟ้องข้อ ๘) ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗ (ต่อไปนี้จะเรียกว่ากรรมการผสมชุดที่ ๒) นำไปสู่ข้ออ้างอันเดียวกันทั้งนั้น กล่าวคือ สิทธิของกัมพูชาอาศัยหลักฐานเหล่านี้เป็นสำคัญ แต่ที่กัมพูชาถือเอาเป็นหลักฐานสำคัญกว่าเพื่อน คือ การลากเส้นเขตแดนบนภูเขาดงรักได้ทำให้พระวิหารตกไปเป็นของกัมพูชา เพราะมีหลักฐานเป็นแผนที่สังเขปแนบไว้ข้างท้ายอนุสัญญาต่อท้ายสนธิสัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ ข้อนี้ตามที่ได้เป็นมา ผู้แทนของกัมพูชาได้เคยยึดถือเป็นข้อสำคัญยิ่งไปกว่าขณะนี้

๑๑. เริ่มแต่เมื่อไทยเขมรเปิดการเจรจากันที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ ๑๘ สิงหาคม ถึงวันที่ ๓ กันยายน ๑๙๕๘ กัมพูชาได้ตั้งประเด็นโต้เถียงมาถึงกล่าว มีรายงานการเจรจาเป็นหลักฐานทั้งปรากฏในเอกสารหมายเลข ๔๕ ท้ายคำค้นของกัมพูชาเอง (เล่ม ๒ หน้า ๓๐-๓๒) แต่รายงานการเจรจาไม่ได้ส่งมาให้ครบถ้วน จึงขอส่งเพิ่มเติมเข้ามา ณ ที่นี้ ตามเอกสารหมายเลข ๕๑ ท้ายคำค้น

ตามรายงานปรากฏว่า ผู้แทนกัมพูชาได้เสนอแผนที่มาตราส่วน ๑/ ๒๐๐,๐๐๐ ซึ่งความจริงก็คือแผนที่หมายเลข ๑ ที่อ้างมาในคดีนี้นั่นเอง (ที่ว่า ผู้แทนไทยใช้แผนที่นี้ด้วยเหมือนกันไม่เป็นความจริง ความจริงจะกล่าว โดยละเอียดต่อไปในหมวด ๓ ของคำพิพากษา) ในระหว่างการเจรจา พณฯ ท่านของชานหัวหน้าผู้แทนกัมพูชากล่าวถึงแผนที่หมายเลข ๑ นี้ว่า เป็นแผนที่แนบท้ายสนธิสัญญา แต่ปรากฏตามรายงานว่า พณฯ ท่านรู้สึกสงสัยใจ มาแต่ต้น ไม่แน่ว่าจะเป็นแผนที่แนบท้ายสนธิสัญญาฉบับไหน ดังจะเห็น ได้ว่า บางที พณฯ ท่านกล่าวถึง “สนธิสัญญา” ลอยๆ (รายงานวันที่ ๑๘ สิงหาคม) บางทีกล่าวถึง “สนธิสัญญาปี ๑๙๐๔” (รายงานวันเดียวกัน) บางทีกล่าวถึง “สนธิสัญญาทั้งหมด” (รายงานวันที่ ๑๙ และ ๒๒ สิงหาคม) แต่บางทีก็กล่าวถึง “สนธิสัญญาปี ๑๙๐๗” (รายงานวันที่ ๑๙ สิงหาคม)

ตามเจตนาเท่าที่ปรากฏ ผู้แทนกัมพูชาน่าจะหมายถึงสนธิสัญญาปี ๑๙๐๗ ซึ่งมีอนุสัญญาผนวก “แผนที่สังเขป” ไว้ข้างท้าย แต่ต้นฉบับหา มาแสดงไม่ได้ กัมพูชาจึงได้เข้าใจว่า แผนที่หมายเลข ๑ นี้เองเป็นแผนที่ สังเขปแนบท้ายอนุสัญญาดังกล่าว พระองค์เจ้าวรวงศ์ฯ หัวหน้าผู้แทนฝ่าย ไทยยังได้รับสั่งว่า แผนที่สังเขปนี้ ฉบับของไทยไม่มี แต่ทรงจำไม่ได้ว่า แผนที่หมายเลข ๑ ที่กัมพูชานำมาแสดง จะเป็นฉบับเดียวกันหรือไม่

เมื่อรัฐบาลกัมพูชาเสนอเรื่องราวต่อคณะผู้แทนนานาชาติ ประจำ สหประชาชาติในเดือนมกราคม ๑๙๕๘ ยังได้มีการยืนยันเป็นอย่างเดียวกัน หนักแน่นยิ่งขึ้นไปอีก ดังปรากฏข้อความที่คัดส่งมาในเอกสารหมายเลข ๕๒ ท้ายคำพิพากษา

๑๒. แต่ทั้งหมดหามูลความจริงมิได้ เพราะหลักฐานมีอยู่ให้เห็น ได้ง่าย ๆ ว่า สนธิสัญญา ๑๙๐๗ และอนุสัญญาต่อท้ายได้เซ็นกันเมื่อวันที่

๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ แต่การพิมพ์แผนที่หมายเลข ๑ ยังไม่ได้เริ่มลงมือทำกัน ก่อนฤดูใบไม้ร่วงปีนั้น นายพันโทแบร์นาร์ตไม่ได้ขอขบประมาณจากรัฐบาล ฝรั่งเศสไปใช้ในการพิมพ์แผนที่นี้ จนกระทั่งถึงเดือนกรกฎาคมปี ๑๙๐๗ (เอกสารหมายเลข ๔๑ ท้ายคำคำนำ) เฉพาะหนังสือของนายพันโทแบร์นาร์ต ที่มีไปของขบประมาณไม่อาจหาส่งศาลได้ (ก)

๑๓. ถ้ากัมพูชาจะตรวจเอกสารให้ละเอียด ก็จะได้เห็นได้เองว่า ตามข้อความดังปรากฏในหนังสือฉบับอื่น แผนที่หมายเลข ๑ จะเป็นแผนที่ฉบับเดียวกับแผนที่ส่งเขปต่อท้ายสนธิสัญญาและอนุสัญญาปี ๑๙๐๗ ไปไม่ได้ ทั้งนี้ ควรจะเห็นได้มาก่อนที่จะได้นำแผนที่ส่งเขปตัวจริงมาส่งศาล (เอกสารหมายเลข ๒)

หนังสือลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๑๙๐๘ (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๔ เล่ม ๒ หน้า ๑๓๙) จากอัครราชทูตไทยประจำกรุงปารีส ถึงเสนาบดีต่างประเทศ กรุงเทพร ฯ แสดงอยู่ว่า เมื่อกรรมการผลตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗ ประชุมกันเป็นครั้งสุดท้ายในวันที่ ๑ มิถุนายน ๑๙๐๘ ยังไม่ได้มีการส่งแผนที่หมายเลข ๑ ไปกรุงเทพร ฯ และความจริงขณะนั้นเจ้าหน้าที่แผนที่ของฝรั่งเศสก็ยังไม่ได้เขียนแผนที่หมายเลข ๑ นี้ขึ้น ข้อนี้ยังปรากฏเป็นหลักฐานตามเอกสารหมายเลข ๔๑, ๔๒, ๔๓, ๔๔ เอ. และ ๔๔ บี. ท้ายคำคำนำของกัมพูชาเอง แต่ครั้งมาพบเอกสารหมายเลข ๒ คือ แผนที่ส่งเขปแนบท้ายอนุสัญญาตัวจริงเข้า ทั้งส่งเข้ามาเป็นเอกสารหมายเลข ๒ ท้ายฟ้องกัมพูชา จึงเป็นที่ปรากฏประจักษ์แจ้งว่า แผนที่หมายเลข ๑ หาใช่แผนที่ฉบับเดียวกับแผนที่ส่งเขปแนบท้ายอนุสัญญาต่อท้ายสนธิสัญญา ๑๙๐๗ ไม่

๑๔. เป็นที่น่าแปลกใจว่า เมื่อปรากฏความจริงดังกล่าวแล้ว เหตุใดกัมพูชาจึงยังตั้งฟ้องมาในรูปเดิมอีก ความจริงอาจเป็นเพราะแผนที่

(ก) เขมรส่งมาแต่หนังสือคอบอนุมติให้ขบประมาณ

สังเขปแนบท้ายอนุสัญญาแสดงเส้นเขตแดนบางส่วนไว้ที่ภูเขาตองรัก โดยไม่ทันจะได้ตรวจดูให้ละเอียดว่าเป็นเขตแดนตอนไหน กัมพูชาก็เลยเข้าใจผิดไปว่า อาจใช้แผนที่สังเขปนี้มาอ้างเอาเป็นหลักได้ว่า กรรมการปักปันเขตแดนผสมได้เขียนแผนที่ลากเส้นเขตแดนขึ้นพระวิหารไปไว้ในกัมพูชาแล้วจึงได้อ้างแผนที่หมายเลข ๑ เข้ามาว่าเป็นแผนที่สังเขปแนบท้ายอนุสัญญาดังกล่าว เหตุนี้ ฟ้องของกัมพูชาจึงได้อาศัย “แผนที่สังเขป” เป็นหลักฐานสำคัญ ด้วยเหตุเดียวกัน กัมพูชาจึงได้แสดง “แผนที่สังเขป” เข้ามาเป็นเอกสารสำคัญในอันดับที่สองท้ายฟ้อง เพื่อแสดงว่าเป็นแผนที่ฉบับเดียวกันกับแผนที่หมายเลข ๑ ที่ได้แสดงไว้เป็นเอกสารสำคัญในอันดับที่หนึ่งติดต่อกัน

๑๕. รัฐบาลไทยไม่เห็นเป็นการยากที่จะแก้ฟ้องของกัมพูชาให้ตกไปง่าย ๆ จึงได้ต่อสู้ว่า “แผนที่สังเขป” แนบท้ายอนุสัญญา ๑๙๐๗ เป็นแผนที่แสดงเส้นเขตแดนตอนอื่นที่กำหนดไว้ตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗ ไม่ใช่เส้นเขตแดนบนภูเขาตองรักที่กำหนดไว้ตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ และเป็นแต่แผนที่แสดงว่า เส้นเขตแดนเก่าตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ มาบรรจบเส้นเขตแดนใหม่ตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗ ที่ช่องเกล (ดูคำให้การหน้า๑๕ข้อ ๓๕, ๓๖)

๑๖. ครั้นไทยต่อสู้คดีจนกัมพูชาไม่สามารถจะยืนยันได้ต่อไปว่า “การลากเส้นเขตแดน” ตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ มีอนุสัญญา ๑๙๐๗ รับรองไว้ “เป็นทางการ” ดังปรากฏใน “แผนที่สังเขป” ท้ายอนุสัญญานั้นแล้ว กัมพูชาจึงต้องแปรชวบนถอยไปตั้งรับใหม่ โดยมากกล่าวอ้างขึ้นเป็นครั้งแรกในคำค้านว่า ที่อ้างถึงแผนที่สังเขปนั้น ก็เพราะในคำปรารภแห่งสนธิสัญญา ๑๙๐๗ ได้กล่าวถึง “การดำเนินการปักปันเขตแดนตามสนธิสัญญา ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๔” ทั้งว่า การปักปันที่กล่าวนี้ยังมีผลใช้บังคับได้ ข้อนี้ ไทยไม่ได้โต้เถียงเลย แต่ที่เป็นปัญหาโต้เถียงกันมาทั้งหมด

อยู่ที่ว่า ผลแห่งการปักปันเขตแดนตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ได้ปันเอาพระวิหารไปไว้ในอาณาเขตกัมพูชาจริงหรือไม่ และเป็นความจริงตังกัมพูชาอ้างมาหรือไม่ว่า แผนที่หมายเลข ๑ เป็นเอกสารแสดงว่า กรรมการปักปันตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ได้ปันพระวิหารไว้ดังนั้น เห็นได้อย่างชัด ๆ ว่า อนุสัญญาต่อท้ายสนธิสัญญา ๑๙๐๗ จะนำมาใช้เป็นหลักในการตอบปัญหาเหล่านี้ไม่ได้ เพราะสนธิสัญญานี้ รวมทั้งคำปรารภที่กัมพูชานำมาอ้าง ได้เซ็นกันเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๙๐๗ เป็นเวลาก่อนที่จะได้มีการพิมพ์แผนที่หมายเลข ๑ ถึงหนึ่งปี

(ข) กรรมการปักปันผสมชุดที่ ๒ ไม่ได้รับรองแผนที่หมายเลข ๑

๑๓. ตามฟ้องละเอียดข้อ ๗ กัมพูชาดูเหมือนจะยกขึ้นเป็นข้อโต้แย้งว่า กรรมการปักปันผสมชุดที่ ๒ ได้รับรองแผนที่หมายเลข ๑ ในการประชุมเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๑๙๐๘ ในการประชุมครั้งนี้ ปรากฏว่ากรรมการได้รับรองแผนที่สังเขปของนายร้อยโทมาลลังเต็งโดยไม่มีการอภิปราย ในฟ้องละเอียดข้อ ๗ กัมพูชาจึงอ้างรายงานการประชุมที่มีบันทึกไว้ว่า “เส้นเขตแดนใหม่มาบรรจบกับเส้นเขตแดนเก่าที่ช่องเกล” และอธิบายต่อไปว่า “ทั้งนี้หมายถึงเส้นเขตแดนเก่าที่ได้ปักปันกันไว้ตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔” ความหมายตามฟ้องละเอียดข้อ ๗ ก็คือว่า โดยทางใดทางหนึ่งก็ตาม จะต้องถือว่าเส้นเขตแดน “เก่า” ซึ่งกรรมการชุดเก่าได้ปักปันไว้นั้น ได้มีการนำมารวบรวมรับรองไว้แล้ว ด้วยผลแห่งการที่กรรมการชุดใหม่ได้รับรองแผนที่ของนายร้อยโทมาลลังเต็งดังกล่าว จึงต้องถือว่ากรรมการชุดใหม่ได้รับรองเส้นเขตแดนเก่าแล้วโดยปริยาย

๑๔. ไทยแก้คดีให้ตกไปได้ง่าย ๆ ด้วยการแสดงแผนที่ของนายร้อยโทมาลลังเต็ง (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๕) แผนที่นี้แสดงเส้นเขต

แดนใหม่บนภูเขาตรงวัดตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗ มีเส้นเขตแดนลากขึ้นมาที่
ช่องเกลเลยไปเล็กน้อย แต่พระวิหารตั้งอยู่ทางตะวันออก (ก) .

๑๙. ในคำค้านข้อ ๔๔ กัมพูชาก็ตั้งเป็นข้อโต้แย้งมาอย่างเดียวกัน
อีก แต่ยกย่อนกว่าสักหน่อย ในชั้นคำณ์ กัมพูชาอ้างรายงานการประชุม
กรรมการฉบับเดียวกัน คือฉบับลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๑๙๐๘ ในตอนที่มี
บันทึกไว้ว่า “เส้นเขตแดนใหม่มาบรรจบกับเส้นเขตแดนเก่า” แล้วอธิบาย
ต่อไปว่า “ข้อนี้แสดงให้เห็นว่า เส้นเขตแดนเก่ามีอยู่แล้ว คือเส้นเขตแดน
ที่กรรมการผสมตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ได้กำหนดไว้ กรรมการผสมตามสนธิ
สัญญา ๑๙๐๗ จึงได้รับรู้ไว้อย่างไม่มีปัญหาว่า เส้นเขตแดนนั้นมีอยู่แล้ว มิใช่
แต่เพียงรับรู้ด้วยบทในสนธิสัญญาที่กำหนดเส้นเขตแดนไว้เท่านั้น” ไทยจึง
เข้าใจว่า บัดนี้ กัมพูชาได้แปรรูปคดีให้เป็นว่า บันทึกรายงานนี้เป็นหลักฐาน
แสดงว่า กรรมการชุดที่ ๒ รู้ถึงเส้นเขตแดนเก่า และรับรองไว้เป็นเส้นเขต
แดนโดยไม่มีการอภิปราย ไทยจะแก้คดีให้ตกไปได้ง่ายๆ เช่นเดียวกัน
อาศัยเหตุผลดังต่อไปนี้

๒๐. ในประการแรก คำว่า “ลากเส้นเขตแดน” หรือ “เส้นเขต
แดน” ไม่ได้ใช้กันมาในความหมายอันจำกัดดังกล่าวอ้างไว้ในคำค้านข้อ ๔๔
คำค้านตีความหมายจำกัดเฉพาะเส้นเขตแดนที่ลากไว้ในแผนที่หรือบน
พื้นที่ รายงานอื่นมีแสดงไว้หลายแห่งว่า คำนี้หมายถึงบทกำหนดแนวอาณา
เขตในทิวสนธิสัญญา (หรืออนุสัญญา) ดังปรากฏในรายงานการประชุม
กรรมการปักปันต่อไปนี้

(ก) จุดที่แผนที่มาลงแดงลากขึ้นมาถึงช่องเกลอยู่ทางตะวันตกพระวิหาร ห่างกันถึง ๙๐
กิโลเมตร เมื่อเส้นเขตแดนตามแผนที่นี้ลากไปไม่ถึงพระวิหารทางตะวันออก เขมรจึงไม่อาจเอามา
อ้างได้ว่า เป็นแผนที่ลากเส้นเขตแดนที่พระวิหาร

(ก) รายงานลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๑๙๐๕ “ประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสกล่าวว่า อนุสัญญาลากเส้นอาณาเขตระหว่างโพธิสัตว์กับพระตะบองไว้สิ้นๆ”

(ข) รายงานลงวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๕ ประชุมกันตอนเช้า “นายพันเอกแบร์นาร์ตกล่าวว่า อาจเป็นเพราะเหตุนี้ เส้นเขตแดนตามอนุสัญญาจึงไม่ชัดเจน”

(ค) รายงานลงวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๕ ประชุมกันตอนบ่าย “ท่านนายพลเอกกล่าวว่า ตัวท่านเองพอใจที่จะถือตามเส้นอาณาเขตที่อนุสัญญาลากไว้”

(ง) รายงานลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๕ “ตอนใดมีการลากเส้นอาณาเขตไว้บกพร่อง ก็อาจตรวจแก้ไขกันได้ แต่ขณะนี้ จะต้องรับรองความเห็นของกรรมการฝ่ายไทยให้เป็นไปตามเส้นเขตแดนอันแท้จริง”

(จ) ที่อื่นยังมีอีก ดังปรากฏในคำให้การเล่ม ๒ หน้า ๖๙, ๗๔, ๘๐, ๘๒, ๙๕, ๑๐๔, ๑๐๘, ๑๒๐

๒๑. อาจตั้งเป็นปัญหาถามได้ว่า ที่กัมพูชาว่าเส้นเขตแดนเก่ากับใหม่มาบรรจบกันที่ช่องเกลนั้น กรรมการชุดที่ ๒ และนายร้อยโทมาลั้งแจ้งรู้ได้อย่างไร รายงานลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๑๙๐๘ ดังกล่าวข้างต้นทำให้น่าเข้าใจว่า ทั้งคณะกรรมการและนายร้อยโทมาลั้งแจ้งรู้ตงนั้น อาศัยข้อความที่บันทึกไว้ว่า “ตามแผนที่สังเขปนี้ เส้นเขตแดนใหม่จะลากขึ้นมาจากช่องเสม็ดถึงช่องเกล เส้นเขตแดนเก่ากับใหม่จึงมาบรรจบกันที่ช่องเกล” อาศัยรายงานนี้ กัมพูชาจึงขอให้ศาลตีความต่อไปว่า ถ้าไม่มีแผนที่สังเขปทำไว้ตั้งแต่กรรมการชุดก่อนแล้ว กรรมการชุดที่ ๒ จะพุดถึงเส้นเขตแดนเก่าไม่ได้ส่วนเส้นเขตแดนเก่าก็คงจะไม่ใช่เป็นอื่นไปได้ นอกจากจะเป็นไปคล้ายๆ กันกับที่แสดงไว้ในแผนที่หมายเลข ๑ กัมพูชาอาจขอให้ศาลตีความต่อไปด้วย

ว่า เมื่อสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ตลอดจน ๑๙๐๗ ไม่ได้กล่าวถึงช่องเกล จึงเป็น
เรื่องที่กรรมการผสมตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ จะต้องตัดสินกันเอาเองว่า เส้น
เขตแดนเมริเคียนซึ่งลากขึ้นมาจากทะเลสาบจะมาบรรจบกับเส้นปันน้ำบน
ภูเขาตงรักที่ตรงไหน นอกจากนั้น แผนที่สังเขปหมายเลข ๒ ก็ไม่ได้แสดงไว้
ด้วยถึงจุดที่เส้นเขตแดนเก่ากับใหม่มาบรรจบกัน ดูตามเส้นเขตแดนใน
แผนที่นี้ ไม่ปรากฏว่าช่องเกลอยู่ที่ไหน

๒๒. ปัญหาที่กัมพูชาจะขอให้ศาลตีความดังกล่าวมานั้น เป็นไปไม่ได้เลย ไทยสามารถแสดงได้แน่นอนว่า ทั้งกรรมการชุดที่ ๒ และนายร้อยโทมาลียงแต็งรู้อยู่ก่อนแล้วว่า เส้นเขตแดนเก่ากับใหม่จะมาบรรจบกันที่ช่องเกล ทั้งนี้ โดยไม่ได้อาศัยความรู้จากแผนที่หมายเลข ๑ หรือโดยอ่านรายงานของกรรมการชุดที่ ๑ หรือโดยอาศัยแผนที่ใด ๆ ที่เจ้าหน้าที่แผนที่ฝรั่งเศสสังกัดกรรมการปักปันเป็นผู้เขียนขึ้น สำหรับแผนที่หมายเลข ๑ นั้น ได้กล่าวมาแล้วว่าเป็นแผนที่พิมพ์ขึ้นภายหลัง ส่วนกรรมการชุดที่ ๒ ได้ดำเนินการปักปันเสร็จสิ้นไปก่อนแล้ว กรรมการชุดที่ ๒ และนายร้อยโทมาลียงแต็งรู้จักช่องเกลจากแผนที่ซึ่งฝรั่งเศสได้เขียนขึ้นอย่างรีบด่วนในฤดูร้อนปี ๑๙๐๗ ซึ่งมีการอ้างถึงในรายงานการประชุมกรรมการชุดที่ ๒ เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๘ รายงานกล่าวถึงแผนที่ฉบับนั้นว่าเป็น “แผนที่ฝรั่งเศสใช้ไปพลาง มาตราส่วน ๑/๔๐๐,๐๐๐” แผนที่แสดงเทือกภูเขาตงรักไว้อย่างหยาบ ๆ และตรึงช่องเกลมีเครื่องหมายกากบาทแสดงไว้สามเครื่องหมาย เพื่อแสดงว่าเป็นจุดที่เส้นเขตแดนเมริเดียนที่กรรมการผสม ๑๙๐๔ ปักปันไว้จะมาบรรจบภูเขาตงรัก นายร้อยเอกติกซีเฮอร์ก็ได้อ้างถึง “แผนที่ฝรั่งเศสใช้ไปพลาง” นี้ ดังปรากฏในรายงาน “กรรมการแปลชื่อภูมิศาสตร์” ลงวันที่

๒๕ มีนาคม ๑๙๐๙ โดยกล่าวว่า เป็นแผนที่ซึ่งได้พิมพ์ขึ้นเมื่อ ๒ ปีก่อน (คำค้านเล่ม ๒ เอกสารหมายเลข ๔๘ หน้า ๔๕)

แผนที่ที่มิกัดไว้กับรายงานการประชุมกรรมการชุดที่ ๒ ซึ่งรัฐบาล กัมพูชาน่าจะรู้ว่ามีอยู่ เพราะกัมพูชาได้อ้างรายงานการประชุมกรรมการ ชุดที่ ๒ เข้ามาเป็นหลักฐานหลายฉบับ เมื่อกรรมการชุดที่ ๒ รู้ถึงที่ตั้งแห่ง ช่องเกลจากแผนที่ “ฝรั่งเศสใช้ไปพลางก่อน” ซึ่งมีอยู่ดังกล่าว จึงเป็น เรื่องที่น่าประหลาดใจอยู่ไม่น้อย ที่รัฐบาลกัมพูชากลับมาขอให้ศาลตีความ ว่า กรรมการชุดที่ ๒ ได้ความรู้นี้มาจากแผนที่สังเขปอะไรที่กรรมการชุด ที่ ๑ สั่งให้เขียนขึ้นเป็นพิเศษ แผนที่ฝรั่งเศสใช้ไปพลางนี้ได้ส่งเข้ามาเป็น เอกสารหมายเลข ๕๓ ท้ายคำถึง สำหรับเส้นเขตแดนบนภูเขาดงรักตามที่มี ลากไว้ในแผนที่หมายเลข ๑ ก็ได้ขยายแผนที่ฝรั่งเศสใช้ไปพลางในตอนที่ต้อง กันมาแสดงด้วย (เอกสารหมายเลข ๕๔)

ย่อมเป็นที่สังเกตเห็นได้ว่า การที่กรรมการชุดที่ ๒ ต้องมาศึกษา จากแผนที่ฝรั่งเศสใช้ไปพลาง ซึ่งเป็นแผนที่หยาบและขาดตกบกพร่อง นี้ว่า เส้นเขตแดนเก่ากับใหม่จะบรรจบกันตรงไหน เป็นหลักฐานแสดงอยู่ ในตัวว่า กรรมการชุดที่ ๒ ไม่ได้รู้อะไรไปมากกว่าที่รู้ได้จากแผนที่นั้นว่า กรรมการชุดที่ ๑ ได้ปักปันเส้นอาณาเขตตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ไว้เป็น ประการใด

(ก) “กรรมการแปลชื่อภูมิศาสตร์” ไม่ได้รับรองแผนที่หมายเลข ๑

๒๓. เมื่อข้อโต้เถียงของกัมพูชาว่าแผนที่หมายเลข ๑ เป็นแผนที่ของ กรรมการปักปันปี ๑๙๐๔, ๑๙๐๗ ไม่อาจคลอထွက်มาได้ มาบัดนี้ กัมพูชา จึงได้พยายามเป็นครั้งแรกในคำค้านที่จะให้กำเนิดแก่แผนที่หมายเลข ๑ โดย เหมาให้กรรมการชุดที่ ๓ เป็นต้นกำเนิด กรรมการนี้เรียกว่า “กรรมการ แปลชื่อภูมิศาสตร์” มีข้อโต้เถียงปรากฏอยู่ในคำค้านข้อ ๔๖ หน้า ๒๙ และ

มีอ้างถึงในเอกสารท้ายคำคำณหมาย ๔๖ เอ.บี.ซี. เล่ม ๒ หน้า ๓๓-๓๕ กับเอกสารท้ายคำคำณหมาย ๔๘ เอ.บี.ซี.ดี. เล่ม ๒ หน้า ๓๗-๔๖ เอกสารที่อ้างนี้ เป็นรายงานการประชุมกรรมการเปลือชื่อภูมิศาสตร์สองครั้งแรก และดูเหมือนกรรมการจะได้ประชุมกันเพียงสองครั้งเท่านั้น

ไทยสามารถแสดงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมให้เห็นได้ว่า กรรมการนี้ได้รับมอบหมายให้มาดำเนินงานอย่างไร มีข้อที่สังเกตได้ในเบื้องต้นว่า ชื่อที่เรียกว่า “กรรมการเปลือชื่อภูมิศาสตร์” นั้น มิได้มีปรากฏในรายงานครั้งสุดท้ายของกรรมการชุดที่ ๒ ประชุมกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๑๙๐๘ ซึ่งถือกันว่าเป็นที่กำเนิดของกรรมการเปลือชื่อภูมิศาสตร์

ตามรายงานการประชุมกรรมการที่กล่าวนี้ (เอกสารท้ายคำคำณหมาย ๔๘ เอ. เล่ม ๒ หน้า ๓๗) ปรากฏว่า ในกรมหลวงนครชัยศรีและทูตฝรั่งเศสเป็นผู้ริเริ่มให้มีการทำ “แผนที่แสดงอาณาเขตทั้งหมดระหว่างอินโดจีนกับสยาม” รายงานมีบันทึกไว้ว่า ตามความเห็นของนายพลเอกพระองค์เจ้าบรมเทศ ประธานฝ่ายไทย แผนที่นี้ควรแสดงเส้นอาณาเขตให้ถูกต้องตรงตามทีคณะกรรมการชุดที่ ๒ ได้ปักปันไว้ (ดูหน้า ๓๙) แต่ในเวลาเดียวกัน ก็ควรแสดงความจริงทางภูมิศาสตร์ไว้ให้ถูกต้องด้วย เช่น ส่วนกว้างของแม่น้ำ เส้นทาง ถนน ฯลฯ ต่อมาเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๙ รัฐมนตรีว่าการเมืองขึ้นฝรั่งเศสได้แจ้งให้รัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศสทราบว่ โดยมีคำขอมมาจากผู้สำเร็จราชการอินโดจีน นายร้อยเอก ดิกซีเอร์ได้รับคำสั่งให้ไปสังกัดอยู่กับทูตฝรั่งเศสที่กรุงเทพฯ เพื่อร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ไทยในการทำแผนที่เขตแดนของสยาม (เอกสารท้ายคำคำณหมาย ๔๖ เอ. เล่ม ๒ หน้า ๓๓) หนังสือจากกระทรวงต่างประเทศฝรั่งเศสถึงกรมแผนที่ฝรั่งเศส ลงวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๙ (เอกสารท้ายคำคำณหมาย ๔๖ ปี เล่ม ๒ หน้า ๓๔) กล่าวถึงแผนที่นี้เป็นแผนที่เขตแดนตะวันออก

ของสยาม แต่ครั้งนายร้อยเอกติกชีเออร์ เดินทางมาถึงกรุงเทพ ฯ เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๑๙๐๙ แล้ว จึงได้รับทราบความจริงว่า กรรมการที่ตนได้รับคำสั่งให้มาร่วมงานได้ถูกลดตำแหน่งลงเป็น “กรรมการฝรั่งเศส-ไทยแปลแผนที่พรมแดน” (หนังสือจากทูตฝรั่งเศส ณ กรุงเทพ ฯ ถึงรัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศส ลงวันที่ ๒๙ มีนาคม ๑๙๐๙ เอกสารท้ายคำค้ำนหมาย ๔๘ ปี. เล่ม ๒ หน้า ๔๒)

นายร้อยเอกติกชีเออร์ เข้าประชุมกรรมการครั้งแรกเป็นครั้งเดียวเท่านั้น ประชุมกันเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๑๙๐๙ แต่ครั้งแล้วก็ได้เข้าร่วมประชุมด้วยอีกในการประชุมครั้งที่ ๒ ซึ่งได้มีการประชุมกันเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๑๙๐๙ เป็นเวลาเจ็ดเดือนหลังจากการประชุมครั้งแรก (เอกสารท้ายคำค้ำนหมาย ๔๘ ซี. และ ที. เล่ม ๒ หน้า ๔๔ - ๔๖) ทั้งนี้ โดยไม่ปรากฏเหตุผล จึงอาจเป็นได้ว่า ตามความรู้สึกของนายร้อยเอก ติกชีเออร์ งานเกี่ยวกับการแปลชื่อสถานที่ทางภูมิศาสตร์เป็นงานต่ำเกินไป ไม่คู่ควรกับที่นายร้อยเอก ติกชีเออร์ ได้รับมอบหมายให้มาทำ

๒๔. ในการประชุมกรรมการครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๑๙๐๙ มีนายร้อยโท มาล็งแต็ง เป็นผู้แทนประเทศฝรั่งเศสอยู่คนเดียว ตามรายงานปรากฏว่า นายร้อยโทมาล็งแต็ง ยังปรารถนาที่จะให้ทำแผนที่กันใหม่เพื่อแสดงเส้นเขตแดน ดังจะเห็นได้จากข้อความในรายงานที่บันทึกไว้ดังนี้ “เราคิดว่า งานของกรรมการชุดนี้ ควรจะเป็นส่วนหนึ่ง หรือยิ่งไปกว่านั้น ควรเป็นรากฐานที่จะได้ทำแผนที่เขตแดนกันต่อไป ซึ่งถึงอย่างไร รัฐบาลสยามก็กำลังจะทำอยู่แล้ว แต่ในขณะนี้ได้ทำการสำรวจไว้เพียงบางส่วน โดยไม่มีการประสานงานกันเลย ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นจำเป็นที่จะวางแผนงานไว้สำหรับสยาม มีจุดขยายงานออกไปจากประมาณศูนย์กลางของประเทศนี้” ย่อมเห็นได้ชัดว่า ถ้างานได้ดำเนินไปตามความประสงค์ของนายร้อยโท

มาถึงแล้ว งานแผนที่ซึ่งจะได้จัดทำขึ้นจะต้องเป็นงานใหญ่โตมาก ไม่จำกัดเฉพาะเพียงเป็นงานรวบรวมแผนที่เท่าที่มีอยู่เหมือนแผนที่หมายเหตุทั้งแผนที่แผ่นอื่นที่พิมพ์ที่ปารีสในเวลาเดียวกัน ในครั้งปีหลังของปี ๑๘๐๘ จะสังเกตเห็นได้ว่า รายงานการประชุมกรรมการไม่ได้กล่าวถึงแผนที่เหล่านั้นเลย รายงานการประชุมกรรมการครั้งแรกก็ไม่ได้กล่าวถึง ส่วนรายงานกรรมการปักปันทั้งสองชุดนั้น นายร้อยเอก คิกซิเออร์ ได้เก็บรวบรวมเอาไปหมด คงจะเอาไปตรวจอ่านเพื่อทดสอบกับงานพิมพ์แผนที่ที่ปารีส และไซ่ง่อนซึ่งได้ทำไปแล้วในปี ๑๘๐๘ ทั้งหมดนี้จึงเห็นได้ว่า นายทหารฝรั่งเศสทั้งสองนายนี้ ต้องการให้งานที่ตนได้ทำไว้ผลิตผลเป็นแผนที่พิศดาร

แต่ผลจะได้เกิดขึ้นตามมาเป็นอย่างไร ไม่มีหลักฐานปรากฏ คงได้ความที่แน่นอนแต่อย่างเดียวว่า งานไม่ได้ดำเนินต่อไปที่กรุงเทพฯ แต่ย้ายเอาไปทำกันที่ปารีส และต่อมายังย้ายไปทำที่ชานอย ที่แผนกบรรณสาธิตเก็บหนังสือทางการทูต ห้องสมุดกระทรวงต่างประเทศฝรั่งเศส มีหนังสือลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๑๘๑๐ จากนายร้อยโท มาลังแต็ง ถึงอธิบดีกรมการอาชญากรรมแจ้งไปว่า นายร้อยโท มาลังแต็ง ได้ทำความตกลงกับทูตไทยที่กรุงปารีส ให้นายร้อยโท มาลังแต็ง ไปทำแผนที่ในอินโดจีน จึงควรส่งให้กรรมการฝ่ายไทยกลับบ้านเสียดีกว่า เพื่อจะได้ไปดำเนินงานแปลชื่อต่างๆ ที่จะใช้ในแผนที่ หนังสือของนายร้อยโทมาลังแต็งกล่าวต่อไปว่า การที่จะพิมพ์แผนที่ในอินโดจีนย่อมเป็นการสะดวกกว่าที่จะพิมพ์ที่ปารีส เพราะเอกสารเกี่ยวกับการสำรวจมีเก็บไว้ที่กรมภูมิศาสตร์แห่งอินโดจีน และที่กรมแผนที่ของสยาม หนังสืออีกฉบับหนึ่ง ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๑๘๑๐ จากรัฐมนตรีว่าการเมืองขึ้น ถึงรัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศส แสดงว่าได้มีการดำเนินงานตามรายงานของนายร้อยโท มาลังแต็ง หนังสือนี้แจ้งไปว่า นายร้อยโท มาลังแต็ง จะได้เดินทางไปชานอยเพื่อดำเนินงาน (เอกสารท้ายคำ

ติงหมาย ๕๕) ตามที่กล่าวมา รัฐบาลไทยจึงเห็นว่า กรรมการเปลือ
ภูมิศาสตร์ไม่ได้รับรองแผนที่หมายเลข ๑ เลย ไม่ว่าในระหว่างดำเนินงานชั้น
ใดๆ แผนที่หมายเลข ๑ จึงยังคงเป็นแผนที่ซึ่งไม่มีผลผูกพันอยู่ เหมือนเมื่อ
ก่อนมีการแต่งตั้งกรรมการชุดนี้มาดำเนินงาน

(ง) กรรมการฝรั่งเศสไทยไม่ได้เขียนแผนที่หมายเลข ๑

๒๕. เมื่ออัครราชทูตแห่งอนุสัญญา ๑๙๐๗ ไม่ได้ให้สัตยาบันแผนที่
หมายเลข ๑ และผู้แทนของชาติทั้งสองในคณะกรรมการผสมชุดที่ ๒ ก็ไม่ได้
ให้การรับรอง กัมพูชาจะอ้างว่าแผนที่ที่มีผลผูกพันประเทศไทยได้ ก็ต่อเมื่อ
แสดงได้ว่าพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นมีแผนที่หมายเลข ๑ ขึ้นมา ทำให้แผนที่หมายเลข ๑
มีผลผูกพัน อีกนัยหนึ่งคือ ผลผูกพันเกิดจากพฤติการณ์อันเป็นที่มาของ
แผนที่ฉบับนี้ จึงไม่จำต้องพิสูจน์ว่าประเทศไทยและกัมพูชา ได้รับรองให้
สัตยาบันในภายหลังเพื่อให้มีผลผูกพัน

ถ้าแผนที่หมายเลข ๑ เป็นแผนที่ของกรรมการผสมผู้ดำเนินการตาม
สนธิสัญญา แผนที่หมายเลข ๑ ย่อมมีผลผูกพันจากที่มา (แต่ยังมีปัญหาต่าง
หากที่จะกล่าวต่อไปในหมวด ๕ ว่า ถ้าโดยสำคัญผิด กรรมการผสมได้ชี้
ขาดอะไรลงไป อันเป็นการขัดแย้งต่อสนธิสัญญา ข้อชี้ขาดของกรรมการ
ยังจะใช้ได้หรือไม่) ถ้าใครอ่านข้อความที่ลงพิมพ์ไว้ในแผนที่หมายเลข ๑
อันแสดงไว้ว่า แผนที่นี้เป็นแผนที่ของ “กรรมการปักปันเขตแดนระหว่าง
อินโดจีนกับสยาม” แล้ว ก็จะต้องเข้าใจว่า หลักเกณฑ์เป็นดังกล่าว กัมพูชา
ก็คงเข้าใจถึงนั้น ดังปรากฏในคำค้านของกัมพูชาในชั้นไทยคัดฟ้องเกี่ยวกับ
อำนาจศาล ในวรรคสองของคำค้านนี้ กัมพูชายังได้กล่าวถึงแผนที่หมายเลข
๑ ว่า เป็นแผนที่ “ซึ่งกรรมการปักปันฝรั่งเศสไทยตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔
เขียนขึ้น” ยิ่งกว่านั้น ในคำค้านข้อ ๒๐ ชั้นไทยยื่นคำให้การ กัมพูชาก็ยัง

กล่าวยืนยันอยู่ว่า แผนที่หมายเลข ๑ เป็นแผนที่ของกรรมการปักปันฝรั่งเศส
ไทยตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔

๒๖. แต่ก็ได้แสดงให้เห็นมาแล้วอย่างหมดปัญหาว่า กรรมการผสม
ไม่ได้เป็นผู้เขียนแผนที่หมายเลข ๑ และไม่อยู่ในฐานะที่จะเขียนหรือสั่งให้
เขียนแผนที่ฉบับนี้ได้ ตามที่ไทยได้กล่าวอ้างยืนยันไว้ในคำให้การข้อ ๓๑
เกี่ยวกับสถานที่กับเวลาที่มีการพิมพ์แผนที่หมายเลข ๑ นั้น ชันคัดค้านคำให้
การ แทนที่กัมพูชาจะโต้เถียงคัดค้านว่าไม่เป็นความจริง กัมพูชากลับส่ง
เอกสารเข้ามาเป็นการรับสนับสนุน (เอกสารท้ายคำค้านหมายเลข ๔๑ ถึง ๔๔
อี.) ข้อเท็จจริงจึงฟังได้เป็นยุติว่า แผนที่หมายเลข ๑ นี้ ได้พิมพ์ขึ้นที่กรุงปารีส
โดยมีนายพันโทแบร์นาร์ต ประธานกรรมการปักปันฝ่ายฝรั่งเศสตามสนธิ-
สัญญา ๑๙๐๔ เป็นผู้เริ่มงานและควบคุมการพิมพ์อยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง
(กัมพูชาได้กล่าวไว้ถูกต้องในคำค้านหน้า ๑๒ บรรทัด ๑ ว่า นายพันโท
แบร์นาร์ต เป็นประธานกรรมการผสมฝ่ายฝรั่งเศสตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔)
แล้วต่อมามีนายร้อยเอกติกซีเออร์ กรรมการฝ่ายฝรั่งเศสอีกคนหนึ่งเข้ามารับ
ช่วงทำต่อ นายพันโทแบร์นาร์ตเป็นผู้ริเริ่มให้มีการพิมพ์แผนที่หมายเลข ๑ โดย
มีหนังสือของบประมาณไปเมื่อเดือนกรกฎาคม ๑๙๐๗ (เอกสารท้ายคำ
ค้านหมายเลข ๑๔) แต่กรรมการปักปันผสมได้ยุบเลิกไปเสียก่อนแล้วตั้งแต่วันที่ ๒๓
มีนาคม ๑๙๐๗ โดยขณะนั้นได้มีการเซ็นสนธิสัญญา ๑๙๐๗ ต่อกัน
และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการผสมขึ้นใหม่

๒๗. อาศัยข้อเท็จจริงดังกล่าวมา ถ้าแผนที่หมายเลข ๑ ลงข้อความไว้
ว่า แผนที่นี้เป็นแผนที่ “ของกรรมการปักปันเขตแดนระหว่างอินโดจีนกับ
สยาม” ข้อความจะมีความหมายได้ก็แต่เพียงว่า เป็นผลงานของกรรมการ
ฝ่ายฝรั่งเศส (ไม่ใช่ของไทย) ทั้งนี้โดยประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสอาจ
ได้ลงข้อความไว้ดังนั้น เพื่อแสดงว่ากรรมการฝ่ายฝรั่งเศสเป็นผู้จัดพิมพ์

แผนที่ หรือมิฉะนั้น ก็อาจไต่ลงข้อความไว้เพื่อให้เข้าใจว่า แม้กรรมการ
ผสมของทั้งสองฝ่ายไทยฝรั่งเศสจะได้ยุบเลิกไปแล้ว กรรมการฝ่ายฝรั่งเศส
ก็ยังคงดำเนินงานอยู่เพื่อพิมพ์แผนที่เขตแดน เมื่อกล่าวถึงเอกสารบางฉบับ
ที่เป็นหลักฐานในคดีนี้ (เอกสารท้ายคำคำนหมาย ๔๑, ๔๒, ๔๔ อี) เจ้า-
หน้าที่ฝรั่งเศสจึงได้ใช้ข้อความอย่างเดียวกัน โดยกล่าวถึงแผนที่ “ของ
กรรมการ” หรือของ “กรรมการฝรั่งเศสไทย” หรือกรรมการ “ที่นาย
พันโทแบร์นาร์คเป็นประธาน”

๒๘. ข้อที่ว่า ฝรั่งเศสเป็นผู้พิมพ์แผนที่หมายเลข ๑ ขึ้นโดยลำพังฝ่าย
เดียวนั้น แม้ในคำคำนของกัมพูชาเองก็รับอยู่ว่าเป็นความจริง โดยรับ
ไว้ในคำคำนข้อ ๑๖ (หน้า ๑๓) ว่า “กรรมการฝ่ายไทยได้ขอให้กรรมการ
ฝ่ายฝรั่งเศสเตรียมแผนที่เขตแดนต่าง ๆ” ในคำคำนข้อ ๔๒ (หน้า ๒๘)
ยังมีกล่าวไว้อีก ถึงการที่รัฐบาลสยามให้ความไว้วางใจแก่กรรมการฝรั่งเศส
ในการดำเนินงานเตรียมแผนที่เขตแดน จึงเป็นที่น่าเสียดายที่ในที่อื่นแห่ง
คำคำน กัมพูชายังกล่าวถึงแผนที่หมายเลข ๑ ให้มีการเข้าใจผิดได้ว่า แผนที่
นี้เป็นแผนที่ของ “กรรมการปักปัน” หรือว่าเป็นแผนที่ของ “กรรมการ
ฝรั่งเศสไทย” (ดูคำคำนข้อ ๕ หน้า ๗ ข้อ ๗ หน้า ๙ ข้อ ๒๐ หน้า
๑๕ ฯลฯ) ข้อเท็จจริงเป็นดังกล่าว ที่ไทยกล่าวถึงแผนที่หมายเลข ๑ ในทาง
ตรงกันข้ามว่าเป็นแผนที่โคมลอย จึงเป็นคำกล่าวที่มีหลักฐานสนับสนุน

(จ) กรรมการผสมไม่ได้มอบหมายให้มีการพิมพ์แผนที่หมายเลข ๑

๒๙. ในคำคำนข้อ ๑๓ (หน้า ๑๒) กัมพูชากล่าวถึง “อำนาจ
มอบหมาย” ให้พิมพ์แผนที่หมายเลข ๑ ในที่อื่นของคำคำน (ข้อ ๔๒ หน้า
๒๘) กัมพูชากล่าวถึงกรรมการผู้ได้ “รับมอบหมาย” ถูกกล่าวหาว่าจงใจ
ทำการเกินอำนาจ ทั้งหมดนี้ กัมพูชาคงหมายความว่า กรรมการฝรั่งเศส

ได้รับมอบหมายจากกรรมการผสมให้มาพิมพ์แผนที่ เพราะฉะนั้น การใด ที่กรรมการฝรั่งเศสทำไปย่อมมีผลผูกพันเหมือนเป็นการกระทำของ กรรมการผสมเอง ข้อโต้เถียงของกัมพูชาที่ไม่มีทางรับฟังได้เลย เพราะใน ทางตรงกันข้ามกับที่กัมพูชากล่าวมา ถ้ากรรมการฝ่ายไทยปล่อยให้ กรรมการฝรั่งเศสทำการไปได้โดยลำพังดังนั้น กรรมการฝ่ายไทยก็จะเป็น ฝ่ายจงใจหรือละเลยไม่ทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ข้อนี้ไม่จำเป็นจะ ต้องกล่าวว่ากรรมการฝ่ายไทยไม่ได้จงใจหรือปล่อยปละละเลยทำผิดหน้าที่ ถึงเพียงนั้น

๓๐. ในคำค้านข้อ ๑๖ กัมพูชากล่าวถึงกรณีว่า “กรรมการฝ่ายไทย ได้ขอให้กรรมการฝรั่งเศสเตรียมแผนที่พรมแดนต่าง ๆ”

เมื่อดูรายงานกรรมการผสม ๑๙๐๔ แล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า กรรมการพูดถึงเรื่องอะไร ในการดำเนินงานปักปันขึ้นแรก รายงานการประชุมกรรมการผสม ๑๙๐๔ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๑๙๐๕ (คำให้การ เล่ม ๒ หน้า ๘๘) บันทึกไว้ว่า นายพันโทแบร์นาร์ตขอ “ขอบใจรัฐบาล สยามที่ได้ให้ความไว้วางใจแก่กรรมการฝรั่งเศสในการขอให้เจ้าหน้าที่ แผนที่ฝรั่งเศสเป็นผู้เตรียมแผนที่พรมแดน” (ในการกล่าวถึงคำขอของ รัฐบาลไทยให้เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสทำแผนที่ คำค้านข้อ ๑๖ ไม่ได้กล่าวให้ ปรากฏด้วยว่า นายพันโทแบร์นาร์ตได้กล่าวถึงการขอให้ทำแผนที่ “พรม แดนทั้งหมด” เป็นแต่ นำข้อความที่สรุปไว้ในรายงานหน้า ๘๙ วรรค ๒ มาอ้างไว้โดยย่อ)

แต่ในการแถลงต่อที่ประชุมดังกล่าว ย่อมเป็นที่เห็นได้ชัดว่า นาย พันโทแบร์นาร์ตไม่ได้พูดถึงการลากเส้นเขตแดนลงในแผนที่ เพราะการ ลากเส้นเขตแดนในแผนที่เป็นอำนาจหน้าที่ของกรรมการปักปันที่จะทำได้ อยู่แล้ว โดยไม่ต้องให้รัฐบาลไทยขอร้องให้ทำอีก ความจริงจึงคงเป็น

เพราะรัฐบาลไทยไม่มีแผนที่ทางภูมิศาสตร์จะใช้ เมื่อมีเจ้าหน้าที่แผนที่
ฝรั่งเศสมาดำเนินงานเกี่ยวกับการปักปันเขตแดนอยู่ในขณะนั้น รัฐบาลไทย
จึงได้ถือเป็นโอกาสขอให้ช่วยทำแผนที่ภูมิศาสตร์ทั่วไปไว้ด้วย เพื่อนำไป
ใช้ประโยชน์ในทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ข้อนี้เห็นได้จากการที่นาย
พันโทแบร์นาร์ตได้กล่าวถึง “พรมแดนทั้งหมด” นายพันโทแบร์นาร์ต
เข้าใจคำขอของรัฐบาลไทยดี เมื่อสั่งให้เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสไปทำแผนที่หลวง
พระบางที่จะต้องปักปันตามแผนงานปักปันขั้นที่ ๒ ท่านนายพันโทจึงมิได้
สั่งให้สำรวจแต่เขตแดนหลวงพระบางเท่านั้น แต่ได้สั่งให้สำรวจตลอดถึง
อาณาบริเวณนอกเขตแดนปักปันออกไปทั้งสองฟากด้วย ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า
จะไม่ได้มีการลากเส้นเขตแดนตามข้อตกลงของกรมการผสม
แต่เป็นการแสดงว่า ระหว่างไปควบคุมการพิมพ์แผนที่ที่ปารีส นายพันโท
แบร์นาร์ตเห็นเป็นการสมควรที่จะละเว้นไม่ลากเส้นเขตแดนบางตอนใน
แผนที่บางแผ่น หรือลากไว้ไม่ตลอดทั้งแนว (แผนที่แผ่นที่ ๓, ๔, ๕,) และบางแผ่นก็แสดงแต่เส้นเขตแดนตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ทั้งนี้ เพราะ
นายพันโทแบร์นาร์ตทราบว่า สนธิสัญญา ๑๙๐๗ ได้เปลี่ยนแปลงเส้นเขต
แดนนั้นให้ผิดเป็นอื่นไปหมดแล้ว (แผนที่แผ่นที่ ๕ และ ๖)

(ฉ) แผนที่หมาย ๑ ไม่ใช่ส่วนใดส่วนหนึ่งของแผนที่
กรมการ ๑๙๐๔ และไม่ใช่แผนที่ซึ่งกรมการสั่งให้ทำขึ้นเป็นงานขั้น
สุดท้าย (แผนที่เช่นนี้ไม่มีเลข) ทั้งไม่ใช่แผนที่ซึ่งนายร้อยเอกอุ่มกับ
เกลย์เป็นผู้เขียนขึ้นโดยได้รับความเห็นชอบจากกรมการ

๓๑. กัมพูชาขึ้นอยู่กับในคำค้านข้อ ๓๖ ว่า กรมการฝ่ายฝรั่งเศส
โดยลำพังตลอดจนเจ้าหน้าที่ทำแผนที่ของฝรั่งเศส ไม่มีหน้าที่กำหนดเส้น
เขตแดน การลากเส้นเขตแดนจะทำได้ก็แต่ตามแนวเส้นเขตแดนที่กรมการ
ผสมได้กำหนดตกลงกันไว้ ชัยยีนคำให้การ ไทยได้แสดงไว้แล้วอย่างชัด

แจ้งด้วยว่า ตามรายงานของกรรมการผสม กรรมการไม่ได้ทำแผนที่ใดๆ ไว้เป็นการแสดงเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชาที่ภูเขาดงรัก และไม่เคยรับรองเส้นเขตแดนเช่นนั้นในแผนที่สำเร็จรูปหรือแผนที่สังเขป ตามรายงานปรากฏว่า กรรมการผสม ๑๙๐๔ ได้แนบแผนที่หรือแผนที่สังเขป ต่อท้ายรายงานไว้เพียงสองครั้งเท่านั้น ครั้งแรกในการประชุมเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๑๙๐๕ ครั้งที่สองในการประชุมเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๑๙๐๕ (ทำให้การเล่ม ๒ หน้า ๘๗ และ ๙๔) แต่สำหรับกรรมการผสม ๑๙๐๗ นั้น ได้มีการแนบแผนที่ต่อท้ายรายงานไว้มากกว่านั้น (รายงานการประชุม วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๘ เอกสารท้ายคำถึงหมาย ๕๖ รายงานการประชุมลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๑๙๐๘ เอกสารท้ายฟ้องละเอียดหมาย ๓ รายงานการประชุมลงวันที่ ๖ มิถุนายน ๑๙๐๘ เอกสารท้ายคำค้านหมาย ๔๘ เอ) แต่ปรากฏตามรายงานสามฉบับสุดท้ายของกรรมการ ๑๙๐๔ ประชุมกันในเดือนมกราคม ๑๙๐๗ ว่า ภายหลังที่ประธานกรรมการทั้งสอง ฝ่ายได้ไปสำรวจภูเขาดงรักมาด้วยกันแล้ว ไม่มีใครกล่าวถึงแผนที่หรือแผนที่สังเขปเลย และไม่มีการตกลงหรือสั่งการให้มีการทำแผนที่ใดๆ เกี่ยวกับเส้นเขตแดนบนภูเขาดงรัก

๓๒. กัมพูชาพยายามโต้เถียงว่า รายงานกรรมการไม่ได้จัดบันทึกอะไรๆ ไว้ทุกอย่าง เส้นเขตแดนที่กรรมการผสมได้กำหนดตกลงกันไว้ทั้งหมด ก็ไม่ปรากฏในรายงาน กัมพูชาเถียงด้วยว่า รายงานบันทึกไว้แต่กรณีที่เป็นปัญหาซึ่งกรรมการยังไม่อาจทำความเข้าใจกันได้ ต่อเมื่อมีปัญหาก็เถียงกันจนทำความเข้าใจกันได้เป็นประการใด จึงจะมีจัดบันทึกไว้ในรายงาน (คำค้านข้อ ๒๔ หน้า ๑๘) กัมพูชาเถียงต่อไปว่า ได้มีการเสนอแผนที่ต่อกรรมการมากมายหลายฉบับ และกรรมการได้สั่งให้ทำแผนที่บางฉบับด้วย ที่สุดจึงกลับมาตั้งเป็นข้อกล่าวหาไทยว่า โดยที่

กัมพูชาเองไม่สามารถนำเอกสารของฝรั่งเศสมาแสดงได้ทั้งหมด รัฐบาลไทยจึงฉวยโอกาสปิดบังเอกสารซึ่งมีอยู่ครบชุด แล้วทำให้ไทยชี้แจงในข้อนี้

๓๓. ที่กัมพูชาทำมาตังกล่าว ไทยไม่เห็นมีมูลอะไรจะต้องโต้ตอบ ไทยยืนยันว่า เอกสารทุกชิ้นเท่าที่ไทยมีอยู่เกี่ยวกับงานของกรรมการผสม ๑๙๐๔ ไทยได้ส่งศาลหมดทุกชิ้นแล้ว และมีเหตุผลที่จะเชื่อว่า กรรมการฝ่ายไทยไม่มีสำเนาเอกสารอะไรอีกนอกจากที่ได้ส่งไว้แล้วต่อศาล^(ก) เป็นความจริง เจ้าหน้าที่แผนที่ฝรั่งเศสทำและนำแผนที่มาแสดงมากมายหลายฉบับ บางฉบับได้นำไปอภิปรายกันในที่ประชุมกรรมการ แต่ไม่มีการคัดสำเนาแนบท้ายรายงานไว้ เว้นแต่ในกรณีที่จะต้องใช้เป็นหลักฐานแห่งการตกลงของกรรมการผสม เช่น ในกรณีแผนที่ของมาลังแต็ง ซึ่งกรรมการผสมชุดที่ ๒ ได้ตกลงให้แนบติดไว้กับรายงานลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๑๙๐๘ แต่แผนที่ดังกล่าวมานั้น กรรมการฝรั่งเศสคงจะได้เป็นผู้เก็บรักษา เพื่อนำไปใช้เขียนแผนที่ ภูมิศาสตร์ตามที่รัฐบาลไทยขอให้ฝรั่งเศสช่วยกันทำตังกล่าวมาข้างต้น

๓๔. ที่กัมพูชากล่าวว่า รายงานการประชุมกรรมการมีขาดตกบกพร่องในการที่ไม่ได้จัดบันทึกอะไรไว้ทั้งหมดนั้น ไม่น่าจะเป็นไปได้เป็นความจริง รายงานไม่มีบันทึกข้อตกลงของกรรมการเกี่ยวกับเส้นเขตแดนบนภูเขาตงรัก ดังจะกล่าวต่อไป (แต่ก็มีเหตุที่จะอธิบายได้) ในเวลาเดียวกัน เมื่อมีเขตแดนตามธรรมชาติที่กรรมการจะตกลงกันถือเอาเป็นเส้นเขตแดนได้ รายงานจะจดบันทึกไว้สั้น ๆ เพราะเมื่อไม่มีอะไรจะกล่าวเป็นการเพิ่มเติมเขตแดนนั้นไปจากที่ได้เขียนกำหนดไว้แล้วในสนธิสัญญา ก็ไม่มีเหตุอะไรที่จะต้องจดบันทึกไว้ในรายงาน

(ก) เขมรได้อาศัยเอกสารของเราไม่ได้ตอบเราเอง แต่ก็กลับหาว่าเราไม่ได้ส่งเอกสารทั้งหมดต่อศาลเกี่ยวกับงานของกรรมการปักปันตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔

๓๕. ตามที่กัมพูชาว่า สำหรับเส้นเขตแดนบนภูเขาตงรักซึ่งพระวิหารตั้งอยู่ กรรมการอาจได้ตกลงกันให้มีการทำแผนที่แสดงไว้เป็นขั้นสุดท้ายของงานปักปันนั้น ไม่มีหลักฐานจากรายงานกรรมการที่จะอ้างมาสนับสนุนได้เลย

ความจริงกลับมีเอกสารแสดงไปในทางตรงกันข้ามในหนังสือของทูตฝรั่งเศสถึงรัฐบาลฝรั่งเศสลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๑๙๐๗ (คำให้การเล่ม ๒ เอกสารหมายเลข ๑๓ ข้อ ๒ หน้า ๑๒๘) ในหนังสือนี้ ทูตฝรั่งเศสรายงานไปว่า “เพราะเหตุที่เจ้าหน้าที่แผนที่ยังไม่ได้เดินทางมาถึงกรุงเทพ ฯ และยังมีแผนที่ขั้นสุดท้ายมาแสดงต่อกรรมการเพื่ออภิปรายกันได้ การประชุมใหญ่ของกรรมการผสมจึงต้องเลื่อนไป” (แผนที่ซึ่งกล่าวถึงในที่นี้คงไม่ใช่แผนที่อาณาบริเวณเสียมเรียบเท่านั้น แต่หมายถึงแผนที่อันเป็นแผนงานขั้นสุดท้ายของกรรมการ ซึ่งมีกล่าวถึงบ่อยๆ ในรายงานกรรมการในตอนที่กรรมการดำเนินงานมาถึงขั้นสุดท้าย เช่นที่ปรากฏในรายงานการประชุมลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๕ คำให้การเล่ม ๒ หน้า ๕๑ และรายงานลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๑๙๐๕ คำให้การเล่ม ๒ หน้า ๗๕)

๓๖. ข้อเท็จจริงเป็นเช่นเดียวกันเกี่ยวกับการสำรวจทำแผนที่ของนายร้อยเอกอู๋ ซึ่งกรรมการได้มอบหมายให้ไปดำเนินการในอาณาบริเวณภูเขาตงรัก ตามที่ไทยให้การสู้คดีไว้ในคำให้การข้อ ๓๓, ๓๔ หน้า ๑๓, ๑๔ กัมพูชาได้กลับมาในคำค้านข้อ ๔๑ หน้า ๒๗ ว่า เป็นไปไม่ได้ที่กรรมการผสมจะได้รับผลงานของนายร้อยเอกอู๋เมื่อกรรมการประชุมกันเป็นครั้งสุดท้าย ที่ไทยเถียงว่ารายงานของทูตฝรั่งเศสดังกล่าวมาน่าจะหมายถึง “แผนที่ของนายร้อยเอกเกลย์และของนายร้อยเอกอู๋ด้วย” นั้น จึงไม่มีเหตุผลอันควรฟัง (คำค้านข้อ ๔๑ หน้า ๒๗)

แต่คำค้านไม่ได้พยายามอธิบายไว้ด้วยว่า หากนายร้อยเอกอุ่มได้
สำรวจภูเขาตรงรักเสร็จจริงแล้ว นายร้อยเอกอุ่มจะสามารถเดินทางไปเสนอ
ผลงานที่ปากมูลได้อย่างไรตั้งแต่ในวันที่ ๑๘ มกราคม ๑๙๐๗ เพราะเมื่อ
ได้ศึกษาภูมิประเทศซึ่งนายร้อยเอกอุ่มจะต้องไปทำการสำรวจแล้ว จะเห็น
ได้ว่า งานที่นายร้อยเอกอุ่มจะต้องทำเป็นงานยากกว่าที่คิดกันไว้มากนัก
ได้ส่งแผนที่แผ่นที่ ๒ (เอกสารท้ายคำถึงหมาย ๕๗) มาแสดงต่อจาก
แผนที่แผ่นที่ ๑ ทั้งหมดนี้ได้รับรวมพิมพ์ขึ้นที่กรุงปารีส ตามข้อความที่
แสดงไว้ที่มุมบนด้านซ้ายปรากฏว่า นายร้อยเอกอุ่มได้สำรวจอาณาบริเวณ
ดังปรากฏในแผนที่แผ่นที่ ๒ นี้ด้วย แผนที่มิได้แสดงไว้ด้วยถึงบริเวณตะวันออก
ออกภูเขาตรงรัก ซึ่งนายร้อยเอกอุ่มเริ่มสำรวจเส้นเขตแดนไปจนถึงช่องเกล
จึงปรากฏเป็นหลักฐานว่า งานที่นายร้อยเอกอุ่มรับไปทำ เป็นงานสำรวจ
ภูมิประเทศที่เป็นภูเขานอกเขตแผนที่หมาย ๑ ออกไปด้วย

๓๓. ทั้งหมดที่กล่าวมา ไม่ได้หมายความว่า นายร้อยเอกอุ่มทำ
งานไม่เสร็จ และไม่ได้หมายความว่าแผนที่สังเขปของนายร้อยเอกอุ่มได้
สูญหายไปเสียแล้ว (เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๑๙๐๖ ทั้งนายร้อยเอกอุ่มและ
นายร้อยเอกแกลย์ได้รับคำสั่งให้ไปทำการสำรวจอาณาบริเวณทางตะวันออก
และทางใต้ช่องเกล แต่เมื่อต่างคนต่างทำมาจนถึงช่องเกล แผนที่ของ
นายทหารทั้งสองนี้ จึงอาจมาต่างกันที่ช่องเกลก็เป็นได้ เพราะฉะนั้น เมื่อ
พิมพ์แผนที่หมาย ๑ ผู้พิมพ์จึงอาจจนถึงขนาดที่ไม่ได้แสดงจุดภูมิศาสตร์
อันสำคัญเช่นช่องเกลลงไว้ในแผนที่) ตรงกันข้าม สันนิษฐานได้ว่า ใน
การพิมพ์แผนที่ที่ปารีส ได้มีการใช้แผนที่สังเขปของนายทหารทั้งสองนี้
เป็นหลัก แต่ถึงกระนั้น ข้อสำคัญก็ไม่ได้หมายความว่า จะใช้แผนที่ของ
นายทหารทั้งสองนี้ผูกพันได้เสมือนว่าเป็นแผนที่ของกรมการผสม เพราะ

แผนที่จะใช้ให้มีผลได้ถึงเพียงนั้น จะต้องได้ให้กรรมการตรวจสอบรับรองเสียก่อน

ผลงานของเจ้าหน้าที่ทำแผนที่ฝรั่งเศสนั้น จะนำมาใช้เป็นผลงานหรือแทนผลงานของกรรมการผสมไม่ได้ ข้อนี้กัมพูชาได้รับอยู่ในคำค้านข้อ ๓๖ ว่า กรรมการฝ่ายฝรั่งเศสก็ดี เจ้าหน้าที่ทำแผนที่ของฝรั่งเศสก็ดี เมื่อดำเนินการโดยลำพัง หาไม่มีสิทธิหรืออำนาจที่จะกำหนดเส้นเขตแดนได้ไม่ เมื่อข้อเท็จจริงต้องฟังว่า ไม่ได้มีการเสนอแผนที่ของนายร้อยเอกอุ่มหรือของนายร้อยเอกแกเล่ย์ต่อกรรมการผสม ๑๙๐๗ ดังที่คดีฝ่ายไทยได้แสดงมาแล้ว จึงต้องฟังต่อไปว่า แม้หากว่านายร้อยเอกอุ่มและแกเล่ย์จะได้ทำแผนที่ขึ้นไว้ แผนที่นั้นก็เป็นแต่เอกสารส่วนตัวของนายทหารทั้งสอง ถึงแม้จะนำมาใช้ได้ประโยชน์สักเพียงใด ก็ถือไม่ได้ว่าเป็นเอกสารผูกพันเหมือนเอกสารของกรรมการผสม (ในคำค้านข้อ ๔๒ กัมพูชาดูเหมือนจะตั้งเป็นข้อโต้เถียงมาว่า ระหว่างไปทำการสำรวจ กรรมการปักปันได้แจ้งให้นายร้อยเอกอุ่มทราบว่า กรรมการต้องการให้ลากเส้นเขตแดนสันปันน้ำที่ตรงไหน แต่นี่ก็เป็นความพยายามของกัมพูชาอีกครั้งหนึ่ง ที่จะประทุษร้ายกรรมการลงในแผนที่ของนายร้อยเอกอุ่ม ข้อนี้ต้องตกไปง่าย ๆ เพราะเมื่อคำนึงถึงความยากลำบากในทางคมนาคม ตลอดจนสภาพแห่งภูมิประเทศที่นายร้อยเอกอุ่มได้รับคำสั่งให้ไปสำรวจทำแผนที่แล้ว กรณีย่อมเป็นไปได้ว่า ในระหว่างที่นายร้อยเอกอุ่มออกไปทำการสำรวจนั้น กรรมการผสมจะได้บอกไปเป็นครั้งเป็นคราวว่า ตรงไหนเป็นเส้นสันปันน้ำที่กรรมการต้องการให้ลงเส้นเขตแดนไว้ ข้อนี้จะได้กล่าวต่อไปอีกในข้อ ๓๘ และต่อ ๆ ไป)

(ข) แผนที่หมาย ๑ ไม่ได้เขียนขึ้นตามข้อตกลงของกรรมการผสม

๓๘. กัมพูชาไม่ยอมที่จะรับว่า แผนที่หมาย ๑ ไม่ได้เขียนขึ้นตามข้อตกลงของกรรมการผสม ในคำค้านข้อ ๓๙ (หน้า ๒๕) จึงได้กล่าวอ้างเข้ามาว่า ระหว่างเดินทางจากทะเลสาบไปปากมุล ประธานกรรมการทั้งสองฝ่ายได้ไปตรวจเทือกภูเขาจริง แต่กัมพูชาเถียงว่ารายงานการเดินทางของประธานกรรมการทั้งปรากฏตามเอกสารทำให้การหมาย ๑๒ เป็นรายงานผิดพลาดและขาดตกบกพร่อง เพราะไม่ได้แสดงไว้ด้วยว่าประธานกรรมการได้เดินทางขึ้นไปตรวจถึงยอดเขาตามจุดบางจุด (คำให้การข้อ ๓๙ หน้า ๒๕) ด้วยผลของการที่ประธานกรรมการได้ไปตรวจภูมิประเทศมาดังนี้ กัมพูชาจึงเถียงว่า กรรมการผสมได้กำหนดจุดเส้นเขตแดนไว้เป็นสำคัญ (คือจุดที่ลากเส้นเขตแดนแบ่งพระวิหารไปไว้ในอาณาเขตกัมพูชา)

กัมพูชาอ้างเป็นเหตุสนับสนุนมาว่า ถึงแม้ในรายงานจะไม่ได้บันทึกไว้ว่า กรรมการผสมได้ประชุมกันกำหนดจุดเส้นเขตแดนดังกล่าว นั่นก็เป็นเพราะเหตุว่ากรรมการทั้งสองฝ่ายเดินทางไปด้วยกัน มีการติดต่อกันอยู่ตลอดเวลา (คำค้านข้อ ๔๐ หน้า ๒๕)

ในคำค้านข้อ ๔๒ หน้า ๒๘ กัมพูชายังยกเอามาอ้างต่อไปว่า เมื่อกรรมการได้ตรวจจุดเส้นเขตแดนดังกล่าวแล้ว ก็ได้แจ้งไปให้เจ้าหน้าที่ทำแผนที่ทราบ เพื่อให้ลากเส้นเขตแดนลงในแผนที่

๓๙. ไทยสามารถแก้ไขข้อโต้แย้งดังกล่าวให้ตกไปได้ง่าย ๆ เพราะเมื่อดูตามรายงานการประชุมกรรมการผสมลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๑๙๐๖ แล้ว (คำให้การ เล่ม ๒ หน้า ๑๑๔) ก็จะได้เห็นได้ทีเดียวว่า จุดต่าง ๆ ในการเดินทางของกรรมการผสมมีอยู่ที่ไหนบ้าง กรรมการทราบอยู่ดีว่า ก่อนที่จะไปประชุมกันที่บ้านเมฆตามกำหนดในวันที่ ๓ มกราคม ๑๙๐๗ จะต้อง

เดินทางไกลเพียงใด ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีเวลาที่กรรมการจะไปாயเป็นดย
ยอกเขาได้ท่วระหว่างทาง ทำให้การไทยได้เสนอเอกสารหมาย ๑๒ ปี
เพื่อแสดงให้เห็นว่า กรรมการต้องเดินทางไกลในระยะเวลาอันสั้น แม้
กระนั้น ต่อมาก็ปรากฏว่าเวลาที่กำหนดกันไว้ยังไม่พอ เพราะมีบันทึกไว้
ในรายงานการประชุมลงวันที่ ๓ มกราคม ๑๙๐๗ (คำให้การ เล่ม ๒ หน้า
๑๑๖) ว่า จนถึงวันที่ ๓ ธันวาคม ๑๙๐๖ แล้ว กรรมการเดินทางไปตรวจ
ได้เพียงแค่เปรี๊ยะ กำปงเทียม ไกลทะเลสาบ ตามที่กล่าวไว้ในคำให้การ
(ข้อ ๒๓ หน้า ๑๑) กรรมการจึงตกลงกันว่า “การสำรวจยอกเขาที่จำเป็น
จะทำได้ง่าย เพราะยอกเขาอยู่ไม่ไกลจากถนนเกิน ๑๐ หรือ ๑๕ กิโลเมตร”
ไทยไม่ได้เถียงว่า กรรมการไม่ได้ไปดยยอกเขาเสียเลย แต่ก็เห็นได้อยู่ว่า
กรรมการไม่มีเวลาไปดยได้ทั่วทุกแห่ง เพราะการที่จะป็นขึ้นไปดยยอกเขา
จากถนนจะต้องใช้เวลาบุกป่าทึบเข้าไปถึง ๒ - ๓ ชั่วโมง

๔๐. ไทยไม่ได้เถียงว่า “ระหว่างเดินทางไปด้วยกันทางเหนือภูเขา
ตงรัก กรรมการไม่ได้พบกันระหว่างทาง” (คำค้านข้อ ๔๐) แต่เถียงว่า
กรรมการ “ไม่ได้ประชุมกันระหว่างทาง” (คำให้การข้อ ๒๕) ที่กัมพูชา
กลับมาค้านว่า ไม่มีความจำเป็นที่กรรมการจะต้องประชุมกัน เพราะอยู่
ด้วยกันตลอดเวลา จึงเห็นได้ว่า ไม่จำเป็นที่ไทยจะต้องตอบ เพราะถ้า
เป็นจริงดังนี้ ระหว่างที่กรรมการอยู่ด้วยกันตลอดเวลาเมื่อออกไปดำเนิน
แผนงานถึงสามชั้น คือเดินทางไปด้วยกัน ไปตรวจภูมิประเทศด้วยกัน
กรรมการก็จะได้ประชุมกันเลย แต่ความจริงนั้น รายงานการประชุม
ลงวันที่ ๓ มกราคม ๑๙๐๗ มีบันทึกไว้เป็นหลักฐานว่า กรรมการได้
ปรึกษารื้อกันเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๑๙๐๖ เพราะฉะนั้น ถ้าเป็นความ
จริงว่า กรรมการได้ปรึกษารื้อกันตกลงกันเป็นทางการระหว่างเดินทางไป
บนเทือกเขาตงรักตงกัมพูชาเถียง ก็จะต้องมีรายงานจดบันทึกไว้

๔๑. กรณีจะเป็นประการใดก็ตาม รัฐบาลไทยขอให้ศาลได้พิเคราะห์
ชี้ขาดข้อเท็จจริงว่า ระหว่างที่กรรมการเดินทางไปตามทางเกวียนทางเหนือ
ภูเขาตองรัก นาง เอฟ. เบิร์นนาร์ต และนางจาเกอลีน เบิร์นนาร์ต (ภริยา
และธิดาของนายพันโทเบิร์นาร์ต) ไม่ได้เบิกความตามที่ถือว่าเป็นจริง
ดังปรากฏถ้อยคำที่ให้ไว้ในเอกสารท้ายคำค้านหมายเลข ๖๗ เอ. และ บี. (เล่ม
๒ หน้า ๗๓)

เมื่อแสดงปาฐกถาในวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๑๙๐๗ ต่อสมามกภูมิ-
ศาสตร์ ณ กรุงปารีส (พิมพ์ในหนังสือ ลา เจโอกราฟี เล่ม ๑๙ หน้า ๑๑๗)
และเมื่อพิมพ์หนังสือ “อา เลโกล เด ตีโปลมัต” มีข้อความเกี่ยวกับ “การ
สูญเสียและกลับนครวัด” ในปี ๑๙๓๓ นายพันโทเบิร์นาร์ตเอง ยัง
ไม่ได้กล่าวสักคำเดียวถึงปราสาทเขาพระวิหาร ตรงกันข้าม ท่านนายพันโท
กลับกล่าวว่า ตลอดเวลาที่ออกไปทำการปักปันเขตแดนตามแผนงานทั้ง
สามขั้นตั้งแต่ปี ๑๙๐๔ ถึง ๑๙๐๗ ไม่ได้พบโบราณสถานที่น่าตื่นตะลึงอะไร
เลย

ในบทความเกี่ยวกับ “การสูญเสียและกลับนครวัด” ท่านนาย
พันโทเบิร์นาร์ตแสดงความตื่นตะลึงเกี่ยวกับนครวัดไว้เป็นอันมาก และ
ได้นำภาพนครวัดมาลงไว้ในหนังสือนี้หลายภาพ นางเอฟ และ จาเกอลีน
เบิร์นาร์ต ไม่รู้จักนครวัด จึงอาจมาให้อรรถาธิบายด้วยความเข้าใจผิดก็ได้ว่า
ท่านนายพันโทเบิร์นาร์ตพูดถึงปราสาทเขาพระวิหาร นอกจากนั้น เมื่อท่าน
นายพันโทแสดงความลุ่มหลงความงามของนครวัดมาดังกล่าว หากเป็น
ความจริงว่าท่านได้ไปเห็นปราสาทเขาพระวิหารมาจริง ๆ แล้ว ไฉนเล่า
ท่านจึงกลับไม่กล่าวถึงปราสาทเขาพระวิหารเสียเลยแม้แต่สักคำเดียว ไม่
ว่าในปาฐกถาหรือในหนังสือของท่านเล่มใด ๆ

๔๒. ยิ่งไปกว่านั้น ในแผนที่ฝรั่งเศสใช้ไปหลวงดังกล่าวถึงในคำ
 ดึงข้อ ๒๒ (เอกสารท้ายคำพิพากษาย่อยเลข ๕๓) ก็ไม่มีการแสดงปราสาท
 เขาพระวิหารไว้ในแผนที่ แผนที่นี้มีข้อความพิมพ์ไว้ว่าเป็นแผนที่ทันสมัย
 ที่สุด ถ้าเป็นความจริงว่า ในระหว่างเดินทางเมื่อเดือน มกราคม ๑๙๐๗
 นายพันโท แบร์นาร์ต ได้ไปเห็นปราสาทเขาพระวิหารมาแล้ว ก็เหตุใดเล่า
 เจ้าหน้าที่ทำแผนที่ของฝรั่งเศสซึ่งไปเห็นมาด้วยกัน จึงไม่ได้แสดงปราสาท
 เขาพระวิหารไว้ในแผนที่ ซึ่งเขียนขึ้นในฤดูร้อนของปี ๑๙๐๗ อันเป็นปี
 เดียวกัน อนึ่ง ถ้าเป็นความจริงว่า ในระหว่างที่ปรึกษาหารือกัน ถ้าได้มี
 การลงความเห็นว่ เส้นสันปันน้ำที่เขาพระวิหารไม่ได้อยู่ที่หน้าผาแล้ว
 อย่างน้อยกรรมการก็จะต้องได้ปฏิบัติดังที่เคยทำกันมา คือให้เลื่อนการตกลง
 ไปก่อน จนกว่าจะได้ทำแผนที่ละเอียดมาตรวจพิจารณากันเสียก่อน (คำ
 ให้การเล่า ๒ หน้า ๔๑) เพราะฉะนั้น จึงเป็นไปได้ดังที่พยานอ้างว่า
 กรรมการได้เสียความรับผิดชอบไปตกลงกันกำหนด “จุดเส้นเขตแดน” กัน
 เอาเองตามเส้นสันปันน้ำ ซึ่งอาจไม่ได้อยู่ที่หน้าผา แล้วเพียงแต่บอกให้
 นายร้อยเอก อุ่ม รู้ว่าจุดเหล่านั้นอยู่ตรงไหน (คำค้านข้อ ๔๒) ทั้งนี้ เพราะ
 นายร้อยเอก อุ่ม ซึ่งเป็นผู้ชำนาญทางแผนที่และภูมิศาสตร์ย่อมจะรู้ดีกว่า
 กรรมการว่า จุดเหล่านั้นอยู่ตรงไหนแน่ ยิ่งไปกว่านั้น ถ้ากรรมการจะถือ
 ว่าตนรู้ดีกว่าว่าเส้นสันปันน้ำอยู่ตรงไหน อย่างน้อยกรรมการก็ต้องได้
 ปฏิบัติดังที่เคยทำกันมา คือจะต้องเอาหินเขตแดนไปวางไว้เป็นเครื่องหมาย
 (คำให้การเล่า ๒ หน้า ๔๖ กรรมการผสมชุดที่ ๒ ปฏิบัติดังนี้ ๕๐ แห่ง
 คำค้านเล่ม ๒ หน้า ๔๐, ๔๑) ทั้งนี้ เพื่อไม่มีปัญหาโต้เถียงกันได้ว่า
 กรรมการได้กำหนดแนวสันปันน้ำไว้ตรงไหน กรรมการจะต้องได้ปฏิบัติ
 ดังนี้ เพราะเส้นสันปันน้ำเห็นกันไม่ได้ด้วยตาเปล่า หากไม่อยู่ที่หน้าผา
 กรรมการก็ต้องทำเครื่องหมายเขตแดนอันแน่นอนไว้ เพื่อมิให้ใครมา

โยกย้ายได้ในภายหลัง และถ้าได้ตกลงกันปฏิบัติดังนั้นจริงแล้ว ก็เป็นไปได้ที่กรรมการจะไม่ได้ประชุมกันบันทึกไว้เป็นข้อสำคัญในรายงานดังที่ได้ปฏิบัติกันมา

๔๓. เมื่อรายงานไม่มีบันทึกไว้ ทั้งผู้รู้เห็นก็ไม่มีใครยังมีชีวิตอยู่ที่จะให้ความจริงในข้อนี้ได้ จึงไม่ชอบที่กัมพูชาจะนำมากล่าวอ้างได้ลอยๆ ว่า ประธานกรรมการทั้งสองฝ่ายขึ้นไปตรวจเขาพระวิหาร และไม่ตกลงอะไรกันไว้ที่นั่น ไม่มีหลักฐานจะให้กล่าวได้ในทางหนึ่งทางใดด้วยว่า ประธานกรรมการได้ปรึกษากันถึงปัญหาว่า สันปันน้ำบนเขาพระวิหารอยู่ตรงไหน หรือห่างไกลออกมาจากหน้าผาเป็นประการใด

๔๔. กัมพูชาตั้งเป็นประเด็นโต้เถียงมาในคำค้านข้อ ๗ ว่า ถ้าถือว่าแผนที่หมายเลข ๑ เป็นแผนที่โคมลอยดั่งที่ไทยอ้างแล้ว ก็เท่ากับจะเป็นการเปิดปัญหาพรมแดนทั้งหมดระหว่างกัมพูชากับไทยมาว่ากล่าวกันใหม่ ข้อนี้ผิดถนัด เพราะถ้าข้อที่ไทยอ้างเป็นจริงไม่จำกัดเฉพาะที่เขาพระวิหารดังแสดงไว้ในแผนที่หมายเลข ๑ แต่เป็นความจริงทั่วไปตลอดแนวพรมแดนระหว่างกัมพูชากับไทย ปัญหาย่อมจะเกิดขึ้นได้จริงดั่งกัมพูชาอ้าง

แต่ไทยไม่ได้เถียงเลยว่า เส้นเขตแดนผิดพลาดทั่วไปทั้งแนว ตรงกันข้าม รายงานกรรมการปักปันทั้งสองชุดเป็นหลักฐานยืนยันอยู่ว่า แผนที่พิมพ์ขึ้นที่ปารีสแสดงเส้นเขตแดนไว้ถูกต้องเป็นส่วนมากตามข้อตกลงของกรรมการปักปันเขตแดน

ข้อนี้เป็นจริง เช่นแผนที่ ๕ แผนที่พิมพ์ที่ไซ่ง่อน เกี่ยวกับเส้นเขตแดนใหม่ตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗ อันเป็นเส้นเขตแดนอาณาบริเวณระหว่างช่องเกลกับอ่าวสยาม

เส้นเขตแดนที่ลากไว้ถูกต้องนี้มีผลผูกพันประเทศอัครภาคีทั้งสองฝ่าย ที่มีผลดั่งนั้น มิใช่เพราะเป็นแผนที่ซึ่งได้จัดพิมพ์ขึ้นที่ไซ่ง่อนอันได้

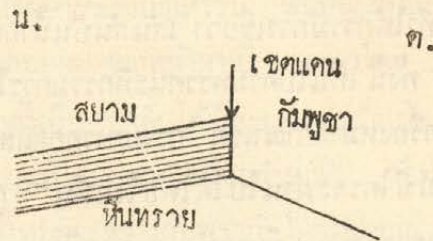
แสดงเส้นเขตแดนไว้ดังนี้ ที่ผูกพันก็เพราะได้แสดงเส้นเขตแดนไว้ถูกต้องตรงตามข้อตกลงของกรรมการปักปัน อันมีบันทึกรายงานการประชุมเป็นหลักฐานยืนยัน

(ซ) ถ้ากรรมการผสมได้ตกลงกันว่าเส้นเขตแดนอยู่ตรงไหนข้อตกลงนั้นจะต้องเป็นการกำหนดเส้นเขตแดนไว้ที่หน้าผา

๔๕. รัฐบาลไทยขอยืนยันต่อศาลว่า หลักฐานทั้งหมดบ่งชี้ว่า ข้อเท็จจริงเป็นดังที่ไทยได้ต่อสู้ไว้ในคำให้การข้อ ๓๔ หน้า ๑๔ กล่าวคือ “การสำรวจพื้นที่ทั่วไปทำให้กรรมการเชื่อว่า เส้นสันปันน้ำอยู่ที่หน้าผาตั้งที่คาดหมายกันไว้ก่อน ” ทั้งนี้ เป็นไปตามทฤษฎะที่กรรมการได้นำมาใช้อยู่เสมอ กล่าวคือ สำหรับเครื่องหมายอาณาเขต กรรมการคอยแสวงหาแต่ “เครื่องหมายชัดเจนจน ไม่มีใครจะผ่านไปได้โดยไม่เห็น ” (คำให้การเล่ม ๒ รายงานการประชุมลงวันที่ ๑๘ มีนาคม ๑๙๐๕ หน้า ๖๙ และ ๗๐ คำให้การเล่ม ๒ รายงานการประชุมลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๑๙๐๕ หน้า ๔๘ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๕ หน้า ๕๕, ๕๙ วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๑๙๐๕ หน้า ๙๐, ๙๑ วันที่ ๑๗ มกราคม ๑๙๐๖ หน้า ๙๙) จึงสันนิษฐานได้อย่างแน่นอนว่า หากผลของการถือเคร่งตามเส้นสันปันน้ำทางภูมิศาสตร์ จะทำให้อินโดจีนได้เป็นเจ้าของดินแดนเป็นแนวแคบๆ ที่หน้าผา ซึ่งจะมีส่วนกว้างเพียงระหว่าง ๒ — ๓ เมตร ถึง ๑ — ๒ กิโลเมตร ให้เป็นสาเหตุกระทบกระเทือนกันไม่มีที่สิ้นสุดแล้ว กรรมการก็ต้องตัดสินใจว่า เพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติ สมควรกำหนดว่า เส้นสันปันน้ำอยู่ที่หน้าผานั้นเอง แม้จะพิจารณากันตามสามัญสำนึกก็เห็นได้ว่า หากประธานกรรมการของทั้งสองฝ่ายได้พิจารณาปัญหาข้อนี้ ก็จะต้องลงมติเป็นอย่างเดียวกันว่า ไม่ควรกำหนดเส้นเขตแดนไว้คงกัมพูชาอ้าง และจะต้องหาทางหลีกเลี่ยงไม่กำหนดไว้ ดังนั้นเท่าที่จะมีทางทำได้

๔๖. สำหรับบริเวณที่เป็นปัญหา อาศัยเอกสารที่ได้มาใหม่ ๔ ฉบับ รัฐบาลไทยเห็นว่า เมื่อสนธิสัญญาให้ปันอาณาเขตบนภูเขาตรงรักตามเส้น สันปันน้ำ ประชานกรรมการของทั้งสองฝ่ายคงจะได้อ่านและตีความสนธิ สัญญาไปตามหลักสามัญสำนักดังกล่าว

๔๗. เอกสารฉบับแรกคือรายงานของศาสตราจารย์กูรู^(ก) ซึ่งกัมพูชา เองส่งเข้ามาเป็นเอกสารหมายเลข ๓๗ ท้ายคำคำนำ รายงานเขียนไว้ตอนหนึ่ง (คำคำนำเล่ม ๒ หน้า ๑๓) ประกอบภาพส่วนตักดังต่อไปนี้

“ที่ตรงนี้ เส้นเขตแดนผืนผืนลงรอยกับภูมิศาสตร์อย่างอัศจรรย์และง่ายดาย ภูเขาตรงรักเป็นเขาลาดหินทรายลาดลงไปทางเหนือทางเดียวสู่ลำน้ำมุล มี หน้าผาสูงชันกันกัมพูชาอยู่เบื้องล่าง ดังแสดงภาพตักไว้ให้เห็นข้างบนนี้ ยอดภูเขาเทือกนี้สูงไม่น้อย (๕๘๐ ม. ๕๓๐ ม. ๔๘๑ ม. ๔๕๗ ม. ๕๒๕ ม.) สูงสุด (๗๖๑ ม.) ตั้งอยู่ไม่ไกลจากเขตแดนลาว ทางใต้มีหน้าผา สูงชันตักลงไปสู่ที่ราบในกัมพูชาต่ำลงไปตั้งแต่ ๒๐๐ ถึง ๔๐๐ ม. ที่ลาดหน้า ผาทางใต้ เป็นที่ตั้งโบราณสถานเปรียะวิเชียรอันวิจิตรตระการตา ลาดเขา

(ก) กูรูเขียนรายงานขึ้นเมื่อเสร็จสงครามโลกครั้งที่ ๒ ใหม่ ๆ ตอนที่ไทยกับฝรั่งเศสประนีประนอม กัน เพื่อไม่ให้ไทยแผ่อาณาเขตลงไปในเขมรต่ำ จึงได้ยกย่องหน้าผาและสันปันน้ำที่ภูเขา ตรงรักว่าเป็นอัศจรรย์ทางธรรมชาติ ที่อำนวยความสะดวกไว้ให้เป็นอย่างดีที่สุด มาบัดนี้ เขมร จะแผ่อาณาเขตขึ้นมาบนไทยสูง รายงานของกูรูจึงกลับมาเป็นประโยชน์แก่กัมพูชา ที่จะช่วย ยืนยันเขมรไว้ที่หน้าผา กัมพูชาอ้างรายงานนี้มาเพื่อยืนยันในข้อปลักย่อย แต่หาได้คิดไม่ว่า เอกสารจะเป็นประโยชน์แก่ไทยในข้อใหญ่.

คงรักนี่เองที่ลาตไปสู่น้ำแบ่งน้ำลงสู่ทะเลสาบทางทิศใต้ทางหนึ่ง กับ
แม่น้ำมูลทางทิศเหนืออีกทางหนึ่ง ไม่มีอศักรยทางภูมิศาสตร์ที่ไหนอีก
แล้ว ที่จะนำมาใช้เป็นเส้นเขตแดนได้ดีกว่านี้ เส้นสันเขานี้เห็นได้ง่ายคาย
ตัดปัญหาได้หมดทั้งสิ้น เพราะไม่มีทางสงสัยได้เลยว่า เส้นเขตแดนที่นี้
ตั้งอยู่ตรงไหน”

๔๘. ไทยไม่ทราบว่กัมพูชาประสงค์อย่างไรในการส่งรายงานฉบับ
นี้เข้ามาเป็นพยานในคดีชั้นกัตถันนี้ เพราะความจริงเอกสารฉบับนี้ กลับมา
สนับสนุนคดีไทยในข้อที่ว่า ใครก็ตามที่ไปเห็นภูเขาตองรัก ไม่ว่าจากที่
หน้าผาหรือที่ราบ จะต้องเข้าใจทันทีว่า สนธิสัญญาได้กำหนดเส้นเขตแดน
สันปันน้ำไว้ที่หน้าผาตามหลักสามัญสำนึก ในการอ้างรายงานฉบับนี้เข้ามา
เป็นพยาน กัมพูชาคงจะหวังอ้างเอาประโยชน์จากข้อความดังต่อไปนี้คือ
“ที่ลาดหน้าผาทางใต้ เป็นที่ตั้งโบราณสถานเปรี้ยะวิเชียรอันวิจิตรตระการ
ตา” ความข้อนี้เข้าใจไม่ไ้ง่าย ๆ เพราะลาดหน้าผาทางใต้หาได้มีอยู่ที่ตรง
นี้ไม่ ถ้าลาดมี ก็มีอยู่ที่ตีนเขาค่ำกว่าหน้าผาลงไปตั้ง ๒๐๐ ม. ความจริง
เป็นที่รับรู้กันทั่วไปว่า ไม่มีใครจะสร้างปราสาทให้งอกออกไปในอากาศ
จากหน้าผาได้ ส่วนปราสาทเขาพระวิหารตัวจริงนั้น สร้างไว้บนยอดเขา
ซึ่งค่อย ๆ ลาดลงไปทางเหนือ ถ้อยคำที่เขียนไว้ จึงไม่น่าจะเป็นถ้อยคำ
ซึ่งจะนำมาใช้อธิบายความหมายต้งที่ศาสตราจารย์กูรูตั้งใจ ความหมายที่
ท่านศาสตราจารย์ตั้งใจจะเขียนไว้ เห็นได้จากข้อความต่อไปนี้คือ “ลาดเขา
คงรักนี่เองที่ลาตไปสู่น้ำแบ่งน้ำลงสู่ทะเลสาบทางทิศใต้ทางหนึ่ง กับ
แม่น้ำมูลทางทิศเหนืออีกทางหนึ่ง ไม่มีอศักรยทางภูมิศาสตร์ที่ไหนอีก
แล้วที่จะนำมาใช้เป็นเส้นเขตแดนได้ดีกว่านี้” (ก)

(ก) ภาพภาพตัดของกูรูเอง ไม่มีหน้าผาลาดทางใต้อันจะเป็นที่ตั้งของปราสาทใต้ ลาดที่เขียนไว้
ในภาพตัดมีอยู่ที่ตีนเขา ซึ่งไม่ใช่ที่ตั้งตามจริงของปราสาทเขาพระวิหาร กูรูอาจเขียนความ
ข้อนี้ไว้เพื่ออุปปราสาทเขาพระวิหารก็เ็นได้ ทั้งนี้ โดยไม่ทันตรวจสอบให้ละเอียดกว่าภาพเขียน
ไม่ตรงกับข้อความที่เขียนไว้

๔๕. เอกสารฉบับที่ ๒ ซึ่งไทยขออ้างมาสนับสนุน คือรายงาน
 กรรมการประนีประนอมฝรั่งเศสไทยแห่งกรุงวอชิงตันปี ๑๘๔๗ คือเอกสาร
 ท้ายฟ้องละเมิดหมาย ๖ หน้า ๑๕ ตามรายงานหน้า ๒๕ เมื่อผู้แทนฝรั่ง-
 เศสคัดค้านว่า “ไม่ควรคืนพระตะบองให้แกไทย ผู้แทนฝรั่งเศสกล่าวว่า
 “ยกภูเขาทรงรักซึ่งขณะนี้ เป็นเส้นเขตแดน ตลอดจนป่าไม้ซึ่งมีปกคลุมอยู่
 ตรงหน้าผาทางตะวันตกเฉียงใต้ เป็นเขตแดนตามธรรมชาติ (ซึ่งมีอยู่
 แห่งเดียวเท่านั้น) ระหว่างอาณาเขตทางตะวันตกซึ่งพลเมืองส่วนมากเป็น
 คนไทย กับอาณาเขตทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ อันเป็นที่อยู่ของ
 ชาวกัมพูชา” (ในการตอบบันทึกของผู้แทนรัฐบาลไทย ผู้แทนฝรั่งเศส
 ได้ยื่นเอกสารต่อท้ายบันทึกต่อกรรมการ โดยมีความเห็นเป็นอย่างเดียวกัน
 ดังปรากฏในเอกสารท้ายฟ้องละเมิดหมาย ๖ หน้า ๔๓ เอกสารต่อท้ายหน้า
 ๔๗ มีข้อความกล่าวว่า “ความในวรรค ๑๕ กล่าวอ้างแต่เหตุผลในทาง
 ภูมิประเทศและเศรษฐกิจ เพื่อแสดงว่าฉนวนเหล่านี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด
 ชิดกับอาณาเขตทางเหนือเส้นเขตแดนปัจจุบัน แต่ไม่ได้ยกเหตุผลทาง
 ภูมิศาสตร์มากล่าว แต่เมื่อว่ากันทางภูมิศาสตร์แล้ว ลักษณะของอาณา-
 บริเวณนี้เป็นเขตแดนตามธรรมชาติ ซึ่งเห็นได้ชัดดังกล่าวก่อนในวรรคก่อน
 เขตแดนนี้ตั้งอยู่บนเทือกเขาทรงรัก อันเป็นสันปันน้ำลงทางแม่น้ำมูลทาง
 เหนือและที่ลุ่มแม่น้ำโขงกับทะเลสาบทางใต้ ถ้าไม่ถือเส้นเขตแดนตาม
 ภูเขาทรงรักแล้ว ทางใต้จะไม่มีเขตแดนอันเป็นที่พอใจตามหลักภูมิศาสตร์”
 ข้อความนี้เป็นที่น่าสนใจที่มีได้กล่าวถึงภูเขาทรงรักในตอนที่เป็นเส้นเขต
 แดนตามสนธิสัญญา ๑๘๐๗ ระหว่างประเทศไทยกับพระตะบอง ซึ่งไทย
 ได้ยกให้ฝรั่งเศสเท่านั้น แต่ได้กล่าวถึงภูเขาทรงรักตลอดทั้งเทือกว่าเป็นเขต
 แดนธรรมชาติ ทั้งนี้ เพราะอนุสัญญาท้ายสนธิสัญญา ๑๘๐๗ ข้อ ๑ เกี่ยวกับ
 ภูเขาทรงรักทางตะวันตก กับสนธิสัญญา ๑๘๐๔ ข้อ ๑ เกี่ยวกับภูเขาเทือก

เดียวกันทางตะวันออก กำหนดเอาสันปันน้ำเป็นเส้นเขตแดนเช่นเดียวกัน ในที่สุด คณะกรรมการประนีประนอมเห็นพ้องด้วยกับผู้แทนฝรั่งเศส และกล่าวว่า “กรรมการเห็นว่าเทือกเขาองรักเป็นเส้นเขตแดนที่น่าพอใจ เพราะเป็นเส้นเขตแดนตามหลักเชื้อชาติและภูมิศาสตร์ดีกว่าอื่น ๆ ที่เสนอกันเข้ามา” (ดูเอกสารท้ายฟ้องละเอียดหมายเลข ๖ ข้อ ๖ หน้า ๒๕)

๕๐. เอกสารฉบับที่ ๓ ได้แก่ปาฐกถาของนายพันโท แบร์นาร์ต แสดงที่กรุงปารีสเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๑๙๐๗ ต่อสมัชชาภูมิศาสตร์ ให้ชื่อเรียกว่า “การสำรวจอินโดจีนและการปักปันเขตแดนระหว่างฝรั่งเศสกับไทย”

ปาฐกถานี้สมัชชาภูมิศาสตร์ได้จัดพิมพ์ขึ้นในวารสารภูมิศาสตร์ของสมัชชา ฉบับลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๑๙๐๙ ตอนสองเกี่ยวกับการปักปันเขตแดนในทหรณะของนายพันโท แบร์นาร์ต ได้ส่งเข้ามาเป็นเอกสารท้ายคำ庭หมายเลข ๕๕ ในตอนนี้ นายพันโท แบร์นาร์ตเล่าถึง “ลักษณะของอาณาเขตแต่ละตอนที่เรารู้ได้ไปเห็นมา กับความแปลกใจที่เราได้รับจากกรรมการปักปัน” เมื่อกล่าวถึงภูเขาองรัก องค์ปาฐกกล่าวไว้ว่า “ในเดือนสุดท้ายของงานปักปัน เราได้ไปสำรวจบริเวณทั้งหมด ระหว่างทะเลสาบแม่น้ำโขงกับแม่น้ำมูล ภูมิประเทศเป็นที่ราบกว้างใหญ่ลาดชันไปสู่เทือกภูเขาองรัก (ยอดสูงสุดที่เขาพระวิหารสูง ๖๔๓ ม.) ภูเขาเหล่านี้ตั้งตระหง่านอยู่เหนือป่าไม้ในที่ราบกัมพูชา มีหน้าผาสูงชันเป็นระยะตั้งแต่ ๓๐๐ ถึง ๔๐๐ ม. แต่ทางเหนือค่อย ๆ ลาดลงไปหาที่ต่ำ ภูมิประเทศเป็นป่าโปร่งกันดารยิ่ง ในลำธารไม่มีน้ำ น้ำมีอยู่ตามบึงและหนองสกปรกอันเป็นที่สำหรับสัตว์ป่ามาลงกิน พวกเราเดินทางไปถึงสามเดือน คงเห็นทางน้ำไหลเพียงเจ็ดครั้งเท่านั้น ทางเหนือยอดภูเขาองรักเป็นเส้นเขตแดนที่เห็นได้อย่างถนัด

ชัดแจ้ง แต่ทางตะวันตกไม่เป็นกันั้น” ข้อความที่นายพันโทแบร์นาร์ตกล่าวนี้อธิบายตัวเอง ไม่จำเป็นที่ไทยจะต้องกล่าวอะไรเพิ่มเติม

นายพันโท แบร์นาร์ต จะกล่าวอะไรให้ชัดไปกว่านี้ไม่ได้ เพื่อแสดงความเข้าใจของตัวเองว่า ในอาณาบริเวณที่กล่าวนี้ เส้นเขตแดนสันปันน้ำเดินไปตามหน้าผา อันเป็นเขตแดนธรรมชาติที่ท่านนายพันโทคอยแสวงหามาแต่ต้น (วันที่แสดงปาฐกถาที่มีความสำคัญมาก นายพันโท แบร์นาร์ตแสดงปาฐกถาเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๑๙๐๗ ถ้าความจริงนายร้อยเอกอู่มได้ลากเส้นสันปันน้ำเอาไปไว้ที่อื่นนอกจากที่หน้าผาในบริเวณเขาพระวิหาร นายพันโท แบร์นาร์ต ก็หาได้ทราบไม่ หากทราบก็คงจะไม่ไปแสดงปาฐกถากล่าวถึงเส้นเขตแดนตรงนี้ว่า “เป็นเส้นเขตแดนที่เห็นได้อย่างถนัดชัดแจ้ง” (โปรดดูรายงานการประชุมกรรมการผสมในคำให้การเล่ม ๒ รายงานลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๑๙๐๕ หน้า ๔๘ วรรค ๒ รายงานลงวันที่ ๑๘ มีนาคม ๑๙๐๕ หน้า ๖๙, ๗๐ รายงานลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๑๙๐๕ หน้า ๗๘ วรรค ๓ หน้า ๘๒ กับรายงานลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๑๙๐๖ หน้า ๑๐๐)

๕๑. รายงานของนายพันเอก มองกีเอร์ ประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสในคณะกรรมการ ๑๙๐๗ ก็กล่าวไว้เป็นอย่างดีเช่นกัน (เอกสารท้ายคำพิพากษาเลข ๕๙) ในหมวด ๓ ของรายงานอันยืดยาว นายพันเอกมองกีเอร์ กล่าวไว้สั้น ๆ ถึงเส้นเขตแดนที่ภูเขาตองรักดังต่อไปนี้ “จากจุดบนยอดเขาตองรักดังกล่าว เส้นเขตแดนเดินไปตามสันปันน้ำระหว่างลุ่มน้ำทะเลสาบกับแม่โขงทางหนึ่ง กับลุ่มน้ำมูลอีกทางหนึ่ง ไปบรรจบแม่น้ำโขงใต้ปากมูลที่ปากห้วยเคือ ตามเส้นที่กรรมการชุดก่อนได้กำหนดไว้เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๑๙๐๗ สำหรับเขตปักปันที่ ๕ น่าจะตกลงกำหนดเขตแดนกันได้ที่อันลองเว้งโดยไม่มีปัญหา เพราะเส้นเขตแดนเดินไปตามสันปันน้ำซึ่งอยู่ที่หน้าผาเห็นได้จากตีนภูเขาตองรัก” ข้อความนี้ก็อธิบายตัวเองอีก

เหมือนกัน เพราะเป็นข้อความขัดแย้งแสดงว่า ตามที่นายพันเอกมองกีเอร์
ไปเห็นมา เส้นสันปันน้ำเดินไปตามหน้าผา

๕๒. ตามที่กล่าวมา ข้อโต้เถียงของไทยหาได้มีอะไรขัดแย้งกัน
ดังที่กัมพูชากล่าวไว้ในคำค้านข้อ ๓๗ ไม่ (หน้า ๒๓)

ตามที่ไทยกล่าวมา กรรมการผสมไม่เคยรับรองแผนที่ใด ๆ อันเป็น
แผนที่ลากเส้นเขตแดนบนภูเขาตงรัก และดังได้กล่าวมา มีเหตุผลหลาย
ประการที่ทำให้เราเชื่อว่า ประธานกรรมการทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องกันว่า เส้น
เขตแดนที่กรรมการจะต้องทำหน้าที่กำหนดอยู่ที่หน้าผา เพราะมีเขตแดน
ตามธรรมชาติที่เห็นได้ถนัดอยู่บนภูเขาในอาณาบริเวณนี้ จนเห็นว่าไม่มี
ความจำเป็นอะไรจะต้องนำมาบันทึกจดแจ้งไว้ในรายงานการประชุมคณะ
กรรมการผสม ในการประชุมกันเมื่อเดือนมกราคม ๑๙๐๗ จึงได้บันทึกไว้
แต่เพียงว่า ตามที่ได้ไปเห็นกันมา ในอาณาบริเวณนี้ เส้นสันปันน้ำอยู่ที่
หน้าผา

๕๓. ตามที่กล่าวมาไม่มีอะไรขัดแย้งกันเลย และเป็นการถูกต้อง
ตามความจริงทุกประการ เพราะในขณะนั้น ประธานกรรมการทั้งสองฝ่าย
ต่างเข้าใจว่า จะต้องมีโอกาสได้พิจารณาปัญหาเหล่านี้กันอีก และถ้าจำเป็น
ก็จะได้จดแจ้งข้อตกลงไว้ในรายงาน โดยเฉพาะถ้าได้แผนที่อาณาบริเวณ
ภูเขาตงรักจากนายร้อยเอกอุ่มมาพิจารณา และต่อจากนั้นไป ก็อาจสั่งให้
ทำแผนที่อาณาเขตเป็นขั้นสุดท้ายได้ แต่เพราะกรรมการชุดนี้ต้องยุบเลิก
ไปกลางคัน จึงไม่ได้ประชุมกันที่กรุงเทพฯ ตามที่กำหนดไว้ แต่ถึงกระนั้น
เมื่อกรรมการได้ตกลงกันแล้วว่า เส้นเขตแดนอยู่ที่หน้าผา จึงทำให้ปราสาท
เขาพระวิหารตกมาอยู่ในอาณาเขตของไทย แม้จะไม่มีการทำแผนที่
อาณาเขตเป็นขั้นสุดท้าย ข้อตกลงของกรรมการนั้นก็ยังใช้ได้

(ณ) ถ้ากรรมการผสมไม่ได้ทำความตกลงกันได้ ผลจะเป็น
อย่างไรในทางกฎหมาย

๕๔. ข้อเท็จจริงน่าจะเป็นดังกล่าวนั้นในวรรคก่อน ๆ แต่ถ้าศาล
ไม่รับฟัง ผลจะเป็นอย่างไรในทางกฎหมาย ไทยขอต่อสู้ว่า ประเด็นมีอยู่
เพียงว่า แผนที่หมาย ๑ จะใช้ผูกพันประเทศไทยได้หรือไม่ เมื่อคดีฝ่าย
ไทยพิสูจน์ได้ชัดแจ้งว่า แผนที่หมาย ๑ ไม่ใช่แผนที่ของกรรมการปักปัน
๑๙๐๔ คดีจึงตกหน้าที่กัมพูชาจะต้องหักล้าง

แต่กัมพูชาไม่สามารถหักล้างคดีไทยในข้อนี้ได้ คดีจึงต้องตัดสิน
ตามสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ว่า เขตแดนที่พิพาทใช้สันปันน้ำเป็นเขต จึงเป็น
ประเด็นให้ต้องวินิจฉัยอีกในที่สุดว่า ปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ทางซีกไหน
ของสันปันน้ำ

หมวด ๓

ข้ออ้างว่าไทยรับรองสิทธิของกัมพูชา

๕๕. ในคำค้านข้อ ๔๘ ถึง ๕๕ รัฐบาลกัมพูชาพยายามจะแสดงว่า
เส้นเขตแดนทั้งเขียนไว้ในแผนที่หมาย ๑ นั้น “สยามได้รับรองเห็นชอบ
ด้วยเป็นทางการ” อาศัยเหตุ ๕ ประการดังต่อไปนี้

(๑) สนธิสัญญาปี ๑๙๐๗ (ข้อ ๔๙)

(๒) แผนที่ต่างๆ ซึ่งรัฐบาลไทยพิมพ์ออกใช้ (ข้อ ๕๐ ถึง ๕๓)

(๓) การเสด็จประพาสเขาพระวิหารของในกรมดำรงฯ เมื่อปี
๑๙๓๐ (ข้อ ๕๕)

(๔) หนังสือ “ไทยในสมัยสร้างชาติ” พิมพ์เมื่อปี ๑๙๔๑
(ข้อ ๕๔)

(๕) ข้อความบางตอนคัดจากรายงานการเจรจาระหว่างไทยกับ
กัมพูชาเมื่อปี ๑๙๕๘ (ข้อ ๕๔)

ไทยได้แสดงให้เห็นมาแล้วว่า ผู้ร่างสนธิสัญญา ๑๙๐๗ ไม่รู้จักแผนที่
หมายเลข ๑ และไม่มีอะไรในสนธิสัญญานี้หรืออนุสัญญาต่อกัน หรือในราย
งานการประชุมกรรมการที่ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา อันเป็นการเห็นชอบหรือ
รับรองเส้นเขตแดนดังเขียนไว้ในแผนที่หมายเลข ๑ (คำติงหมวก ๒) ในที่นี้
จึงจะไม่กล่าวถึงสนธิสัญญา ๑๙๐๗ แต่จะกล่าวถึงเหตุอื่นอีก ๔ ประการ
(คำติงข้อ ๕๗ ถึง ๗๕ ต่อไปนี้) และจะมีข้อติงโดยทั่วไป ในข้อที่
กัมพูชาอ้างว่าไทยได้รับรองสิทธิของกัมพูชาเหนือปราสาทเขาพระวิหาร
(ข้อ ๗๖ ถึง ๘๐)

๕๖. มีข้อที่สังเกตได้ว่า กัมพูชากล่าวอ้างถึงการรับรองสิทธิดัง
กล่าวมาในชั้นยื่นคำคำนมากกว่าในชั้นยื่นฟ้องและฟ้องละเอียด กัมพูชา
เพิ่งจะมาตั้งประเด็นใหม่เป็นการอ้างสิทธิโดยอาศัยแผนที่ของกรมแผนที่
ไทยขึ้นเป็นครั้งแรกในคำคำน รัฐบาลไทยจึงต้องแก้ประเด็นข้อนี้ไว้โดย
พิสดารสักหน่อย

(ก) แผนที่ซึ่งรัฐบาลไทยพิมพ์ออกใช้

๕๗. กรมแผนที่ไทยได้ทำการสำรวจบริเวณเขาพระวิหารเป็นครั้ง
แรกเมื่อปี ๑๙๓๔-๑๙๓๕ จึงมีรายงานส่งไว้เป็นเอกสารท้ายคำให้การ
หมายเลข ๔๖ เอ. และ ๔๖ บี. ส่วนเอกสารหมายเลข ๓๔ เป็นถ้อยคำ
ของนายดาบหยดนายทหารผู้ซึ่งได้กระทำการสำรวจ แผนที่สำรวจ ๒ แผ่น
ซึ่งนายดาบหยดเขียนไว้โดยใช้มาตราส่วน ๑/๒๕,๐๐๐ ได้ส่งไว้ต่อศาล
พร้อมกับคำให้การ (เอกสารหมายเลข ๓๔) แผ่นหนึ่งในแผนที่สำรวจ
๒ แผ่นนี้ (เลขที่ ๘๑/๔-๔๘-๔) เป็นแผนที่เขาพระวิหาร และแสดง
เส้นเขตแดนอันถูกต้องซึ่งแบ่งปราสาทเขาพระวิหารมาไว้ในอาณาเขตไทย

โดยที่มีข้อความกล่าวเป็นเลขนัยไว้ในคำก้านข้อ ๖๙ เกี่ยวกับแผนที่สำรวจฉบับนี้ จึงจำเป็นต้องนำรายละเอียดมากล่าวไว้ต่อไปนี้ตามสมควร

๕๘. ตามถ้อยคำที่ให้ไว้ (ทำให้การเล่ม ๒ หน้า ๑๘๗) นายดาบหยด กล่าวถึงแผนที่สำรวจ ๒ ฉบับนี้ว่า “เป็นแผนที่ซึ่งข้าพเจ้าเองได้เขียนขึ้นเมื่อไปทำการสำรวจเขาพระวิหารในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ (๑๙๓๔) เมื่อทำเสร็จแล้ว ข้าพเจ้าได้เสนอแผนที่นี้ต่อกรมแผนที่” แผนที่หมายเลข ๘๑/๔-๔๘-๙ มีความบันทึกไว้ดังต่อไปนี้

“เริ่มสำรวจเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๗

สำรวจเสร็จเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๗

ทำแผนที่เสร็จที่กรมเมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๘”

(พ.ศ. ๒๔๗๗ = ๑๙๓๔ พ.ศ. ๒๔๗๘ = ๑๙๓๕) รัฐบาลกัมพูชาตำหนิไว้ในคำก้านข้อ ๖๙ ว่า แผนที่สำรวจนี้ “มีข้อความเพิ่มเติมลงไว้หลายประการ” ได้แผนที่มีกระดาษตัดปัดไว้ ๒ แห่ง ซึ่งมีข้อความเป็นภาษาไทยพิมพ์ไว้ในแผ่นหนึ่งว่า “สำรวจโดยกรมแผนที่ พ.ศ. ๒๔๗๗” อีกแผ่นหนึ่งมีข้อความว่า “พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ จากต้นฉบับแผนที่สำรวจ พ.ศ. ๒๔๘๓” (พ.ศ. ๒๕๐๑ = ๑๙๕๘ พ.ศ. ๒๔๘๓ = ๑๙๔๐) ตามวิธีปฏิบัติของกรมแผนที่นั้น เมื่อใดจะพิมพ์แผนที่ ก็ใช้กระดาษตัดชิ้นเล็กๆ ที่ว่านี้ปิดลงไว้ในต้นฉบับแผนที่สำรวจ ทั้งนี้เพื่อแสดงรายละเอียดไว้ในแผนที่ แต่เมื่อถ่ายรูปพิมพ์เป็นแผนที่ขึ้น ไม่มีการถ่ายรูปรายละเอียดเหล่านี้ เพราะฉะนั้น ที่มีข้อความปรากฏอยู่ในแผนที่ซึ่งกัมพูชาตำหนิว่า “พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑” จึงหมายความว่า ได้มีการนำต้นฉบับแผนที่สำรวจมาพิมพ์ขึ้นเป็นแผนที่ครั้งสุดท้ายเมื่อปี ๑๙๕๘ แต่ก่อนนั้นก็ได้มีการถ่ายรูปต้นฉบับแผนที่สำรวจพิมพ์ขึ้นเป็นแผนที่เหมือนกัน แผนที่สำรวจซึ่งได้ทำ

ไว้แต่เดิมเป็นต้นฉบับนั้น ตามปกติมีการสำรวจแก้ไขเป็นครั้งเป็นคราว เมื่อมีการสำรวจแก้ไขในครั้งใด ก็ถือว่าแผนที่สำรวจซึ่งได้แก้ไขนั้นเป็นต้นฉบับตามวันเดือนปีซึ่งได้มีการแก้ไข แผนที่สำรวจเลขที่ ๘๑/๔-๔๘-๔ ได้มีการแก้ไขในปี ๑๙๓๗ เป็นครั้งแรก ต่อมาได้มีการแก้ไขอีกในปี ๑๙๔๐ ด้วยเหตุนี้ เมื่อต่อมาได้มีการถ่ายรูปเอาไปพิมพ์ขึ้นเป็นแผนที่ซึ่งมีเศษกระดาษติดไว้ จึงมีข้อความว่าได้ทำแผนที่ขึ้นจากต้นฉบับแผนที่สำรวจปี ๑๙๔๐

๕๕. แต่ความจริงนั้น แผนที่สำรวจเลขที่ ๘๑/๔-๔๘-๔ ซึ่งแสดงเส้นเขตแดนไว้ถูกต้องและแบ่งปราสาทเขาพระวิหารมาไว้ในอาณาเขตไทย กรมแผนที่ได้พิมพ์ออกจำหน่ายแก่ประชาชนเป็นครั้งแรกเมื่อปี ๑๙๓๕ ดังกัสดำเนินมาเป็นเอกสารหมายเลข ๖๐ ท้ายคำดังนี้ เมื่อได้นำไปเทียบเคียงดูกับต้นฉบับแผนที่สำรวจเลขที่ ๘๑/๔-๔๘-๔ ซึ่งได้ส่งศาลไว้แล้ว ย่อมจะเห็นได้ว่า การแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งได้ทำขึ้นในปี ๑๙๓๗ และ ๑๙๔๐ เป็นการแก้ไขเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และไม่ได้นำให้เส้นเขตแดนซึ่งแบ่งปราสาทเขาพระวิหารมาเป็นของไทยเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด

๖๐. ตามข้อเท็จจริงที่กล่าวมา การที่รัฐบาลกัมพูชานำมากล่าวไว้ในคำค้านข้อ ๖๔ ว่า รัฐบาลไทย “ไม่ได้พิมพ์แผนที่ขึ้นแสดงอธิปไตยในทางดินแดนจนกระทั่งปี ๑๙๕๘” จึงไม่เป็นการถูกต้อง เพราะความจริงเมื่อได้ทำการสำรวจเสร็จ รัฐบาลไทยก็ได้พิมพ์แผนที่ออกจำหน่ายโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ตั้งแต่ปี ๑๙๓๕ เพื่อประโยชน์ในการพิมพ์แผนที่ขยายแสดงพระวิหารในแผนที่มาตราส่วนที่ใหญ่กว่า ได้มีการสำรวจกันอีกครั้งหนึ่งเมื่อเดือนธันวาคม ๑๙๓๗ ต้นฉบับแผนที่สำรวจซึ่งได้ทำขึ้นในการสำรวจครั้งนี้ และใช้มาตราส่วน ๑/๕,๐๐๐ ได้ส่งเข้ามาเป็นเอกสารหมายเลข

๖๑ ท้ายคำถึง แผนที่สำรวจฉบับนี้ก็เหมือนกับแผนที่สำรวจเลขที่ ๘๑/๔ - ๔๘-๔ ที่แสดงเส้นเขตแดนไว้ถูกต้อง และแบ่งปราสาทเขาพระวิหาร ไว้ในอาณาเขตไทย ดังนั้นฉบับแผนที่สำรวจมาตราส่วน ๑ / ๕,๐๐๐ นี้ ได้พิมพ์ออกจำหน่ายเป็นแผนที่เมื่อปี ๑๙๔๐

๖๑. รัฐบาลกัมพูชายกขึ้นเป็นข้อโต้แย้งว่า แม้จะได้มีการสำรวจ แล้วในปี ๑๙๓๔-๑๙๓๕ รัฐบาลไทยก็ยังคงพิมพ์แผนที่แสดงเส้นเขตแดน ที่พระวิหารไว้อย่างเดียวกับที่ปรากฏในแผนที่หมายเลข ๑ (คำค้านข้อ ๕๓) ในการนี้รัฐบาลกัมพูชาได้เสนอเอกสารเข้ามา ๒ ชิ้น คือเอกสารหมายเลข ๔๙ และ ๕๐ ดังได้กล่าวมาแล้วในคำให้การข้อ ๗๓ ก่อนที่จะทำการสำรวจ บริเวณเขาพระวิหาร กรมแผนที่ไทยได้ดำเนินการตามประเพณีในการใช้แผนที่ของผู้อื่น ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการคัดลอกแผนที่หมายเลข ๑ มาใช้ และได้คัดลอกตลอดไปถึงข้อผิดพลาดบกพร่องในแผนที่นั้นด้วย แต่แม้จะได้ทำการสำรวจในปี ๑๙๓๔-๑๙๓๕ จนมีแผนที่สำรวจบริเวณเขาพระวิหาร แล้วก็ตาม กรมแผนที่ก็มีแผนที่สำรวจในมาตราส่วนไม่ครบถ้วน เพราะฉะนั้น เมื่อใดทางการขอให้ทำแผนที่ในมาตราส่วนใดซึ่งกรมแผนที่ไม่มีแผนที่สำรวจ ก็จำเป็นที่กรมแผนที่จะต้องใช้แผ่นพิมพ์แผนที่เก่าๆ ซึ่งใช้มาตราส่วนที่ทางการต้องการนั้น กล่าวคือ แผ่นพิมพ์แผนที่ซึ่งใช้มาก่อนปี ๑๙๓๔-๑๙๓๕ อันเป็นแผ่นพิมพ์แผนที่คัดลอกจากแผนที่หมายเลข ๑ ข้อนี้จึงอธิบายได้ว่า เหตุใดเอกสารท้ายคำค้านหมายเลข ๔๙ แผนที่พิมพ์เมื่อปี ๑๙๓๗ มาตราส่วน ๑ / ๒๐๐,๐๐๐ จึงแสดงเส้นเขตแดนไว้อย่างเดียวกับแผนที่หมายเลข ๑ แต่ในแผนที่ฉบับนี้ก็มีข้อความแสดงไว้ว่า เป็นแผนที่พิมพ์ขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเดินอากาศ โดยที่ยังไม่มีแผนที่สำรวจในมาตราส่วน

๑ / ๒๐๐,๐๐๐ กรัมแผนที่จึงได้อาศัยใช้แผ่นพิมพ์ที่มีอยู่ก่อนปี ๑๙๓๔ - ๑๙๓๕ ซึ่งคัดลอกมาจากแผนที่หมายเลข ๑ แต่ก็ให้มีข้อความแสดงไว้ในแผนที่ปี ๑๙๓๗ ว่า แผนที่ฉบับนี้เป็นแผนที่คัดลอกมาจากแผนที่ปี ๑๙๒๓ นอกจากนั้นยังมีข้อความแสดงไว้ในตอนข้างบนด้วยว่า แผนที่ปี ๑๙๓๗ นี้เป็นแผนที่ “ใช้ไปพลางก่อน” (แต่ในการเสนอเอกสารหมายเลข ๔๙ เข้ามาในท้ายคำค้าน ก็พущาไม่ได้แปลรายละเอียดเหล่านี้เสนอต่อศาล ไทยจึงขอเสนอเอกสารหมายเลข ๖๒ เข้ามาในท้ายคำค้านนี้ เพื่อแสดงแผนที่ปี ๑๙๓๗ ทั้งแผ่น อันมีคำแปลรายละเอียดทั้งปวงดังกล่าวข้างต้นด้วย)

๖๒. เอกสารหมายเลข ๕๐ ท้ายคำค้านเป็นแผนที่มาตราส่วน ๑ / ๕๐๐, ๐๐๐ ซึ่งกรมแผนที่ได้พิมพ์ขึ้นเมื่อปี ๑๙๓๘ ก็พущากล่าวไว้ในคำค้านข้อ ๕๐ ว่า แผนที่ฉบับนี้ “แบ่งเบรียะวิเชียรมาไว้ในอาณาเขตกัมพูชา” แต่ถ้าดูแผนที่ฉบับขยาย (เอกสารท้ายคำค้านหมายเลข ๕๑) จะปรากฏว่าตรงยอดเขาพระวิหารมีเส้นขนานเขียนไว้ ๒ เส้น ในคำอธิบายเครื่องหมายเส้นขนานที่ว่านี้ข้างใต้แผนที่ มีอธิบายไว้ว่าเครื่องหมายนี้หมายถึงช่องทางเดิน (เอกสารท้ายคำค้านหมายเลข ๕๐ แปลข้อความคำบรรยายนี้มาแต่บางส่วน จึงได้เสนอเอกสารหมายเลข ๖๓ เข้ามาท้ายคำค้านนี้ ซึ่งมีคำแปลคำบรรยายเครื่องหมายแผนที่ไว้ทั้งหมด) เมื่อดูจากเอกสารหมายเลข ๕๐ จะเห็นไม่ได้ง่ายว่า เครื่องหมายที่แสดงไว้นี้อยู่ในอาณาเขตของฝ่ายใด รู้สึกว่าจะเขียนไว้ในอาณาเขตไทยเป็นส่วนข้างมาก แต่สำหรับตัวปราสาทเขาพระวิหารนั้น ในแผนที่ไม่มีเครื่องหมายแสดงไว้เลย มีแสดงไว้แต่คำว่า “ข. พรหมวิเชียร” (เขาพระวิหาร) และคำว่า “ช่องพรหมวิเชียร” (ช่องพระวิหาร) สำหรับแผนที่มาตราส่วนหยาบเช่นนี้ เมื่อไม่มีเครื่องหมายแสดงไว้ จึงเป็นการยากที่จะชี้ขาดลงไปได้ว่า เส้นอาณาเขตได้เขียนไว้ทางเหนือหรือทางใต้ของตัวปราสาท นอกเหนือไปจากนั้น แผนที่ก็แสดงข้อผิดพลาดบกพร่อง

ไว้บางประการ เช่นแสดงไว้ว่ามีทางเกวียนขึ้นไปสู่เขาพระวิหารจากใต้ไปเหนือ แต่ที่ตรงนี้เป็นหน้าผาสูงชัน ซึ่งจะมีช่องทางเดินหรือทางเกวียนขึ้นไปไม่ได้ นอกจากนั้น สำหรับแผนที่หยาบใช้มาตราส่วน ๑ / ๕๐๐,๐๐๐ เส้นชั้นภูเขาก็จะแสดงได้แต่เพียงหยาบๆ ความมุ่งหมายมีเพียงแต่จะแสดงไว้เป็นประมาณว่า ภูมิประเทศโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นอย่างไร ด้วยเหตุนี้ เอกสารหมายเลข ๕๐ จึงไม่ใช่แผนที่แสดงที่ตั้งแห่งปราสาทเขาพระวิหาร และไม่ใช้หลักฐานอันแสดงว่า ปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ในอาณาเขตกัมพูชา

๖๓. รัฐบาลกัมพูชากล่าวไว้ในคำค้านข้อ ๕๐ ว่า “เมื่อดูแผนที่ซึ่งกรมแผนที่ไทยสังกัดกระทรวงกลาโหมรวบรวมพิมพ์ขึ้นไว้แล้วจะเห็นได้ว่า เส้นเขตแดนในแผนที่นี้ เป็นเส้นเขตแดนซึ่งกรรมการผสม ๑๙๐๔ ได้กำหนดไว้และพิมพ์ขึ้น (เอกสารท้ายฟ้องละเอียดหมายเลข ๑)” แต่เอกสารซึ่งรัฐบาลไทยเสนอเข้ามาถึงกล่าวข้างต้นแสดงว่า ความจริงหาได้เป็นดังนี้ไม่ เพราะเมื่อได้ทำการสำรวจเขาพระวิหารเสร็จแล้ว กรมแผนที่ไทยก็ได้เริ่มพิมพ์แผนที่แสดงเส้นเขตแดนถูกต้อง ซึ่งแบ่งปราสาทเขาพระวิหารมาไว้ในอาณาเขตไทย แผนที่พิมพ์ขึ้นภายหลังการสำรวจเมื่อปี ๑๙๓๔ – ๑๙๓๕ อันเป็นแผนที่แสดงปราสาทไว้ในอาณาเขตกัมพูชา คงมีอยู่ฉบับเดียวเท่านั้น คือเอกสารหมายเลข ๔๙ แต่ที่เป็นดังนี้ก็เพราะเป็นแผนที่คัดลอกมาจากแผ่นพิมพ์ซึ่งใช้อยู่ก่อนปี ๑๙๓๔ – ๑๙๓๕ ดังกล่าวมาในคำถึงข้อ ๖๑ แต่คงได้กล่าวมา แผนที่ฉบับนี้มีข้อความแสดงไว้ว่าเป็นแต่เพียงแผนที่ใช้ไปพลาง ข้อเท็จจริงจึงปรากฏชัดแจ้งว่า นับตั้งแต่ได้ทำการสำรวจในปี ๑๙๓๔ – ๑๙๓๕ เป็นต้นมา กรมแผนที่ไทยไม่เคยได้รับรองเลยว่า เส้นเขตแดนที่เขียนไว้ในแผนที่หมายเลข ๑ เป็นเส้นเขตแดนอันถูกต้อง

๖๔. รัฐบาลกัมพูชาเถียงว่า ในการเจรจาที่กรุงโตเกียวเมื่อปี ๑๙๔๑ และในการเจรจาต่อหน้ากรรมการประนีประนอมที่กรุงวอชิงตันเมื่อปี ๑๙๔๗ ผู้แทนไทยได้ใช้แผนที่ซึ่งแสดงว่าเขาพระวิหารตั้งอยู่ในอาณาเขตของฝรั่งเศส กัมพูชาส่งเอกสารหมายเลข ๔ ทวีเข้ามาเป็นเอกสารท้ายฟ้อง และอ้างว่า เอกสารนี้เป็นแผนที่ “ซึ่งกล่าวไว้ในสัญญาโตกิโอะข้อ ๒” แต่ความจริงนั้น เอกสารฉบับนี้ไม่ใช่เอกสารที่ใช้ในการเจรจาหรือในการร่างสัญญาโตกิโอะ เพราะสัญญาโตกิโอะเซ็นกันเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๑๙๔๑ แต่ตัวอักษรญี่ปุ่นซึ่งพิมพ์ไว้ที่มุมบนด้านซ้ายของเอกสารหมายเลข ๔ ทวี เป็นข้อความแสดงว่าแผนที่ฉบับนี้ได้พิมพ์ขึ้นเมื่อเดือนกันยายน ๑๙๔๑ ส่วนแผนที่ซึ่งผู้แทนไทยได้นำไปใช้ที่กรุงโตกิโอะในปี ๑๙๔๑ นั้น ได้เสนอเข้ามาเป็นเอกสารหมายเลข ๖๔ ท้ายคำตั้งนี้ แผนที่นี้เป็นแผนที่ซึ่งกรมแผนที่ของอินโดจีนได้พิมพ์ขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๔๑ โดยใช้มาตราส่วน ๑ / ๕๐๐,๐๐๐ เอกสารหมายเลข ๔ ทวิน่าจะได้พิมพ์ขึ้นจากแผนที่ฉบับนี้ อาศัยต้นฉบับที่ได้คัดลอกกันต่อมา เมื่ออยู่ในแผนที่ที่จะปรากฏว่า เอกสารหมายเลข ๔ ทวีเป็นแผนที่รูปถ่าย เส้นแสดงเทือกภูเขาของรักพิมพ์ไว้ไม่ชัดแจ้ง แต่ถ้าดูจากต้นฉบับซึ่งส่งศาลไว้แล้วจะเห็นได้ว่า ที่ตั้งของพระวิหารไม่ได้ปรากฏแสดงไว้ในอาณาเขตกัมพูชาดังที่มีการกล่าวอ้างมาในคำค้านข้อ ๕๑ แม้จะเป็นแผนที่หยาบใช้มาตราส่วน ๑ / ๕๐๐,๐๐๐ เมื่อดูต้นฉบับด้วยความพิณิจพิเคราะห์แล้ว ก็กลับปรากฏว่าตัวปราสาทพระวิหารนั้นได้แสดงไว้ในอาณาเขตไทย ส่วนในอาณาเขตฝรั่งเศสมีเครื่องหมายเป็นวงกลมแดงเล็กๆ แสดงไว้ ซึ่งตามคำบรรยายเป็นเครื่องหมายหมู่บ้าน เพราะเหตุนี้ จะถือว่าเป็นเครื่องหมายแสดงที่ตั้งของปราสาทเขาพระวิหารไม่ได้

๖๕. ตามที่ได้กล่าวมาในคำให้การข้อ ๗๓ แผนที่ซึ่งผู้แทนไทยได้ใช้ในการเจรจาที่กรุงวอชิงตันเมื่อปี ๑๙๔๗ (เอกสารหมายเลข ๖ ทวิท้ายฟ้อง) เป็นแผนที่ที่มีคำบรรยายว่า “รวบรวมมาจากแผนที่ไทยและแผนที่อินโดจีน” ตามถ้อยคำของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการรวบรวมแผนที่เหล่านี้ (เอกสารท้ายคำพิพากษาหมายเลข ๖๕ เอ.) ปรากฏว่าได้มีการทำแผนที่ฉบับนี้ขึ้นโดยคัดลอกเส้นแผนที่จากแผนที่อินโดจีนฉบับพิมพ์เมื่อปี ๑๙๒๘ มาตราส่วน ๑/๒,๐๐๐,๐๐๐ เส้นที่คัดลอกมานี้ รวมทั้งเส้นเขตแดนบนภูเขา ดงรักและเครื่องหมายข้อความแสดงฐานที่ตั้งแห่ง “เปรี๊ยะวิเฮียร์” ด้วย ต้นฉบับแผนที่นี้รวมทั้งแผนที่คัดลอกดังกล่าว ได้ส่งเข้ามาเป็นเอกสารท้ายคำพิพากษาหมายเลข ๖๕ บี. และ ซี. เมื่อได้คัดลอกเส้นในแผนที่ดังกล่าวแล้ว เจ้าหน้าที่ได้แสดงเส้นอาณาเขตที่ไทยได้เสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสมาเป็นชั้นๆ ให้ปรากฏในแผนที่ด้วย โดยคัดลอกเอามาจากแผนที่อีกฉบับหนึ่งของกรมแผนที่พิมพ์เมื่อปี ๑๙๔๐ มาตราส่วน ๑/๔,๐๐๐,๐๐๐ ทั้งส่งมาเป็นเอกสารหมายเลข ๖๕ จี. ท้ายคำพิพากษา ตามที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่า เท่าที่เกี่ยวกับการแสดงฐานที่ตั้งของ “เปรี๊ยะวิเฮียร์” เอกสารหมายเลข ๖ ทวิเป็นแต่เพียงแผนที่ซึ่งกรมแผนที่ไทยคัดลอกมาจากแผนที่ฝรั่งเศสนั่นเอง ทั้งนี้เพราะเหตุว่า การเจรจาที่กรุงวอชิงตันเป็นการเจรจาเกี่ยวกับอาณาบริเวณในอินโดจีนซึ่งฝ่ายไทยไม่มีแผนที่สำรวจ จึงได้คัดแผนที่ฝรั่งเศสไปใช้ในการเจรจา

๖๖. บัดนี้รัฐบาลกัมพูชาเสนอมาในคำค้านข้อ ๕๒ ว่า การที่กรมแผนที่ไทยส่งกัฏกระทรวงกลาโหม ได้พิมพ์แผนที่เหล่านี้มาใช้ในกิจการของกระทรวงการต่างประเทศเกี่ยวกับการเจรจา เป็นหลักฐานหักล้างคดีไทยตลอดจนคำพยานหลักฐานที่ไทยแสดงว่า พระวิหารอยู่ในอำนาจครอบครองอธิปไตยของไทยมาตั้งแต่ก่อนปี ๑๙๐๔ แต่ความจริงนั้น ข้อ

หักล้างเกิดขึ้นเนื่องจากว่า รัฐบาลกัมพูชาได้โต้เถียงต่อไปว่า ทั้ง ๆ ที่ได้มีการครอบครองใช้อำนาจอธิปไตย การที่ไทยได้พิมพ์แผนที่เหล่านี้ออกใช้เป็นหลักฐานซึ่งในส่วนที่ ๒ ของคำค้านถือว่า เป็นการที่ไทยรับรองเส้นเขตแดนตามแผนที่หมายเลข ๑ คำค้านข้อ ๕๒ กล่าวว่า “เหล่านี้ไม่ใช้การกระทำส่วนบุคคล แต่เป็นการแสดงออกในทางการ และเป็นการแสดงแผนที่ทางราชการ ถ้าเป็นความจริงว่าพระวิหารเป็นของไทยมาแต่ก่อน และหลังปี ๑๙๐๔ แล้ว รัฐบาลไทยจะต้องได้สั่งดำเนินการให้มีแผนที่แสดงไว้ดังนั้น ”

๖๓. แต่ตามความจริงนั้น หากได้มีการขัดแย้งแต่อย่างหนึ่งอย่างใดในการใช้อำนาจอธิปไตยของไทยไม่ เท่าที่เกี่ยวกับการพิมพ์แผนที่ออกใช้ก็ได้แสดงมาแล้วว่า ในระยะเวลาก่อนปี ๑๙๓๔ - ๑๙๓๕ กรมแผนที่ไทยเป็นแต่คัดลอกแผนที่หมายเลข ๑ ของฝรั่งเศสมาใช้ ด้วยเหตุที่ในระยะเวลา นั้น ไทยยังไม่ได้สำรวจบริเวณเขาพระวิหาร ถ้าจะแสดงแผนที่บริเวณนี้ จะให้กรมแผนที่แสดงแผนที่ได้อย่างไรโดยไม่คัดลอกเอามาจากของฝรั่งเศส แต่การที่มีการคัดลอกแผนที่หมายเลข ๑ มาใช้นั้น ไม่ได้หมายความว่า รัฐบาลไทยเชื่อตามแผนที่หมายเลข ๑ ว่า ปราสาทเขาพระวิหารอยู่ในอาณาเขตกัมพูชา ทั้งนี้ก็เพราะว่า การกระทำทั้งหลายของรัฐบาลไทยในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว เป็นการถือว่าปราสาทเขาพระวิหารอยู่ในอาณาเขตของไทยทั้งสิ้น เจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่นของไทยและเจ้าหน้าที่ในส่วนราชการอื่นๆที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจตลอดมาว่า ความจริงเป็นดังนี้ จึงได้ถือว่าปราสาทเขาพระวิหารอยู่ใต้อำนาจอธิปไตยของไทย ข้อนี้ได้แสดงไว้แล้วอย่างชัดเจนในคำให้การตั้งแต่ข้อ ๖๒ ถึง ๖๔ และในเอกสารประกอบ ด้วยเหตุนี้ ไทยจึงได้ครอบครองบริเวณเขาพระวิหารมาโดยมีประสิทธิภาพ และโดยไม่มีใครมาทักท้วงว่ากล่าว การที่กัมพูชากลับมาโต้เถียงให้เป็นว่า ไทยเป็น

ฝ่ายเรียกร้องจะเอาพระวิหารเป็นสิทธิ จึงไม่เป็นการถูกต้อง ต่อมาเมื่อฝ่ายไทยได้ทำการสำรวจบริเวณนี้เมื่อปี ๑๙๓๔ - ๑๙๓๕ จึงได้ตรวจพบว่าเส้นสันปันน้ำในแผนที่เก่าก่อนได้ลงไว้ผิด แม้ต่อมากรมแผนที่จะได้พิมพ์แผนที่แสดงพระวิหารไว้ในอาณาเขตฝรั่งเศส (เอกสารท้ายคำคำนำหมาย ๔๙) ความจริงก็ได้แสดงมาในคำถึงข้อ ๖๑ แล้วว่า แผนที่ฉบับนี้ได้พิมพ์ขึ้นเพื่อใช้งานอย่างไร และต้องนำมาตราส่วนซึ่งกรมแผนที่ยังไม่มีแผนที่สำรวจของตนเองอยู่ในเวลานั้น แผนที่ฉบับนี้มีข้อความแสดงไว้ชัดว่าเป็นแผนที่ใช้ไปพลาง ข้อสำคัญคือ ในขณะที่พิมพ์แผนที่ฉบับนี้ออกใช้ ยังไม่มีใครมาโต้แย้งขัดแย้งเลยว่า ตามที่รัฐบาลไทยได้ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือเขาพระวิหารมานั้น เป็นการอันมิชอบ ในที่สุด เมื่อได้ทำการสำรวจในปี ๑๙๓๔ - ๑๙๓๕ แล้ว กรมแผนที่ไทยก็ได้พิมพ์แผนที่ออกจำหน่ายแสดงว่าปราสาทเขาพระวิหารอยู่ในอาณาเขตไทย

๖๘. ในการเจรจาต่อหน้ากรรมการประนีประนอมที่กรุงวอชิงตัน ในปี ๑๙๔๗ ไทยได้อาศัยใช้แผนที่แสดงพระวิหารในอาณาเขตกัมพูชาเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวในการเจรจาทางการทูต และทั้งได้แสดงมาแล้วในคำถึงข้อ ๖๔ แผนที่ซึ่งไทยใช้ที่กรุงโตเกียวในปี ๑๙๔๑ นั้น แทนที่จะเป็นโทษแก่ไทยกลับจะเป็นคุณเสียอีก แต่กระนั้นก็ยังเป็นประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยให้แน่ชัดลงไปว่า การที่ผู้แทนไทยนำแผนที่ไปใช้ในการเจรจาสองคราวนี้ เป็นการกระทำในทางการแก้ไขเพียงไร ข้อสำคัญมีว่า ในกรณีใดๆ อันหากจะได้มีข้อโต้แย้งคัดค้านเป็นทางการว่าไทยไม่ใช่เจ้าของปราสาทเขาพระวิหาร ฝ่ายไทยไม่เคยใช้หรือเสนอแผนที่ซึ่งแสดงพระวิหารไว้ในอาณาเขตกัมพูชาเลย ที่กรุงโตเกียวก็ดี ที่กรุงวอชิงตันก็ดี ไม่ได้มีประเด็นโต้แย้งกันเกี่ยวกับสิทธิเหนือปราสาทเขาพระวิหาร ในการเจรจากันที่กรุงโตเกียว ไทยเรียกคืนดินแดนใต้ภูเขาจริงลงไป ซึ่งไทยได้สูญเสีย

เสียให้แก่ฝรั่งเศสไปในปี ๑๙๐๗ อาณาเขตที่ไทยพยายามจะขยายออกไปนี้
เลยลงไปทางใต้ถึงเส้นเกร็ด ๑๕ เป็นระยะทางห่างจากเขาพระวิหารลงไป
ทางใต้ถึง ๑๐๐ กิโลเมตร ข้อนี้ปรากฏอยู่ในแผนที่ซึ่งผู้แทนของไทยนำไป
ใช้ (เอกสารหมายเลข ๖๔) ภายหลังที่ได้ดินแดนที่วานนี้คืนมาแล้ว ในการ
เจรจาที่กรุงวอชิงตัน ไทยก็เพียงแต่พยายามยึดถือเอาไว้ ในการเจรจา
คราวนี้ ซึ่งทำกันต่อหน้าคณะกรรมการประนีประนอม ก็ไม่มีประเด็น
เกี่ยวข้องไปถึงปราสาทเขาพระวิหารอีกเช่นเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้น ผู้แทน
ฝรั่งเศสเองกล่าวซ้ำแล้วซ้ำอีกว่า เส้นเขตแดนในอาณาบริเวณนี้ เดินไป
ตามสันภูเขาตงรัก (คำถึงข้อ ๔๑) การเจรจาต่อหน้าคณะกรรมการประนี
ประนอมนี้ จึงมิได้มีข้อโต้แย้งพัวพันไปถึงเส้นเขตแดนบนภูเขาตงรักเลย
และมิได้มีการโต้แย้งคัดค้านอำนาจอธิปไตยของไทยเหนือปราสาทเขาพระ
วิหารในบริเวณนี้แต่ประการใด ในการเจรจาคราวนี้ ฝรั่งเศสมิได้เรียกร
้องจะเอาปราสาทเขาพระวิหารไปเป็นสิทธิ และมิได้มีการเจรจากล่าวอ้าง
แต่ประการใด ที่จะทำให้รัฐบาลไทยรู้สึกหรือเข้าใจว่า สิทธิของรัฐบาลไทย
เหนือปราสาทเขาพระวิหารมีข้อโต้แย้งคัดค้านขึ้นแล้ว แผนที่ซึ่งฝ่ายไทยนำ
ไปใช้ในการเจรจาคราวนี้ ข้อความก็มีปรากฏอยู่ในตัวแผนที่ว่า เป็นแผนที่
ซึ่งได้รวบรวมขึ้นจากแผนที่ของฝรั่งเศสและไทย ฝ่ายไทยได้นำไปเสนอ
แสดงแนวอาณาเขตของไทยถึงลงไปถึงเขาพระวิหารดังกล่าวแล้ว ด้วย
เหตุนี้ จึงถือไม่ได้ว่ารัฐบาลไทยได้ยอมรับรองแผนที่หมายเลข ๑ เป็นทางการ
ทั้งที่กัมพูชาโต้แย้งมา นอกจากนั้น ตราบเท่าจนถึงปี ๑๙๔๗ แผนที่แสดง
พระวิหารในอาณาเขตกัมพูชา ก็ได้พิมพ์ออกจำหน่ายใช้กันมาเป็นเวลาหลาย
ปีแล้ว แต่ตลอดระยะเวลานี้ ไทยกลับเป็นฝ่ายใช้อำนาจอธิปไตยเหนือ
บริเวณเขาพระวิหารโดยไม่มีผู้ใดคัดค้านว่ากล่าว และโดยฝรั่งเศสมิได้เคย
โต้แย้งอ้างสิทธิเหนือปราสาทเขาพระวิหารแต่ประการใดเลย

๖๕. ในคำค้นข้อ ๕๓ รัฐบาลกัมพูชาตั้งเป็นคำถามขึ้นมาว่า เมื่อก่อนมีการสำรวจในปี ๑๙๓๔ - ๑๙๓๕ จะถือว่า “ประเทศไทยไม่รู้เลยว่าปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ทางเหนือเส้นเขตแดน” กระนั้นหรือ คำตอบเห็นได้ง่าย ๆ ก่อนมีการสำรวจดังกล่าว ราชการส่วนต่าง ๆ ของไทยซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับบริเวณเขาพระวิหารทราบกันดีว่า ปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ในอาณาเขตไทย ข้อนี้ได้แสดงให้เห็นไว้แล้วในคำให้การตั้งแต่ข้อ ๖๒-๖๙ และเอกสารประกอบ เจ้าหน้าที่กรมแผนที่บางคนก็ทรงทราบดังนั้นเหมือนกัน แต่จะให้ชี้ขาดลงไปว่า เส้นเขตแดนในแผนที่หมายเลข ๑ ลากไว้ผิด ยังชี้ขาดลงไปไม่ได้ จนกระทั่งกรมแผนที่ได้ทำการสำรวจเป็นการแน่นอนแล้ว

๗๐. ในคำค้นข้อ ๕๓ รัฐบาลกัมพูชาตั้งเป็นประเด็นโต้เถียงมาว่า รัฐบาลไทยไม่เคยเรียกร้องที่จะเอาปราสาทเขาพระวิหารเป็นสิทธิในการเจรจาสนธิสัญญาฝรั่งเศสไทยปี ๑๙๓๗ หรือในการเจรจาต่อหน้ากรรมการประนีประนอมที่กรุงวอชิงตันในปี ๑๙๔๗ แต่ก็เห็นได้ว่า ไม่มีความจำเป็นอะไรที่ไทยจะเรียกร้องกันนั้น ทั้งนี้ก็เพราะไทยเป็นฝ่ายครอบครองเขาพระวิหารอยู่แล้ว ตรงกันข้าม ในการเจรจาปี ๑๙๓๗ ก็ดี ในการเจรจาปี ๑๙๔๗ ก็ดี ผู้แทนฝรั่งเศสไม่ได้กล่าวอะไรให้เป็นการกีดกันโต้แย้งสิทธิของไทยเหนือปราสาทเขาพระวิหาร ฝรั่งเศสเพียงจะมาประท้วงอ้างสิทธิเหนือปราสาทเขาพระวิหารขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี ๑๙๔๙

๗๑. คำค้นข้อ ๒๐ กล่าวถึงการเจรจาเมื่อปี ๑๙๔๘ รัฐบาลกัมพูชาอ้างว่า ในการเจรจาดังนี้ ผู้แทนฝ่ายไทยได้เสนอแผนที่ฉบับเดียวกับที่ผู้แทนกัมพูชานำมาใช้ แผนที่ฉบับนี้แสดงปราสาทเขาพระวิหารไว้ในอาณาเขตกัมพูชา แต่ความจริงหาได้เป็นดังกัมพูชากล่าวอ้างไม่ ดังปรากฏในถ้อยคำของ พ.อ. พุฒ ผู้แทนฝ่ายไทยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายแผนที่

(เอกสารท้ายคำติงหมายเลข ๖๖ เอ.) ในการเจรจาคราวนี้ ฝ่ายไทยใช้แผนที่ ๒ ฉบับ ฉบับหนึ่งเป็นแผนที่มาตราส่วน ๑/๕๐,๐๐๐ อีกฉบับหนึ่งเป็นแผนที่มาตราส่วน ๑/๒๐๐,๐๐๐ แต่ทั้งสองฉบับแสดงปราสาทเขาพระวิหารไว้ในอาณาเขตไทย ทั้งส่งเข้ามาเป็นเอกสารท้ายคำติงหมายเลข ๖๖ บี. และ ซี. แต่กัมพูชาใช้แผนที่ต่างกัน แผนที่ซึ่งกัมพูชานำมาใช้ในการเจรจาครั้งนั้นเป็นแผนที่มาตราส่วน ๑/๒๐๐,๐๐๐ คือแผนที่หมายเลข ๑ นั้นเอง ซึ่งกัมพูชาเคยยึดถือว่าเป็นแผนที่สังเขปแนบท้ายอนุสัญญาต่อท้ายสนธิสัญญา ๑๙๐๗ เมื่อกัมพูชาเสนอแผนที่ฉบับนี้เข้ามา เสด็จในกรมพระราชวัง (รู้จักกันในฐานะที่เป็นพระองค์เจ้าวรรณ ๖) หัวหน้าผู้แทนฝ่ายไทย ไม่ยอมรับว่าแผนที่นี้เป็นแผนที่สังเขปแนบท้ายอนุสัญญา แต่ได้รับสั่งในเวลาเดียวกันว่า แผนที่ฉบับนี้ไทยก็มีเหมือนกัน แล้วต่อมาจึงได้มีการค้นหาแผนที่ฉบับของไทยนำมาเปรียบเทียบกับฉบับของกัมพูชา ซึ่งคัดลอกมาจากแผนที่หมายเลข ๑ ในรายงานจึงได้มีข้อความบันทึกไว้ซึ่งที่กัมพูชานำมากล่าวอ้างในคำค้านข้อ ๒๐ (หน้า ๑๓) ว่า “ผู้แทนทั้งสองฝ่ายได้นำแผนที่มาเปรียบเทียบ ปรากฏว่าไม่มีข้อแตกต่าง” ที่ไม่ปรากฏข้อแตกต่างนี้ ก็เป็นธรรมดาอยู่เอง เพราะแผนที่ทั้งของไทยและกัมพูชาที่ได้นำมาเปรียบเทียบกับกันนั้นเป็นแผนที่คัดลอกมาจากแผนที่หมายเลข ๑ ด้วยกันทั้งสองฉบับ แต่ที่กัมพูชา กลับนำมาสรุปว่า ทั้งนี้เป็นกรณีที่ “ในระหว่างการเจรจา ผู้แทนทั้งสองฝ่ายได้นำแผนที่แสดงเส้นเขตแดนของทั้งสองฝ่ายมาเปรียบเทียบ” นั้น อาจทำให้เข้าใจผิดได้ (ดูคำค้านข้อ ๒๐) เพราะความจริง แผนที่ซึ่งผู้แทนฝ่ายไทยนำมาใช้สนับสนุนข้ออ้างของตนในการเจรจาครั้งนี้ หาใช่แผนที่ซึ่งได้นำมาเปรียบเทียบกับกันไม่ แต่เป็นแผนที่อีก ๒ ฉบับต่างหาก ซึ่งได้ส่งไว้เป็นเอกสารท้ายคำติง (เอกสารหมายเลข ๖๖ บี. และ ซี.) แผนที่ทั้ง ๒ ฉบับนี้แสดงปราสาทเขาพระวิหารไว้ในอาณาเขตไทย

๓๒. ในตอนท้ายคำค้านข้อ ๒๐ กัมพูชากล่าวว่า “ในปี ๑๙๕๘ รัฐบาลไทยไม่ได้ท้วงติงความถูกต้องแท้จริงแห่งแผนที่ของคณะกรรมการ ฝรั่งเศส-ไทยปี ๑๙๐๔” ข้อนี้ไม่ถูกต้อง เสด็จในกรม ฯ ไม่ได้รับสั่งอะไร อันจะนำมากล่าวอ้างเป็นหลักฐานได้ว่า พระองค์ท่านได้ยอมรับว่าแผนที่ หมาย ๑ เป็นแผนที่อื่นถูกต้อง ตรงกันข้าม เสด็จในกรม ฯ ยืนยันว่า สันปันน้ำเป็นเส้นเขตแดน และเมื่อถือเส้นเขตแดนตามรับสั่งนี้แล้ว ปราสาทเขาพระวิหารจะต้องอยู่ในอาณาเขตของไทย นอกจากนั้น เมื่อฝ่าย กัมพูชากล่าวอ้างว่า แผนที่ที่หมาย ๑ เป็นแผนที่สังเขปแนบท้ายอนุสัญญา ต่อท้ายสนธิสัญญาปี ๑๙๐๗ เสด็จในกรม ฯ ยังได้รับสั่งว่า สำเนาฉบับของ ไทยได้สูญหายไปในช่วงสงคราม ส่วนแผนที่ที่หมาย ๑ ซึ่งผู้แทนกัมพูชา นำมาเสนอ เสด็จในกรม ฯ รับสั่งว่า ไม่ตรงกับที่พระองค์ท่านได้เคย ทอดพระเนตร (ดูรายงานการประชุมเจรจาปี ๑๙๕๘ เอกสารท้ายคำถึง หมาย ๕๑)

(ข) ข้ออ้างว่า ไทยรับรองสิทธิของกัมพูชาโดยประการอื่น

๓๓. ในคำค้านข้อ ๕๕ กัมพูชานำเอาเรื่องที่เสด็จในกรมดำรง ฯ เสด็จประพาสเขาพระวิหารในปี ๑๙๓๐ มากล่าวซ้ำ โดยอ้างว่า “เจ้าหน้าที่ ฝรั่งเศสต้องการที่จะแสดงว่า ปราสาทนี้อยู่ในเขตอธิปไตยฝรั่งเศส (เอกสารหมาย ๕๓ เอ. และ บี.)” แต่ก็เป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจอยู่ว่า ฝรั่งเศส ผู้ปรารถนาจะแสดงออกเช่นนี้ ไม่ได้กราบทูลให้เสด็จในกรม ฯ ทรงทราบล่วงหน้าว่า พระองค์ท่านจะได้เข้าไปในดินแดนของฝรั่งเศสเมื่อเสด็จ ประพาสเขาพระวิหาร เพราะถึงที่กัมพูชาเองก็รับอยู่ในคำค้านข้อ ๕๕ และ ถึงอย่างไรก็ย่อมเป็นที่เห็นได้ว่า ในการที่เสด็จในกรม ฯ จะได้เสด็จประพาส เขาพระวิหารนั้น ฝรั่งเศสรู้อยู่ก่อนแล้วล่วงหน้า ส่วนเอกสารท้ายคำค้าน

หมายเลข ๕๓ เอ. และ บี. นั้น กัมพูชาอ้างว่าเป็นสุนทรพจน์ของ เรชิตัง
 ฝรั่งเศส แห่งจังหวัดกำปงธม และ ม. ปาร์มันกีเอร์ ที่ได้กล่าวในโอกาส
 ที่ในกรมเสด็จประพาส (ต้นฉบับที่ส่งศาลปรากฏว่าเป็นตัวพิมพ์บนกระดาษ
 ธรรมดา ไม่มีวันที่ หรืออะไรแสดงไว้ว่าได้เขียนขึ้นที่ไหน หรือมีที่มา
 อย่างไร) แต่เมื่อดูตามสุนทรพจน์นั้นแล้ว ก็สังเกตได้ว่า สำหรับเรชิตัง
 ซึ่งน่าจะได้อ่านข้อความอะไรให้เป็นไปตามความมุ่งหมายในทางการเมือง
 ของรัฐบาลฝรั่งเศสนั้น กลับพยายามหลีกเลี่ยงที่จะไม่ใช้ถ้อยคำใดๆในทาง
 แสดงอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศส กัมพูชาเถียงว่า ถ้าเสด็จในกรม ฯ ทรง
 รู้สึกไม่พอพระทัยในทางปฏิบัติของฝรั่งเศสแล้ว “เสด็จในกรม ฯ คงจะ
 ไม่รับรองในการที่จะประท้วงการอ้างสิทธิของฝรั่งเศสเหนือโบราณสถานใน
 เขตอำนาจอธิปไตยของไทย” แต่ความจริงนั้น เสด็จในกรม ฯ ได้ทรงประ-
 ท้วงอย่างผู้ดี โดยขอให้เรชิตังถอดเครื่องแต่งกายเต็มยศออกเสีย (คำให้
 การเล่ม ๒ เอกสารหมายเลข ๓๙ เอฟ. และ จี. หน้า ๒๐๖, ๒๐๗) เหตุที่
 เสด็จในกรม ฯ ไม่ได้จัดการอย่างไรต่อไป ก็ได้แสดงไว้แล้วในคำให้การ
 ข้อ ๕๐ ที่สุดรัฐบาลกัมพูชาอ้างว่า เสด็จในกรมดำรง ฯ ซึ่งดำรงตำแหน่ง
 เป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยอยู่ในขณะที่กรรมการผสมตามสนธิสัญญา
 ๑๙๐๔ กำลังปักปันเขตแดนอยู่นั้น “ทรงทราบดีว่า การปักปันเขตแดน
 เมื่อปี ๑๙๐๔, ๑๙๐๗ ทำให้ปราสาทเขาพระวิหารตกไปอยู่ในอาณาเขต
 กัมพูชา” แต่การที่เสด็จในกรม ฯ ผู้ทรงดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีกระ-
 รวงมหาดไทยได้ทรงขบใจฝรั่งเศสในการที่ฝรั่งเศสส่งแผนที่พิมพ์ที่ปารีส
 ไปถวาย ๑๑ แผ่น และขอให้ส่งมาอีกเพื่อแจกจ่ายไปยังเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น
 ในจังหวัดต่าง ๆ นั้น ไม่ได้หมายความว่า พระองค์ท่านได้ศึกษา
 แผนที่เหล่านั้น และรับรองว่าเป็นแผนที่อันถูกต้องทุกอย่าง ตรงกันข้าม
 เสด็จในกรม ฯ จะได้ทรงเข้าพระทัยว่า เขตแดนได้มีการเปลี่ยนแปลงไป

เป็นประการใดเนื่องจากสนธิสัญญา ๑๙๐๔ มีปรากฏอยู่ในประกาศเปลี่ยน
แปลงเขตแดน (คำให้การ เล่ม ๒, เอกสารหมายเลข ๔๗, ๔๘ หน้า ๒๓๔,
๒๓๕) ซึ่งพระองค์ท่านเป็นผู้สั่งประกาศ (เอกสารท้ายคำถึงหมายเลข ๖๗)
ประกาศฉบับนี้แสดงไว้ว่า ไทยได้เสียดินแดนให้ฝรั่งเศสไปแต่เฉพาะใน
พื้นแผ่นดินต่ำถัดจากภูเขาตงรักลงไป เอกสารแสดงถึงการเตรียมการรับ
เสด็จในกรม ฯ ในปี ๑๙๓๐ (คำให้การเล่ม ๒ เอกสารหมายเลข ๓๙ เอ.-
ที. หน้า ๑๙๘-๒๐๑ กับเอกสารหมายเลข ๓๙ เอฟ. หน้า ๒๐๕) แสดง
ไว้ชัดอย่างไม่มีทางสงสัยว่า ในการเสด็จประพาสครั้งนี้ เสด็จในกรมดำรง ฯ
ทรงถือว่า เขาพระวิหารตั้งอยู่ในเขตมณฑลนครราชสีมาของไทย

๓๔. ในคำค้านข้อ ๕๔ กัมพูชากล่าวอ้างถึงหนังสือ “ไทยในสมัย
สร้างชาติ” หนังสือฉบับนี้ได้พิมพ์ขึ้นเป็นการริบถ่วนอย่างไร ได้กล่าวไว้
ในคำให้การข้อ ๗๐ ในที่นี้จะขอล่าวเพิ่มเติมแต่เพียงว่า คำค้านของ
กัมพูชากล่าวอ้างถึงแต่ข้อความอธิบายภาพในหน้า ๑๕๔ ของหนังสือเล่มนี้
แต่หาได้กล่าวถึงคำอธิบายภาพในหน้า ๑๕๘ คิด ๆ กันนั้นก็ยังไม่ คำอธิบาย
ภาพในหน้า ๑๕๘ นี้กล่าวไว้อย่างถูกต้องว่า ปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่
ในจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดนี้ตั้งอยู่ทางเหนือภูเขาตงรัก และเป็นดินแดน
ของไทยตลอดมา โดยไม่มีส่วนใดส่วนหนึ่งอันเป็นดินแดนที่ไทยได้มาใน
ปี ๑๙๔๑ เลย ถ้าเป็นความจริงว่า ไทยได้ปราสาทเขาพระวิหารเนื่องจาก
สัญญาโตกิโอแล้ว คำอธิบายภาพก็น่าจะได้กล่าวไว้ให้ถูกต้องว่า ปราสาท
ตั้งอยู่ในจังหวัดกำปงธมของกัมพูชา ที่มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ
ของไทยทางใต้ ซึ่งไทยได้จังหวัดของกัมพูชาขึ้นมาเมื่อปี ๑๙๔๑

๓๕. ในคำค้านข้อ ๕๔ กัมพูชาก็เอารายงานการเจรจาไทย-เขมร
ที่กรุงเทพฯ ฯ ในปี ๑๙๕๘ มาอ้าง และแสดงว่า ในการเจรจากรานี้ พระ-
องค์วรวงศ์ ฯ หัวหน้าผู้แทนฝ่ายไทยได้รับสั่งว่า ประเทศไทยได้ครอบครอง

พระวิหารมาตั้งแต่ “ปี ๑๙๔๐” และ “ไค้คิ่นมา” ตามสัญญาโตกิโอในปี ๑๙๔๑ ความจริงรัฐบาลกัมพูชาไม่มีสิทธิที่จะนำรายงานการเจรจาเข้ามาเสนอว่าเป็นความคิดเห็นของรัฐบาลไทย และจะเอามาอ้างเป็นหลักฐานว่า ในกรม ฯ ได้รับสั่งอะไรไปในทางที่เป็นความคิดเห็นขั้นสุดท้าย ก็อ้างไม่ได้ พระองค์วรรณ ฯ ได้รับสั่งไว้อย่างชัดเจนหลายครั้งในระหว่างการเจรจาว่า พระองค์ท่านไม่ได้รับสั่งอะไรเกี่ยวกับสิทธิในทางกฎหมาย แต่ นั่นแหละ เมื่อกัมพูชายังเอารายงานนั้นมาอ้าง ก็มีความจำเป็นจะต้องชี้ให้เห็นว่า รายงานที่คัดลอกเอามาอ้างแต่เพียงบางส่วนนี้ ไม่เป็นการแสดงความจริงในกรม ฯ ได้รับสั่งอย่างไร นอกจากจะคัดลอกเอามาอ้างเพียงบางตอนเท่านั้นแล้ว ตัวรายงานเองก็จดบันทึกหัวข้อเจรจาไว้แต่โดยสรุป หาใช่รายงานบันทึกถ้อยคำทุกตัวอักษรไม่ รายงานการเจรจาลงวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๑๙๕๘ และคำชี้แจงของพระองค์วรรณ ฯ ได้ส่งเข้ามาเป็นเอกสารหมายเลข ๕๑ และ ๖๘ ท้ายคำติง เอกสาร ๒ ฉบับนี้ แสดงให้เห็นชัดว่า เมื่ออ่านรวมกันทั้งหมดโดยตลอดแล้ว ในกรม ฯ ไม่ได้รับสั่งเลยว่าประเทศไทยพึงจะได้เข้าครอบครองเขาพระวิหารเมื่อปี ๑๙๔๐ และไม่ได้รับสั่งว่า ไทยพึงได้สิทธิอธิปไตยมาเมื่อปี ๑๙๔๑^(ก)

(ก) ข้อสังเกตเกี่ยวกับส่วนที่ ๒ ของคำค้าน

๗๖. รัฐบาลกัมพูชาเถียงไว้ในคำค้านข้อ ๔๘ ว่า “เส้นเขตแดนซึ่งกรรมการฝรั่งเศส-ไทย ๑๙๐๔ กำหนดไว้” (เข้าใจว่าหมายความว่าเส้นเขตแดนในแผนที่หมายเลข ๑) “ประเทศสยามได้รับรองเห็นชอบด้วยเป็นทางการ” รัฐบาลกัมพูชากล่าวถึงเส้นเขตแดนนี้ต่อไปว่า เป็น “เส้นสัน

(ก) เสด็จในกรมฯ ราชป ฯ รับสั่งไว้แต่ต้นว่า เขาพระวิหารเป็นของไทยตามหลักสันนิษฐานในสนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ เมื่อเขมรได้ว่า ตามข้อตกลง ณ กรุงวอชิงตันปี ๑๙๔๖ จะต้องมีการกลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนสงคราม เป็นผลให้ไทยต้องคืนเขาพระวิหารให้เขมร ในกรม ฯ รับสั่งตอบว่า ไทยครอบครองอยู่ก่อนสงครามในปี ๑๙๔๐ จึงไม่ต้องคืนเขาพระวิหารให้ใคร

ปันน้ำตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗” และเถียงว่า เส้นเขตแดนนี้ “ได้มีการ
รับรองแล้วโดยไม่มีข้อแม้เงื่อนไข ทั้งต่อมาประเทศไทยยังได้รับรู้
อย่างบริบูรณ์” (คำค้านข้อ ๗๕)

๑๑. คำค้านของกัมพูชาแสดงให้เห็นว่า มีเส้นอาณาเขตอีกเส้นหนึ่ง
แตกต่างกับเส้นอาณาเขตซึ่งได้กำหนดไว้โดยสนธิสัญญา เส้นอาณาเขตอัน
ต่างนี้ ได้มีการรับรองไว้ต่อกันในแผนที่หมายเลข ๑ โดยอัครราชทูตแห่ง
สนธิสัญญา หรือคณะกรรมการผสมซึ่งตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา ไม่ต้องลงนาม
ไว้ในแผนที่นั้น โดยไม่จำเป็นต้องมีการกล่าวถึงแผนที่นี้ หรือนำแผนที่นี้ไป
รวมไว้เป็นส่วนหนึ่งแห่งสนธิสัญญาเกี่ยวกับอาณาเขตซึ่งอัครราชทูตได้เซ็นกัน
ต่อมาในภายหลัง รัฐบาลกัมพูชาไม่มีหลักฐานใด ๆ มาแสดงเลยว่า รัฐบาล
ไทยได้ให้ถ้อยคำเป็นทางการรับรองว่า เส้นเขตแดนในแผนที่หมายเลข ๑
นี้เป็นเส้นเขตแดนอันถูกต้อง หลักฐานที่อ้างมาสนับสนุนในข้อนี้ คงมีอยู่
อย่างเดียว ซึ่งเป็นเรื่องตีความสนธิสัญญาปี ๑๙๐๗ ผิด ดังปรากฏในคำ
ค้านข้อ ๔๙

๑๒. แต่ทางฝ่ายรัฐบาลไทยได้แสดงหลักฐานเกี่ยวกับการที่ไทยได้
ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือเขาพระวิหารเป็นการติดต่อกันตลอดมา ดังปรากฏ
ในคำให้การตั้งแต่ข้อ ๒๒ ถึง ๒๙ กับเอกสารที่เกี่ยวข้อง รัฐบาลกัมพูชา
พยายามจะปิดหลักฐานเหล่านี้ให้พ้นไป อันเป็นหัวข้อที่จะได้หยิบยกขึ้น
พิจารณาในหมวด ๔ ต่อไปนี้ นอกจากนั้น ทั้ง ๆ ที่ได้มีหลักฐานทางฝ่าย
ไทยแสดงการใช้อำนาจอธิปไตยเหนือบริเวณปราสาทเขาพระวิหาร กัมพูชา
ก็ยังกลัวยกขึ้นมากล่าวอ้างได้ว่า “ทั้งต่อมา (หลังจากปี ๑๙๐๗) ประเทศไทย
ยังได้รับรู้อย่างบริบูรณ์” ซึ่งเส้นเขตแดนในแผนที่หมายเลข ๑ ที่แบ่ง
ปราสาทเขาพระวิหารไปไว้ในอาณาเขตกัมพูชา (คำค้านข้อ ๗๕)

๑๕. ตามที่กัมพูชาเถียงมานั้น ผลเท่ากับเป็นการแก้ไขสนธิสัญญาปี ๑๙๐๔ โดยนำเอาแผนที่หมายเลข ๑ ไปสอดแทรกไว้ในสนธิสัญญานั้น ทั้งๆที่เป็นแผนที่กำหนดเส้นเขตแดนผิด เพื่อสนับสนุนการแก้ไขสนธิสัญญาดังว่านี้ รัฐบาลกัมพูชามีเหตุผลมาอ้างแต่เพียงว่า นักแผนที่ไทยได้คัดลอกแผนที่หมายเลข ๑ ของฝรั่งเศส ทั้งมีกรณีเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวไม่ติดต่อกันเพียง ๓ ครั้ง ในระหว่างระยะเวลาอันนานถึง ๔๐ กว่าปี ถึงแม้ไทยจะไม่โต้ตอบแต่ประการใดเกี่ยวกับข้ออ้างที่ว่านี้ หลักฐานและเหตุผลเท่าที่กัมพูชาอ้างมา ก็ไม่เป็นเหตุที่จะให้มีการแก้ไขสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ให้เป็นการผูกพันประเทศไทยได้ ตามที่ได้กล่าวมาในคำตั้งตั้งแต่ข้อ ๕๗ ถึง ๗๕ แสดงว่า พฤติการณ์ต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลกัมพูชาอ้างเข้ามาเป็นหลักฐานสนับสนุนสิทธินั้น เมื่อได้พิจารณากันจนปรากฏว่าความจริงมีอยู่เป็นประการใดแล้ว โดยลำพังย่อมจะถือไม่ได้ว่า เป็นพฤติการณ์อันแสดงว่าประเทศไทยได้รับรองเส้นเขตแดนซึ่งได้เขียนไว้ในแผนที่หมายเลข ๑ และเมื่อได้ชี้แจงนำหนักพฤติการณ์เหล่านี้ เปรียบเทียบกับหลักฐานการแสดงอำนาจอธิปไตยของไทยแล้ว ย่อมจะเห็นได้ทีเดียวว่า พฤติการณ์ที่กัมพูชานำมากล่าวอ้างนั้น ยังลดน้ำหนักลงไปอีก

๑๖. ที่สุด รัฐบาลกัมพูชาได้เถียงมาเป็นข้อกฎหมายว่า พฤติการณ์เหล่านี้ เป็นการ “ปิดปาก” มิให้ประเทศไทยมาได้ถึงความถูกต้องแท้จริงแห่งเส้นเขตแดนในแผนที่หมายเลข ๑ เพื่อขอกลับไปอ้างสิทธิตามข้อกำหนดเส้นเขตแดนในสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ซึ่งข้อกำหนดสิทธิในสนธิสัญญานี้เอง เป็นข้อที่แสดงให้เห็นว่า ความผิดพลาดในแผนที่หมายเลข ๑ มีกำเนิดที่มาเป็นประการใด แต่รัฐบาลไทยเห็นว่า พฤติการณ์ที่กัมพูชากล่าวอ้างมาในคำค้านข้อ ๕๓ และ ๗๕ นั้น ไม่มีผลในทางกฎหมายที่จะเป็นการ

ปิดปากประเทศไทยได้ ถ้าผลจะเป็นได้ถึงเพียงนั้นแล้วไซ้ร้ ก็เท่ากับจะ
เป็นการก่อกวนของประเทศไทย ในการที่จะขอให้ศาลตัดสินคดีความสนธิ
สัญญา ปี ๑๙๐๔ โดยถูกต้องและเที่ยงธรรมตามทางการปกติของศาล

หมวด ๔

การใช้อำนาจอธิปไตยเหนือพระวิหาร

(ก) ข้ออ้างที่ว่ากัมพูชาได้ใช้อำนาจอธิปไตย

๔๑. กัมพูชากล่าวไว้ในคำค้านข้อ ๕๖ ว่า “การที่ฝรั่งเศสและ
ต่อมา กัมพูชาได้ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือปราสาทเบียร์ตอลดมาโดย
มีประสิทธิภาพ เป็นข้อเท็จจริงที่จะปฏิเสธไม่ได้” ข้อความที่กัมพูชา
กล่าวไว้นี้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักฐานของกัมพูชาเองแล้ว ย่อมเห็น
ได้ว่า เป็นการหาญกล่าวโดยเสี่ยงต่อความจริงเป็นอันมาก

๔๒. รัฐบาลกัมพูชาดูเหมือนจะรู้สึกอยู่เหมือนกันว่า หลักฐานของ
ตนไม่น่าหนักใจ จึงได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นว่า จะมาหวังให้กัมพูชาใช้อำนาจ
ปกครองตามปกติไม่ได้ กัมพูชาเถียงว่า อาณาบริเวณปราสาทเขาพระวิหาร
เป็นที่ซึ่งไม่มีคนอยู่อาศัย “จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องมีการแสดงอำนาจ
อธิปไตยในทางสาธารณสุข ภาษีอากร หรือการสำรวจสำมะโนครัว” (คำ
ค้านข้อ ๕๗) การที่กัมพูชาไม่สามารถแสดงหลักฐานการปกครองอาณา
บริเวณเขาพระวิหารได้ตามปกตินั้น เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจกัมพูชาในการที่
จะต้องมาหาเหตุผลอธิบาย แต่จะมากล่าวอ้างถึงกับว่า ไม่มีความจำเป็น
ที่กัมพูชาจะต้องแสดงอำนาจทางปกครองนั้น เหลือที่จะรับฟังได้ ส่วน
รัฐบาลไทยได้แสดงหลักฐานไว้มากมาย เกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ปกครอง

ไทยได้ขึ้นไปตรวจตราที่เขาวพระวิหารเป็นประจำ เพื่อดำเนินการปกครอง ในสาขาส่วนราชการต่าง ๆ รวมโดยเฉพาะไปถึงที่กัมพูชากล่าวถึงในคำค้านว่าไม่จำเป็นต้องทำด้วย เช่น ความจำเป็นเกิดขึ้นที่จะต้องเก็บภาษี ราชูประการและภาษีไร่ข้าว จากบุคคลที่ขึ้นไปปลูกกระท่อมทำไร่ข้าวไร่ พริกอยู่บนไหล่เขาวพระวิหาร (ทำให้การเล่ม ๒ เอกสารหมายเลข ๑๗, ๑๘ และ ๑๙ หน้า ๑๔๑-๑๔๖) และมีความจำเป็นอีกที่เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ไทยจะต้องขึ้นไปตรวจป่าไม้บนเขาวพระวิหาร (ทำให้การเล่ม ๒ เอกสาร หมายเลข ๒๗, ๒๘, ๓๐ เอ., ๓๐ ซี. และ ๓๐ ที. หน้า ๑๖๔-๑๖๕, ๑๖๘-๑๗๓, ๑๗๕-๑๗๖)

๘๓. นอกจากเรื่องเล็กทั้งนี้จะกล่าวถึงในคำตั้งข้อ ๘๔ ต่อไปนี้ รัฐบาลกัมพูชาไม่สามารถจะแสดงอำนาจอธิปไตยอะไรได้ นอกจากการศึกษาทางโบราณคดีของนักศึกษาบางคนซึ่งอ้างเอามาเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยเหนือพระวิหาร แต่แม้การศึกษาเหล่านี้จะมีบุคคลจากวงการกึ่งราชการ เช่นวิทยาลัยตะวันออกไกลของฝรั่งเศสเป็นผู้ทำ โดยลำพังตามปกติก็จะถือเอามาอ้างเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยไม่ได้ โดยเฉพาะพฤติการณ์ในคดีนี้ การที่นักโบราณคดีฝรั่งเศสได้ขึ้นไปที่พระวิหาร และไปทำการศึกษาศิวปรางค์ที่นั่น ยิ่งทำให้เห็นความสำคัญลดน้อยลงไปอีก มีเหตุผลดังได้ยกขึ้นอ้างไว้แล้วในคำให้การข้อ ๕๓ และ ๕๔ ซึ่งไม่จำเป็นต้องนำมากล่าวซ้ำในที่นี้ แต่จะขอกล่าวเพิ่มเติมไว้ในที่นี้เพียงข้อเดียว

ตามคำค้านของกัมพูชาเองข้อ ๕๔ แม้ในสมัยเมื่อก่อนปี ๑๙๐๔ ซึ่งกัมพูชาเองรับว่าปราสาทเขาวพระวิหารยังเป็นของไทย นักโบราณคดีฝรั่งเศสก็เคยขึ้นมาทำการศึกษาศิวปรางค์เขาวพระวิหารเหมือนอย่างที่กำลังอ้างมานี้เหมือนกัน จึงเป็นการเจือสมข้อโต้เถียงในคำให้การข้อ ๕๔ ของไทยว่า ทางกรมไทยยินดีให้นักโบราณคดีเหล่านั้นขึ้นมาทำการศึกษา ก็เมื่อ

การที่บุคคลเหล่านี้ขึ้นมาทำการศึกษาโบราณคดีเมื่อก่อนปี ๑๙๐๔ ในเวลาที่ปราสาทเขาพระวิหารยังเป็นของไทย จะถือไม่ได้ว่าเป็นการแสดงอำนาจอิทธิพลของฝรั่งเศสแล้ว เหตุไฉนเล่าจะกลับมาอ้างว่า การที่บุคคลเหล่านี้ขึ้นมาทำการศึกษาอย่างเดียวกันหลังจากปี ๑๙๐๔ เป็นการแสดงอำนาจอิทธิพลของรัฐบาลไทยจึงเห็นว่า การศึกษาค้นคว้าทางโบราณคดีที่กัมพูชาอ้างมาในคำค้านนั้น ไม่เป็นการ “ใช้อำนาจอิทธิพลเหนือปราสาทเปรียะวิเชียรตลอดมาโดยมีประสิทธิภาพ”

๘๔. การใช้อำนาจอิทธิพลที่กัมพูชาอ้างมาในคำค้านยังมีเหลืออยู่อย่างเดียว ดังปรากฏในเอกสารหมายเลข ๖๐ และ ๖๑ เอกสารหมายเลข ๖๐ เป็นถ้อยคำของสุภาพบุรุษฝรั่งเศสคนหนึ่ง ผู้ซึ่งได้ขึ้นไปบนเขาพระวิหารเมื่อฤดูใบไม้ผลิปี ๑๙๓๐ แต่พยานไม่ได้กล่าวอ้างยืนยันว่า ได้ขึ้นไปที่เขาพระวิหารในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐบาลแต่ประการใด ทั้งเมื่อขึ้นไปถึงเขาพระวิหารแล้ว ก็เพียงแต่ได้เห็น “เด็กชายชาวกัมพูชา ๒-๓ คนเป็นผู้เฝ้ารักษาพระวิหารอยู่อย่างเงียบๆ” พยานกล่าวโดยไม่ได้อ้างหลักฐานว่า ผู้เฝ้าที่เฝ้าพระวิหารเหล่านี้ ได้รับเงินเดือนจากเจ้าหน้าที่ทางกัมพูชา เอกสารหมายเลข ๖๑ เป็นถ้อยคำของสุภาพบุรุษฝรั่งเศสอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่อยู่ในกัมพูชาตั้งแต่ปี ๑๙๑๙ ถึง ๑๙๔๖ พยานคนนั้นไม่ได้เบิกความว่าได้ขึ้นไปที่เขาพระวิหารด้วยตนเอง แต่เบิกความว่า มีเจ้าหน้าที่คนอื่นขึ้นไปที่นั่น จึงไม่เป็นถ้อยคำอันแสดงว่า “ได้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นจริงในขณะเกิดกรณี” แต่เป็นเพียงคำกล่าวของพยานอาศัย “ความจดจำอันเลือนลางและไม่แน่นอน” หลักฐานมีอยู่เพียงเท่านั้น ที่กัมพูชาเสนอมาเพื่อหักล้างหลักฐานทางฝ่ายไทย (คำค้านข้อ ๖๘) แต่ก็เห็นได้ว่า เอกสารหมายเลข ๖๑ ที่กัมพูชาเสนอเข้ามานี้ มีลักษณะแตกต่างกับหลักฐานของไทยในข้อที่ว่า พยานของไทยเป็นผู้ที่ได้ไปทำหรือไปกล่าวอะไรมาด้วยตนเอง

ที่พระวิหาร แต่ส่วนพยานของกัมพูชานั้น เป็นแต่อ้างว่ามีคนอื่นไปทำ หรือไปกล่าวเท่านั้น จึงไม่เป็นการที่จะกล่าวล่วงเกินไปเลยว่า ถ้อยคำ พยานของกัมพูชาดังปรากฏในเอกสารหมายเลข ๖๐ และ ๖๑ นั้น เป็นเรื่อง กระจุมกระจิม ไม่พอที่จะถือเป็นหลักฐานพยานได้ว่า ฝรั่งเศสหรือกัมพูชา ได้ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือพระวิหาร

๘๕. ตามที่กัมพูชากล่าวอ้างถึงแผนที่โบราณคดีของ ชาร์แบร์ต แอล. กัลลัว (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๑๖) มานั้น ฝ่ายไทยจะขอ ตอบสักคำสองคำเท่านั้น แผนที่ฝรั่งเศสฉบับนี้แสดงพระวิหารไว้ในอาณา-เขตไทย รัฐบาลกัมพูชาถือว่า เป็นเพราะแผนที่ฉบับนี้มีที่มา “ซึ่งมีมา ตั้งแต่ปี ๑๙๐๑” แต่เมื่อเพียงแต่ชำเลื่องดูแผนที่ฉบับนี้เท่านั้น ก็จะได้เห็น ที่เดียวว่า ที่กัมพูชาแก่มานั้น แก่ไม่ตก เพราะเขตแดนของประเทศสยาม ในปี ๑๙๐๑ แผ่ลงไปอยู่ทางใต้ภูเขาตงรักเป็นอันมาก (โปรดดูเอกสาร ท้ายคำให้การหมายเลข ๗ ซี.) แต่แผนที่ของกัลลัวแสดงเส้นเขตแดน ไว้บนภูเขาตงรักตามเส้นเขตแดนซึ่งกำหนดขึ้นโดยสนธิสัญญา ๑๙๐๔ และ ก็ด้วยเส้นเขตแดนนี้เอง ที่กัลลัวยังแสดงพระวิหารไว้ในอาณาเขตไทย

๘๖. ในฟุ้โตไนต์เกี่ยวกับแผนที่กัลลัว (ฟุ้โตไนต์คำค้านข้อ ๕๘) รัฐบาลกัมพูชาอ้างถึงแผนที่โบราณคดีของประเทศไทย ซึ่งกรมรังวัดที่ดิน พิมพ์ขึ้นที่กรุงเทพฯ เมื่อปี ๑๙๕๓ (เอกสารท้ายคำค้านหมายเลข ๖๘ เอ.) แผนที่นั้นไม่ได้แสดงรูปปราสาทพระวิหาร เพราะได้ทำขึ้นเพื่อชักชวนนักท่องเที่ยวไปเที่ยวตามโบราณสถานต่าง ๆ ที่มีการคมนาคมไปมาได้สะดวก แต่การไปมายังปราสาทเขาพระวิหารไม่สะดวกและต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก แผนที่ฉบับนี้จึงไม่ได้แสดงรูปปราสาทพระวิหารไว้

๘๗. ณ ที่นี้ เป็นโอกาสอันเหมาะสมที่จะกล่าวถึงนักเขียนอีกคนหนึ่ง ที่ได้กล่าวถึงปราสาทเขาพระวิหารว่าอยู่ในอาณาเขตของไทย นักเขียน

ผู้ขึ้นคือดับบลิว. เอ. เกรแฮม ซึ่งเคยรับราชการเป็นที่ปรึกษากระทรวง
เกษตรไทย นักเขียนผู้นี้ได้เขียนหนังสือเรื่องเมืองไทยขึ้นไว้เล่มหนึ่ง
พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี ๑๙๑๒ ต่อมาได้พิมพ์ขึ้นอีกครั้งที่สามเป็น ๒ เล่ม ที่
กรุงลอนดอนเมื่อปี ๑๙๒๔ โดยโรงพิมพ์เคอ ลา มอร์ เป็นผู้พิมพ์ เล่ม ๒
มีบทความเกี่ยวกับศิลป โบราณคดี และสถาปัตยกรรมของสยาม มีรูป
ถ่ายแสดงระเบียงวิหารที่ปราสาทเขาพระวิหาร ได้รูปถ่ายมีคำอธิบายว่า
“ภายในของระเบียงโบราณสถานพระวิหาร สยามภาคตะวันออก” (เอก-
สารท่ายคำถึงหมายเลข ๖๙)

๔๔. ในส่วนที่ ๕ ของคำค้าน รัฐบาลกัมพูชาหวนกลับมากล่าวซ้ำ
ถึงการใช้อำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสและกัมพูชา โดยกล่าวถึงการประท้วง
ของฝรั่งเศสในปี ๑๙๔๙ ว่า ฝรั่งเศสต้องประท้วงเพราะได้รับรายงานมา
จากผู้สำเร็จราชการอินโดจีนว่า ไทยได้ตั้งคนไปรักษาปราสาทเขาพระวิหาร
ถึง ๔ คน แต่ความจริงปรากฏว่า ไทยได้มีคนรักษาปราสาทเขาพระวิหาร
มาเป็นเวลาหลายปีก่อนปี ๑๙๔๙^(๓) จึงไม่มีเหตุผลจะอธิบายได้ว่า เหตุใด
ฝรั่งเศสไม่ประท้วงเสียก่อนนั้น เพิ่งจะมาประท้วงขึ้นในปี ๑๙๔๙ กัมพูชา
กล่าวอ้างอีกว่า เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๑๙๔๙ อธิบดีกรมการตะวันออก
ไกล กระทรวงต่างประเทศไทย ได้บอกแก่เจ้าหน้าที่สถานทูตฝรั่งเศสที่
กรุงเทพ ฯ ว่า ฝรั่งเศสจะได้รับความพอใจเกี่ยวกับกรณีเขาพระวิหาร ข้อ
นี้รัฐบาลไทยเข้าใจว่า เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสคงจะเข้าใจผิดไปเอง เพราะใน
เอกสารของฝรั่งเศสเกี่ยวกับพระวิหารในขั้นต่อมา คือบันทึกลงวันที่ ๓
กรกฎาคม ๑๙๕๐ (เอกสารท้ายฟ้องละเอียดหมายเลข ๑๗) ทูตฝรั่งเศสที่

(๓) หลักฐานฝ่ายไทยมีแสดงว่า ทางกรของไทยได้จ้งคนไปเฝ้ารักษาปราสาทเขาพระวิหารมา
ตั้งแต่ปี ๑๙๔๑

กรุงเทพ ฯ หาได้กล่าวอ้างถึงถ้อยคำของอธิบดีตั้งที่อ้างมานี้ไม่ ซึ่งถ้าท่านอธิบดีได้พูดทั้งนั้นจริง ก็เป็นเรื่องสำคัญมาก ถึงขนาดที่ทูตฝรั่งเศสจะต้องนำเอามากล่าวอ้างเป็นการยืนยันไว้ในบันทึกนี้

๔๕. คดีในส่วนนี้ มีลักษณะเป็นเค้นอยู่ในข้อที่รัฐบาลกัมพูชาแสดงหลักฐานอ่อนมาก เพราะนอกจากจะกล่าวอ้างถึงพฤติการณ์กระจัดกระจิม คือการศึกษาทางโบราณคดีและการเสด็จประพาสของเสด็จในกรมดำรง ฯ แล้ว เอกสารที่กัมพูชาส่งเข้ามาทำยฟ้องและฟ้องละเอียด ก็คงมีแต่คำพยานของเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสและกัมพูชาบางคน ซึ่งได้ขึ้นไปที่พระวิหารในระหว่างปี ๑๙๔๗ — ๑๙๕๓ กับมีรายงานบางตอนของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ฉบับหนึ่งทำไว้เมื่อปี ๑๙๕๐ อีกฉบับหนึ่งเมื่อปี ๑๙๕๒ กัมพูชากล่าวอ้างมาในฟ้องข้อ ๒๓ ว่า เฉพาะในข้อนี้อาจได้มีการอธิบายขยายความออกไปอีกเป็นอันมาก แต่เมื่อไทยได้แก้คดีไปตามคำให้การข้อ ๕๖ — ๖๑ แล้ว กัมพูชาก็เงียบเสียงลงไป คงเถียงเพิ่มเติมเข้ามาในคำค้านเฉพาะที่เกี่ยวกับพฤติการณ์การศึกษาโบราณคดี และมีคำพยานเพิ่มเติมเข้ามาอีก ๒ คน ดังปรากฏถ้อยคำในเอกสารหมายเลข ๖๐ และ ๖๑ (ได้พิจารณาไว้แล้วในคำตั้งข้อ ๙๔) หลักฐานของกัมพูชานี้ เมื่อนำเปรียบเทียบกับหลักฐานอื่นมากมายและหนักแน่นของฝ่ายไทย ที่แสดงการใช้อำนาจอธิปไตยของไทยเหนือปราสาทเขาพระวิหาร อันแสดงออกด้วยการใช้อำนาจทางปกครองด้วยประการต่าง ๆ ตลอดระยะเวลา ๕๐ ปีแล้ว ย่อมจะเห็นได้ทีเดียวว่า หลักฐานของกัมพูชาเป็นหลักฐานที่เบาบางมาก ข้อเท็จจริงจึงต้องฟังว่า ไทยเท่านั้น ที่เป็นฝ่ายใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนพิพาทมาฝ่ายเดียว ฝรั่งเศสก็ดี กัมพูชาก็ดี หาได้ใช้อำนาจเช่นนั้นไม่

(ข) ข้ออ้างว่าพฤติการณ์กล่าวอ้างของประเทศไทย

ไม่เป็นการเพียงพอ

๔๐. ที่รัฐบาลกัมพูชาตำหนิว่า หลักฐานของฝ่ายไทยมีแต่คำพยานมากกว่าเอกสารที่ได้ทำขึ้นในขณะเกิดกรณีนั้น ความจริงรัฐบาลไทยไม่มีเหตุที่จะต้องได้ตอบอะไรนัก เพราะยังมองไม่เห็นว่ ถ้าพยานได้ไปรู้เห็นเหตุการณ์มาจริง ๆ ในขณะเกิดกรณี เหตุใดรัฐบาลไทยจะเอาพยานเหล่านั้นมาให้ถ้อยคำเป็นพยานไม่ได้ ส่วนเอกสารที่ไทยอ้างไว้ทำยคำให้การก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งล้วนแต่เป็นเอกสารที่ทำขึ้นในขณะเกิดกรณีทั้งนั้น (โปรดดูเอกสารทำยคำให้การ เล่ม ๒ หมายเลข ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕ เอ.—เอฟ., ๒๘, ๒๙ (วัตถุพยาน), ๓๐ ซี. และ ที., ๓๑ เอ.—ซี., ๓๒ เอ. และ บี., ๓๓, ๓๕, เอ. และ บี., ๓๗ เอ.—ไอ., ๓๘, ๓๙ เอ.—ที. และ จี., ๔๐ เอ.—ซี., ๔๑ เอ. และ บี., ๔๒ กับ ๔๔)

๔๑. ในคำค้านข้อ ๖๙ รัฐบาลกัมพูชาตำหนิว่า เอกสารที่รัฐบาลไทยอ้างเอามาเป็นพยานเกี่ยวกับการใช้อำนาจอธิปไตย เป็นเอกสารที่อาจตีความได้เป็นสองนัย ข้อนี้เป็นความจริงเฉพาะเอกสาร ๒—๓ ชิ้นเท่านั้น แต่สำหรับส่วนอื่นมากกว่านั้นเป็นอันมาก หาเป็นความจริงไม่ เพราะเอกสารส่วนมากเหล่านั้น แสดงชัดว่ารัฐบาลไทยได้ใช้อำนาจเหนือพระวิหารในฐานะที่เป็นดินแดนในอาณาเขตของไทย (โปรดดูคำให้การเล่ม ๒ เอกสารหมายเลข ๒๗, ๒๘, ๓๐ เอ. ซี. และ ที., ๓๕ บี., นอกจากนั้นโปรดดูเอกสารหมายเลข ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๓๗ เอ.—ไอ. กับ ๓๙ เอ.—จี.) นอกจากนั้น แม้แต่เอกสารที่กัมพูชาอ้างเข้ามาเองตามคำค้านข้อ ๖๙ ยังมีลักษณะเป็นทำนองเดียวกัน กัมพูชาได้เถียงมาแต่เพียงว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายสาธารณสุขและภาษีอากรของไทย ไม่น่าจะไปปฏิบัติราชการจนถึงเขาพระวิหาร แต่

เมื่อความจริงปรากฏตามคำเจ้าหน้าที่ไทยเหล่านี้ว่า ตัวเขาเองได้ไปปฏิบัติหน้าที่ราชการทั้งนั้น ย่อมมองไม่เห็นว่ ข้อโต้เถียงของกัมพูชาจะเกี่ยวข้องกับประเด็นได้อย่างไร ถึงอย่างไรก็ตาม กัมพูชาไม่มีหลักฐานมาหักล้างคำเจ้าหน้าที่เหล่านี้ และนอกจากคำพยานบอกเล่าอันเลื่อนลอยที่อ้างมาในท้ายคำค้านตามเอกสารหมายเลข ๖๑ แล้ว กัมพูชาไม่มีหลักฐานคำพยานมาแสดงได้เลยว่า เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสหรือกัมพูชา ได้ขึ้นไปปฏิบัติราชการบนเขาพระวิหารเหมือนกับที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยได้ไปปฏิบัติ

๕๒. ในคำค้านข้อ ๖๙ กัมพูชาตำหนิเอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๒๔ (เล่ม ๒ หน้า ๑๕๖) ว่าเป็นเอกสารสร้างหลักฐานทางคดี “เพื่อที่จะเรียกร้องเอาพระวิหารไปเป็นของไทย” ข้อตำหนิของกัมพูชานี้หาเหตุผลอะไรไม่ได้ เอกสารฉบับนี้ได้คัดลอกเอามาจากบันทึกลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๑๙๓๖ ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดชุนธุ์ได้ทำขึ้นเพื่อแสดงสภาพของท้องถิ่นในจังหวัดชุนธุ์ ในบันทึกกล่าวถึงสถานที่ในจังหวัดชุนธุ์ซึ่งควรไปชม “เพื่อความรู้และความเพลิดเพลิน” และได้ระบุปราสาทเขาพระวิหารไว้เป็นหนึ่งในสถานที่เหล่านี้ ผู้ว่าราชการบันทึกอธิบายไว้ว่า ปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ที่ชายแดน และกล่าวอธิบายว่า เส้นเขตแดนจะเห็นได้ด้วยคูทางน้ำไหล ข้อความเหล่านี้ ที่จริงเป็นข้อความซึ่งข้าราชการจะพึงทำขึ้นและบันทึกไว้ตามหน้าที่และทางการตามปกติ จึงไม่มีเหตุอะไรที่จะมากล่าวได้ว่า เป็นการสร้างหลักฐานเพื่อเรียกร้องเอาปราสาทเขาพระวิหารไปเป็นของไทย กัมพูชาตำหนิไว้ในคำค้านข้อ ๖๙ อีกว่า เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๓๕ บี. (เล่ม ๒ หน้า ๑๘๙) แสดงว่า “รัฐบาลไทยได้แสวงหาเหตุผล ข้อต่อสู้ ถ้าไม่ถึงกับเป็นการสร้างหลักฐานทางคดีเพื่อที่จะเรียกร้องเอาพระวิหารไปเป็นของไทย” แต่ “ไม่ได้แสดงว่าตามข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ประเทศไทยมีสิทธิและอธิปไตยแต่อย่างใด”

ในข้อนี้ คำค้านของกัมพูชาไม่ได้กล่าวให้เห็นตามความจริงด้วยว่า เอกสารหมายเลข ๓๕ ปี. เป็นถ้อยคำของเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยซึ่งได้ร่วมไปในคณะทำการสำรวจเขาพระวิหารเมื่อปี ๑๙๓๗ เพื่อ “สร้างที่พักสำหรับทหารผ่านศึก” และเพื่อเตรียมการรับรองรัฐมนตรีว่าการกลาโหมผู้ซึ่งจะไปตรวจราชการที่นั่น ซึ่งข้อนี้ก็เป็นการแสดงอำนาจอธิปไตยของไทยอีกเหมือนกัน การที่นายทหารซึ่งไปตรวจราชการด้วยกันที่เขพระวิหารในครั้งนั้น ได้ตรวจทดสอบจนปรากฏว่าเขตแดนอันแท้จริงตั้งอยู่ตรงไหน จะมาถือว่าเป็นเรื่องสร้างหลักฐานทำพยานแต่อย่างใดหาขอบไม่

๕๓. ในคำค้านข้อ ๗๑ กัมพูชากล่าวไว้เป็นการถูกต้องว่า กรมศิลปากรของไทยได้ออกประกาศลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๑๙๔๐ ขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นโบราณสถานแห่งชาติ แต่การขึ้นทะเบียนครั้งนี้มิใช่เป็นครั้งแรก เพราะความจริงปรากฏตามเอกสารท้ายคำให้การเล่ม ๒ หมายเลข ๔๐ เอ.บี.ซี. และ ๔๑ เอ. และ บี. หน้า ๒๐๙-๒๑๗ ว่า ได้มีการขึ้นทะเบียนปราสาทนี้ไว้ก่อนแล้วในปี ๑๙๒๔ และ ๑๙๒๕ และต่อมายังได้มีการประกาศกฎข้อบังคับเกี่ยวกับการรักษาโบราณสถานที่ว่าในปี ๑๙๒๖ ด้วย เมื่อ ๑๙๓๔ ได้มีการยกเลิกและแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจและรักษาโบราณสถาน โดยมีกฎหมายออกมาใหม่ว่าด้วยโบราณสถาน วัตถุศิลปโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ปี พ.ศ. ๒๔๗๗ มีบทบัญญัติคำสั่งเข้ามาเป็นเอกสารหมายเลข ๗๐ ท้ายคำดังนี้ การขึ้นทะเบียนโบราณสถานทั่วประเทศไทยตามกฎหมายนี้ ต้องใช้เวลาหลายปีกว่าจะทำเสร็จ ในที่สุดจึงได้มีการขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารรวมทั้งโบราณสถานแห่งอื่นด้วยอีก ๗ แห่งในจังหวัดต่าง ๆ ตามประกาศลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๑๙๔๐ (เอกสารท้ายคำตั้งหมายเลข ๗๑) ส่วนประกาศลงวันที่ ๕ ธันวาคม ๑๙๕๔ (เอกสารท้ายคำค้านหมายเลข ๖๒ ปี.) นั้น ความจริงเป็นแต่ประกาศเพิ่มเติม

ออกมาเพื่อระบายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างบนเขาพระวิหารซึ่งจะต้องมีการสงวนรักษา ท้ายประกาศมีแผนที่หมายเลข ๖๑ ท้ายคำทึงนี้พิมพ์ไว้ด้วย

๕๔. สำหรับคำตอบข้อซักถามของพระองค์วรณ์ฯ ในรัฐสภาเมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๑๙๕๔ (อ้างถึงในคำค้านข้อ ๗๒) นั้น ความจริงไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับประเด็น ตามที่ปรากฏในเอกสารฉบับนี้และในคำชี้แจงของในกรมฯ เอง (เอกสารท้ายคำทึงหมายเลข ๖๘) ความมุ่งหมายของพระองค์ท่านมีแต่เพียงที่จะชี้แจงให้สมาชิกแห่งรัฐสภาเข้าใจว่า กัมพูชาได้ล่องล้าอธิปไตยของไทยเข้ามาที่พระวิหารในขณะนั้น อันเป็นการกระทำที่รัฐบาลไทยจะต้องหาทางแก้ไข

หมวด ๕

ข้อผิดพลาดในแผนที่หมายเลข ๑ และที่ต่งอื่นแท้จริงของ
เส้นเขตแดนสันปันน้ำบนเขาพระวิหาร

๕๕. ที่กัมพูชาจั่วหน้าหัวหมวดก่อนสุดท้ายในคำค้านว่าเป็นเรื่อง “การแก้ไขเส้นสันปันน้ำ ๑๙๐๗ ในปี ๑๙๖๑” นั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องชี้ให้เห็นว่าเป็นคำกล่าวอันมีเลศนัยใส่ความอย่างไร เพราะคำว่า “เส้นสันปันน้ำ ๑๙๐๗” เป็นถ้อยคำโน้มนำไปในทางว่า เส้นสันปันน้ำที่ลงไว้ในแผนที่หมายเลข ๑ เป็นเส้นเขตแดนซึ่งกรรมการผสมกำหนดไว้ตามอำนาจอันได้รับมอบหมายจากสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ซึ่งมาบัดนี้รัฐบาลไทยกำลังจะมาขอให้ยกเลิกเพิกถอนเสีย แต่ข้อนี้เป็นประเด็นที่รัฐบาลไทยได้โต้เถียงตลอดมา

แต่ต้น และได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า แผนที่หมายเลข ๑ ไม่ใช่ผลงานของกรรมการผสมแต่อย่างใดเลย เพราะฉะนั้น การที่ศาลจะไม่รับฟังแผนที่หมายเลข ๑ จึงไม่เป็นการที่ศาลจะไม่พิพากษาบังคับตามผลงานของกรรมการผสม

๔๖. ที่กัมพูชาจำนำหัวหมวกว่าถึงการ “แก้ไขเส้นสันปันน้ำในปี ๑๙๖๑” ก็เป็นเรื่องโน้นทำให้เข้าใจผิดเช่นเดียวกัน ดูเหมือนกัมพูชาจะลืมเสียแล้วว่า คดีนี้กัมพูชาเป็นโจทก์ ส่วนไทยเป็นจำเลย ในคำขอท้ายฟ้อง กัมพูชาขอให้ศาล “พิพากษาแสดงว่า สิทธิอธิปไตยทางดินแดนเหนือปราสาทเปริแยะวิเชียร์เป็นของราชอาณาจักรกัมพูชา” ไทยให้การต่อสู้คดีขอให้ศาลพิพากษา “ยก” คำขอนี้เสีย และแสดงว่าปราสาทเขาพระวิหาร “อยู่ในอาณาเขตไทย” เพื่อสนับสนุนข้อต่อสู้ รัฐบาลไทยไม่แต่จะต้องคัดค้านความถูกต้องแท้จริงของแผนที่หมายเลข ๑ ว่า ไม่เป็นเอกสารแสดงข้อตกลงของกรรมการผสมเท่านั้น รัฐบาลไทยยังต้องต่อสู้ต่อไปด้วยว่า ในการลากเส้นเขตแดนไว้ทางเหนือปราสาทเขาพระวิหาร ซึ่งทำให้ปราสาทตกไปเป็นของกัมพูชานั้น แผนที่หมายเลข ๑ มิได้เขียนขึ้นให้เ็นไปตามข้อกำหนดเส้นเขตแดนในสนธิสัญญา แต่ทั้งหมดนี้ไทยไม่ได้ขอให้ศาลชี้ขาดกำหนดเส้นเขตแดนอะไรขึ้นใหม่ เพราะไทยถือว่าข้อกำหนดเส้นเขตแดนในสนธิสัญญา ๑๙๐๔ แสดงไว้พอที่ใครๆ จะเข้าใจได้อยู่แล้วว่า เส้นเขตแดนบนภูเขาตรงรักได้กำหนดไว้ตรงไหน และเป็นเหตุผลชัดแจ้งพอที่ไทยจะถือสิทธิเป็นเจ้าของปราสาทเขาพระวิหารได้ ตามที่กัมพูชากลับมากล่าวเป็นเลศนัยว่า ไทยเพิ่งมาขอแก้เส้นเขตแดนเป็นอื่นในปี ๑๙๖๑ นี้เอง จึงกลับจะทำให้เห็นว่า คนทั้งหลายรวมทั้งกัมพูชาเอง เพิ่งจะมาเห็นกันในปี ๑๙๖๑ นี้เองว่า เส้นเขตแดนในแผนที่หมายเลข ๑ เขียนไว้ผิดพลาดอย่างไร ในการที่เอามาแสดงไว้โดยมิชอบว่าเป็นแผนที่ลากเส้นเขตแดนตามสนธิสัญญา ๑๙๐๗ และเป็นเส้นสันปันน้ำอันถูกต้องบนภูเขาตรงรัก

๕๗. แม้รัฐบาลไทยจะมีความเชื่อมั่นในการที่จะหักล้างแผนที่หมายเลข ๑ ได้ว่าไม่ใช่เป็นผลงานของกรรมการผสมก็ตาม เพื่อพิสูจน์ข้อต่อสู้ให้หมดเปลือก รัฐบาลไทยขอพิสูจน์ให้เห็นด้วยว่า แผนที่นี้เป็นแผนที่ผิดพลาด จนกระทั่งถึงแม้จะถือว่าเป็นผลงานของกรรมการผสม ก็ยังจะรับมาใช้เป็นแผนที่ผูกพันไม่ได้ เพราะถ้ากรรมการผสมทำการโดยผิดพลาดไม่ตรงตามสนธิสัญญา ย่อมจะต้องถือสนธิสัญญาเป็นใหญ่ (ก) โดยเฉพาะคดีนี้ แผนที่หมายเลข ๑ จะรับมาใช้บังคับไม่ได้ เช่นถ้าพิสูจน์ได้ว่าตัวมีเวลาน้อยไป หรือตัวเหตุอื่นอย่างไรรก็ตาม เจ้าหน้าที่ทำแผนที่ได้สำรวจลำน้ำหรือเส้นชั้นภูเขาผิด จึงได้ลากเส้นเขตแดนสันปันน้ำผิดตามไป ด้วย ดังนั้น แผนที่ซึ่งเจ้าหน้าที่เขียนขึ้นไว้ก็จะใช้ไม่ได้ การพิสูจน์ข้อผิดพลาดนี้ เกี่ยวกับประเด็นที่ความสนธิสัญญา ๑๙๐๔ โดยเฉพาะการตีความข้อกำหนดเขตแดนสันปันน้ำในสนธิสัญญานั้นเองว่าจะต้องเป็นไปตามข้อผิดพลาดในแผนที่หรืออย่างไร สำหรับแผนที่หมายเลข ๑ นั้น ความผิดพลาดไม่แต่จะพิสูจน์ให้เห็นได้เท่านั้น ยังจะพิสูจน์ให้เห็นได้ต่อไปด้วยว่า วิธีดำเนินงานของเจ้าหน้าที่แผนที่ก่อให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้อย่างไร โดยทั้งนี้แม้จะวัดกันตามมาตรฐานการดำเนินงานในทางสำรวจทำแผนที่ในสมัยเมื่อปี ๑๙๐๗ ก็ตาม เมื่อมีข้อผิดพลาดเช่นนี้ ย่อมเป็นสิทธิของอัครภาคีแห่งสนธิสัญญาทั้งสองฝ่าย ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกปัดปฏิเสธเสียก็ได้ เพราะความสำคัญผิดย่อมทำให้การแสดงเจตนาของแต่ละฝ่ายตกเป็นโมฆะเสื่อมเสีย ในคดีฟรอนเทียร์แลนดส์เคส (คดีบันทึกฐานศาลยุติธรรมระหว่างประเทศปี ๑๙๔๙ หน้า ๒๐๙, ๒๒๕) ศาลนี้ได้พิพากษาไว้เป็นบันทึกฐานว่า ความสำคัญผิดเป็นข้อเท็จจริงทำลายเจตนา แต่เป็นข้อเท็จจริงที่ฝ่าย

(ก) ข้อนี้เป็นประเด็นระหว่างชาติในปัจจุบัน สนธิสัญญาระหว่างอังกฤษกับอิตาลีมีกำหนดไว้ว่า ถ้าแผนที่กำหนดเส้นเขตแดนท้ายสนธิสัญญาขัดแย้งกับข้อกำหนดเส้นเขตแดนในฉบับสนธิสัญญา ต้องถือตัวบทสนธิสัญญาเป็นใหญ่

กล่าวอ้างจะต้องพิสูจน์ไม่เฉพาะแต่ว่ามีความสำคัญผิติดเกิดขึ้นเท่านั้น ฝ่าย
กล่าวอ้างยังต้องพิสูจน์ต่อไปด้วยว่า ความสำคัญผิติดนั้นเกิดขึ้นอย่างไร
เพราะฉะนั้น เมื่อมีปัญหาที่จะต้องตีความสนธิสัญญาอันเป็นที่มาแห่งสิทธิ
ตามข้อสำคัญผิติดอันปรากฏในแผนที่ จะตีความสนธิสัญญาตามข้อสำคัญ
ผิติดนั้นไม่ได้ และจะตีความเจตนาของอัครภาคีตามข้อสำคัญผิติดนั้นก็ไม่ได้
เช่นเดียวกัน ตรงกันข้าม เมื่อแผนที่อันมีข้อสำคัญผิติดนั้นขัดแย้งกับข้อ
กำหนดในสนธิสัญญา ย่อมจะอ้างเอาแผนที่มาเป็นหลักฐานไม่ได้ อีก
นัยหนึ่งคือ ความสำคัญผิติดทำให้เจตนาเสื่อมเสีย และผลเสื่อมเสียย่อมมี
ตลอดไปถึงแผนที่ซึ่งทำขึ้นโดยสำคัญผิติดด้วย

๔๘. คตินี้เป็นตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ในการที่จะพิสูจน์ว่าเส้นเขต
แดนอันแท้จริงตั้งอยู่ตรงไหน แผนที่ที่มีค่าเป็นหลักฐานในทางพิสูจน์ได้น้อย
เพียงไร ในการประชุมครั้งสุดท้าย กรรมการผสมชุดที่ ๒ ได้ตกลงกันว่า
การหมายเส้นเขตแดนจะใช้วิธีนำศิลาไปวางไว้ทั่วไป และสำหรับภูเขา
ดงรักจะได้วางศิลาไว้ “ตามช่องทุกช่องจนถึงช่องเกล” (เอกสารท้าย
คำคำหมาย ๔๘ เอ. เล่ม ๒ หน้า ๔๑) ในฤดูแล้งต่อมา จึงได้มีการนำ
ศิลาไปวางไว้ และในรายงานเกี่ยวกับการวางศิลาเป็นเครื่องหมายเขตแดน
ที่ช่องเกล (เอกสารท้ายคำคำหมายเลข ๗๒) ยังได้ความว่ามีการตรวจพบ
ข้อผิดพลาดในแผนที่เขต ๕ (เอกสารท้ายคำคำหมายเลข ๗๓) ปรากฏว่า
ในการไปพบกันที่ช่องเกลเพื่อวางศิลาเครื่องหมายเขตแดน เจ้าหน้าที่ทั้ง
สองฝ่ายมีแผนที่เขต ๕ เพิ่งจะพิมพ์ออกมาใหม่ๆ ที่ไซ่ง่อน ซึ่งเจ้าหน้าที่
ทั้งสองคนเรียกตามที่แสดงไว้ในแผนที่ว่า เป็นแผนที่ของกรรมการปักปัน
ผสม แต่ความจริงนั้น แผนที่นั้นเป็นแผนที่แผ่นหนึ่งในห้าซึ่งได้พิมพ์ขึ้นที่
ไซ่ง่อนจากการตรวจเอกสารหลักฐานของกรรมการผสมชุดที่ ๒ นอกจากนี้
นั้น เฉพาะที่ช่องเกล แผนที่ฉบับนี้ก็ผิดต่างเป็นอันมากกับแผนที่ของนาย

ร้อยโทมาลัยเต็ง ซึ่งกรรมการผสมชุดที่ ๒ ได้รับรอง เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ตรวจแผนที่แล้วจึงปรากฏว่า ลำธารซึ่งแผนที่แสดงไว้ทางตะวันออกของทางเกวียนว่าอยู่ในอาณาเขตที่ลุ่มกัมพูชา ความจริงไหลลงสู่ลำธารโอสังหามในอาณาเขตที่ลุ่มฝ่ายไทย ด้วยเหตุนี้ แทนที่เส้นเขตแดนจะตัดข้ามทางเกวียนสองแห่ง ทำให้ลำธารดังกล่าวอยู่ในอาณาเขตกัมพูชา จึงกลับทำให้ลำธารตกมาอยู่ในอาณาเขตไทย ผลที่สุดเจ้าหน้าที่ทั้งสองนายต้องรายงานไว้ว่า เส้นเขตแดนตอนนั้น ไม่ได้ลากขึ้นไปทางเหนือตัดทางเกวียนสองจุด แต่ความจริงต้องลากไปทางตะวันออก ดังที่นายร้อยโทมาลัยเต็งได้เขียนไว้ในแผนที่ ซึ่งได้รับการรับรองจากกรรมการผสมชุดที่ ๒

กรมแผนที่ไทยได้ทำแผนที่เปรียบเทียบขึ้นฉบับหนึ่ง (เอกสารท้ายคำถึงหมายเลข ๗๔) แสดงที่ตั้งของช่องเกลตามแผนที่เขต ๕ ไว้จำนวนหนึ่ง กับภูมิประเทศ ซึ่งเจ้าหน้าที่แผนที่สองคนไปสำรวจวางศิลาไว้อีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งทำให้เป็นปัญหาว่า จะถือเส้นเขตแดนอย่างไร ก็จะต้องถือตามแผนที่เขต ๕ หรือตามรายงานของเจ้าหน้าที่วางศิลา ข้อนี้ไม่เป็นปัญหา เพราะเห็นได้ชัดว่า เส้นเขตแดนจะต้องถือตามรายงานของเจ้าหน้าที่

๕๕. ในคำค้านข้อ ๗๓-๗๕ รัฐบาลกัมพูชากล่าวอ้างถึงหลักเกณฑ์บางประการที่จะต้องนำมาใช้ ในการตีความเส้นเขตแดนตามสนธิสัญญา และกล่าวว่าศาสตราจารย์สเกเมอซอน (ผู้ชำนาญทางแผนที่ฝ่ายไทย) ไม่ได้คำนึงถึงหลักเกณฑ์เหล่านี้ ในการวิจารณ์เส้นเขตแดนตามแผนที่หมายเลข ๑ จึงมีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยว่า หลักเกณฑ์เหล่านี้ ใช้บังคับได้จริงเพียงไร จะนำมาใช้บังคับในคดีนี้ได้หรือไม่ และที่สุดจะก่อให้เกิดผลเป็นประการใด

๑๐๐. หลักเกณฑ์ประการแรกเกี่ยวกับข้อที่ว่า “ คณะกรรมการผสมมีอำนาจที่จะทำความตกลงกันได้ตามลำพัง ” และข้อตกลงเช่นนี้จะใช้ได้

หรือไม่ “ย่อมจะต้องทดสอบกันตามหลักเกณฑ์ที่ใช้อยู่ในขณะที่คณะกรรมการผสมปฏิบัติงาน” ข้อที่เกี่ยวกับอำนาจของกรรมการผสมนี้ไทยเห็นด้วยว่าเป็นการกล่าวถูกต้อง และยังเห็นต่อไปด้วยว่า ถ้ากรรมการผสมไม่ได้ทำความตกลงกันได้ อำนาจดังกล่าวยังมีตลอดไปถึงผู้ที่จะต้องตีความสนธิสัญญา เพื่อให้สนธิสัญญาใช้ได้สมเหตุผลในทางปฏิบัติ และให้ได้มาซึ่งเส้นเขตแดนเหมาะสมกับภูมิประเทศด้วย

๑๐๑. ปัญหาในเรื่องการปักปัน รวมทั้งอำนาจของกรรมการปักปัน ได้พิเคราะห์กันมาหลายครั้งแล้ว แต่สำหรับกรณีเช่นคดีนี้ ไม่มีปัญหาเลยว่า ผลของการปักปันจะต้องแตกต่างกับข้อกำหนดเส้นเขตแดนในสนธิสัญญาไปบ้าง ข้อนี้คู่ความในคดีนี้ก็ไม่ถือเป็นประเด็นโต้แย้งกันด้วย ในการแสดงปาฐกถาต่อสมาคมภูมิศาสตร์ ณ กรุงปารีสเมื่อเดือนธันวาคม ๑๙๐๗ นายพันโท แบร์นาร์ต ได้ให้เหตุผลสนับสนุนไว้อย่างน่าฟัง โดยกล่าวว่า “คณะกรรมการซึ่งข้าพเจ้าได้รับเกียรติเป็นหัวหน้ามีหน้าที่ไปทำการปักปันเขตแดน ซึ่งสนธิสัญญาเซ็นกันเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๐๔ กำหนดไว้อย่างคร่าว ๆ ก็อย่างน้อยให้ถือเอาตามลำธารและภูเขา แต่ไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าลำธารและภูเขาเหล่านี้จะมีอยู่จริงหรือไม่ โดยเฉพาะในที่ราบเหนือทะเลสาบขึ้นไปเป็นตัวอย่าง บริเวณนี้ภูมิประเทศไม่แน่นอนเลย จนกระทั่งนักการทูตของเราต้องกำหนดเส้นเขตแดนไปในทางสมมติ คือให้ถือเอาเส้นขนานและเส้นเมริเดียน เพราะฉะนั้น จึงมีความจำเป็นที่กรรมการปักปันจะต้องเดินทางออกไปดูกัน ณ ที่ซึ่งว่า ที่สนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนไว้นั้น เส้นจะมีอยู่ตามความจริงหรือไม่ ซึ่งถ้าภูมิศาสตร์เกิดหลอกเส้นเขตแดนของกระทรวงต่างประเทศขึ้นมา ก็ต้องพยายามหาเส้นเขตแดนที่มีอยู่จริงตามธรรมชาติมาให้ทั้งสองฝ่ายตกลงกันรับไปใช้แทน เป็นที่เห็นได้ว่า สำหรับบริเวณทางเหนือทะเลสาบนั่น จะใช้

เส้นการศาสตร์ตามที่กำหนดไว้ไม่ได้ เพราะประการแรก เส้นเมริเดียนจะกำหนดได้แต่เพียงประมาณอย่างหยาบๆ ประการที่ ๒ แม้จะลากเส้นใด ๆ ลงในแผนที่ให้เห็นได้เด่นชัดแน่นอน ก็จะไปลากเส้นชัด ๆ ดังนั้นในท้องที่ตามจริงย่อมทำไม่ได้ สิ่งแรกที่พื้งนำมาใช้เป็นเขตแดน คือสิ่งที่เห็นได้ด้วยตา เพราะหาไม่แล้ว ก็จะมีการลวงล้าอริปไตยกันได้โดยไม่มีความคิดยิ่งสำหรับประเทศอินโดจีนด้วยแล้ว จะต้องกำหนดเขตแดนไว้อย่างไรให้คนทั้งหลายรู้ได้เมื่อข้ามเขตว่า ตนกำลังจะข้ามเข้าไปในอาณาเขตของประเทศอื่น มิฉะนั้น พวกหนิภาชี พวกปลัน และพวกหนิทหาร ก็จะแก้ตัวได้ตามสบายทุกครั้ง เมื่อถูกเจ้าหน้าที่ด่านภาษีหรือตำรวจจับกุมว่า ตนคิดว่าได้ทำผิดในต่างประเทศ” นอกจากนั้น ยังได้กล่าวมาในคำตั้งข้อ ๕๐ รายงานการประชุมกรรมการ ๑๙๐๔ แสดงอยู่ทั่วไปว่า สิ่งที่นายพันโทแบร์นาร์ต แสวงหาเปรียบเหมือนแก้ว ได้แก่เส้นอาณาเขตที่เห็นได้ด้วยตา

๑๐๒. ปัญหาต่อไปว่า ถ้ากรรมการผสม ๑๙๐๔ ได้กำหนดเส้นเขตแดนด้วยวิธี “ตกลงกันเองตามลำพัง” หรือถ้านำหลักการเช่นนี้มาใช้ในเวลานี้ ผลจะเป็นอย่างไร คำค้านข้อ ๔ กล่าวไว้ว่า “สันปันน้ำนั้นอย่างหนึ่ง ส่วนสันเขานั้นอีกอย่างหนึ่ง ต่างกันเป็นคนละอย่าง นอกจากนั้น สันปันน้ำไม่เป็นเขตแดนทางธรรมชาติที่จะเห็นได้ด้วยตาเปล่าเหมือนแม่น้ำ” ทั้งนี้ เป็นการกล่าวยกย่อน้อย่างไรชอบกลอยู่ จะว่าถูกไปทั้งหมดก็ว่าได้ (แม้สันปันน้ำกับสันเขาจะต่างกัน จะเข้าใจเลยไปว่า สันเขาเป็นสิ่งที่เห็นได้ด้วยตาเปล่าเสมอไปย่อมไม่เป็นจริง ในการประชุมกรรมการผสมครั้งที่ ๑๘ นายพันโทแบร์นาร์ต ยังได้มาบ่นให้ฟังว่า “การที่จะกำหนดว่าสันเขาอยู่ตรงไหนนั้น เป็นการซึ่งทำได้ด้วยความยากลำบากอยู่เสมอ” โปรดดูคำให้การ เล่ม ๒ หน้า ๑๑๙-๑๒๐ ซึ่งคำค้านนำมาอ้างไว้ในข้อ ๓๔ หน้า ๒๒ นอกจากนั้น การที่จะกล่าวว่าสันปันน้ำกับสันเขาเป็นคนละอย่าง

ก็ปฏิเสธความจริงตามธรรมชาติไม่ได้ว่า บางทีทั้งสันปันน้ำและสันเขาตั้ง
อยู่ในที่เดียวกัน ดังที่นายพันเอก มองกีเอร์ กล่าวไว้เกี่ยวกับอาณาบริเวณ
ทางตะวันตกของภูเขาองรัก โปรตุเกตุคำติงข้อ ๕๑ และเอกสารท้ายคำติง
หมายเลข ๕๙ สำหรับบริเวณปราสาทเขาพระวิหาร โปรตุเกตุเอกสารหมายเลข
๗๕ เอ. รายงานเพิ่มเติมของศาสตราจารย์สเกเมอซอน ซึ่งจะกล่าวถึงใน
คำติงข้อ ๑๑๐ ต่อไปนี้) อย่างไรก็ตาม สำหรับคดีนี้ ถ้าสนธิสัญญากำหนด
เส้นเขตแดนไว้ตามสันปันน้ำที่เห็นไม่ได้ กรรมการปักปันซึ่งปรารภจะ
ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายประเทศและทางปฏิบัติ คงจะไม่ใช้วิธีเขียน
แผนที่เลื่อนเส้นสันปันน้ำไปไว้ทางเหนือโดยไม่วางศิลาไว้เป็นเขต เพราะ
ถ้าทำดังนี้ ก็กลับจะทำให้เห็นไม่ได้หนักยิ่งขึ้นไปอีก เพราะฉะนั้น ถ้ามี
สันเขาที่เห็นได้ตั้งอยู่ใกล้ๆ เส้นสันปันน้ำที่มองไม่เห็น สิ่งเดียวที่กรรมการ
ปักปันจะทำได้ ก็มีแต่จะเลื่อนเส้นเขตแดนไปไว้ที่สันเขา ทั้งนายพันโท
แบร์นาร์ต และนายพันเอก มองกีเอร์ ก็เห็นดังนี้ รวมทั้งผู้ที่ไปดูภูมิประเทศ
ที่ภูเขาองรักมากี่เห็นอย่างเดียวกัน ดังได้แสดงหลักฐานมาแล้ว ในคำ
ให้การข้อ ๗๗ ถึง ๗๙ กับในคำติงข้อ ๕๐ และข้อ ๕๑

๑๐๓. หลักเกณฑ์อีกประการหนึ่งที่กัมพูชายังมาในคำค้าน ได้แก่
“หลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับอยู่” ในปี ๑๙๐๗ ก็จะต้องตีความคำว่า “สัน-
ปันน้ำ” ตามสนธิสัญญาไปตามที่คนทั้งหลายเข้าใจกันอยู่ในเวลานั้น เกี่ยว
ในงานปักปันเขตแดน ข้อนี้ไทยก็ไม่แย้งอีกเหมือนกัน แต่ก็ต้องขอกล่าว
ว่า แม้หลังจากปี ๑๙๐๗ เป็นต้นมา ไทยไม่เคยทราบว่ ความหมายของ
คำว่าสันปันน้ำได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอื่น ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อรับกัน
แล้วว่า กรรมการปักปันมีอำนาจทำความตกลงกันตามลำพัง ความหมาย
ของสันปันน้ำจะได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรหรือไม่ ย่อมไม่ใช่ข้อสำคัญ
อะไรเลย

๑๐๔. แต่ข้อที่ยังจะได้แย้งกันได้เป็นอันมากก็คือ ที่กัมพูชาอ้างมาเป็นหลักว่า ในการลากเส้นเขตแดนตามสันปันน้ำ ผู้ชำนาญจะต้องไม่ใช่เครื่องมือวิทยาศาสตร์และวิธีการอันทันสมัย แต่จะต้องใช้เครื่องมือและวิธีการซึ่งใช้อยู่ในปี ๑๙๐๗ แม้ในข้อนี้กัมพูชาจะไม่ได้อ้างหลักฐานอะไรมา ก็พอจะเข้าใจได้ว่า กัมพูชาไปได้หลักมาจากทฤษฎีทางกฎหมายว่า การที่ความสนธิสัญญาจะต้องตีความไปตามพฤติการณ์ที่เชื่อว่ามีอยู่ในขณะที่คู่กรณีเซ็นสนธิสัญญากัน เช่นสนธิสัญญากำหนดเขตแดนตามแม่น้ำสายหนึ่งซึ่งไม่ใช่แม่น้ำไนล์ แต่สนธิสัญญาเรียกว่าแม่น้ำไนล์ ในการตีความสนธิสัญญา ต้องถือเส้นเขตแดนตามแม่น้ำที่มีอยู่จริงสายนั้น ไม่ใช่ถือเส้นเขตแดนตามแม่น้ำไนล์ แต่ทั้งนี้^๕เป็นคนละปัญหากับการที่จะใช้เครื่องมือและวิธีการตามวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน เมื่อข้อความในสนธิสัญญาไม่^๖เป็นปัญหาในการบังคับการตามสนธิสัญญา ไม่เห็นมีเหตุอะไรที่จะใช้เครื่องมือและวิธีการเช่นนั้นไม่ได้ หรือถ้าจะใช้เครื่องมือเก่าให้ได้ผลดีถูกต้องยิ่งขึ้นเพื่อกำหนดเส้นแลติจูด ลองติจูด เส้นชั้นภูเขา ทางเดินของแม่น้ำ ถนนหรือฐานที่ตั้งหมู่บ้าน ก็ไม่มีอะไรห้ามอีกเหมือนกัน แต่เมื่อมาว่ากันถึงแผนที่หมายเลข ๑ แล้ว ศาสตราจารย์สเกเมอซอนรายงานไว้ว่า แม้จะใช้มาตรฐานแห่งเครื่องมือและวิธีการซึ่งใช้อยู่ในปี ๑๙๑๐ แผนที่หมายเลข ๑ ก็ยังเขียนผิดอยู่นั่นเอง ทั้งนี้ เพราะไปเข้าใจผิดว่าลำธารโอตาเซ็มไหลจากเขาพระวิหารลงสู่กัมพูชา โดยเข้าใจผิดดังนี้ ผู้ทำแผนที่หมายเลข ๑ จึงได้นำสันปันน้ำไปลากไว้ทางเหนือ (เอกสารท้ายคำให้การหมายเลข ๔๔ ข้อ ๕ เอกสารท้ายคำถึงหมาย ๗๕ เอ.) ส่วนรายงานของคณะโดริงสเฟลด์ อมูโยโต และไอวี (ต่อไปนี้เรียกว่า ทีเอไอ) ที่ปรึกษาแผนที่ฝ่ายกัมพูชา นั้น ความจริงมีข้อที่จะวิจารณ์ได้หลายสถานทั้งหนักและเบา ดังจะได้กล่าวต่อไป แต่แม้กระนั้น รายงานนี้ก็^๗ไม่ถือว่าแผนที่หมายเลข ๑ ทำไว้ผิด

ในข้อนี้ ที่ปรึกษาแผนที่ฝ่ายกัมพูชาจึงมีความเห็นพ้องต้องกับศาสตราจารย์
สเกเมอซอนทุกประการ

๑๐๕. รายงานดีเอไอที่ปรึกษาแผนที่ฝ่ายกัมพูชา เป็นแต่คำหิ
รายงานของศาสตราจารย์สเกเมอซอนในทางหลักวิชา และกล่าวว่า ตาม
หลักฐานที่มีอยู่ในมือของดีเอไอ จะถือไม่ได้ว่าเส้นสเกเมอซอนเป็นเส้น
สันปันน้ำ อันได้กำหนดขึ้นด้วยเครื่องมือและวิธีการทันสมัย ดีเอไอจึง
แนะว่า “เส้นสันปันน้ำจริงอาจแบ่งปราสาทไปไว้ทางได้ (ในอาณาเขต
กัมพูชา) ก็เป็นไปได้” แล้วดีเอไอจึงเลยทักท้วงเอาว่า ตามความเห็นของ
ดีเอไอนั้น “เส้นสันปันน้ำที่แบ่งปราสาทไว้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจริง” (เอก
สารท้ายคำค้ำหมาย ๖๖ เอ เล่ม ๒ หน้า ๗๐)

รายงานของดีเอไอที่ปรึกษาแผนที่กัมพูชาที่เอง ที่กลับทำให้เห็น
คุณค่าแห่งรายงานของศาสตราจารย์สเกเมอซอน ในการเขียนเส้นสเกเม-
อซอน ท่านศาสตราจารย์ได้ใช้เครื่องมือทำแผนที่จากภาพถ่ายทางอากาศอย่าง
ทันสมัยที่สุด อันเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ดีกว่าของที่ปรึกษากัมพูชามาก
นัก นอกจากนั้น ศาสตราจารย์สเกเมอซอนยังให้กันออกไปสำรวจ ณ ท้องที่
ด้วยเหตุนี้ จึงสามารถลากเส้นขึ้นเขากับเส้นลำธารน้ำไหลได้จากทั้งหลักฐาน
ทางภาพถ่ายทางอากาศและการสำรวจบนพื้นดิน และลากเส้นสันปันน้ำขึ้น
ได้ตามที่มืออยู่จริง ๆ ส่วนแผนที่กัมพูชานั้น ดีเอไอลากเส้นเอาจากภาพถ่าย
ทางอากาศ ใช้เครื่องมือถูก ๆ วิเคราะห์ลากเส้นบริเวณพื้นดิน ซึ่งศาส-
ตราจารย์สเกเมอซอนรายงานไว้ว่า “มีต้นไม้ขึ้นปกคลุมอยู่หนาที่บ” ในราย
งานเพิ่มเติม (เอกสารท้ายคำค้ำหมายเลข ๗๕ เอ.) ท่านศาสตราจารย์
สเกเมอซอนกล่าวว่า “ในการลากเส้นสันปันน้ำ จะใช้วิธีลากเส้นตาม

ลำธารบนน้ำหรือตามเส้นชั้นเขาก็ได้ แต่ยังมีปัญหาจะต้องพิจารณาว่า
 สำหรับการทำแผนที่ในบริเวณที่เป็นปัญหาในคดีนี้ อย่างไหนจะแน่นกว่ากัน
 คือเอาว่าแผนที่ของตนลากไว้ดีกว่า แต่ไม่ได้ชี้แจงแสดงเหตุผล ส่วน
 ของข้าพเจ้าวิทยาลัยไอทีซีลากเส้นไว้ต่างกัน เริ่มต้นเราได้รับรายงานการ
 ทำแผนที่แสดงลำธารบนน้ำปรากฏเป็นอย่างเดียวกับแผนที่คือเอไอ (ดู
 แผนที่แผนที่ ๑ ท้ายรายงาน) แต่เราเห็นว่าถ้าอาศัยแต่แผนที่ฉบับนี้เท่านั้น
 จะเอาแน่ไม่ได้ เราจึงได้ทำแผนที่ขึ้นอีกฉบับหนึ่ง แสดงเส้นชั้นเขา แผนที่
 ของเรากับของคือเอไอต่างกันอย่างไร เป็นรายละเอียดตามหลักวิชา ซึ่ง
 ไม่จำเป็นต้องนำมากล่าว เพราะจะใช้วิธีลากเส้นตามลำธารบนน้ำหรือตาม
 เส้นชั้นเขา สำหรับกรณีเรื่องนักเอาแน่ไม่ได้ทั้งสองอย่าง ทั้งนี้ เพราะตรง
 พื้นที่บริเวณซึ่งเป็นปัญหามีต้นไม้ขึ้นปกคลุมอยู่หนาทึบ จนไม่สามารถจะ
 ลากเส้นสันปันน้ำได้ถูกต้องโดยอาศัยลำพังแต่รูปถ่ายทางอากาศ เป็นความ
 จริง ถ้าต้นไม้ซึ่งขึ้นปกคลุมอยู่มีระยะสูงเสมอกัน ก็อาจถือว่าพื้นที่เป็น
 ดังนั้นตามกันไปได้ แต่จะเอาให้แน่ ต้องไปดูกันที่ต้นไม้ แผนที่ไอทีซี
 ลากเส้นตามเส้นชั้นเขา จึงใช้ได้สำหรับพื้นที่ตอนสูงขึ้นไป และเป็นแผนที่
 ถูกต้องตามมาตรฐานส่วนที่ใช้ แต่ถึงตอนที่ต่ำกว่านั้น เส้นชั้นนั้นตั้งแต่ ๑๐
 ถึง ๒๐ เมตรไม่พอเป็นเครื่องวัดที่ราบหรือเนินเขาในพื้นที่ได้ ถึงแม้จะใช้
 เส้นชั้นต่ำกว่านั้น ก็เอาแน่ไม่ได้จากแผนที่ทำจากรูปถ่ายทางอากาศ เพราะ
 มีต้นไม้ปกคลุมพื้นที่หมด เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาไปถึงลำธารบนน้ำ
 ต้นไม้ก็ปกคลุมอยู่จนมองเห็นจากรูปถ่ายทางอากาศไม่ได้อีกเหมือนกัน แต่
 ก็ลำธารบนน้ำใกล้ปราสาทที่มองไม่เห็นนี่เอง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ
 คัดสินเป็นเด็ดขาดว่าสันปันน้ำจริงตั้งอยู่ตรงไหน จะอาศัยจากรูปถ่าย
 ทางอากาศเท่านั้นหาเป็นการเพียงพอไม่”(๑)

(๑) ผู้ชำนาญทางวิชาชีพด้วยตนเอง ไม่มีใครฝันมารถกล่าวว่ายักฝ่ายหนึ่งมุสา

๑๐๖. ทีเอไอทำหน้าที่สเกมเอชอนในรายละเอียดทางเทคนิค แต่ความจริงผู้เขียนแผนที่ของทั้งสองฝ่ายก็ใช้เครื่องหมายแสดงลำธารและที่มีต้นไม้นั้นไว้เป็นอย่างดีเหมือนกัน เหตุผลที่ทีเอไอยอมมาอ้างเป็นเรื่องรายละเอียดปลีกย่อย จึงไม่สามารถหักล้างเส้นสเกมเอชอนได้

๑๐๗. เมื่อมาว่ากันโดยเฉพาะถึงเส้นสันปันน้ำของทีเอไอ ปรากฏว่าแผนที่ของทีเอไอลากเส้นสันปันน้ำตามลำธารหมาย ๓ ซึ่งแสดงไว้ว่าไหลลงทางทิศใต้สู่กัมพูชา แต่ลำธารสายนี้ ตามรายงานศาสตราจารย์สเกมเอชอนปรากฏว่า ไม่อาจเห็นได้จากรูปถ่ายทางอากาศ (เอกสารท้ายคำติงหมายเลข ๗๕ เอ.) นอกจากนั้น เมื่อศาสตราจารย์สเกมเอชอนส่งคนไปสำรวจพื้นที่ดูตามไตตันไม้ ก็ปรากฏว่า ลำธารหมาย ๓ หาได้ไหลลงไปสู่กัมพูชาดังแสดงไว้ในแผนที่ของทีเอไอไม่ ตรงกันข้าม เมื่อได้สำรวจพื้นที่ไตตันไม้ปกคลุมแล้ว ปรากฏว่า ลำธารสายนี้ไหลลงทางทิศเหนือสู่ประเทศไทย ถ้าจะถือตามทีเอไอ สันปันน้ำจะต้องกระโดดข้ามลำธารซึ่งในทางหลักวิชาย่อมเป็นไปได้ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลไทยจึงได้ขอให้ศาสตราจารย์สเกมเอชอนทำรายงานเพิ่มเติมขึ้นอีกฉบับหนึ่ง เพื่อชี้แจงหัวข้อที่เป็นปัญหานั้นให้หมดสงสัย รายงานเพิ่มเติมนี้มีแผนที่ส่งเข้ามาด้วย (เอกสารท้ายคำติงหมายเลข ๗๕ บี) แสดงถึงการสำรวจพื้นที่ซึ่งได้ทำขึ้นในฤดูฝนเมื่อเดือนกรกฎาคม ๑๙๖๑ ส่วนรูปถ่ายทางอากาศซึ่งทั้งสองฝ่ายได้อาศัยในการทำแผนที่ ปรากฏว่าได้ถ่ายในเดือนมกราคม ปี ๑๙๕๔, ๑๙๕๘ ซึ่งเป็นฤดูแล้ง รายงานเพิ่มเติมมีแผนที่ทางธรณีศึกษาแนบท้ายมาด้วย อันเป็นแผนที่ซึ่งศาสตราจารย์สเกมเอชอนได้ใช้ในการทำแผนที่กำหนดเส้นสันปันน้ำ (เอกสารท้ายคำติงหมายเลข ๗๕ ซี.)

๑๐๘. ตามที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่า รายงานของทีเอไอที่ปรึกษาแผนที่ฝ่ายกัมพูชานั้น ได้ส่งเข้ามาโดยประสงค์เพียงแต่จะก่อให้เกิดปัญหา

อลเวงเกี่ยวกับเส้นสเกเมอซอนเท่านั้นเอง ทั้งนี้ โดยวิธีทำนุรายงานของ ศาสตราจารย์สเกเมอซอน และตั้งข้อสงสัยว่า เส้นสันปันน้ำจริงอาจตั้งอยู่ที่อื่นก็ได้ ถึงอย่างไร รายงานของดีเอไอก็ไม่ได้อาศัยใช้หลักเกณฑ์ต่างๆ ที่กัมพูชาเองอ้างไว้ในคำค้านข้อ ๗๕ ซึ่งกัมพูชาถือว่าจะต้องนำมาใช้ในการกำหนดเส้นสันปันน้ำ^(๒)

๑๐๘. รายงานของศาสตราจารย์สเกเมอซอนกับของดีเอไอพอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้ รายงานทั้งสองฉบับรับรองกันในข้อสำคัญว่า แผนที่หมายเลข ๑ ลากเส้นสันปันน้ำผิด ว่ากันตามมาตรฐานทั้งในสมัยก่อนและปัจจุบัน สันปันน้ำตามแผนที่หมายเลข ๑ ไม่ใช่สันปันน้ำที่มีอยู่ตามความจริง เมื่อเป็นเช่นนั้น กัมพูชาจะอาศัยสนธิสัญญาและแผนที่หมายเลข ๑ เป็นหลักฐานแสดงสิทธิได้อย่างไร

๑๐๙. ศาสตราจารย์สเกเมอซอนลากเส้นสันปันน้ำโดยอาศัยทั้งวิธีการทันสมัยและการสำรวจพื้นที่ ดีเอไอที่ปรึกษากัมพูชา สมมติเส้นสันปันน้ำขึ้นโดยไม่ได้ไปสำรวจพื้นที่ จึงได้ลากเส้น “ตัดปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรไปไว้ทางใต้เส้น” คำค้านข้อ ๗๖ หน้า ๔๐ อ้างว่า แม้แต่เส้นสเกเมอซอน “ก็ยังเขียนเส้นสันปันน้ำตัดเอาปราสาทเปรี๊ยะวิเชียรไปไว้ที่ลาดผาเป็นของ

(๒) ข้อแตกต่างอันสำคัญระหว่างแผนที่กำหนดแนวสันปันน้ำของผู้ชำนาญคือ ของไทยกำหนดจากรูปถ่ายทางอากาศและการสำรวจที่ส่งคนไปดูพื้นที่ได้ต้นไม้ จึงพบว่าลำธารหมายเลข ๓ ไหลลงไปทางเหนือ ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดสันปันน้ำแบ่งปราสาทเขาพระวิหารไว้ในอาณาเขตไทย ส่วนแผนที่ของกัมพูชาอาศัยแค่รูปถ่ายทางอากาศ ไม่ได้ส่งคนไปสำรวจดูที่ได้ต้นไม้ จึงเป็นการอ้างเอาเองว่า ลำธารหมายเลข ๓ ไหลลงทางใต้สู่กัมพูชา ซึ่งทำให้กำหนดสันปันน้ำผิดจากความจริง แบ่งเอาปราสาทไปไว้ในอาณาเขตกัมพูชา ตามหลักวิชา สันปันน้ำจะกระโดดข้ามลำธารไม่ได้ เพราะเป็นสันปันน้ำไปถึงลำธารที่ตรงไหน ย่อมจะปันน้ำลงตรงนั้น และแบ่งอาณาเขตกันตรงนั้น จึงได้เรียกชื่อเขตแดนกันว่า เป็นเขตสันปันน้ำ แต่เพราะไม่ได้สำรวจพื้นที่ และลำธารดังกล่าว สันปันน้ำในแผนที่กัมพูชา จึงกระโดดข้ามลำธารแบ่งน้ำไปทั้งสองแห่ง ซึ่งตามหลักวิชา เป็นเรื่องเหลวไหล เป็นไปไม่ได้

กัมพูชาเป็นส่วนมาก” ข้อนี้ไม่ถูกต้อง ศาสตราจารย์สเกเมอซอนชี้แจงไว้ในรายงานเพิ่มเติมว่า เส้นสเกเมอซอนเป็นแต่ลากมาขาดลงที่ตัวปราสาท เพราะการสร้างปราสาททำให้ “ไม่มีเส้นสันปันน้ำเหลืออยู่ในบริเวณปราสาทที่จะให้นักแผนที่ชี้ลงไปได้ว่ามีอยู่” เมื่อเช่นนั้น จึงกลับเป็นกรณีที่กรรมการปักปันจะต้อง “ทำความตกลงกันเองตามลำพัง” ซึ่งก็เมื่อเส้นเขตแดนในบริเวณนั้นทั่วไปเดินไปตามหน้าผาทั้งทางทิศใต้และตะวันตกของปราสาทหรือไม่ก็ในหน้าผาเข้ามาเล็กน้อยเท่านั้น เหตุอะไรกรรมการจะกลับไปทำความตกลงกันเองตามลำพัง ให้เส้นอาณาเขตตัดผ่านเข้าไปในปราสาทเขาพระวิหารเฉพาะหลังสูงเท่านั้น เพราะถ้ากรรมการแบ่งอาณาเขตไว้ถ้กลับดังนี้ อัครภาคีแห่งสนธิสัญญาทั้งสองฝ่ายก็คงไม่สามารถจะหาทางแบ่งกันครอบครองเป็นเจ้าของปราสาทได้

๑๑๑. ประเด็นจึงเหลืออยู่เป็นแก่นสาระสำคัญเพียงข้อเดียว ทั้งที่ศาลนี้ได้กล่าวไว้ในชั้นคัดฟ้อง (คำพิพากษาลงวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๑๙๖๑) ว่า “คดีนี้มีปัญหาโต้เถียงกันเกี่ยวกับสิทธิอธิปไตยทางดินแดน” และมีประเด็นเป็นปัญหาตีความสนธิสัญญา ๑๙๐๔ ซึ่งกำหนดไว้ว่า “จากจุดบนภูเขาตรงรักที่วานไป เส้นเขตแดนเดินไปตามสันปันน้ำ...”

ในการตีความสนธิสัญญา ย่อมมีหลักเกณฑ์อยู่ทั้งที่นายพันโทแบร์นาร์ตกล่าวไว้ว่า ในประการแรก เส้นเขตแดนจะต้องเห็นได้ด้วยตา และสำหรับภูเขาตรงรักนี้ ท่านนายพันโทก็มีความยินดีที่ได้พบว่า ภูเขาตรงรักเป็นภูเขาสันปันน้ำที่สร้างเขตแดนไว้ให้เห็นได้อยู่แล้วอย่างถนัดชัดแจ้ง รัฐบาลไทยเห็นว่า เมื่อสนธิสัญญากำหนดเขตแดนไว้ตามสันปันน้ำ

และเมื่อสันปันน้ำเดินไปตามหน้าผาหรือใกล้หน้าผา การที่จะตีความให้เป็นไปตามสนธิสัญญา เพื่อให้ได้มาซึ่งเขตแดนที่ตีสมเจตนา จะต้องตีความว่า เส้นสันปันน้ำกับหน้าผาเป็นเส้นอันหนึ่งอันเดียวกัน และรวมกันเป็นเส้นเขตแดนอันถูกต้องแท้จริงตามสัญญา

๑๑๒. ถ้าถือเป็นอย่างอื่น ปัญหายุ่งยากจะเกิดขึ้นได้มากมายหลายสถาน เอกสารท้ายคำติงหมายเลข ๗ เป็นแผนที่เปรียบเทียบซึ่งกรมแผนที่ไทยทำขึ้นเมื่อปี ๑๙๕๑ แสดงเส้นเขตแดนที่ประเทศทั้งสองฝ่ายต่างถือว่าเป็นเส้นอาณาเขตของตน แผนที่นี้ได้แสดงเส้นเขตแดนตามแผนที่หมายเลข ๑ ไว้ด้วย เท่าที่จะทำได้ (ที่กล่าวดังนี้ เพราะแผนที่หมายเลข ๑ แสดงเส้นชั้นเขา ลำธาร และแม่น้ำไว้ผิดพลาดหลายแห่ง จนแทบไม่สามารถจะลากเส้นเขตแดนตามไปด้วยให้เป็นการถูกต้องได้) แผนที่นี้แสดงว่า ไม่แต่เฉพาะที่เขาพระวิหารเท่านั้น แต่ยังมีที่อื่นอีกหลายแห่ง ซึ่งแผนที่หมายเลข ๑ ได้ลากเส้นเขตแดนไปตามเส้นชั้นเขาที่กำหนดไว้ผิดพลาด จึงทำให้ดินแดนตกไปอยู่ในอาณาเขตกัมพูชาเป็นเส้นทางแคบ ๆ หรือแม้แต่ที่นากะบนหน้าผาภูเขาตงรัก มีอีกสองแห่งทางตะวันออกของภูเขาตงรัก ที่เส้นเขตแดนในแผนที่หมายเลข ๑ หักลงไปวางอยู่ในที่ราบทางใต้ภูเขาตงรัก ถือตามเส้นเขตแดนนี้ ไทยย่อมจะได้เป็นเจ้าของทุ่งนาในเขมรต่ำ (เอกสารท้ายคำติงหมายเลข ๗ ทวิ) แต่ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวว่า ในทางปฏิบัติ คู่กรณีไม่เคยถือเส้นเขตแดนตามที่แผนที่หมายเลข ๑ วาดไว้ดังนี้เลย จึงเห็นได้ว่า ถ้าจะถือตามที่กัมพูชาขอวาดเส้นขึ้นมาตามแผนที่หมายเลข ๑ ถึงหน้าผาเฉพาะที่เขาพระวิหารแล้วไซ้ การยึดถือแนวอาณาเขตทางตะวันออกของภูเขาตงรักที่ต่างฝ่ายต่างได้ยึดถือกันมาในทางปฏิบัติเป็นเวลา

นานกว่า ๕๐ ปี ก็จะต้องเป็นปัญหาไปหมด แล้วก็จะเกิดมีการเรียกร้องกัน
ต่อไปอีกไม่มีสิ้นสุด ผลที่จะเป็นไปได้ถึงเพียงนี้ น่าคิดว่าจะเป็นประโยชน์
แม้แต่แก่กัมพูชาได้อย่างไร.

(ลงพระนาม) หม่อมเจ้าวงษ์มหิป ชยางกูร

ผู้แทนรัฐบาลไทย

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี
สี่แยกช้างอี ถนนสามเสน พระนคร

นายเฉลียว จันทรรพย์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

พ.ศ. ๒๕๐๕

